

Departament de Traducció i d'Interpretació
Programa de Doctorat en Teoria de la Traducció
Facultat de Traducció i d'Interpretació
Universitat Autònoma de Barcelona

El paper dels mesuradors xinesos en la pragmàtica del text

Tesi que presenta Sara Rovira i Esteva per optar al títol
de doctora en Teoria de la Traducció

Dirigida per Maria Lluïsa Presas i Corbella

Barcelona, setembre de 2002

El paper dels mesuradors xinesos
en la pragmàtica del text

Departament de Traducció i d'Interpretació
Programa de Doctorat en Teoria de la Traducció
Facultat de Traducció i d'Interpretació
Universitat Autònoma de Barcelona

El paper dels mesuradors xinesos en la pragmàtica del text

Tesi que presenta Sara Rovira i Esteva per optar al títol
de doctora en Teoria de la Traducció

Dirigida per Maria Lluïsa Presas i Corbella

Barcelona, setembre de 2002

Índex

Introducció.....	13
Motivació de la investigació.....	13
Justificació del tema.....	14
Objecte d'estudi i metodologia.....	16
Hipòtesis i objectius.....	18
Estructuració de la tesi.....	19
Agraïments.....	21
Capítol 1 Els mesuradors xinesos i la categorització.....	23
0 Introducció.....	23
1 Què és la categorització?.....	23
2 Sistemes de categorització lingüística.....	26
3 Llengües classificadores.....	33
4 Dificultats en la categorització dels mesuradors.....	36
4.1 Delimitació de la categoria.....	37
4.2 Membres i límits de les categories.....	41
4.3 Classes de mesuradors.....	46
4.4 Les funcions dels mesuradors.....	49
4.5 La seva didàctica i traducció.....	50
5 Conclusions.....	53
Capítol 2 Delimitació de la categoria gramatical dels mesuradors.....	55
0 Introducció.....	55
1 Repàs de l'origen i l'evolució històrica dels mesuradors xinesos.....	55
2 Motius que propiciaren l'aparició dels mesuradors.....	59
3 Un llarg procés de gramaticalització.....	60
4 La categoria <i>mesurador</i> a les gramàtiques xineses.....	63
4.1 Un greuge històric.....	63
4.2 La qüestió de la terminologia.....	66
4.3 Cal establir una distinció entre classificadors i mesuradors?.....	69
5 Les categories gramaticals xineses.....	72
6 Les categories nominals del xinès.....	78
7 Relació dels mesuradors amb la resta de categories nominals del xinès.....	89
8 Els mesuradors des del punt de vista morfològic.....	95
9 Els mesuradors des del punt de vista sintàctic.....	102
10 Els mesuradors des del punt de vista semàntic.....	108
11 Els mesuradors des del punt de vista cognoscitiu.....	118
12 Conclusions.....	120

Capítol 3 Els mesuradors, una eina per a la categorització	125
0 Introducció	125
1 Les grans categories de classificació	126
2 Un acostament cognoscitiu al sistema de classificació del xinès.....	134
2.1 Qüestions preliminars	134
2.2 Elements per a la creació de les categories xineses.....	138
2.2.1 La interacció amb el món	139
2.2.2. Les primeres matèries	141
a) Els dominis cognoscitius.....	141
b) Els models cognoscitius idealitzats	146
c) Les imatges esquemàtiques	147
d) Processos metafòrics.....	150
e) Processos metonímics	152
2.3 L'estructura semàntica	154
2.3.1 Les imatges.....	154
2.3.2 Perfil i base	155
2.3.3 Figura i fons.....	156
2.3.4 Punt de vista	156
2.3.5 Deixi.....	157
3 L'estructura de les categories.....	157
3.1 Membres prototípics i membres perifèrics.....	158
3.2 Principi de semblança de família.....	162
3.3 Límits difusos entre categories.....	164
3.4 Influència dels models culturals i socials.....	165
4 La selecció del mesurador.....	170
4.1 Motius de variabilitat en l'elecció del mesurador	171
4.1.1 Valències o restriccions gramaticals	172
4.1.2 Ambigüitat cognoscitiva	174
4.1.3 Aspectes convencionals.....	176
4.1.4 Factors dialectals.....	177
4.1.5 Nivells del llenguatge.....	178
4.1.6 Implicacions semàntiques.....	179
4.1.7 Factors pragmàtics	181
4.2 L'ocurrència és conscient o automàtica?	182
4.2.1 Les unitats.....	182
4.2.2 Es poden predir les coocurrències?.....	184
4.3 Ús convencional enfront de l'ús creatiu.....	185
5 Recursos de simplificació	186
5.1 L'omissió dins del sintagma mesurador	186
5.1.1 L'omissió del numeral 一 (yī) 'un'	186
5.1.3 L'omissió del mesurador	188
5.2 Geització	192
6 Conclusions.....	199

Capítol 4 Un estudi prototípic dels mesuradors 双 (<i>shuang</i>), 对 (<i>dui</i>), 副 (<i>fu</i>) i 套 (<i>tao</i>)	205
0 Introducció	205
1 Objectius i metodologia de l'estudi.....	206
2 Una teoria prototípica del mesurador 双 (<i>shuang</i>).....	210
2.1 Què en diuen els diferents autors?.....	210
2.2 Evolució històrica	210
2.3 Membres centrals.....	211
2.4 Membres d'extensió natural:.....	212
2.5 Coherència interna de la categoria:	214
3 Una teoria prototípica del mesurador 对 (<i>dui</i>)	215
3.1 Què en diuen els diferents autors?.....	215
3.2 Evolució històrica	215
3.3 Membres centrals.....	216
3.4 Membres d'extensió natural.....	217
3.5 Membres d'extensió metafòrica	220
3.6 Coherència interna de la categoria.....	221
4 Una teoria prototípica del mesurador 副 (<i>fu</i>)	224
4.1 Què en diuen els diferents autors?.....	224
4.2 Evolució històrica	224
4.3 Membres centrals.....	224
4.4 Membres d'extensió natural.....	226
4.5 Membres d'extensió metafòrica	228
4.5 Coherència interna de la categoria.....	230
5 Una teoria prototípica del mesurador 套 (<i>tao</i>)	231
5.1 Què en diuen els diferents autors?.....	231
5.2 Evolució històrica	231
5.3 Membres centrals.....	232
5.4 Membres d'extensió metafòrica	234
5.5 Coherència interna de la categoria.....	235
6 Distribució de les quatre categories pel que fa als noms que seleccionen.....	236
7 Encavalcaments i límits de les categories estudiades.....	238
8 Un petit treball de camp.....	246
8.1 Disseny de l'enquesta	248
8.2 La mostra.....	251
8.3 Resultats de l'enquesta.....	252
8.4 Anàlisi dels resultats	262
9 Els mesuradors 双 (<i>shuang</i>), 对 (<i>dui</i>), 副 (<i>fu</i>) i 套 (<i>tao</i>) en el discurs.....	271
10 Conclusions.....	276

Capítol 5 La classificació dels mesuradors.....	283
0 Introducció	283
1 Revisió diacrònica i estat de la qüestió.....	283
2 Anàlisi de les obres presentades.....	345
3 Proposta d'una classificació pedagògica	352
3.1 Criteris de classificació	352
3.2 La polisèmia	355
3.3 Límits difusos entre categories.....	360
3.4 Els nivells cognoscitius.....	362
4 Una classificació amb criteris sintàctics	364
4.1 Límits difusos entre els mesuradors nominals i els verbals	365
4.2 Descripció de les diferents categories de mesuradors	367
4.2.1 Els mesuradors nominals.....	367
4.2.2 Els mesuradors adjectivals	368
4.2.3 Els mesuradors verbals.....	370
5 Una classificació amb criteris semàntics	371
6 Descripció de les diferents categories de mesuradors	373
6.1 Els mesuradors individuals	373
6.2 Els mesuradors col·lectius.....	374
6.3 Els mesuradors indefinits	377
6.4 Els mesuradors de tipus o de classe.....	380
6.5 Els mesuradors contenidors.....	381
6.6 Els mesuradors d'extensió	382
6.7 Els mesuradors estàndard.....	383
6.8 Els mesuradors populars	385
6.9 Els mesuradors partitius.....	386
6.10 Els mesuradors de freqüència.....	388
6.11 Els mesuradors de durada.....	390
6.12 Els mesuradors instrumentals.....	393
6.13 Els mesuradors compostos	395
7 Conclusions.....	397
 Capítol 6 Les funcions dels mesuradors.....	 405
0 Introducció	405
1 Les funcions dels mesuradors des del punt de vista semàntic	406
1.1 Funció individualitzadora	406
1.2 Funció quantificadora	407
1.3 Funció categoritzadora.....	408
1.4 Funció generalitzadora.....	410
1.5 Funció descriptiva.....	410
2 Les funcions dels mesuradors des del punt de vista pragmàtic i discursiu.....	412
2.1 La cohesió	414
2.1.1 L'el·lipsi	415
2.1.2 La substitució.....	416

2.1.3	La referència	417
2.1.4	La cohesió lèxica	418
a)	La repetició dels mots	418
b)	La sinonímia	419
c)	La col·locació	420
d)	Desfer l'ambigüitat	421
3	Les funcions dels mesuradors des del punt de vista socioestilístic	427
3.1	L'ús dels mesuradors per crear efectes i figures retòriques	427
3.1.1	La prosopopeia	430
3.1.2	La metàfora	433
3.1.3	Metonímia	440
3.1.4	L'humor, la ironia i la sàtira	443
3.1.5	L'exageració o hipèrbole	445
3.1.6	La sinestèsia	447
3.1.7	Altres usos especials	448
3.2	L'ús dels mesuradors en funció de la fonètica i el ritme	450
3.3	L'ús dels mesuradors en funció de l'usuari i del registre	451
4	Conclusions	457
Capítol 7	Aplicació en didàctica i traducció	461
0	Introducció	461
1	Tractament tradicional dels mesuradors a les gramàtiques i als llibres de text	462
1.1	Un punt difícil de la gramàtica xinesa	464
1.2	Preeminència de l'aprenentatge memorístic	465
1.3	Protagonisme dels mesuradors individuals	467
1.4	Desfasament entre norma i ús	470
1.5	Concepció aristotèlica i arbitrària de les categories	472
1.6	Manca d'equivalents o correspondències unívokes	474
2	Nous enfocaments en la didàctica dels mesuradors	476
2.1	L'aprenentatge dels mesuradors en el marc de la llengua materna	476
2.2	Ensenyament de la llengua per a fins específics	480
2.3	El primer agent: el professor	482
2.4	Característiques bàsiques de la categoria	483
2.5	Les categories des de la perspectiva de la lingüística cognoscitiva	487
2.6	La gamma col·locacional	491
2.7	Objectius de l'ensenyament de les llengües estrangeres per a traductors.. ..	495
2.7.1	Anàlisi del text des del punt de vista de la traducció	496
a)	El context de situació intern	497
b)	El context de situació extern	498
c)	El context de cultura	499
2.7.2	Sensibilitat envers l'activitat traductora	501
a)	Traduïbilitat de la metàfora	503
b)	La noció d'equivalència	506
c)	Estratègies de traducció	512
♦	La traducció literal	514

♦ L'omissió	516
♦ L'explicació	519
♦ La substitució per una imatge nova	521
2.7.3 Necessitat d'una anàlisi contrastiva	523
2.7.4 Competència cultural	525
2.7.5 Preparació per a l'ús de les obres de referència.....	527
3 Conclusions.....	529
Conclusions.....	535
Apèndix.....	551
Apèndix I Llibres i llistes que ofereixen informació sobre col·locacions entre mesuradors i noms.....	551
Apèndix II Prototipus de les quatre categories	555
Apèndix III 56 noms prototípics escollits per a l'enquesta amb la resta de mesuradors possibles.....	565
Apèndix IV Enquesta	568
Apèndix V Resultats de les enquestes amb Microsoft Access	571
Apèndix VI Resultats de les enquestes: número de respostes per a cada una de les combinacions	589
Apèndix VII Resultats de les enquestes: percentatge de resposta per a cada una de les combinacions	591
Apèndix VIII Combinacions possibles dels noms prototípics amb cada una de les categories de mesuradors d'acord amb les dades dels experts	593
Apèndix IX Enquestes.....	595
Bibliografia.....	699
Fonts dels textos utilitzats com a exemples.....	716

Introducció

Motivació de la investigació

El nostre interès pels mesuradors xinesos va néixer d'una curiositat personal i va créixer, posteriorment, com a necessitat professional. Com a estudiants, des d'un bon inici ens va cridar l'atenció l'existència dels mesuradors. No era només pel fet que es tractava d'una categoria gramatical inexistent en català o qualsevol de les llengües que coneixíem, sinó que les explicacions que trobàvem a les obres de consulta no ens acabaven de convèncer, de manera que ni sabíem per a què servien ni com trobar regles per al seu ús. Per això, la idea de copsar-los es va anar convertint, tot i que inconscientment, en un repte. Arran d'això, vam començar a prendre nota de tots els mesuradors que se'ns apareixien sense més pretensió que tenir-los «més controlats». Més tard, aquelles notes van créixer tant que, amb l'excusa d'un treball de fi de carrera, es convertiren en l'embrió d'un diccionari de mesuradors, amb el qual sols volíem compartir totes les dades acumulades al llarg de sis anys amb d'altres estudiants, ja que la seva organització interna el feia útil com a obra de referència. Els mesuradors hi apareixien de manera ordenada, hi havia informació sobre les coocurrències amb noms, una breu descripció dels principis formatius de les categories i proporcionava propostes d'equivalents lingüístics per a la majoria de mesuradors.

El fet que ens embarquéssim en una empresa així s'explica per la necessitat de sistematitzar la informació a fi de trobar-hi regularitats, a més a més de disposar d'una eina pràctica per a la traducció. Vist en perspectiva i, sense treure-li mèrit a l'obra, considerem que fer el diccionari en aquell moment va ser com començar la casa per la teulada. Han passat molts anys i la nostra idea sobre els mesuradors ha evolucionat molt. Actualment, amb certa experiència docent i investigadora, ens veiem amb la necessitat d'anar més enllà del fenomen gramatical i de les equivalències lèxiques (mot a mot), ja que una obra tan pràctica no dóna resposta a moltes preguntes que ens obliguen ara a tractar la relació dels mesuradors amb la cognició humana, és a dir, la manera de categoritzar i la cultura en què s'emmarca que, com que no és la nostra, converteix la tasca en un repte estimulante.

Justificació del tema

Al nostre país hi ha un gran buit en el camp de la investigació en lingüística xinesa en general i, no cal dir-ho, sobre els mesuradors en particular. L'únic treball específic que s'ha publicat sobre mesuradors és un diccionari de la pròpia doctoranda.

En l'àmbit acadèmic internacional, en canvi, fa temps que s'ha abordat el tema dels mesuradors xinesos des de molts punts de vista diferents i s'han escrit diverses tesis doctorals. Els treballs lingüístics sobre els mesuradors xinesos elaborats fins ara se centren en les seves condicions d'ocurrència en termes de principis estructurals i sobre aspectes molt concrets, com ara les seves funcions, els mesuradors verbals, el mesurador 个 (*ge*), etc., però en cap cas s'ha tractat de manera profunda i sistemàtica. Cal destacar, a més, que el rerafons dels investigadors és majoritàriament de tipus lingüístic o filològic i, rarament, realitzen aproximacions contrastives. Els pocs estudis del xinès fets amb un enfocament contrastiu solen prendre l'anglès com a llengua de referència i en cap cas trobem enfocaments que s'emmarquin dins dels estudis de traducció.

Cal esmentar també que existeix un cert nombre de treballs de lingüística general sobre la classificació lingüística i els mecanismes de categorització, la major part dels quals es van publicar entre els anys 1970 i 1990 (Adams, Conklin 1973; Denny 1976; Allan 1977; Denny 1979; Lehman 1979; Denny 1986; Dixon 1986; Lee 1987; Greenberg 1990b), que tracten el fenomen des d'una perspectiva global i comparativa entre llengües amb l'objectiu de trobar universals lingüístics. Destaca, però, un treball monogràfic recent d'Aikhenvald (2000) per la seva exhaustivitat en el tractament del tema i el nombre de llengües de comparació incloses, tot i que parla molt poc del cas xinès.

Des dels anys 90, a partir d'un article de Tai i Wang (1990) sobre el classificador 条 (*tiao*), s'han anat publicant alguns articles sobre els mesuradors xinesos i la categorització humana des de l'òptica que proposa la lingüística cognoscitiva. En general, la recerca ha girat al voltant dels mesuradors la base cognoscitiva dels quals és la forma i s'ha arribat a la conclusió que els mesuradors no són un recurs lingüístic

arbitrari, sinó que representen algun tipus de categorització humana. Cal destacar la importància d'aquests treballs pel seu caràcter pioner i el paper que han jugat a l'hora d'encetar una nova via de recerca, ja que han permès treure l'estudi i l'ensenyament dels mesuradors de l'estancament en què es trobava. Val a dir que aquesta nova tendència es troba encara en una etapa inicial i que no hi ha cap estudi sistemàtic dels mesuradors xinesos com a sistema de categorització humana de la cultura xinesa, ni hi ha hagut mai cap intent de buscar les bases cognoscitives del sistema, és a dir: encara no s'ha estudiat el fenomen dels mesuradors en conjunt.

L'ús apropiat dels mesuradors nominals es considera un dels aspectes més difícils de la gramàtica xinesa, ja que, com diu Cheng Rong (1996, 342), els aspectes que toquen els mesuradors són complexos i multifacètics, per la qual cosa cal que en duguem a terme una anàlisi i exploració meticolosos, per tal que l'estudi dels mesuradors millori. Ma Qingzhu (1998, 15) també creu que els mesuradors són una categoria de paraules a la qual val la pena dedicar esforços a fer recerca. Això no obstant, segons la nostra experiència, en realitat és un dels aspectes més descuidats, si més no, més mal resolts a les gramàtiques i als llibres de text que s'han fet fins ara.

No hem trobat cap autor dedicat a la didàctica de la llengua xinesa que apliqui les conclusions dels lingüistes cognoscitivistes pel que fa als mesuradors, la qual cosa posa de manifest la manca de comunicació que hi ha entre l'àmbit teòric i el pràctic. Sembla que els pedagogs no fan gaire recerca i que són molt pocs els investigadors que tenen present l'aplicabilitat dels seus treballs en la didàctica, per això les obres que els estudiants que aprenen el xinès com a llengua estrangera tenen a l'abast no es fan ressò dels nous avenços i continuen transmetent les tesis dels primers lingüistes, que, donat el caràcter «arbitrari» de les categories, posen l'èmfasi en l'aprenentatge memorístic. És a dir, les noves tendències, malgrat ésser celebrades pels especialistes, no s'han traslladat a l'àmbit dels estudis aplicats, especialment a la didàctica i a la traducció.

Ens trobem davant d'un buit que caldrà anar omplint a poc a poc. La manca d'una tradició d'estudis sinològics al nostre país (especialment en el camp de la llengua) no només representa un *handicap* a nivell bibliogràfic, d'accés a documents i revistes

especialitzades, sinó també emocional, per la sensació de solitud que provoca la no-existència d'una massa crítica que propiciï l'intercanvi d'opinions i, en general, un ambient que fomenti la recerca en aquest camp. Això ens situa en un context que, depèn com es miri, pot considerar-se positiu o negatiu; d'una banda, es parteix d'una manca de referents, però, de l'altra, es disposa d'un gran marge de maniobra, per això hem mirat de minimitzar els inconvenients del primer aspecte i maximitzar els avantatges del segon.

Encara hi ha, doncs, molts problemes sense resoldre i nombrosos territoris mai explorats. Aquest treball pretén ser, d'alguna manera, la continuació de treballs en la línia de Tai i Wang (1990) i Tai i Chao (1994) pel que fa a l'anàlisi de categories concretes i vol oferir, alhora, una visió més *gestaltàtica*, en què el fenomen en conjunt (en què es tinguin també en compte factors discursius, retòrics, contextuals, etc.) sigui més que la mera suma de les seves parts.

Hem escollit aquest tema, doncs, amb el convenciment que serà d'interès per a la comunitat sinològica en particular, i la científica en general, no només pel nou enfocament teòric que ens proporciona la lingüística cognoscitiva, sinó també per l'enfocament contrastiu i traductològic, ja que hi ha molt pocs sinòlegs lingüistes que tinguin els ulls disseccionadors dels traductors, pocs traductors del xinès amb ulls de professor i molt pocs professors amb l'ànima del lingüista de trobar una explicació del perquè de certs fenòmens lingüístics. La conjuminació d'aquests tres aspectes, afegit a l'intent de combinació de la lingüística contrastiva, la traductologia i la didàctica no només com a punts de partida, sinó també com a punts d'arribada, fan d'aquest treball, si més no, un document original i pràcticament únic.

Objecte d'estudi i metodologia

El nostre objecte d'estudi és una categoria gramatical del xinès anomenada 量词 (*liangci*), que no correspon a cap categoria concreta del català / castellà, en tant que eina per a la categorització, recurs literari i element estructurador del discurs.

Com que hi ha una certa confusió sobre la traducció del terme, els membres que inclou la categoria, etc., tot això serà en si mateix objecte d'anàlisi al llarg d'aquesta tesi, tot i que el nostre punt de partida s'acosta més al concepte que en tenen els autors xinesos que el d'altres col·lectius. Hem evitat deliberadament el terme *classificador*, amb el qual es denomina també aquesta categoria, perquè creiem que els elements que s'inclouen sota aquest nom tenen diverses funcions i, per tant, la paraula *classificador* es presenta massa restrictiva. A vegades, però, hem hagut de mantenir la terminologia original, especialment en les cites i les referències directes a altres autors.

Una de les dificultats *a priori* ha estat trobar una teoria lingüística adequada a les necessitats del nostre treball i, un cop trobada, usar una concepció nova i fonamentalment diferent de l'estructura del llenguatge i la recerca lingüística, en definitiva, l'aplicació d'un model nou, amb una terminologia que sovint canvia d'autor a autor. Els referents teòrics, però, no es limiten a la lingüística cognoscitiva, sinó que abracen diversos camps com ara la lingüística comparada, la didàctica de la llengua estrangera per a traductors, la teoria de la traducció i la pragmàtica.

L'àmbit d'estudi se centrarà en el xinès estàndard modern, sobretot en l'àmbit escrit. Les llengües de comparació de què ens servirem seran principalment el català i el castellà perquè fins ara no hi ha feta cap recerca que treballi amb aquestes dues llengües i, a més, són les pròpies del nostre àmbit lingüístic.

Per norma general, hem recollit les citacions en la llengua original, les que eren en xinès, però, com que és una llengua menys coneguda, les hem traduït en notes a peu de pàgina. Com a mètode de transcripció del xinès hem seguit el *pinyin*, menys en el cas del nom propi d'alguns autors, als quals hem respectat la seva pròpia transcripció. Hem mantingut el costum de citar primer el cognom en els noms xinesos, menys en els casos que el mateix autor es fa anomenar a la manera occidental, per tal de facilitar la localització dels documents.

Hipòtesis i objectius

Arran de la nostra experiència en la didàctica del xinès com a llengua estrangera, ens hem adonat que els mesuradors plantegen als alumnes nombrosos interrogants que en dificulten l'aprenentatge i per això ens hem proposat tractar d'identificar on es presenten els problemes i aclarir per què es produeixen a fi de trobar-hi solucions. Tenim tota una sèrie d'intuïcions que voldríem confirmar al llarg d'aquesta tesi i que, de moment, formulem en forma d'hipòtesis:

1. Les habilitats cognoscitives i l'experiència són comparables entre cultures, però la manera com es construeix un significat concret està subjecte a variables lingüístiques i culturals.
2. Els mesuradors categoritzen l'experiència en tipus d'acord amb múltiples característiques classificatòries, és a dir, la base de la categorització no només recau en la forma externa dels objectes.
3. Els mesuradors no són categories arbitràries, sinó que el seu ús és motivat i es pot explicar.
4. Els límits entre les categories de mesuradors són difusos, i les categories estan definides per conjunts de trets i relacions de similitud de família, amb membres prototípics i membres perifèrics.
5. L'ús dels mesuradors respon a un ús metafòric o metonímic del llenguatge.
6. No es pot separar el component gramatical del semàntic ni del pragmàtic. És a dir, l'estudi del llenguatge no es pot separar de la seva funció cognoscitiva i comunicativa, la qual cosa imposa un enfocament basat en l'ús.

D'acord amb aquestes hipòtesis, ens hem plantejat els objectius següents:

1. Delimitar la categoria, en tant que categoria gramatical.

2. Estudiar tant el seu paper en l'engranatge de l'estructura semàntica global com la seva estructura interna.
3. Realitzar una tipologia de mesuradors que faciliti, entre d'altres, la comprensió dels diferents nivells cognoscitius de la categoria.
4. Explicar, per a una mostra de mesuradors (双 (*shuang*), 对 (*dui*), 套 (*tao*) i 副 (*fu*)), quins són els mecanismes cognoscitius d'associacions i relacions que fan que entitats aparentment diferents es trobin dins de la mateixa categoria, quins són els membres centrals, quins són els perifèrics, etc.
5. Ampliar l'estudi sobre les seves funcions en cada un dels nivells del llenguatge.
6. Descriure el paper dels mesuradors en l'edificació discursiva, en la informativitat i en la pragmàtica del text.
7. Veure com es pot millorar la pràctica, tant docent com professional (incidir en la manera d'ensenyar-los i de traduir-los).

L'objectiu últim és, doncs, establir connexions entre la teoria i la pràctica, de manera que el camp beneficiat és doble: la didàctica del xinès com a llengua estrangera i l'exercici de la traducció.

Estructuració de la tesi

D'acord amb aquests objectius, el treball s'articula en set capítols. Com que la lingüística cognoscitiva és una teoria encara poc coneguda per la comunitat científica i nosaltres ens valdrem dels seus supòsits per fer-ne una aplicació pràctica al nostre objecte d'estudi, ens ha semblat pertinent dedicar el primer capítol a justificar-ne l'adopció com a marc teòric de referència per desenvolupar tota la nostra recerca. És a dir, hi explicarem quins dels seus principis ens són útils per a l'estudi dels mesuradors i per què.

En el segon capítol, partint d'una exposició diacrònica per contextualitzar el tema, revisarem aspectes com el de la terminologia, analitzarem la naturalesa de les diferents categories nominals xineses i tractarem la qüestió de la delimitació de la categoria dels mesuradors, abans d'intentar descriure-la des de cadascun dels nivells del llenguatge: morfològic, sintàctic, semàntic i cognoscitiu.

En el tercer capítol penetrarem en els aspectes semànticocognoscitius, comparant el sistema de classificació del xinès amb universals comuns als sistemes de classificació lingüística d'altres llengües i analitzant els elements que formen l'entramat sobre el qual es construeixen les categories. Aprofundirem també la qüestió de l'estructura interna de les categories, mirant d'explicar els seus principis formatius i d'extensió, a més a més d'analitzar el ventall de factors que entren en joc a l'hora d'establir les coocurrències entre noms i mesuradors. Per acabar, exposarem els diferents recursos que té el xinès per simplificar l'ús dels mesuradors.

En el quart capítol realitzarem un estudi en profunditat de l'estructura de 双 (*shuang*), 对 (*dui*), 套 (*tao*) i 副 (*fu*), quatre categories difuses de mesuradors. Intentarem seguir la pista de les extensions naturals i metafòriques internes a partir dels seus membres centrals, alhora que mirarem de posar en relleu quins encavalcaments hi ha entre elles. Per fer-ho emprarem tant dades prescriptives com descriptives, obtingudes directament d'informants, que contrastarem adequadament.

Quant al cinquè capítol, realitzarem una revisió bibliogràfica de la classificació dels mesuradors per tal de conèixer l'estat de la qüestió i veure si cal oferir-ne una de pròpia i, en cas afirmatiu, amb quins criteris s'hauria de fer, quines categories podria tenir, etc.

En el sisè capítol aprofundirem les funcions dels mesuradors, bo i recollint les que han estat presents tradicionalment en la bibliografia (categorització i quantificació), i afegint-ne moltes d'altres vistes des de tres punts de vista diferents: semàntic, pràgmicodiscursiu i socioestilístic.

Finalment, en el setè capítol mirarem de sintetitzar tots els coneixements que haguem anat acumulant per aplicar-los als diferents objectius de Berenguer (1997) de l'ensenyament de la llengua estrangera per a traductors: anàlisi del text com a traductor, sensibilitat envers l'activitat traductora, anàlisi contrastiva, competència cultural i ús de les obres de referència.

Les parts finals recolliran les nostres conclusions, així com la bibliografia emprada en la realització d'aquest treball. Com que creiem que la tasca de recopilació bibliogràfica de gairebé tot el que hi ha publicat sobre el tema dels mesuradors té valor en si mateixa, hem inclòs tant les obres citades explícitament al llarg de la tesi com les que simplement hem consultat. També hem inclòs al final i en forma d'apèndixs el material emprat per a la realització del quart capítol (enquestes, llista de membres prototípics de cada categoria, anàlisi estadística, etc.)

Agraïments

No podem acabar aquesta introducció sense dedicar unes línies d'agraïment a totes aquelles persones i institucions que han participat directament o indirecta en l'elaboració d'aquesta tesi. En primer lloc, volem agrair a la Marisa Presas haver acceptat embarcar-se en aquesta aventura i haver estat tan bona directora; a la *European Association of Chinese Studies* haver-nos permès gaudir d'un ajut de la *Chiang Ching-kuo Foundation (Library Travel Grant)* per fer una visita d'una setmana a la biblioteca sinològica de la Universitat Paris VII Denis-Diderot (UFR Linguistique) el juny de 1999; a Seán Golden per donar-nos l'oportunitat de participar en un projecte d'investigació (PB98-0910) del *Ministerio de Ciencia y Tecnología (Plan Nacional de Investigación Científica, Desarrollo e Investigación Tecnológica)* gràcies al qual vam poder realitzar un viatge a Pequín l'estiu de l'any 2000 que ens va permetre realitzar un petit treball de camp i una àmplia tasca de documentació a la Biblioteca Nacional (Pequín) i a la de la Universitat de Llengua i Cultura de Pequín, i gràcies també a la *China Scholarship Council* que ens va subvencionar l'estada d'un mes i mig a Pequín.

Finalment, volem donar les gràcies a la *family*, en general, per ser com són; especialment a l'Isma per la seva ajuda en l'anàlisi estadística de les dades del quart capítol i a la Muriel per les seves simpàtiques il·lustracions; a Wu Bosuo per obrir-nos la *hou men* de la biblioteca a Pequín; a Marie-Claude Paris per la seva ajuda durant la nostra estada a París; a Maria Josep Cuenca per l'aclariment de dubtes sobre lingüística cognoscitiva; a Elna Anderson, Walter Bisang, Hong Zhang, Robin Sackmann, Liu Hsin-Yun, Jenny Yi-chun Kuo, Thekla Wiebusch, Alain Peyraube i James Tai per haver-nos enviat els seus articles i haver-nos permès estar en contacte amb els millors especialistes del món en el tema dels mesuradors; a la Lola Balaguer per la seva empatia; a la Sílvia Fustegueres, l'Olga Torres i el Miquel Àngel Gibert per ajudar-nos en les correccions finals; a la Yufen per la seva ajuda en la resolució de dubtes; a l'Anne-Hélène Suárez, per l'interès de les seves observacions i el proveïment d'exemples i, per acabar, a tots aquells que van col·laborar desinteressadament com a informants en les enquestes. Esperem no deixar-nos ningú però, en cas que sigui així, segur que sabran perdonar-nos.

Capítol 1 Els mesuradors xinesos i la categorització

0 Introducció

En aquest capítol establirem tota una sèrie de qüestions introductòries en què plantejarem els problemes que motiven aquesta recerca i que ens serviran de punt de partida per anar explicant tots els aspectes relacionats amb els mesuradors que seran objecte d'estudi d'aquest treball. D'altra banda, també exposarem breument els conceptes teòrics fonamentals que ens permetran atansar-nos-hi des d'un nou punt de vista respecte dels treballs existents, tot il·lustrant-ho amb exemples del xinès i del català.

D'entrada, farem una relació dels problemes relacionats amb l'estudi dels mesuradors, apuntarem les possibles causes i les vies de resolució. A continuació, discutirem les diferents visions que existeixen sobre la categorització i establirem quina serà la nostra en aquest treball. Això anirà seguit d'una breu presentació dels diferents sistemes de categorització lingüística, a un dels quals –la classificació numeral– dedicarem l'apartat següent.

En definitiva, aquest capítol ens servirà per establir la base teòrica per mostrar la relació que hi ha entre els mesuradors i la cognició humana.

1 Què és la categorització?

Aquesta pregunta pot semblar aparentment innecessària, però establir què entenem per categorització és vital per a nosaltres, ja que esdevindrà un dels puntals d'aquest treball, sobre el qual s'aniran construint totes les nostres línies d'argumentació.

D'acord amb el *Gran diccionari de la llengua catalana* (1998), *categorització* és l'acció de *categoritzar*, i *categoritzar* és *classificar per categories*. Així doncs, hem

de partir del concepte de categoria. Des del punt de vista etimològic, el mot categoria prové del llatí *categoria*, i aquest, del grec *kategoria*, ‘acusació o atribució’, derivat de *kategoros* ‘acusador’, i aquest, de *agoreuo* ‘parlar’.¹ Per tant, sembla que la creació de categories o categorització està estretament relacionada amb el fet mateix de parlar. Això ens pot donar una idea de la importància de la categorització en l’estructuració del pensament i en el procés de la comunicació, ja que fonamenta els processos de comprensió i producció lingüística.

Com que la definició d’un diccionari general ens és insuficient, hi afegirem altres definicions de *categoria*, *categoritzar* i *categorització*, fetes per diferents experts cognitivistes:

Rosch (1978, 30) diu que per *categoria* s’entén: «a number of objects that are considered equivalent».

Per a Jackendoff (1983, 76) categoritzar és: «to judge that a particular thing is or is not an instance of a particular category».

D’acord amb Ungerer i Schmid (1996), la categorització és un procés mental de classificació, el producte del qual són les categories cognitives o lexicó mental.

Tot i que aquestes definicions ens proporcionen una mica més d’informació i es complementen mútuament, són massa succintes i no donen resposta a un seguit de preguntes que ens fem al voltant d’aquest tema, com ara: com decidim si una entitat és o no un exemple d’una determinada categoria, quina estructura interna tenen les categories, la categorització es regeix per uns processos objectius i infal·libles o és subjectiva. És evident que ens trobem davant d’un tema força complex que necessita definicions més elaborades i una anàlisi en profunditat.

Podríem començar per la que ha estat la visió tradicional i, fins fa poc, gairebé única del concepte *categoria*:

¹ Informació extreta de: Bruguera. 1996. *Diccionari etimològic*. Barcelona: Enciclopèdia catalana.

La filosofia tradicional, partint d'Aristòtil, considerava que les categories, tant les lingüístiques com les d'altres tipus, eren compartiments estancs on tots els elements compartien una o diverses característiques comunes; es tractaven, doncs, com a conjunts discrets i homogenis, que posseïen una sèrie de propietats necessàries i suficients: els conceptes es definien a partir d'un conjunt de condicions lògiques individualment necessàries i suficients preses com un tot.² (Cuenca 1996, 29)

Aquesta concepció ha tingut molta influència i ha arrelat tant que és encara vigent i dominant, ja que l'apliquen –de manera inconscient– la majoria de les persones de la nostra societat. Això no obstant, últimament, aquesta visió ha estat àmpliament revisada i qüestionada, especialment pels professionals de les àrees de coneixement relacionades amb la cognició que, a mesura que han anat aprofundint el coneixement sobre el llenguatge i la cognició humana, s'han anat adonant que la visió tradicional els deixava moltes preguntes sense resposta i massa caps sense lligar. Per això a poc a poc s'han anat elaborant altres definicions de categoria més comprensives amb la realitat.

Vegem a continuació una definició més completa de *categorització* des del punt de vista de Cuenca i Hilferty (1999, 32), lingüistes cognoscitivistes:

La categorización es un mecanismo de organización de la información obtenida a partir de la aprehensión de la realidad, que es, en sí misma, variada y multiforme. La categorización nos permite simplificar la infinitud de lo real a partir de dos procedimientos elementales de signo contrario o, mejor dicho, complementario: la generalización o abstracción y la discriminación.

El que marca, però, un canvi qualitatiu per part de l'aproximació cognoscitivista no és tant el concepte de *categorització* com el de *categoria*. Tal com hem vist més amunt, les categories aristotèliques són compartiments estancs, els membres de la quals han de compartir una o més característiques comunes, cosa que les converteix en conjunts discrets i homogenis; en definitiva, la pertinença a una categoria es decideix per propietats necessàries i suficients. Per als cognoscitivistes, en canvi, les categories són difuses, es defineixen per conjunts de trets i relacions de família i estan constituïdes per membres prototípics i membres perifèrics, fet que implica que hi haurà millors exemples de la categoria que d'altres. En aquesta tesi, prendrem,

² El subratllat és nostre.

doncs, la definició de categoria que ens ofereix la lingüística cognitiva com a eina de treball.

Malgrat l'enfocament més flexible de les categories que postula la lingüística cognitiva, el paradigma clàssic de categorització té un ampli camp d'aplicació sempre que hi hagi la necessitat de definicions precises i rígides, com ara en el camp de la categorització científica o en l'àmbit legal. No hi ha raons per pensar que les categories discretes de la ciència no coexisteixen de fet amb les categories prototípiques diàries en el lèxic mental i que no s'influeixen mútuament (Ungerer, Schmid 1996).

2 Sistemes de categorització lingüística

La categorització (agrupar elements diferents en conjunts) té uns principis generals i unes bases comunes a tot el gènere humà, però presenta també algunes diferències (Cuenca, Hilferty 1999, 32). Totes les llengües categoritzen, el que varia a vegades és com es realitza aquesta categorització i com es representa formalment en cada llengua. Aikhenvald (2000) dedica tota una monografia als diferents sistemes de classificació lingüística del món i els divideix en: *noun class*, *noun classifiers*, *numeral classifiers*, *verbal classifiers* i *local and deictic classifiers*. Els mecanismes de codificació de la informació són, doncs, diversos i formen una mena de xarxa en què hi ha informacions creuades i diferents graus d'abstracció. Vegem com ho explica Langacker (1991, 1):

[...] Rather, it [language] emerges organically from the interaction of varied inherent and experiential factors –physical, biological, behavioural, psychological, social, cultural, and communicative– each the source of constraints and formative pressures. Because many of these factors are the same or very similar for all speakers, language structure evidences considerable universality and is quite amenable to prototypic characterization. At the same time, every language represents a unique and creative adaptation to common constraints and pressures as well as to the peculiarities nonetheless sensitive and individually tailored.

Els tipòlegs han comparat diferents llengües per determinar quins tipus de categorització lingüística existeixen i detectar possibles universals lingüístics. Dixon

(1986), per exemple, en distingeix dos: *a*) la classificació nominal, en tant que fenomen lexicosemàntic i *b*) les classes de noms (incloent-hi la majoria de sistemes de gènere), en tant que categoria gramatical. Aquests dos tipus de categorització lingüística es distingeixen perquè tenen trets formals força diferents: la mida, el seu estatus morfològic i l'ús gramatical. Aquests tipus de categorització lingüística es distribueixen, segons Dixon (1986, 109), de la manera següent:

Languages that tend towards isolating (such as most of those in East and South-East Asia) most typically employ noun classifiers, whereas languages that are strongly agglutinative (as in Africa) or inflectional (most Indo-European tongues) prefer systems of noun classes.

D'acord amb la classificació de Dixon, doncs, el xinès es troba en el primer grup de llengües, les que classifiquen els noms en diferents categories mitjançant els mesuradors i el català / castellà en el segon, les que atorguen un gènere gramatical a tots els noms. Dixon (1986, 108) compara els dos sistemes en els termes següents:

«Noun class systems and sets of noun classifiers each provide the means for categorisation of an object in terms of relevant parameters of world-view. They do essentially the same semantic task, although they do approach it in rather different ways, noun classes operating in terms of an obligatory morphological system, with a limited number of possible choices, and noun classifiers constituting a largish set of lexical items, in syntactic construction with the head noun [...].

»Both noun classes and noun classifiers provide information about physical design [...], function or use [...] and also about social role and interaction.»

Resumint, els dos tipus de categorització lingüística que representen el català i el xinès es diferencien en què el gènere en català és un sistema finit i petit en front d'un sistema més gran i obert com són els mesuradors xinesos; a més, els noms en català acostumen a pertànyer només a una categoria,³ mentre que els noms xinesos poden pertànyer a més d'una; el català es basa en una morfologia d'inflexió en front dels morfemes lèxics lliures del xinès que no formen una unitat morfològica amb el nom;⁴ l'ús gramatical del gènere en català és obligatori, fixat per unes regles que sovint demanen concordança amb altres components de la frase, mentre que l'ús dels mesuradors xinesos és sensible al discurs i no hi ha cap referència d'ells fora del sintagma nominal del qual formen part. Hi ha una altra diferència que és el fet que

³ El canvi de gènere s'associa sovint a un canvi semàntic o, fins i tot, estilístic.

⁴ Aquesta visió no és compartida per tots els autors. Vegeu, per exemple, Packard (2000).

les desinències de gènere tenen un significat fix, mentre que el significat dels mesuradors va més lligat al context. Dixon (1986, 107) compara també els dos sistemes des del punt de vista de l'usuari:

There is a relatively little variation between speakers in the use of noun classes –they are an obligatory morphological system, and the appropriate term must always be chosen from the system. Differences in register or style and between spoken and written modes, tend to be marked by lexical and syntactic features; classifier use is, as might be expected, often indicative of style/mode differences.

Zhang Xiangqun (1995, 20), sense parlar de tipologies lingüístiques, també equipara d'alguna manera el sistema de classificació nominal amb el del gènere:

量词也是给具有名词功能的词一个范围，表明其特性之所属。在这一点上，冠词和量词确有相似之处。但相似毕竟不是相同。量词没有阴阳性或有生无生的区别，只是在表示每一个事物的具体的形状方面而加以范围。[...] 然而就另一方面说，则量词比较冠词为抽象，不像冠词之具体。⁵

No han faltat alhora els autors que han relacionat els sistemes de classificació nominal amb la quantificació lingüística. Greenberg (1990b, 177) ho explica de la manera següent:

Numeral classifier languages generally do not have compulsory expression of nominal plurality, but at most facultative expression. This has already been observed by Sanches (1971) in an unpublished paper. She states her hypothesis as follows: "If a language includes in its basic mode of forming quantitative expressions numeral classifiers, then it will also have facultative expression of the plural". In other words it will *not* have obligatory marking of the plural on nouns.

Ts'ou (1973, 1216), en una línia similar i mitjançant la hipòtesi següent, suggereix que la funció dels mesuradors nominals es correlaciona amb les desinències de nombre:

Moreover, the study of nominal classifier systems suggests an important hypothesis that the use of nominal classifiers and the use of the plural morpheme are in complementary distribution in natural language. More concretely, it suggests that

⁵ «Els mesuradors també atorguen una categoria a les paraules que tenen la funció de noms per tal d'indicar a quin gènere pertanyen. En aquest punt, els articles i els mesuradors són similars, però les similituds s'acaben aquí. Els mesuradors no distingeixen entre femení o masculí, ni entre éssers animats i inanimats, sinó que, bo i indicant la forma concreta de l'objecte, l'estan categoritzant. [...] Malgrat això, pel que fa a un altre aspecte, els mesuradors són més abstractes que els articles, no són tan concrets com els articles.» (Zhang Xiangqun 1995, 20). (Si no diem el contrari, tant la traducció de les cites com la dels exemples que aniran sortint al llarg de la tesi són nostres).

either *a*) a natural language has either nominal classifiers or plural morphemes, or *b*) if a natural language has both kinds of morphemes, then their use is in complementary distribution.

Així doncs, podem afirmar que el xinès compta amb un sistema de categorització més sofisticat respecte del català, ja que els mesuradors duen a terme una reclassificació respecte dels noms. Denny (1976, 122) explica que: «[...] the semantic function of noun classifiers is to place objects within a set of classes different from and additional to those given by the nouns».

Això significa que enfront d'una entitat del món, el xinès realitza una doble categorització. Primer, s'avaluen els trets més rellevants d'una entitat i es decideix per similitud amb un determinat prototipus que pertany a una determinada categoria. Després es realitza un pas més d'abstracció i es torna a confrontar aquella entitat amb tota una sèrie de categories, d'acord amb els seus trets sobresortints, físics o funcionals, fins que es troba la que s'adequa més al context discursiu.

En aquest sentit, la relació entre l'esforç d'aprenentatge i el benefici en informativitat és més rendible en el cas del xinès que no pas en el del català / castellà. Per exemple, el fet de saber que *mocador* s'inclou en la categoria de coses masculines ens aporta molt poc de cara a la comunicació. En canvi, si estem investigant a l'escena d'un crim i em diuen que s'ha trobat un mocador i me'l categoritzen com a cosa llarga i estreta, hauré d'interpretar que potser ens trobem davant de l'arma homicida, fet que no succeiria en cas d'incloure'l a la categoria de coses quadrades. Des del punt de vista pragmàtic, doncs, el sistema dels mesuradors aporta més a la comunicació que no pas el gènere gramatical.

Hem vist més amunt com Ts'ou correlaciona el fet que una llengua no tingui marca de plural amb l'existència d'un sistema de classificació nominal. Analitzem a continuació uns exemples per veure com solucionen el català i el xinès uns casos de *pluralia tantum*, des del punt de vista de la categorització. La morfologia plural de noms com ara *tisores*, *ulleres* i *pantalons* no correspon, com en el cas de la resta de noms del català, a una pluralitat d'objectes designats. Aquesta marca de plural es deu al fet que els objectes en qüestió consten de dues parts simètriques enganxades per

un punt. El xinès també compta amb una categoria d'aquesta mena, (que correspon al mesurador 副 (*fu*)⁶; ara bé, dels exemples donats més amunt només *ulleres* pertany a aquesta categoria en xinès; de les *tisores* en destaquen més la seva funcionalitat, per tant es categoritzen en el grup de coses que tenen un mànec 把 (*ba*), i dels pantalons els crida més l'atenció la proporció entre les seves dimensions, en què destaca la seva forma allargada 条 (*tiao*), més que el fet que tenen dos camals.

Aquests exemples il·lustren el fet que davant una mateixa realitat dos sistemes lingüístics diferents poden coincidir en la manera de categoritzar-la o no, però, en tot cas, ambdós compten amb mecanismes per fer-ho. El resultat no és objectivament ni millor ni pitjor, ni l'un és més arbitrari que l'altre. Diguem que és una convenció la qual, des del moment en què tota una comunitat lingüística s'hi posa d'acord, és vista per aquesta comunitat com a «normal» i «lògica»; si més no, és coherent en el context d'aquell sistema.

Per il·lustrar això d'una manera contrastiva, a continuació hem dissenyat tres taules comparatives entre el xinès i el català a fi d'observar la distribució de tres categories del nivell bàsic (cadira, taula i llit) i alguns dels seus hipònims. Veurem que alguns dels termes del nivell subordinat tenen equivalents directes i d'altres que en un o altre cas no s'han lexicalitzat,⁷ cosa que no significa que aquell concepte no existeixi en l'altra cultura. A manera d'experiment, hem afegit el mesurador que correspondria a cada cas per veure si el canvi de nivell cognoscitiu té alguna incidència en el seu ús.

⁶ V. c. 4 per a una anàlisi en profunditat d'aquesta categoria..

⁷ S'han buscat termes que figuressin com a subentrades de *cadira*, *taula* i *llit* als diccionaris d'ambdues llengües, per això els termes no necessàriament coincideixen.

TAULA 1.1 Distribució de la categoria *cadira* en nivells cognoscitius

<i>Nivells de categorització</i>	<i>Català</i>	<i>Xinès</i>	<i>Mesuradors</i>
<i>Nivell superordinat</i>	moble	家具	套, 堂, 件
<i>Nivell bàsic</i>	cadira	椅子	把, 张
<i>Nivell subordinat</i>	cadira de rodes cadira elèctrica cadira giratòria cadira de braços cadira plegable	轮椅 电椅 摇椅 转椅	把, 张

TAULA 1.2 Distribució de la categoria *taula* en nivells cognoscitius

<i>Nivells de categorització</i>	<i>Català</i>	<i>Xinès</i>	<i>Mesuradors</i>
<i>Nivell superordinat</i>	moble	家具	套, 堂, 件
<i>Nivell bàsic</i>	taula	桌子	张
<i>Nivell subordinat</i>	taula escriptori taula rodona taula de billar taula de control	书桌 炕桌 圆桌	张

TAULA 1.3 Distribució de la categoria *llit* en nivells cognoscitius

<i>Nivells de categorització</i>	<i>Català</i>	<i>Xinès</i>	<i>Mesuradors</i>
<i>Nivell superordinat</i>	moble	家具	套, 堂, 件
<i>Nivell bàsic</i>	llit	床	张
<i>Nivell subordinat</i>	llit de morts llit de dos cossos llit de canonge llit de monja llit fluvial llit de dolor	刨床 病床 冰床 河床 灵床	张 ⁸

D'entrada, veiem que la categoria superordinada (moble) comparteix molt pocs atributs generals, té una funció unificadora i la seva estructura es basa en la semblança de família, tot i que la forma *gestalt* dels membres que la formen no és unitària; és a dir, les similituds entre una cadira i un llit són més aviat poques. En el nivell bàsic, ens trobem que hi ha una gran quantitat d'atributs comuns a tota la categoria, que tenen una forma *gestalt* també comuna i que la categoria s'estructura

⁸ Aquest mesurador no s'aplicaria en els casos d'ús figurat o metafòric de *llit*.

al voltant dels membres prototípics. Finalment, les categories del nivell subordinat tenen una forma *gestalt* pràcticament idèntica,⁹ gaudeixen d'un gran nombre d'atributs generals i tenen una sèrie d'atributs específics. Observem també que, des del punt de vista morfològic, les paraules són més complexes en el nivell subordinat, especialment en el cas del català.

Ens interessa remarcar que hi ha una certa variació en el tipus de mesurador que s'escau quan es passa d'un nivell a un altre. En el nivell superordinat prevalen els mesuradors de tipus o col·lectius; en el nivell bàsic, en canvi, és on es produeix l'especialització més gran, en el sentit que es diferencien més uns mesuradors dels altres en funció del nom al qual acompanyen, mentre que els mesuradors del nivell subordinat no canvien respecte els del nivell bàsic. Això es deu al fet que els atributs específics dels conceptes en el nivell subordinat no aporten informació rellevant per al sistema de classificació nominal, el qual no fila tan prim.

Aquestes taules també posen de manifest que, a vegades, un concepte del nivell subordinat en una cultura té estatus de nivell bàsic en una altra, com ara *balancí* (que en xinès literalment és «cadira que es balanceja» i és, per tant, una categoria subordinada de cadira). Probablement, la majoria de catalanoparlants estarien d'acord que el concepte de *balancí* és proper al de *cadira* (també ho són el de *tamboret* o *sofà*), però té uns trets prou distintius com per configurar una categoria de nivell bàsic a part. Això es deu a convencions culturals.

A vegades una categoria no existeix en una cultura determinada com, per exemple, 炕桌 (*kangzhuo*), que és un tipus de taula petita que es col·loca a sobre del *kang* (llit de maons que s'escalfa posant-hi foc a sota). També tenim l'exemple de conceptes que podríem considerar equivalents entre cultures, però que es categoritzen de manera diferent. És el cas de 病床 (*bingchuang*), que literalment significa *llit de malaltia* i en català en diem *llit de dolor* i 灵床 (*lingchuang*), que literalment significa *llit d'esperits* i en català en diem *llit de morts*. En aquests darrers dos casos,

⁹ Llevat dels usos figurats.

malgrat que responen a una mateixa realitat, les diferències en la categorització canvien una mica el punt de vista.

Aquesta sèrie d'exemples ens han servit per il·lustrar el fet que cada cultura i cada llengua organitzen la informació (és a dir, categoritzen) a la seva manera i que a vegades aquesta manera d'organitzar coincideix entre llengües i a vegades no.

3 Llengües classificadores

Dels dos tipus de categorització lingüística de què parla Dixon, ens centrarem a continuació en el de la classificació dels noms mitjançant els mesuradors. Malgrat que els experts de la nostra àrea lingüística no estan gaire familiaritzats amb els termes *mesurador* o *classificador*, perquè les llengües indoeuropees més conegudes no en tenen, aquesta categoria lingüística és present a moltes llengües del món, com ara moltes llengües de l'est i sud-est asiàtic (xinès, japonès, vietnamita, tailandès, birmà, malai, indonesi, etc.), llengües oceàniques (*kiriwina*, *gwini*), llengües africanes (bantu i suahili) i llengües dels indis americans (*nootka*, *yurok*, *tzeltal*, *esquimal*, etc.). Hi ha unes poques llengües indoeuropees (bengalí, bretó medieval i bulgarès) que també en tenen, tot i que l'ús és molt més marginal (Killingley 1983, 3).

Malgrat que el català, el castellà o l'anglès no reben l'etiqueta de llengües classificadores, sovint hi trobem paraules que corresponen a la traducció d'un mesurador en xinès. Que no disposi d'una categoria gramatical homònima significa necessàriament que en aquest aspecte el català no es pot comparar al xinès? Des del punt de vista d'un tipòleg, probablement és molt important traçar una línia que distingeixi les llengües classificadores de la resta, però per al traductor, el fet de si un determinat fenomen lingüístic es dona de manera més o menys sistemàtica o si existeix o no a nivell teòric no és tan rellevant com el fet d'haver de resoldre un problema d'equivalència concret en un moment determinat. Davant la necessitat de trobar equivalents i de traduir tot allò que sigui traduïble, també ens interessa l'opinió de molts autors que han intentat trencar una mica aquesta línia divisòria tan estricta

per trobar punts de connexió entre parells de llengües pertanyents a sistemes diferents.¹⁰

Allan (1977, 286), després d'estudiar més de cinquanta llengües classificadores, va arribar a la conclusió que algunes llengües són més mereixedores de ser anomenades *llengües classificadores* que d'altres, i que aquestes es distribueixen entre els quatre tipus següents: *a)* llengües classificadores numerals, *b)* llengües classificadores de concordança, *c)* llengües classificadores de predicat i *d)* llengües classificadores d'intralocatiu:

[...] Perhaps all languages have classifiers; e.g., English possesses nouns which correspond exactly to Thai lexemes which everyone agrees are classifiers [...]; but as I hope will become clear in the course of this paper, some languages are more properly called 'classifier languages' than others. Thai is a classifier language, but English is not. Classifier languages can be distinguished from non-classifier languages on three criteria. One I shall discuss later [...], and the other two are as follows: (a) They have classifiers, at least some of which are restricted to classifier constructions, although classifiers exist which function in other environments like nouns. (b) They belong to one of four types [...].

Les llengües classificadores numerals són les més típiques i s'anomenen així perquè l'ús d'un classificador és obligatori en moltes expressions quantitatives. El xinès pertany a aquest grup i, tot i que, tal com reconeix el mateix Allan, el terme *llengües classificadores numerals* no és el més adequat, al menys serveix per distingir-lo de la resta. En les llengües classificadores de concordança, a més a més dels modificadors, s'afixa al nom l'infix que permet la classificació. Les llengües classificadores de predicat disposen d'unes arrels verbals classificadores. Finalment, les llengües classificadores d'intralocatiu són aquelles en què els mesuradors nominals formen part d'una expressió locativa que obligatòriament acompanya el nom en la majoria de situacions.

Dins de les llengües que tenen classificació nominal, els trets d'ésser humà i ésser animat són, en general, el que els sistemes marquen primer, seguit de la forma, l'ús i la consistència. Pel que fa a la classificació dels objectes d'acord amb les seves característiques físiques, nombrosos autors coincideixen en què es comença pels objectes d'una dimensió, després amb els de dues i, posteriorment, segueix la

¹⁰ V. Pottier (1975) i Leherer (1986).

identificació de la consistència, primer la rigidesa i després la flexibilitat (Erbaugh 1984, 1986; Allan 1977; Friedrich 1970). Craig (1986, 6) n'és també un exemple:

For the classification of concrete objects by physical characteristics, a possible generalization is that the identification of one dimensional objects occurs before that of two dimensional ones and that both occur before the identification of consistencies, first of rigidity, and later of flexibility.

És interessant remarcar que, malgrat que el xinès és un exemple prototípic de llengua classificadora, el seu sistema de mesuradors no distingeix de manera especial els éssers humans de la resta ni els éssers animats dels inanimats. D'una banda, hi ha el mesurador 个 (*ge*), que pot mesurar persones, animals i coses i el mesurador 只 (*zhi*), que pot mesurar animals i coses, tot i que també hi ha un reduït nombre de mesuradors que només poden categoritzar persones. D'altra banda, hi ha mesuradors comuns a éssers animats i no animats, com ara 条 (*tiao*), que tan aviat poden categoritzar persones¹¹ i animals (gos, serp, etc.) com entitats no animades (carrer, pantalons, etc.).¹²

També cal remarcar que, pel que fa als mesuradors del xinès basats en la forma, Shi Yu-Zhi (1996, 37) puntualitza les conclusions de treballs anteriors en referència a l'ordre dels paràmetres que serveixen com a base cognitiva per a la categorització:

«a. The proportion of extensional dimensions, rather than the number of extensional dimensions, is the primary cognitive basis for shape classifiers.

»b. Only materiality constitutes the secondary parameter for shape classifiers. Such qualities like 'flexibility' and 'rigidity' are basically irrelevant in selecting shape classifiers.»

No voldríem acabar aquest apartat sobre la categorització sense esmentar el fet que el xinès, a més a més dels mesuradors, té encara un altre sistema de classificació a nivell de caràcter. La majoria dels caràcters del xinès modern estan formats per dues parts: la clau o radical, que en principi porta la càrrega semàntica del caràcter i

¹¹ Per exemple, 一条好汉 (*yi tiao haohan*) 'un heroi', tot i que aquest ús és idiomàtic i molt restringit.

¹² Aquesta diferència està present en el sistema de claus, que sí distingeix els humans de la resta, i compta també amb claus específiques per a animals, tot i que tampoc es tracta d'una classificació sistemàtica.

s'utilitza com a principi de classificació en els diccionaris, i la part fonètica (que dóna una informació més indicativa que no pas definitiva).¹³

4 Dificultats en la categorització dels mesuradors

Després d'una àmplia revisió i anàlisi de la bibliografia existent sobre diferents aspectes relacionats amb els mesuradors (v. Rovira 1999b), podem afirmar que existeix una gran controvèrsia pel que fa als aspectes més importants relacionats amb l'estudi dels mesuradors i que les divergències provenen, fonamentalment, de problemes de categorització. Des del nostre punt de vista, les dificultats que es plantegen no provenen tant dels mesuradors en si, sinó de l'enfocament, és a dir, de les premisses amb què treballen els diferents autors.

D'entrada, voldríem exposar quins són els cavalls de batalla al voltant dels mesuradors i mostrar per què el model que ens ofereix la lingüística cognitiva es mostra idoni per estudiar-los. Estem convençuts que amb aquesta nova aproximació aconseguirem aclarir d'una manera definitiva tota una sèrie d'aspectes que fins ara no han estat resolts. Podem resumir els problemes en la llista següent:

- a) Delimitació de la categoria gramatical dels mesuradors (c. 2).
- b) Membres i límits de les categories (c. 3 i 4).
- c) Classificació dels mesuradors (c. 5).
- d) Funcions dels mesuradors (c. 6).
- e) La seva didàctica i traducció (c. 7).

La resolució dels quatre primers punts ens permetrà, posteriorment, poder donar resposta a d'altres qüestions no menys importants, que són com encarar-ne la docència i la traducció.

¹³ V. Wiebusch (1995) per a una comparació del sistema de classificació mitjançant mesuradors i el sistema de classificació mitjançant claus.

4.1 Delimitació de la categoria

El primer problema amb què ens trobem quan estudiem els mesuradors és que les paraules que s'inclouen en la categoria gramatical 量词 (*liangci*) 'mesurador' són molt disperses entre elles. Mentre aquest fet és acceptat amb naturalitat per la majoria d'autors xinesos, els lingüistes occidentals no ha escatimat esforços per «posar-hi ordre». És curiós constatar que mentre que per als primers aquest punt no és rellevant ni mereix una atenció especial, per als segons, en canvi, és possiblement un dels més importants i al qual dediquen més energia, bàsicament per tal de demostrar que la terminologia xinesa no és prou bona i que cal redefinir la categoria.

La qüestió de fons és, doncs, quins criteris es fan servir per decidir si un determinat mot pertany a la categoria gramatical dels mesuradors o no. La posició tradicional xinesa podríem anomenar-la de «portes obertes», mentre que l'altra seria de tipus restrictiu. Això és deu al fet que els xinesos han intentat adaptar la gramàtica a la seva realitat i no la realitat a la gramàtica. Els autors occidentals, en canvi, amb cada nou intent de redefinir què és mesurador i què no, el que estan fent és intentar imposar el model tradicional de les categories a les categories gramaticals xineses.

La tendència generalitzada entre els autors pertanyents a la tradició occidental és distingir clarament un tipus concret de mesuradors –els anomenats classificadors o mesuradors individuals– de la resta. A continuació trobem una cita de Peyraube i Wiebusch (1993, 54) que ho il·lustra:

«[...] Le CL[assificateur] serait alors un “individualiseur” qui rend spécifique la référence des noms. [...] Le CL[assificateur] consisterait donc à dégager des unités comptables, à “structurer des unités” pour reprendre la formulation de Greenberg.

»Cette hypothèse est séduisante. Elle suggère naturellement que les CL et les N[oms de]M[esure] doivent être distingués.»

Més endavant esmenten que la diferència entre els mesuradors partitius i els mesuradors individuals és molt petita i presenta, doncs, problemes de categorització; i el mateix succeeix amb els partitius i els col·lectius. Aquest obstacle, però, no ha de

comprometre, des del seu punt de vista, la necessitat de distingir els mesuradors individuals de la resta.

Li Ying-che (1970)¹⁴ fa una divisió entre mesuradors unitaris i mesuradors quantitius,¹⁵ tot explicant que els primers són previsibles, en el sentit que venen determinats pel nom al qual acompanyen, mentre que l'elecció del mesurador en el segon cas no està tan condicionada pel nom, sinó pel sentit que es vol expressar. D'aquesta afirmació se'n desprèn que cada nom té un sol mesurador associat, com ara un gènere, que no juga cap paper semàntic ni pragmàtic. Aquesta visió objectivista de l'ús dels mesuradors va en contra del que han escrit nombrosos autors (v. Anderson 1999; Allan 1977; Denny 1976, 1986; Dai Mengxia 1998, 1999a, 1999b, 2000; Erbaugh 1986; Tai, Wang 1990; Tai, Chao 1994; Zhang Xiangqun 1995) i dels arguments que nosaltres mateixos defensem en aquesta tesi. Un altre argument a favor de la divisió és que, segons Li Ying-che, el segon grup no presenta problemes d'aprenentatge, fet que es contradiu amb la nostra experiència. A més a més, el criteri de «mesuradors difícils d'aprendre» és massa subjectiu, ja que pot variar en funció de la llengua amb la qual es compari i, fins i tot, d'una persona a una altra. En definitiva, Li Ying-che (1970, 107) opina que el concepte de mesuradors és massa flexible perquè inclou moltes coses que no són pròpies només del xinès.

El fet que hi hagi mots que no siguin característics només del xinès no és, segons el nostre parer, un criteri prou sòlid per decidir si formen part d'una categoria determinada o no. Els criteris per definir la categoria haurien de ser consistents amb el xinès, no en relació a d'altres llengües, ja que l'autor està limitat pel parell de llengües que coneix –en aquest cas l'anglès i el xinès–. A més a més, el seu interès per demostrar que es tracta d'un grup tancat passa per alt els usos no convencionals o literaris dels mesuradors i demostra que es regeix per una concepció clàssica de les categories.

Tai i Wang (1990, 38), malgrat conèixer i treballar amb certs postulats de la lingüística cognoscitiva, es mostren a favor d'una distinció en els termes següents:

¹⁴ Malgrat que Li és un autor d'origen xinès, ha dut a terme la seva formació i carrera acadèmica als EUA, fet que condiciona el seu enfocament, amb el qual es desmarca clarament de la tradició xinesa.

¹⁵ Tot i posar-los un nom diferent, s'està referint al concepte de *mesurador individual* i tot allò que no ho és.

«[...] it is desirable and feasible to differentiate classifiers from measure words in order to better understand the cognitive basis of a classifier system.

[...]

»We propose to adopt the distinction between ‘permanent’ and ‘temporary’ properties of entities as the fundamental cognitive basis for the distinction between classifiers and measure words. [...]

»2) A classifier categorizes a class of nouns by picking out some salient perceptual properties, either physically or functionally based, which are permanently associated with the entities named by the class of nouns; a measure word does not categorize but denotes the quantity of the entity named by a noun.

»In essence, (2) amounts to saying that while a classifier ‘categorizes’ an object, a measure word simply ‘measures’ an object.»

En aquest cas, la raó no és pedagògica com passa amb Li Ying-che, sinó que la distinció es fa per motius cognoscitius i Tai i Wang ho argumenten dient que un mot com ara 群 (*qun*) ‘grup’ acompanya diferents tipus de noms que no estan relacionats categòricament. Si observem amb atenció, però, veurem que el camp principal d’acció d’aquest mesurador són els éssers animats susceptibles d’anar en grup. El mateix succeeix amb 升 (*sheng*) ‘litre’, el qual necessàriament s’associa a noms concrets que tenen la propietat d’ésser líquids. Per acabar, si els mesuradors individuals categoritzen agafant una propietat sobresortint que s’associa permanentment a l’objecte, cosa que no passa amb la resta de mesuradors, com s’explica, doncs, que noms com ara *guants, orelles, palets, sabates i mitjons* s’associïn generalment al mesurador col·lectiu 双 (*shuang*) ‘parell’? En aquest cas, doncs, la propietat que sobresurt és precisament el fet que són dues entitats que «funcionen» aparellades, la qual cosa indica que 双 (*shuang*), malgrat no ser un classificador –per utilitzar la seva terminologia– a més de quantificar, categoritza.

Els mesuradors que denoten quantitats normalment no es poden associar a qualsevol nom, la qual cosa significa que, a més a més de quantificar, també categoritzen. Com veurem en el capítol sisè, les funcions dels mesuradors són diverses i mai no són pures (v. Paris 1981; Peyraube, Wiebusch 1993; Zhang Xiangqun 1995; Bisang 1999). Més endavant, però, Tai i Wang (1990, 39) acaben flexibilitzant la seva postura i afirmen que: «We hasten to add here that the distinction in question, like

other prototype-based categorical distinctions, is a graded distinction with fuzzy boundaries».

Els models gramaticals més importants han abordat el tema de les categories gramaticals des de perspectives ben diferents, però sempre mantenint el punt de vista que imposa el model aristotèlic de condicions necessàries i suficients. Això ha fet que les definicions de la categoria dels mesuradors per part dels diferents autors deixin molts elements marginats i n'hi hagi que no «encaixen» en el sistema. El resultat són llistes tancades, casos en què hi ha vacil·lació a l'hora de classificar, moltes entitats que queden fora del sistema perquè «no són mesuradors», malgrat que cognoscitivament i pragmàtica fan una funció similar, i termes de nova encunyació, com ara el de *mesurador ocasional* –per citar-ne només un exemple–, que aporten confusió.

Així doncs, com podem discernir si una paraula és un mesurador o no? D'acord amb els postulats de la lingüística cognitiva, les categories són difuses, estan definides per conjunts de trets i relacions de semblança de família i estan constituïdes per membres prototípics o centrals i membres perifèrics (Taylor 1989). Per això, un cop haguem establert les característiques de la categoria, totes aquelles entitats que s'hi adiguin han de ser considerades mesuradors, tot partint de la base que de la categoria *mesurador* també hi ha exemples més bons (o prototípics) que d'altres. D'aquesta manera tots els casos hi tenen cabuda i una explicació convincent.

Habitualment, els lingüistes occidentals donen com a únics bons exemples d'aquesta categoria gramatical els mesuradors individuals o classificadors. Des del nostre punt de vista, però, encara que arribéssim a la conclusió que els mesuradors individuals són més prototípics que la resta, això no tindria per què implicar que la resta no són mesuradors.

Les categories es formen per la intersecció d'una o diverses propietats típiques que tendeixen a coincidir. La pertinença d'un individu a una categoria s'estableix a partir del grau de similitud amb el prototipus. No existeixen límits clars entre les categories. El pas d'una categoria a una altra és gradual i ve marcat per membres

perifèrics, que marquen fronteres difuses respecte d'altres categories. Per això, les categories inclouen exemples marginals, la pertinença dels quals a la categoria és dubtosa o vacil·lant. Això s'ha d'acceptar com a un fet normal.

Com que la lingüística cognitiva té una visió flexible pel que fa a atributs que permeten que una entitat pertanyi a una determinada categoria, ens proporciona un enfocament més comprensiu i explicatiu, ja que tots els elements poden encaixar en el model, tal com explica Langacker (1987, 369-370):

Linguistic categories are typically complex: they group together, and treat as equivalent for certain purposes, a variety of distinct and sometimes quite disparate elements. Though similar to varying extents, these elements are not always susceptible to a uniform characterization affording absolute predictability of class membership: i.e. it is not always possible to find a description valid without qualification for all class members and inapplicable to all non members. Hence it cannot in general be presumed that membership in a linguistic category is a predictable, all-or-nothing affair. Membership is commonly a matter of degree, resistant to strict delimitation, and subject to the vicissitudes of linguistic convention.¹⁶

Aquest primer gran problema –la delimitació de la categoria gramatical dels mesuradors–, del qual se'n deriven d'altres de secundaris, com ara el de la terminologia i el de les llistes de membres de cada categoria, serà resolt en el capítol següent.

4.2 Membres i límits de les categories

El segon gran problema amb què ens enfrontem és que cada una de les categories que representen els mesuradors agrupen entitats aparentment molt diferents entre elles, especialment als ulls d'una persona aliena al sistema. Això no succeeix només amb els mesuradors xinesos, sinó amb qualsevol sistema de classificació vist des de fora.

És especialment il·lustratiu l'exemple freqüentment citat del *dyrbal*. A *Classifiers as a reflection of mind*, Lakoff (1984) analitza un estudi de Dixon sobre el sistema de classificació d'aquesta llengua indígena australiana i explica quins són els

¹⁶ El subratllat és nostre.

mecanismes cognoscitius d'associacions i relacions que fan que els conceptes de *dona*, *foc* i *coses perilloses*, que per a nosaltres no tenen res a veure i més aviat ens sonen junts al títol d'una pel·lícula, pertanyin a una mateixa categoria en aquella cultura. Després d'analitzar el sistema d'acord amb els principis de la lingüística cognitiva, les associacions que fan que aquests tres conceptes pertanyin a una mateixa categoria deixen de semblar il·lògiques. Les explicacions de Lakoff mostren alhora l'existència d'una relació entre el llenguatge, el món i la cognició, que aporta els elements per entendre les projeccions que altrament quedarien ocultes. Aquesta perspectiva ens permet descobrir sistematisme allà on aparentment regna l'anarquia i el caprici.

Per posar un exemple del xinès, el mesurador 道 (*dao*), un dels significats principals del qual és *camí*, agrupa entitats tan diferents com ara *escletxa*, *raig de llum*, *cella*, *riu*, *ratlla* i *arruga*. Això no obstant, és possible trobar punts en comú entre els diferents membres, com ara el fet que tots tenen una forma allargada. Això ens pot fer sospitar que la construcció de les categories no és arbitrària, sinó motivada, i que l'aparent arbitrarietat que mostra es deu a un desconeixement per part nostra dels processos cognoscitius subjacents de formació d'aquesta categoria.

El principi de semblança de família de Wittgenstein, desenvolupat posteriorment per Rosh i Mervis, ens ofereix una alternativa a l'enfocament clàssic, en el qual els atributs han de ser comuns a tots els membres de la categoria i ens ofereix, alhora, una explicació de per què els mesuradors xinesos agrupen sota el seu paraigua entitats que aparentment no estan connectades. Aquest principi té, doncs, un gran potencial explicatiu de les associacions internes que han portat a la creació d'una categoria complexa.¹⁷

Les línies d'associació entre els membres d'una categoria no s'estableixen necessàriament entre els exemplars de l'entitat i el prototipus, sinó perquè un element s'assembla a un altre que sí que té cert atribut en comú amb la imatge mental de prototipus. Per tant, no és necessari que tots els membres d'una categoria tinguin algun atribut en comú entre ells ni tan sols algun atribut en comú amb el prototipus,

sinó que les possibilitats associatives són múltiples. Els membres que les formen, doncs, no tenen per què ser homogenis. Rosch i Mervis (1975, 575), citats per Ungerer i Schmid (1996) ho expliquen en la cita següent:

A set of items of the form AB, BC, CD, DE. That is, each item had at least one, and probably several elements in common with one or more other items, but no, or few, elements are common to all items.

Tai i Wang (1990) van estudiar els processos d'associació dels membres d'una determinada categoria de mesuradors i la seva relació amb d'altres de properes cognoscitivament. D'acord amb aquell estudi, 鱼 (*yu*) 'peix', 裤子 (*kuzi*) 'pantalons' i 腿 (*tui*) 'cama' són membres centrals de la categoria 条 (*tiao*), per a coses llargues i estretes; en canvi, 街 (*jie*) 'carrer', 河 (*he*) 'riu', 路 (*lu*) 'camí' i 影子 (*yingzi*) 'ombra' són membres d'extensió natural, és a dir, pertanyen a aquesta categoria per similitud amb els membres centrals. Els resultats són molt interessants perquè mostren com a partir dels membres prototípics i per relacions de semblança de família s'han anat incorporant altres membres a la categoria.

En català, per exemple, dins del concepte *taula*, hi tenen cabuda un munt d'objectes diferents que poden anar des d'una *taula de so* fins a una *tauleta abatible d'avió*, passant per una *taula d'operacions*. En cap moment qüestionem la seva condició de taules perquè, en major o menor grau, s'assemblen o tenen algun tret en comú amb el prototip o concepte que tenim de *taula*. Hem d'admetre, doncs, que un concepte tan bàsic com ara *taula* és força ampli i que hi ha membres que s'hi han incorporat més tard perquè tenen algun tret en comú amb un altre membre de la categoria, i no necessàriament per similitud amb el prototipus.

La coherència d'una categoria la proporciona, doncs, el principi de semblança de família. L'assumpció *a priori* és que la inclusió de les entitats a una categoria té o ha tingut una motivació semàntica; ara bé, el repte consisteix a explicar una per una aquestes relacions de similitud i com s'han construït els encadenaments. Potser no serem capaços de trobar explicacions pel que fa a la pertinença de totes les entitats d'una categoria, en part perquè segurament no estarem mai prou familiaritzats amb

¹⁷ V. c. 4 per a exemples concrets.

els mites i les creences de la cultura que estudiem o bé perquè desconeixem els canvis històrics que han fet que molts mites, creences o pràctiques hagin desaparegut mentre que la classificació en molts casos ha romàs igual. Això fa que la pertinença d'alguns membres a una categoria determinada es mostri sincrònicament arbitrària i no motivada.

Pel que hem vist fins ara, doncs, està clar que cada categoria de mesuradors té uns membres més prototípics i altres de més perifèrics, els quals s'inclouran en aquesta categoria o en una altra en funció del context i de les necessitats comunicatives. D'acord amb Ungerer i Schmid (1996), la bondat d'una entitat es determina globalment. En un primer estadi, la percepció de l'objecte és holística i, posteriorment, i de manera opcional, es duu a terme una mena de descomposició en propietats individuals. La percepció *gestalt* sembla jugar un paper important en la categorització i l'estimació de la bondat d'una entitat. En definitiva, el prototipus és una imatge *gestalt* i funciona, per tant, com a model o punt de referència cognoscitiu. Això significa que és possible donar com a millors exemples d'una determinada categoria els membres més centrals, però això no implica que en siguin els únics representats possibles.

Un altre aspecte relacionat amb la delimitació de les categories és el de la possibilitat de categoritzar de maneres diferents una mateixa entitat. Al llarg d'aquesta recerca hem realitzat dues enquestes, els resultats de les quals mostren el fenomen de la categorització múltiple i la vacil·lació que experimentem sovint a l'hora de categoritzar. En la primera, vam donar a una sèrie d'informants¹⁸ les expressions següents (corresponents a sintagmes mesuradors en xinès): *una galleda de neu*, *una safata de caramels*, *una mà de pintura*, *una prestatgeria de llibres* i *una capa d'oli*, tot demanant-los que ens diguessin si expressaven un concepte d'extensió, contenidor o partitiu. Les respostes no foren homogènies. En el cas de *una galleda de neu*, tothom estigué d'acord que es tractava d'un contenidor. Ara bé, l'expressió *una safata de caramels* tant era considerada un concepte contenidor com d'extensió, en funció de les proporcions de la safata o, simplement, del punt de vista personal. El mateix va passar amb *una prestatgeria de llibres*. Quant a *una capa d'oli*, hi hagué

més respostes a favor d'extensió i, en canvi, es decantaren pel concepte partitiu a *una mà de pintura*. Aquests resultats semblen insinuar que el que ens han ensenyat com a *partitiu* i *contenedor* no són, en realitat, conceptes tan ben definits i que probablement ens han imposat uns límits artificials i rígids entre categories que no existeixen necessàriament en el món real o que no coincideixen amb la nostra manera de veure-ho.

Amb la segona enquesta preteníem estudiar la distribució d'una sèrie de noms entre quatre categories de mesuradors.¹⁹ Hem observat que, en alguns casos, les respostes dels informants són força uniformes però que, en d'altres, dues o tres respostes diferents són igual de possibles. N'és un exemple 耳环 (*erhuan*) 'arracades', que es categoritza com a 副 (*fu*) 'conjunt', 对 (*dui*) 'parell', o 双 (*shuang*) 'parell'. El fet que sovint vacil·lem a l'hora de categoritzar una entitat entre dues o més categories demostra que les categories no estan ben definides, que els límits entre elles són difusos i que una entitat permet diferents tipus de categoritzacions, és a dir, que la categorització no és una qüestió de vertader o falç.

Això es pot explicar perquè les categories cognoscitives interactuen i s'influencien mútuament, la qual cosa pot causar un trasllat dels prototipus, dels límits o de l'estructura de la categoria. Els prototipus i les fronteres entre categories també canvien d'un context a un altre i depenen de coneixements socials i culturals. Hi ha, doncs, tal com expliquen Ungerer i Schmid (1996, 43), una interacció entre els models cognoscitius i els models culturals:

The prototypes of cognitive categories are not fixed, but may change when a particular context is introduced, and the same is true for category boundaries. More generally, the whole internal structure of a category seems to depend on the context and, in a wider sense, on our social and cultural knowledge, which is thought to be organized in cognitive and cultural models.

El problema principal que ens trobem a l'hora d'ensenyar els mesuradors xinesos és que la majoria de nosaltres tenim interioritzada una visió aristotèlica del que han de ser la categories i tendim a imaginar-les com a calaixos tancats amb uns límits clars,

¹⁸ Es tractava d'una enquesta per correu electrònic adreçada a professionals de la llengua en general.

¹⁹ En el tercer capítol recollim els resultats d'aquesta enquesta i n'oferim una anàlisi en profunditat.

en què tots els membres posseeixen les característiques requerides per la definició de la categoria i es defineixen per condicions necessàries i suficients. Això té dues conseqüències negatives per a la docència. D'una banda, quan ensenyem als estudiants una categoria nova sense explicar-los els principis cognoscitius de formació de la categoria (quins són els membres centrals, quins hi pertanyen per extensió metafòrica i quins són més perifèrics) ens arrisquem que la coocurrència d'aquests noms amb aquest mesurador els sembli arbitrària i, per tant, més difícil d'aprendre. D'altra banda, sembla que les coocurrències entre noms i mesuradors siguin binàries i no múltiples, amb les limitacions que això comporta.

Curiosament, nombrosos professors i estudiosos ho perceben també d'aquesta manera i recomanen recórrer a la memorització com a base de l'aprenentatge (Li Ying-che 1970; Alleton 1979; Li Dejin, Cheng Meizhen 1990). S'ha de tenir en compte que en el si de la cultura xinesa els mesuradors s'han ensenyat sempre associant-los a determinats noms, sense dur a terme cap tipus d'anàlisi de la categoria; malgrat això, els xinesos juguen amb l'avantatge de ser parlants nadius, la qual cosa a la llarga els proporciona un bagatge lingüístic i una intuïció que els permet sortir-se'n millor que les persones que estudien el xinès com a llengua estrangera.

La gran aportació de Rosch a la lingüística cognoscitiva, d'entre d'altres, fou demostrar que les categories no són calaixos tancats, sinó que es formen al voltant de prototipus, que funcionen com a punts de referència cognoscitius. Un dels reptes, doncs, és fer més transparents les relacions internes de cada categoria i destriar-ne els millors exemples per tal d'ensenyar-los als alumnes. La solució a aquest segon gran problema, que desenvoluparem en el tercer i quart capítols, ha d'anar, doncs, en aquesta línia.

4.3 Classes de mesuradors

El tercer gran problema és el de la classificació dels mesuradors que Rovira (1999) ha analitzat en profunditat mitjançant una extensa revisió bibliogràfica. Les conclusions d'aquest treball han estat que els criteris i el nombre de grups de cada

classificació varien molt d'un autor a un altre. Un mateix tipus de mesurador pot rebre noms diferents en funció de l'autor i un mateix mesurador pot pertànyer a categories diferents, tant en una mateixa classificació com en classificacions diferents, sense que s'expliqui per què. És, per exemple, el cas de 些 (*xie*) 'uns quants', que apareix com a mesurador indefinit, com a partitiu i com a col·lectiu o de 种 (*zhong*) 'tipus', que apareix com a mesurador individual, de classe i col·lectiu. Aquests exemples semblen insinuar que la pertinença a una o altra categoria és un fet arbitrari, que està subjecte al criteri de qui fa la classificació i no a la idiosincràsia mateixa de les categories.

D'acord amb els experiments duts a terme pels lingüistes cognoscitivistes, l'organització de l'experiència es realitza en dos sentits: l'horitzontal i el vertical. En l'horitzontal distribuïm entitats en categories diferents i dins de cada una d'elles establim graus de centralitat i prototipicitat. El nivell vertical se subdivideix en el nivell superordinat, el nivell bàsic i el nivell subordinat, dels quals, el nivell bàsic és el més destacat. El nivell vertical explica l'organització interna dins d'una determinada categoria passant de l'abstracció a l'especificitat.

Els atributs que hi ha disponibles per a la descripció de la categoria superordinada estan basats en la semblança de família. Una de les raons principals per crear categories lèxiques superordinades és, segons Tversky (1986, 66), posar en relleu els atributs generals destacats i, majoritàriament, funcionals:

[...] the few attributes listed for superordinate categories tended to refer to abstract features, in particular, functions, whereas those listed for basic and subordinate categories tended to refer to appearance as well as function, hinting at a qualitative difference between the levels. Further inspection suggested that one kind of attribute was particularly prevalent at the basic level, namely, attributes referring to parts of objects.

La hiponímia és la manifestació de la nostra habilitat per categoritzar en diferents nivells d'abstracció (nivell superordinat > nivell bàsic > nivell subordinat). El principi subjacent en aquesta estructura jeràrquica és la noció d'inclusió de classe. El nivell bàsic és el que compta amb més categories i és on es perceben les diferències més òbvies entre les entitats del món. Per això, la major part del nostre coneixement

s'organitza més eficientment en el nivell bàsic, de manera que per a Tversky (1986, 66) funciona com a un mecanisme d'economia lingüística:

Things are called at a level that is informative without imposing a burden of too many distinctions. Moreover, that level of categorization is preferred not just for naming, but in an impressive variety of tasks reflecting many aspects of human cognition.

En la categoria del nivell bàsic és on obtenim el màxim d'informació amb el mínim d'esforç; hi ha un equilibri bàsic entre les similituds internes i les diferències externes. Rosch (1978, 35) arriba a la conclusió que és en aquest nivell que els objectes estan marcats per accions realment característiques:

We have argued that classification into categories at the basic level is overdetermined because perception, motor movements, functions, and iconic images would all lead to the same level of categorization.

Per a Rosch (1978, 30) és també en el nivell bàsic que les categories prototípiques es desenvolupen millor, ja que els prototipus hi maximitzen l'eficiència:

[...] not all possible levels of categorization are equally good or useful; rather, the most basic level of categorization will be the most inclusive (abstract) level at which the categories can mirror the structure of attributes perceived in the world. The implication of the principles of categorization for the horizontal dimension is that to increase the distinctiveness and flexibility of categories, categories tend to become defined in terms of prototypes or prototypical instances that contain the attributes most representative of items inside and least representative of items outside the category.

Si apliquem la teoria del nivell bàsic al cas dels mesuradors, observem tres coses importants: primer, els mesuradors de les categories en el nivell superordinat solen ser abstractes (es refereixen a un grup molt general de coses), generals (no destaquen cap tret en concret) o de tipus funcional (com ara els col·lectius); segon, és també en el nivell bàsic on hi ha més varietat de mesuradors i on són més informatius; tercer, el nivell subordinat és totalment erm en novetats pel que fa als mesuradors, és a dir, en el pas de la categoria del nivell bàsic al subordinat es manté el mateix mesurador, no hi ha canvis.

Vegem l'exemple següent, en què totes les espècies d'arbres (nivell subordinat) són categoritzades amb el mateix mesurador 棵 (*ke*) que el nom genèric *arbre* (nivell bàsic):

(1)	一棵树	<i>yi ke shu</i>	un arbre	(nivell bàsic)
(2)	一棵枣树	<i>yi ke zaoshu</i>	un ginjoler	(nivell subordinat)
(3)	一棵松树	<i>yi ke songshu</i>	un pi	(nivell subordinat)
(4)	一棵梅树	<i>yi ke meishu</i>	una prunera	(nivell subordinat)

En aquesta tesi també intentarem desenvolupar una classificació satisfactòria des del punt de vista de la docència, a partir de l'experiència i de la base establerta en el treball anteriorment esmentat (v. Rovira 1999), tot seguint el model cognoscitivista de les categories.

4.4 Les funcions dels mesuradors

El quart gran problema és el de les funcions dels mesuradors. És potser el més negligit per tothom i, en els pocs casos que s'ha tractat, l'estudi s'ha centrat pràcticament en dues úniques funcions: quantificació i qualificació (Denny 1976; Paris 1981, 1989; Peyraube, Wiebusch 1993; Wiebusch 1995) o –dit d'una altra manera– classificació i quantificació (Denny 1986). És només molt recentment que aquest tema ha començat a cridar l'atenció dels estudiosos (Zhang Xiangqun 1995; Bisang 1999) i s'han fet aportacions qualitatives que han significat un pas endavant en el panorama global.

D'entrada, caldrà fer una relació exhaustiva i una anàlisi en profunditat de les funcions dels mesuradors en els diferents nivells del llenguatge i de les relacions entre elles. Gràcies a la lingüística cognoscitiva sabem que les diferències sintàctiques desencadenen diferències semàntiques i que no necessàriament és el contingut proposicional el que es modifica, sinó la imatge. La gramàtica és un vehicle de la semàntica i, com a tal, la sintaxi es veu contaminada per la semàntica. Aquesta és una manera de dir que la forma no és independent del significat ni de la

funció. Qualsevol canvi funcional es vincula a modificacions en la conceptualització i es relaciona amb els diferents tipus d'implicació del parlant en l'estructuració gramatical del contingut que comunica, és a dir, la perspectiva que adopta respecte el missatge que produeix.

Els avenços en aquest punt tenen implicacions directes en els camps de la didàctica i de la traducció dels mesuradors que, si bé no són problemes que es plantegin gaire sovint a la bibliografia, són precisament els que més ens interessin en aquest treball i als quals dedicar també un capítol (v. c. 6).

4.5 La seva didàctica i traducció

Des del nostre punt de vista, moltes de les afirmacions que es fan al voltant de la traducció dels mesuradors estan mancades de fonament. Entre les més importants hi ha la suposada intraduïbilitat dels mesuradors, el seu caràcter redundant i l'establiment d'equivalències unívokes. En el setè capítol oferirem nombrosos arguments i exemples per defensar que, d'acord amb la semàntica cognoscitiva, la semàntica és inseparable de la pragmàtica. És a dir, els aspectes denotatius no es poden deslligar dels connotatius. Una cosa són els possibles significats d'un mot i, l'altra, els significats que s'activen quan hi ha un acte de comunicació. Això és així perquè el context pot fer canviar el pes dels atributs que semblen ser rellevants per a una determinada categoria. Tant el context de la situació com el context de la cultura són necessaris per a la comprensió d'un text. Això, en la terminologia de Langacker (1987), rep el nom de *domini cognoscitiu*. Langacker defensa que cada estímul s'avalua respecte d'un domini, que és un context per a la caracterització d'una unitat semàntica.

En el cas dels mesuradors, haurem d'avaluar en cada cas quin és el domini cognoscitiu, el context que ens permetrà decidir quina és la interpretació més vàlida del missatge. Els dominis cognoscitius són àmbits coherents de coneixement que duen a terme una funció de marc per a conceptes més específics, és a dir, situen el significat en el seu entorn conceptual correcte, per això són part essencial de

l'estructura semàntica (Cuenca, Hilferty 1999, 72). La semàntica (aspecte denotatiu) està vinculada a la nostra comprensió del món o coneixements enciclopèdics (aspecte connotatiu). El domini cognoscitiu contextualitza i, per tant, ajuda a determinar la lectura pertinent d'un terme que admet interpretacions diferents.

A més a més, com que en lingüística cognoscitiva es pressuposa una implicació per part de l'usuari en el missatge que emet, l'elecció del mesurador en cada cas no és automàtica, sinó que ha de construir la seva expressió subjectivada, motivada per una intenció i condicionada pel significat o missatge que vol comunicar. En definitiva, l'elecció d'un mesurador o altre respon a una necessitat comunicativa, no és inmotivada. Si el punt de vista és neutre, és a dir, no es vol destacar cap aspecte concret de l'entitat, el parlant agafarà de les opcions possibles el mesurador que té més a mà d'acord amb el seu ús personal (idiolecte) o social (dialecte); en aquest cas, és altament probable que es tracti del mesurador prototípic per a aquella entitat. Ara bé, si per alguna raó el parlant vol destacar algun aspecte concret d'aquella entitat, aleshores haurà de seleccionar el mesurador que posi en relleu més acuradament el punt de vista adoptat en aquell acte de la parla.

Existeix un element dinàmic vinculat a l'acció del parlant respecte dels missatges que emet. Entren en acció associacions i impressions que formen part de l'experiència del parlant (perspectiva experiencial). No tots els elements associats, però, tenen el mateix valor; això es pot traduir en diferències formals, sintàctiques (perspectiva de preeminència); el que expressem reflecteix les parts de l'esdeveniment que atrauen la nostra atenció (perspectiva d'atenció).

Un altre aspecte que hem de tenir en compte a l'hora de la interpretació i la traducció dels mesuradors són les operacions cognoscitives implícites de caràcter metafòric i metonímic. La metàfora i la metonímia impregnen l'ús diari del llenguatge i el nostre pensament habitual. No són només dues figures literàries, sinó que són un mecanisme cognoscitiu que s'usa per processar informació abstracta o complexa a partir de conceptes més concrets, simples i familiars. Les metàfores parteixen de l'àmbit del significat i s'han desenvolupat fins al camp de la gramàtica (Cuenca, Hilferty 1999).

En xinès, existeixen la metàfora i la metonímia expressades formalment d'una manera similar al català. Ara bé, si analitzem l'ús discursiu dels mesuradors, ens adonarem que són també un mecanisme cognoscitiu de creació d'expressions metafòriques i metonímiques molt concises i potents. Observem també que hi ha dos usos molt diferenciats, el que fa l'usuari mitjà de la llengua, que emprava expressions metafòriques fixades per l'ús, amb una certa possibilitat de variació, però totalment convencionalitzades i les que inventen o potencialment poden generar de forma artística les persones que treballen amb la llengua. L'ús de les metàfores mortes o convencionalitzades respon a un procés gairebé automàtic i les altres, en canvi, són producte de l'enginy i la creativitat de l'autor, per la qual cosa requereixen un petit esforç de descodificació o, si més no, d'interpretació per part del lector, com passa amb qualsevol altra figura o recurs literari. Per això, hem d'estar alerta davant d'un sintagma mesurador.

Com ja hem dit, el xinès té altres recursos per crear imatges metafòriques o metonímiques, però cap de tant perfecte, des del punt de vista de l'economia lingüística, com l'ús del mesurador adequat. En els exemples següents, mitjançant el mesurador s'està donant informació sobre l'aspecte físic de l'entitat, per tant, no és necessari incloure més elements descriptius en l'expressió, com ara adjectius qualificatius, que és el que haurem de fer en català a l'hora de traduir-los:

(5)	一钩月	<i>yi gou yue</i>	un [ganxo] lluna	Una lluna creixent
(6)	一轮月	<i>yi lun yue</i>	un [disc] lluna	Una lluna plena

Les estructures lingüístiques estan relacionades amb la funció comunicativa del llenguatge. L'estructura del llenguatge reflecteix l'estructura de l'experiència i la perspectiva que imposa el parlant sobre el món. Les paraules no adquireixen nous sentits de manera caòtica ni per atzar, sinó que el canvi lingüístic es produeix mitjançant processos metafòrics i metonímics. La metàfora i la metonímia intervenen, doncs, de manera decisiva en el canvi lingüístic. La metàfora resol problemes de representació mitjançant processos metafòrics que impliquen

projeccions d'un domini a un altre (analogia i abstracció) i la metonímia manifesta l'actitud del parlant (reanàlisi, pragmàtica i ús del llenguatge).

A més a més, la metàfora ressalta certes facetes d'una determinada concepció i n'amaga d'altres. És un mecanisme de subjectivitat, per això incorpora el punt de vista de l'emissor i, en aquest sentit, pot esdevenir un potent mecanisme de manipulació ideològica (Lakoff, Johnson 1980). Tot això s'ha de tenir en compte a l'hora d'ensenyar i practicar la traducció dels mesuradors.

Malgrat la discussió i la falta de consens que s'ha generat al voltant de tots aquests punts, tothom està d'acord en una cosa: els mesuradors –si més no, una part– serveixen per categoritzar o, dit d'una altra manera, classifiquen les entitats del món en grups. D'aquí que el terme d'ús més estès sigui el de *classificador*.

5 Conclusions

Els enfocaments de la majoria de lingüistes occidentals estan influïts per la visió tradicional de les categories i això fa que caiguin en el seu propi parany, ja que els seus sistemes no són explicatius de tots els casos com pretenen. La lingüística cognoscitiva, en canvi, no busca construir sistemes tancats i rígids, en què tots els casos es puguin predir, ja que es parteix de la base que el sistema no és una entitat superior que està per sobre de tot i que no es veu afectat per l'ús que en fa la gent, ans al contrari. A més a més, es parteix de la idea que les categories són indiscretes, difuses, heterogènies i que no tots els membres comparteixen una o més característiques comunes, sinó que en comparteixen alguna amb algun dels membres, que ni tan sols tenen per què ser els centrals. Aquesta teoria lingüística permet establir, doncs, una gradació dins de cada categoria, relacionar certs elements amb altres categories i, encara més, proporciona dades cabdals sobre la direcció del canvi lingüístic (per exemple, per al xinès, de quina manera alguns noms, verbs i adjectius passen a ser mesuradors). Té un component dinàmic que la fa útil no només per a l'estudi sincrònic, sinó també per al diacrònic.

La lingüística cognoscitiva ofereix, a més, un model funcional basat en l'ús, en què la funció i el significat condicionen la forma. El seu objectiu és determinar com s'interrelacionen o es projecten els aspectes del significat (semàntics i pragmàtics) en els formals (fonètics, morfològics i sintàctics), ja que parteix de la convicció que moltes característiques de la forma lingüística ni són arbitràries ni són sempre previsibles a partir del significat, sinó que estan motivades. La forma és, doncs, el vehicle a través del qual es manifesten els aspectes de significat.

Malgrat ser una disciplina molt jove, la lingüística cognoscitiva recull una sèrie de principis i teories d'altres tradicions lingüístiques i els desenvolupa de manera que ens proporciona unes eines conceptuals i un marc metodològic que faciliten la descripció integrada dels diferents aspectes que constitueixen el llenguatge, en general, i l'establiment d'una teoria general dels mesuradors satisfactòria, en particular, fet que ens permet fer un salt qualitatiu respecte de la resta d'enfocaments que s'han fet fins ara. La resta de models s'han mostrat, des del nostre punt de vista, clarament insuficients a causa de la seva rigidesa i incapacitat d'integrar i d'explicar fenòmens presents en llengües tradicionalment bandejades de l'estudi dels diferents corrents lingüístics. A més a més, tal com apunten Cuenca i Hilferty (1999), aquesta teoria té aplicacions per a l'anàlisi contrastiva i la traductologia.

En definitiva, el marc metodològic de la lingüística cognoscitiva i, en concret, la teoria del prototipus i del nivell bàsic, ens proporciona unes eines conceptuals idònies per dur a terme un estudi dels aspectes semàntics i cognoscitius dels mesuradors, ja que intenta explicar com interactuen el cos, la ment i el llenguatge, i per això ens permet nous enfocaments respecte dels que s'han adoptat fins ara.

Capítol 2 Delimitació de la categoria gramatical dels mesuradors

0 Introducció

En aquest capítol voldríem aconseguir una definició polifacètica de la categoria *mesurador* que ens permetés delimitar gramaticalment aquesta categoria. En primer lloc, farem un resum sobre l'aparició i l'evolució dels mesuradors en el si de la llengua xinesa, tant des del punt de vista cronològic com de les possibles raons de la seva entrada en escena. Exposarem també quin ha estat i és actualment el paper dels mesuradors en el context de les gramàtiques del xinès, i analitzarem alguns aspectes concrets com ara els terminològics i el de la inclusió o exclusió de membres de la categoria.

A continuació exposarem quines han estat tradicionalment les categories gramaticals del xinès, estudiarem amb més detall les seves categories nominals i quina relació hi tenen els mesuradors. Més endavant ens centrarem en la categoria dels mesuradors pròpiament dita, bo i analitzant-la des dels nivells del llenguatge morfològic, sintàctic, semàntic i cognoscitiu, per tal d'aconseguir una definició integral que els tingui en compte tots i que ens permeti, tant com sigui possible, distingir aquesta categoria de la resta.

1 Repàs de l'origen i l'evolució històrica dels mesuradors xinesos

Tot i que el nostre treball és de caràcter sincrònic, ens sembla interessant fer un breu repàs a l'origen i el desenvolupament històric dels mesuradors que ens serveixi per contextualitzar el tema i ens proporcioni elements per entendre el moment en què ens trobem.

No hi ha un criteri unànimement entre els autors quant al moment en què apareixen els primers mesuradors en el si de la llengua xinesa, tot i que l'opinió més generalitzada

és que es troben ja en les primeres manifestacions escrites (Guo Xianzhen 1987; Bisang 1999; Huang 1964, citat per Loke 1997; Liu 1965, citat per Loke 1997),²⁰ tot i que hi ha autors que sostenen que els mesuradors no existeixen en els registres escrits més antics (Forrest 1973; Peyraube, Wiebusch 1993) i que, en tot cas, la seva aparició és posterior a l'aparició de la resta de categories (Yau Shun-chiu 1988). El quid de la qüestió és què entenen els uns i els altres per mesuradors. Els que en tenen un concepte més restrictiu daten la seva aparició més tard, tot argumentant que els primers presumptes mesuradors no són pròpiament mesuradors individuals, sinó senzillament noms (Peyraube, Wiebusch 1993) o el que actualment anomenem mesuradors estàndard i contenidors (Guo Xianzhen 1987). Aquests autors daten l'aparició dels primers mesuradors individuals a principis de la dinastia Qin (221-207 aC).

Hi ha, però, un cert consens a considerar les darreries de la dinastia Han (206 aC-220 dC) el moment en què el seu nombre augmenta de manera considerable fins que arriba a 337 mesuradors durant les dinasties Wei i Jin (220-420 dC) (Liu 1985, citat per Loke 1997). Aquest moment marca també l'aparició dels mesuradors verbals (Guo Xianzhen 1987). A partir de les dinasties Tang (618-907 dC) i Song (960-1279 dC), amb la proliferació de la ficció escrita en *baihua*²¹ i l'apropament de la llengua escrita a la llengua oral, els mesuradors irrompen amb força en la llengua escrita amb un ús molt similar al del xinès modern (Guo Xianzhen 1987). Peyraube i Wiebusch (1993) coincideixen a considerar que no és fins als segles VII-XIII que els mesuradors s'usen en unes proporcions considerables. Erbaugh (1986) estima en uns cent els mesuradors d'ús habitual durant la dinastia Qing (1644-1912).

Hi ha qui manté que l'abandó del *wenyan* o llengua clàssica a partir del Moviment del 4 de maig (1919) propicia una disminució dels mesuradors en els registres escrits (Loke 1997).²² Actualment és difícil, si no impossible, dir el nombre aproximat de mesuradors existents, ja que fins i tot els diccionaris especialitzats no es posen

²⁰ Hi ha qui situa aquesta època entre 11è-3è segles aC (v. Peyraube, Wiebusch 1993), hi ha qui la situa entre 1324 i 1066 aC (v. Huang (1964) i Liu (1965), citats ambdós per Loke (1997, 1-2).

²¹ Varietat lingüística que, especialment a partir del Moviment del 4 de Maig (1919), es va potenciar com a varietat per a la llengua escrita per la seva proximitat a la llengua parlada i per oposició a la llengua clàssica, que estava reservada a una petita elit d'intel·lectuals.

²² V. Erbaugh (1986, 427) per a una taula explicativa del desenvolupament històric.

d'acord en el seu nombre total. Jiao Fan (1993), en un diccionari de mesuradors per a estudiants estrangers, n'escull cent quaranta-tres en qualitat de més habituals, Guo Xianzhen (1987) en llista cent setanta, Wang Dajin i Wu Zhifang (1988) en recullen dos-cents, Huang Juren, Chen Kejian i Lai Qingxiong (1997) n'apleguen dos-cents catorze, el diccionari de Dong Tianqi (1991) en conté dos-cents seixanta-sis, Liu Xuemin i Deng Chongmo (1989) en recullen tres-cents vuitanta-vuit i Rovira (1998) en recopila quatre-cents setanta-un.²³

Segons Erbaugh (1986, 399), que compara el desenvolupament diacrònic dels mesuradors amb la seva adquisició infantil, l'evolució d'ambdós és equiparable malgrat que les motivacions són diferents. La seva evolució històrica es pot resumir en els sis punts següents:

- Ús d'un mesurador específic d'una sola entitat abans que un conjunt generalitzat.
- Ús amb objectes concrets abans que abstraccions i honorífics.
- Ús amb les entitats preades abans que les ordinàries.
- Ús de quantificadors abans que la referència no comptable.
- Abstracció de la llargada abans que la planor.
- Ús redundant dels mesuradors tant amb un número com amb un nom abans que l'ús anafòric sense un nom.

El fet que els mesuradors fossin absents o rars durant els primers estadis de la llengua ha fet pensar a alguns autors que no són quelcom genuïnament xinès, sinó un sistema manllevat del tailandès al llarg de diferents períodes de contacte històric i d'intercanvi de tributs (Erbaugh 1986). De fet, els primers registres en què apareixen els mesuradors són inventaris de transaccions comercials o contribucions tributàries, en què es comptaven coses precises i culturalment valuoses.

Més enllà de si el sistema de classificació és genuïnament xinès o no, des d'un punt de vista sincrònic, no hi ha dubte que actualment la llengua xinesa és un membre de ple dret entre les llengües classificadores. L'aportació exterior, però, no es limita només als orígens, sinó que la llengua s'ha nodrit de mots estrangers per incorporar-

²³ T'sou (1973) parla d'uns setanta-cinc mesuradors individuals.

los al seu corpus com a mesuradors al llarg de tota la seva història, tot i que sembla que molts pocs parlants siguin conscients que una part dels mesuradors d'ús actual són, de fet, estrangerismes.

No cal fixar-s'hi gaire per adonar-se que, especialment algunes subcategories de mesuradors —concretament els estàndard i els compostos— han experimentat un augment constant en les últimes dècades arran del contacte de la Xina amb la resta del món i del progrés i la modernització constants del país. Curiosament, però, fins i tot a les monografies sobre estrangerismes del xinès, els mesuradors no consten com a categoria gramatical que hagi incorporat membres forans (v. Shi Youwei 2000, 160). Vegem a la taula 2.1 alguns exemples de mesuradors incorporats mitjançant la transcripció fonètica a partir d'altres llengües.²⁴

TAULA 2.1 Mesuradors incorporats al xinès a partir de la transcripció fonètica d'altres llengües

<i>Xinès</i>	<i>Pinyin</i>	<i>Català</i>	<i>Llengua d'origen</i>
吨	<i>dun</i>	tona	japonès
墩	<i>dun</i>	tona	anglès (<i>ton</i>)
脱因	<i>tuoyin</i>	tona	francès (<i>tonne</i>)
盾	<i>dun</i>	dong (moneda del Vietnam)	anglès (<i>dong</i>)
瓦特	<i>wate</i>	vat	anglès (<i>watt</i>)
加仑	<i>jialun</i>	galó	anglès (<i>gallon</i>)
打	<i>da</i>	dotzena	anglès (<i>dozen</i>)

Font: Liu Zhengtan; Gao Mingkai; Mai Yongqian et al. (1984)

Un cop hem fet un recorregut històric des dels orígens fins al moment actual, ens interessa saber quines raons expliquen la seva entrada en escena en el panorama lingüístic xinès.

²⁴ Cal cridar l'atenció sobre el fet que un mateix concepte s'ha transcrit amb grafies diferents en funció de quina ha estat la llengua d'origen, cosa que evidencia que la incorporació d'estrangerismes no s'ha regit per criteris gaire sistemàtics.

2 Motius que propiciaren l'aparició dels mesuradors

La pregunta més freqüent que es fan els estudiosos és per què el xinès té mesuradors i d'altres llengües no. No hi ha una sola hipòtesi quant a les raons que propiciaren la seva aparició. Yau Shun-chiu (1988) defensa que fou motivada per una necessitat mnemònica, ja que quan el numeral que acompanyava el nom era llarg calia repetir el nom al final per recordar de què s'estava parlant. Bisang (1999) apunta que, com d'altres llengües del sud-est asiàtic, el fet que els noms xinesos tinguin un alt grau d'indeterminació fa necessàries diverses operacions d'especificació, entre les quals hi ha l'ús dels mesuradors. Sembla que una de les raons que han afavorit, si més no, la seva proliferació ha estat també la creixent pobresa fonètica del xinès, ja que l'ús dels mesuradors ajuda a distingir semànticament les paraules homòfones (Forrest 1973; Erbaugh 1986).

Tal com hem esmentat més amunt, hi ha qui defensa la hipòtesi que els mesuradors es van incorporar al xinès fruit de l'intercanvi comercial i cultural amb el poble tailandès (Erbaugh 1986) o que, si més no, aquesta circumstància n'accelerà l'ús (Peyraube, Wiebusch 1993). Finalment, Peyraube i Wiebusch (1993) apunten la possibilitat que l'aparició dels mesuradors es degués a la pèrdua de l'infix *-r* que marcava, entre d'altres coses, la pluralitat dels noms en llengua arcaica.

Un cop vistos tots els arguments, des del nostre punt de vista, l'aparició dels mesuradors s'ha d'explicar per una confluència de diversos motius, tal com explica Greenberg (1990b, 175):

Even the more modest goal of necessary conditions, that is conditions which must be present for classifiers to arise, might be too ambitious if with this we mean a single set of conditions. We may indeed have to deal with more than one type of origin. But this in turn should help understanding of these systems, since different origins usually imply different subtypological characteristics.

En resum, les raons que poden explicar l'aparició dels mesuradors en la llengua xinesa, no mútuament excloents, són fonètiques (desambiguament de mots homòfons), gramaticals (singularització i pluralització), discursives (funció mnemònica), semàntiques (determinació), culturals (influència d'altres llengües), etc.

Tal com apunta Greenberg, aquesta diversitat d'orígens necessàriament dona lloc a una diversitat de tipologies,²⁵ fet que ens permet d'intuir la complexitat del sistema resultant.

3 Un llarg procés de gramaticalització

La teoria de la gramaticalització postula que la llengua és una entitat dinàmica, en un procés de canvi continu activat per l'ús. Hi ha una interacció entre gramàtica, significat i funció. La gramaticalització és un procés mitjançant el qual una estructura o unitat lèxica assumeix una determinada funció gramatical. No té en compte el resultat final, sinó el procés, que consisteix en un canvi gradual. De forma resumida podríem dir que el procés de gramaticalització consisteix en un canvi discursiu que provoca un canvi semàntic que alhora es tradueix en un canvi sintàctic.

Pel que es desprèn dels estudis diacrònics que s'han fet sobre l'aparició i el desenvolupament dels mesuradors, són molt pocs els mesuradors creats del no-res. De fet, van aparèixer a la gramàtica xinesa molt més tard que la resta de categories i, quan ho van fer, no van funcionar només com a mesuradors. Aquesta entrada tardana feia necessari crear nous morfemes o gramaticalitzar-ne d'altres ja existents. A causa de la dificultat de la primera possibilitat, només uns pocs mesuradors van ser creats expressament per a la quantificació dels objectes, ja que la majoria es van formar com a categoria a partir d'altres categories ja establertes, bàsicament de noms i de verbs, d'acord amb criteris semàntics (Loke 1997). Aquests criteris semàntics consistien a manllevar les qualitats de les entitats a les quals es referien els noms o els significats dels verbs en qüestió, ja fos literalment o metafòrica, per tal de classificar en conseqüència tota la resta de noms concrets i abstractes. Segons Loke (1997, 4-5), hi van entrar en joc al menys aquests quatre criteris de manlleu: la forma de les entitats, la presa d'una part per referir-se al tot (processos metonímics), la sinonímia i l'ús de verbs que es refereixen a accions relacionades amb la mà.

²⁵ V. c. 5 per a un catàleg propi de tipus de mesuradors.

Com hem dit, el recurs al manlleu d'unitats lèxiques ja existents per fer la nova funció de mesuradors era una opció menys costosa i, per tant, més pràctica que no pas inventar morfemes nous. Això pot explicar per què el seu creixement va ser tan lent durant els primers 1.000 anys d'història i, un cop es va començar a explotar aquesta nova via, van experimentar un gran augment. Loke (1997, 6) llança una hipòtesi de com es va poder posar en marxa tot aquest procés de gramaticalització:

It is reasonable to suggest that the inspiration of “borrowing” nouns and verbs to be classifiers could have come from the initial use of nouns for measurements (e. g., bowl, cup, bag, box, pair, set, etc.) to be mensural classifiers. Once “borrowing” had been established as a device, the meanings of nouns and verbs provided a semantic basis on which grammaticalisation of classifiers from nouns and verbs could be easily, meaningfully, creatively, and productively carried out.

Loke (1997, 16-17) va més lluny i argüeix que aquest procés de gramaticalització és de doble sentit (amb els nous trets semàntics que han adquirit els mesuradors formen actualment paraules noves –noms i verbs–) i, més important encara, actualment vigent:

Diachronic evidence of the historical development of the classifier morpheme shows that first there was a grammaticalisation process of some free N and V lexemes into bound CLF [classifier] morphemes, which progressively marked out the CLF morphemes from their N and V h-morphemes,²⁶ allowing their co-existence as separate morphemes in Chinese. Through their long relationship with the nouns they classify, the classifiers progressively assumed and established specific and well defined semantic features. Based on these established meanings, some of them then went through a regrammaticalisation process, forming new N and V morphemes with other bound or free morphemes, i.e., the classifier morphemes. These two processes of grammaticalisation and regrammaticalisation of the classifier morphemes in Chinese are still active.

En les primeres manifestacions de la llengua escrita, el nom anava directament darrere del numeral o a l'inrevés, però mai amb un mesurador com a intermediari. Abans que apareguessin els mesuradors com a tals, els primers mots a fer una funció similar a la que actualment fan els mesuradors foren noms (en alguns casos repetits)²⁷ en una fórmula que es podria reproduir així: Qiang – deu – persones (‘deu persones de l'ètnia qiang’) o bé, persona – una – persona (‘una persona’). Aquest tipus d'estructura va donar lloc, posteriorment, a una gramaticalització dels noms

²⁶ Amb el terme *h-morphemes* Loke es refereix a morfemes nominals i verbals que són alhora homògrafs i homòfons.

²⁷ D'aquí que se'ls hagi anomenat *mesuradors eco*.

repetits, que van passar a fer la funció de mesuradors.

En xinès, els mots que modifiquen un nom solen anar davant d'aquest. El fet que els mesuradors anessin primer darrera el nom es pot explicar per la influència de les llengües que parlaven els pobles absorbits lingüísticament pels xinesos de l'ètnia *han* (Forrest 1973, 173). A part d'anar darrere del nom, el seu ús era més lliure i, en cap cas, obligatori. La relació dels noms amb els mesuradors no estava fixada o estava fixada mitjançant un ordre sintàctic diferent de l'actual i els canvis es van anar produint a poc a poc. És a dir, amb el temps es va fixar estructuralment el que originàriament era simplement una estratègia comunicativa opcional i es va anar ampliant el corpus de mesuradors, tot i que no de manera infinita, tal com explica Killingley (1983, 112):

If the movement of words into the classifier class were all one way, we would expect the classifier class to keep on increasing all the time. In actual fact, there is a certain degree of loss through classifiers being outmoded in usage and being dropped completely from the spoken language.

És clar, doncs, que el sistema de classificació nominal del xinès s'ha desenvolupat al llarg de molts segles en un procés constant de gramaticalització. Dins de la teoria de la gramaticalització podem trobar dos enfocaments o punts de vista complementaris sobre el motor del canvi lingüístic: la hipòtesi de la gramàtica emergent i la hipòtesi de la subjectivació.

La gramàtica emergent és l'efecte de fixació d'estratègies discursives concretes. En el procés de canvi gramatical hi ha una relació entre sintaxi i pragmàtica. La gramaticalització és un procés que tendeix a codificar gramaticalment, a partir de processos discursius, relacions que no estaven codificades o que estaven codificades d'una altra manera (mitjançant altres procediments gramaticals). La gramàtica és, per tant, un procés emergent, canviant i fixa estructuralment el que originàriament era merament una estratègia comunicativa.²⁸ Després de la revisió diacrònica dels mesuradors, constatem, doncs, que ens trobem davant d'un cas clar de gramàtica

²⁸ Una prova del dinamisme de la llengua és que alguns dels mesuradors que van passar al japonès a través del xinès han experimentat una evolució diferent, com ara 匹 (*pi*), que en xinès s'usa només per a cavalls o animals afins, i en japonès, en canvi, és el mesurador general per a animals. [Comunicació personal del Jordi Mas.]

emergent, ja que el que era un recurs comunicatiu en un context concret (comptar o enumerar objectes de cert valor) s'ha estès a totes les situacions i s'ha fixat com a regla.

Traugot (1995), citat per Cuenca i Hilferty (1999), per la seva banda, defensa la hipòtesi de la subjectivació, d'acord amb la qual l'emissor és l'origen del canvi lingüístic quan subjectiva progressivament els seus missatges. Des d'aquest punt de vista, doncs, el canvi lingüístic es pot atribuir a la implicació de l'emissor (actitud, valoració, etc.) en la forma lingüística del seu enunciat. Segons aquesta hipòtesi, un gran nombre de canvis semàntics es poden atribuir a l'ús expressiu del llenguatge i a l'enriquiment pragmàtic d'elements lèxics. Aquest canvi discursiu cristal·litza en un canvi semàntic i pot arribar a motivar el canvi sintàctic amb el qual culmina el procés de gramaticalització. Tal com anirem veient al llarg d'aquesta tesi, la hipòtesi de la subjectivació es posa de manifest en la flexibilitat de què disposen els usuaris quant a l'ús dels mesuradors (v. c. 3) i, sobretot, en la creativitat que despleguen certs autors pel que fa al seu ús (v. c. 6).

4 La categoria *mesurador* a les gramàtiques xineses

4.1 Un greuge històric

Un cop hem repassat la història dels mesuradors i hem descobert que són fruit d'un llarg procés de gramaticalització, ja tenim les bases per passar a veure quin és l'estat de la qüestió. Les raons històriques i les dificultats intrínseques de la categoria expliquen, en part, per què es tracta d'una de les categories més mal resoltes de la gramàtica xinesa i per què hi ha encara tant per fer.

D'una banda, quan els lingüistes xinesos van començar l'estudi del xinès modern tenien molt camp per explorar i disposaven de molts pocs punts de referència (fets que expliquen que no els prestessin una atenció especial). Per això, els primers treballs sobre gramàtica xinesa van estar molt influïts per les teories que estaven en

voga en aquell moment a Occident, la qual cosa es va traduir en un intent d'adaptar els conceptes de les gramàtiques occidentals al xinès. La falta d'una categoria amb el mateix nom en les gramàtiques d'altres llengües va fer que al principi vacil·lessin sobre quin nom donar als mesuradors i que no sabessin quina categoria gramatical atorgar-los, amb el resultat que a les primeres gramàtiques xineses o bé no van ser contemplats o bé no hi van tenir l'estatus de categoria gramatical independent. De fet, no va ser fins als anys 1950 que es va fixar el terme 量词 (*liangci*) 'mesurador' (Rovira 1999).²⁹

D'altra banda, malgrat ser un fenomen lingüístic present en moltes llengües del món, els mesuradors són una categoria pràcticament desconeguda per als lingüistes occidentals, fet que provoca que tinguin una presència molt marginal en els treballs d'universals lingüístics. Una de les raons principals, a jutjar per la cita següent de Killingley (1983, 1), és la falta de coneixement de l'altre per part dels estudiosos occidentals:³⁰

Most linguists are familiar with the concepts of quantifier and determiner. They are less familiar with the concept of classifier, a linguistic category found in many languages of the world. The classifier has very close syntactic and semantic relations with the quantifier and the determiner, but remains a relative mystery to many linguists since classifiers are not usually found in the more familiar Indo-European languages.

En el mateix sentit argumenta Lyons (1980, 404):

Los semantistas han dedicado mucha menos atención a los clasificadores que a los determinadores y cuantificadores. Esto se debe, sin duda, a que, aunque muchas lenguas del mundo emplean clasificadores, las lenguas indoeuropeas más familiares no lo hacen.

El primer que trobem quan cerquem els mesuradors a les gramàtiques xineses és una definició de la categoria. De la gran varietat de fonts consultades per fer aquest treball, és sorprenent constatar que allò en què menys difereixen és en aquest aspecte,

²⁹ V. Zhang Xiangqun (1995, 2-5) per a una correspondència entre termes i els autors que els van usar.

³⁰ David Gil (2000, 173) parla de l'eurocentrisme lingüístic en els termes següents:

[...] contemporary theories and frameworks do not provide the appropriate tools for a satisfactory description of such "exotic" languages. In general, available theories are of European origin, reflecting the peculiar properties of the particular European languages familiar to their progenitors. Often, their application to languages spoken in other parts of the world is an exercise in Eurocentricity, involving the unwarranted imposition of categories and structures that are simply irrelevant.

ja que les diferents definicions pràcticament semblen calcades les unes de les altres. Aquest fet pot tenir dues explicacions. En primer lloc, que en la tradició lingüística xinesa pràcticament no s'ha qüestionat la naturalesa de la categoria des dels primers treballs. En segon lloc, que la majoria d'autors segueixen un criteri distribucionalista³¹ (Ts'ou 1973; Peyraube 1998; Zhu Dexi 1982; Darrobers, Xiao 1998) o de coocurrència (Forrest 1973; Li, Thompson 1981) a l'hora d'establir què és mesurador i què no.

Segons aquestes definicions, doncs, el mesurador és aquella paraula que apareix entre un determinant i/o quantificador i un nom. El criteri distribucionalista és un criteri raonable tenint en compte que els mots xinesos es resisteixen molt a ser encasellats en categories gramaticals ja que, en aquest sentit, són força flexibles i el que determina la categoria, la funció i el significat és, sobretot, la seva posició dins de la frase i la relació amb la resta d'elements. Aquest criteri pot arribar a ser útil de cara a la docència, però passa per alt o, si més no, resta importància a la realitat diversa del fenomen, alhora que deixa fora alguns elements o situacions que no hi encaixen.

La definició semàntica, que sovint es combina amb les de coocurrència i posició que acabem d'esmentar, és també relativament freqüent. La funció de quantificació és la que s'esmenta amb més freqüència (T'sou 1973; Zhang Wei, Xu Denan 1995; Li Dejin, Cheng Meizhen 1988; Lu Fubo 1996). Tot i que aquestes definicions són encertades, només tenen en compte una de les possibles funcions dels mesuradors: la quantificació, i, per tant, resulten massa parcials. Com hem vist a partir de les dades diacròniques, comptar o quantificar és la primera funció històrica dels mesuradors i, potser, l'origen de la seva existència. Ara bé, si estudiem els mesuradors del xinès modern, una definició que reculli exclusivament la quantificació ens resulta necessàriament insuficient, ja que la complexitat del fenomen demana estudiar-lo des de més punts de vista, tal com veurem al llarg d'aquesta tesi.

³¹ Segons aquest criteri, pertanyen a una determinada categoria totes aquelles unitats que puguin alternar en un context donat.

4.2 La qüestió de la terminologia

La qüestió de la terminologia és un dels primers problemes amb què ens trobem a l'hora de treballar amb els mesuradors, ja que tant a dins com fora de la Xina s'ha caracteritzat per una gran diversitat d'opinions i manca de consens.³² Els primers autors xinesos a prestar atenció als mesuradors els van considerar un tipus de nom o adnom i, més tard, un tipus de demostratiu. D'altres els van anomenar *mot d'unitat* o *d'entitat*, *mesurador*, *especificador*, *classificador*, *numeratiu*, etc.³³ Actualment sembla que, si més no entre els lingüistes xinesos, s'ha estès l'ús d'un sol terme: 量词 (*liangci*),³⁴ que literalment significa 'paraula de mesura'. Aquest consens no ha estat unànime des del principi, ja que tot i que l'ús d'aquest terme es va fer força habitual a partir dels anys 1950, va ser motiu de disputa dialèctica fins als anys 1970.

Chen Wangdao (1978) es mostrà en contra de l'ús d'aquest terme perquè el considerava poc «científic» i defensà fervorosament el terme *paraula d'unitat*. Malgrat que uns quants estudiosos participaren en aquest debat, els que hi dedicarem més energies foren Li Jinxi i Liu Shiru (1978) en un treball conjunt. Aquest és l'únic moment al llarg de la història de la lingüística xinesa que observem que el tema dels mesuradors aixeca tantes passions entre els lingüistes, ja que el debat es convertí en un enfrontament personal lleugerament pujat de to. La discussió sobre el terme més adequat girava al voltant de dues idees centrals: com definim aquesta categoria gramatical i què expressa principalment. Finalment, s'imposà el terme *mesurador*.

Malauradament, el consens que hi ha actualment entre els autors xinesos sobre l'ús del terme 量词 (*liangci*) no s'ha traslladat a les llengües occidentals i la manca d'una estandardització ràpida i d'un acord sobre la funció i la naturalesa dels mesuradors ha provocat, d'una banda, la fixació de termes inadequats i fins i tot la coexistència de diferents termes dins d'un mateix idioma, amb la confusió que això comporta. Només per posar alguns exemples, tenim *spécificatif* i *classificateur* en francès,

³² V. Rovira (1999) per a una àmplia revisió bibliogràfica sobre el tema.

³³ V. Hu Fu (1957) per a una revisió de l'evolució d'aquesta categoria des del punt de vista terminològic en l'àmbit acadèmic xinès.

³⁴ Hu Fu (1957) diu que Li Jinxi fou el primer autor a usar aquest terme.

classificatore en italià, *clasificador* en castellà, *Numerative* en alemany³⁵ i *classifier*, *specific classifier*, *individual measure*, *numeral classifier*, *sortal measure*, *measural measure*, *noun classifier*, *sortal classifier*, *measural classifier*, *numery adjunct*, *numeral adjunct*, *numerative* i *measure word* en anglès.³⁶ Un problema afegit és que alguns autors usen el terme anglès *measure word* per referir-se a totes les entitats i d'altres només a una part (aquelles que no són *classifier*) i, per tant, no sempre està clar de què s'està parlant exactament.

De fet, el tema de la terminologia ha merescut el comentari de nombrosos autors en les seves pròpies obres, on expliquen que el terme *clasificador* no els és del tot satisfactori però que el continuen usant perquè és el més estès (Forrest 1973; Paris 1989). Així doncs, malgrat que més d'un especialista reconeix que és un terme poc afortunat, el seu ús s'ha perpetuat per motius pràctics.

La dificultat principal de trobar un terme adequat és la varietat de funcions simultànies dels mesuradors i la varietat dins mateix de la categoria que fa que qualsevol terme resulti exclusiu d'algun aspecte o tret. De fet, no hem trobat cap terme que resumeixi totes les seves funcions i resulti, per tant, completament satisfactori.

Ara bé, el terme *clasificador* resulta restrictiu i enganyós. Tal com apunta Greenberg (1990b, 169): «It is clear that many of the items that are listed as classifiers in grammars of numeral classifier languages cannot, on any reasonable view, be said to classify». Ho argumenta donant l'exemple de *peix*, que s'aparella amb el morfema 尾 (*wei*) 'cua', i no podem dir, per això, que el peix sigui un tipus de cua. De manera que no podem afirmar que el mesurador 尾 (*wei*) classifiqui *peix*. Tot i que coincidim parcialment amb Greenberg en aquesta observació, trobem que la seva idea de classificació és massa simplista, ja que aquest mesurador, de fet, classifica *peix* d'acord amb una característica seva que ens crida l'atenció, en aquest cas, el fet que té cua (rellevant tenint en compte que no totes les entitats del món en

³⁵ D'acord amb Sackmann (2000, 425), aquest és el terme que s'ha usat tradicionalment en alemany almenys des de mitjan anys 1960.

³⁶ L'anglès és l'idioma que ha produït un nombre més elevat de termes perquè és també la llengua en què hi ha més bibliografia sobre el tema.

tenen) mitjançant la imatge esquemàtica part-tot. És a dir, categoritzar no té per què ser només sinònim de dividir les coses en funció de quin tipus de coses són, sinó que es pot basar en una diversitat de principis.

El problema, des del nostre punt de vista, rau en el fet que hi ha determinats mesuradors que, sense negar-los la funció classificadora en els termes que l'entendem nosaltres, també destaquen per tenir altres funcions, com ara la quantificació o la descripció. Per exemple 个 (*ge*), el mesurador individual per excel·lència, quin tipus d'entitats classifica? L'explicació que se sol donar és que classifica aquelles entitats que no tenen el seu propi mesurador individual. Tot i que la lingüística cognoscitiva preveu que tot sistema de classificació pugui tenir un calaix de sastre on vagi a parar tot allò que no sabem com categoritzar, sembla raonable pensar que aquest mesurador indica, simplement, la capacitat de l'entitat amb què coocorreix de ser individualitzada, és a dir, més que categoritzar, quantifica. Passa gairebé el mateix amb 群 (*qun*) 'grup', 束 (*shu*) 'ram' o 块 (*kuai*) 'tros'. Amb això no volem dir que aquests mesuradors no categoritzin, sinó que les funcions no tenen per què ser discontinües, de manera que quan acaba una comença l'altra, ans el contrari, s'esdevenen en un *continuum* i sovint s'encavalquen.

Pel que sembla, els autors que s'han encarregat de descriure altres llengües classificadores han evitat també el terme mesurador conscientment a favor d'altres termes semànticament més neutres, com ara *numerical coefficient* (Anceaux; Wolio), *numeral adjunct* (Fraser; Lisu), *numerical determinative* (Milner; Palung), i el terme *numerativ*, d'ús molt estès a la literatura russa (Greenberg 1990b).

L'ús del terme *mesurador* en català, tot i que és una traducció força literal del terme xinès, no és l'ideal ni del tot satisfactori. A l'hora d'encunyar-lo vam tenir en compte diferents aspectes, per exemple que en català i en castellà l'ús del terme *quantificador* pot resultar confús, ja que disposem d'altres categories gramaticals amb un nom semblant, raó per la qual sembla més adequat usar un terme més inequívoc. Enfront de la impossibilitat de trobar un terme més neutre o més comprensiu, el terme *mesurador* aplicat a la totalitat d'entitats, es mostra com un mal menor ja que, si més no, destaca una característica general i constant de la classe.

4.3 Cal establir una distinció entre classificadors i mesuradors?

Hi ha molts autors que consideren necessari establir una frontera clara entre els mesuradors individuals o el que anomenen *classificadors* i la resta de mesuradors –la dicotomia es presenta entre *classifiers* i *measure word* o entre *sortal classifier / measure* i *mesural classifier / measure*– (Tai, Wang 1990; Paris 1989; Liu Hsin-Yun 1999; Peyraube, Wiebusch 1993; Li Ying-che 1970). Aquesta distinció té com a conseqüència directa que les entitats que no són considerades mesuradors individuals o classificadors queden fora de la categoria i se'ls atorga, en la majoria dels casos, l'etiqueta de *noms* o *mesuradors temporals*.

Els arguments per dur a terme una diferenciació clara són diversos. Hi ha qui defensa que és necessària per tal de poder entendre millor les bases cognoscitives del sistema de classificació. D'altres pensen que és imprescindible per poder descriure diferents llengües ja que, segons diuen, totes les llengües tenen mesuradors, però només algunes tenen classificadors. Cal destacar, però, que els autors xinesos que desenvolupen la seva recerca tant a la Xina continental com a Taiwan no senten en absolut la necessitat de realitzar aquesta distinció, si més no en el nivell bàsic de categorització, ja que les matisacions es realitzen, en tot cas, en el nivell subordinat de la categoria.

Nosaltres creiem que establir una frontera clara entre classificadors i mesuradors és innecessari i, fins i tot, contraproductiu. Efectivament, les entitats dins de la categoria són diverses, però els arguments a favor d'aquesta distinció no són prou convincents i es mostren fàcilment rebatibles. Vegem-ne els principals i les raons per què no es justifica, des del nostre punt de vista, una divisió com la que es suggereix.

Hem vist més amunt que Tai i Wang (1990, 38) proposen: «the distinction between 'permanent' and 'temporary' properties of entities as a fundamental cognitive basis for the distinction between classifier and measure words». Aquesta distinció presenta força problemes quan parlem, per exemple, de *mitjons*, que sovint es combinen amb el mesurador 双 (*shuang*) 'parell'. La propietat d'anar aparellats és permanent o

temporal? Si bé és cert que un mitjó continua sent un mitjó encara que estigui desaparellat, si no en trobem la parella, probablement acabarà a les escombraries. I encara que ens en posem un de cada, continuem usant-lo en companyia d'un altre, és a dir, aparellat. Hem de concloure, doncs, que la propietat *parell* és una propietat permanent del mitjó i, en conseqüència, 双 (*shuang*) tan sols classifica, no quantifica?

Alhora, hi ha entitats que no categoritzem mai per les seves propietats permanents, com ara les propietats de l'aigua: incolora, insípida i inodora. Aquest tipus d'entitats, que nosaltres associem en català als noms de massa, es categoritzen, de fet, per la seva presentació associada a la quantitat, com ara *bassa, litre, gota* o *copa*. Passa quelcom de semblant amb els noms abstractes: quina és la propietat permanent d'*odi* o d'*esperança*, per exemple?

El mesurador 部 (*bu*), usat amb pel·lícules, llibres, vehicles i aparells en xinès modern, a quina propietat permanent de les entitats a les quals s'aplica es refereix? De fet, no hi ha cap diccionari o llibre especialitzat que ho indiqui, ja que l'única informació que proporcionen aquest tipus d'obres és que coocorre amb tal o tal nom. Per acabar amb els exemples, el mesurador 位 (*wei*), que denota el tracte respectuós del parlant cap a la persona de què parla, no indica cap propietat permanent d'aquesta persona, sinó més aviat l'actitud del parlant cap a aquesta persona. En definitiva, el criteri de propietats permanents i temporals deixa massa preguntes sense resposta.

L'altre criteri que s'ha sentit força a favor de la distinció entre mesuradors individuals i la resta és el fet que totes les llengües tenen mesuradors però no totes tenen classificadors. Això és cert en termes de categories gramaticals, però no en termes d'equivalències lingüístiques i funcionals. De la mateixa manera que el xinès no disposa de la categoria de l'article determinat i se supleix la seva funció especificadora amb d'altres mecanismes o recursos lingüístics, la inexistència de la categoria *mesurador* en català no significa que les seves funcions no les assumeixin en part d'altres categories gramaticals.

El tercer argument, potser el més estès, és el que traça una línia divisòria entre entitats que classifiquen i entitats que quantifiquen, exemplificat per la cita següent de Lyons (1980, 406):

Las construcciones con clasificador del tipo que hemos examinado aquí pueden dividirse en dos tipos ampliamente distinguibles, que cabe denominar a base de los términos clasal y mensural. Un clasificador clasal individualiza todo lo que refiere como del tipo de entidad que es. [...] Un clasificador mensural, a su vez, individualiza en términos de cantidad. Su función es comparable con la que tienen palabras como 'kilo' o 'litro' en castellano.

Aquesta visió dicotòmica en el sentit que uns mesuradors serveixen per quantificar i uns altres per classificar és, com anirem provant al llarg d'aquesta tesi, una mica simplista i respon de nou a una visió aristotèlica i discontinua de les categories en què o s'és una cosa o se n'és una altra. Allan (1977, 285-286) proposa que el criteri per determinar si una llengua és classificadora o no és veure si hi ha un grup de paraules la funció de les quals sigui només classificar. Com mostrarem en el capítol següent, segons aquest criteri hauríem de concloure que el xinès no és una llengua classificadora, ja que no hem trobat cap mot que faci aquesta única funció. La pregunta clau és, doncs, si hi ha entitats que només categoritzin i entitats que només quantifiquin i, per a nosaltres, la resposta és clarament que no. Val a dir que és un punt de vista compartit també per altres autors, com ara Adams i Conklin (1973, 3) segons els quals: «The distinction between qualification and quantification is not always readily apparent».

Entenem que l'actitud més restrictiva sobre què és la categoria mesurador es deu, com hem dit més amunt, a una visió clàssica de les categories. De fet, els mateixos autors que d'una banda clamen la necessitat d'una distinció, acaben reconeixent que el sistema resultant té esclertes i elements rebels difícilment encasellables, com ara Peyraube i Wiebusch (1993, 54):

La différence entre partitifs et CL[assificateurs] est ténue, voire impossible à faire dans certains cas. En effet, les deux partagent la propriété commune d'individualiser des objets.

És curiós constatar que els autors que són partidaris d'una distinció dediquen moltes més energies a justificar-ho que no pas els que no, que veuen com una cosa natural

encabir elements diversos sota una mateixa etiqueta. La cita següent de Killingley (1983, 8) ens sembla interessant pel fet que representa una excepció entre els autors partidaris de la no distinció, ja que hi fa una adhesió explícita, bo i donant-ne diferents raons:

The collective classifier (like the sortal classifier) is clearly a classifier, since it is syntactically well-defined. As classifiers, they cannot occur with another classifier. As nouns, containment classifiers need their own classifiers, so in anaphoric use with a preceding numeral, they can only be classifiers, since their homophonous nouns, in being referred to anaphorically, would need different classifiers from the containment classifiers in question. These problems concerning mensural classifiers have certainly made many people think that they are not classifiers. Some lexicographers will list a few mensural classifiers as classifiers, others will list a few more; but in general, their treatment is rather half-hearted.

En resum, basant-nos en els arguments que hem vist fins ara i en altres de caire didàctic que comentarem més endavant (v. c. 7), nosaltres no som partidaris d'una distinció, ja que tots són manifestacions d'un mateix fenomen. Ara bé, estem d'acord que la categoria és complexa, que seria bo treballar el nivell subordinat per tal de distingir-ne les subcategories (v. c. 5) i aclarir el nivell de prototipicitat dels seus membres, cosa que mirarem de fer al llarg d'aquest capítol i dels següents.

5 Les categories gramaticals xineses

Fins ara hem realitzat una descripció diacrònica i sincrònica exclusivament dels mesuradors. Abans de passar a fer-ne una anàlisi cognoscitiva, ens sembla important contextualitzar la categoria en el marc de la gramàtica xinesa des d'un punt de vista també històric.

Les peculiaritats gràfiques de la llengua xinesa, juntament amb les característiques del pensament xinès, són probablement els elements condicionants que han fet que no s'escrivis la primera gramàtica xinesa fins l'any 1898.³⁷ Aquest fet contrasta

³⁷ Tot i que ens hauria agradat consultar el treball següent per a l'elaboració d'aquest apartat, ens ha estat impossible fer-ho: Juanjo Ciruela Alférez. 1998. «Historia de la lingüística china». Departamento de Lingüística General y Teoría de la Literatura. Facultad de Filosofía y Letras. Universidad de Granada. Tesi doctoral.

fortament amb la nostra tradició clàssica, que es va preocupar d'estudiar la llengua, des del punt de vista de la gramàtica, ja en temps d'Aristòtil. Aquest aspecte, però, mai no va interessar els xinesos, que es van centrar, sobretot, en l'estudi i la perfecció de la cal·ligrafia.

La manca d'una tradició en la recerca de caire lingüístic va provocar que a l'hora d'escriure les primeres gramàtiques del xinès els autors no poguessin evitar fer una mirada a les occidentals per tal d'orientar-se. Entre aquestes, destaca, per ser la primera de totes, la de Ma Jianzhong (马建忠) el 1898.

Actualment, a la Xina circulen diferents classificacions de les categories gramaticals del xinès, sense que cap s'hagi imposat de forma clara ni signifiqui un gir espectacular en l'enfocament respecte de les anteriors. De fet, si revisem les gramàtiques més representatives de cada època, hi ha relativament pocs canvis d'unes a les altres.

Gao Gensheng, Tan Dezi i Wang Liting (1992) expliquen que entre els anys 1953 i 1955 la revista *Zhongguo Yuwen* (Llengua xinesa) fou el camp de batalla en què es va debatre el tema de les categories gramaticals del xinès. Aquest debat va girar bàsicament al voltant de dues qüestions: 1) si el xinès tenia o no categories gramaticals i 2) com se'n podia fer una classificació.

Gao Mingkai va defensar en tres articles publicats a l'esmentada revista que la categoria de paraules plenes del xinès no es podia subdividir, ja que la categorització gramatical no es podia fer ni d'acord amb el significat, ni amb el canvi de to, ni amb la funció, ni amb les possibles combinacions, sinó que s'havien de seguir criteris morfològics, cosa que no es podia aplicar al xinès. Tot i que va rebre alguna adhesió, la majoria de lingüistes que van participar-hi, entre els quals destaquen Hu Fu, Lü Shuxiang, Wang Li i Li Jinxi, es van mostrar contraris a aquest punt de vista. Les opinions d'aquests darrers autors es resumeixen en els tres punts següents (Gao Gensheng, Tan Dezi, Wang Liting 1992):

1. Els canvis morfològics no són l'únic criteri vàlid per poder distingir les categories gramaticals d'una llengua i, encara menys, en el cas del xinès.
2. El fet que no es pugui demostrar que les característiques gramaticals de totes les paraules del xinès siguin les mateixes significa que té categories gramaticals diferents. Les diferències en les característiques gramaticals de les paraules és un fet objectiu, per això la categorització no només és possible, sinó també necessària.
3. El tema de les categories gramaticals del xinès és molt complex, per tant, la seva distinció només es podrà resoldre satisfactòriament si s'usa una varietat de criteris.

No és la nostra intenció proposar aquí una tipologia pròpia de les categories gramaticals xineses sinó, bo i recollint les propostes dels autors de més prestigi,³⁸ veure com encaixen els mesuradors en una gramàtica més o menys abstracta tenint en compte les grans línies comunes a tots ells.³⁹ A continuació, hem destriat els exemples més representatius, que hem ordenat cronològicament.⁴⁰

Li Jinxi (1992)⁴¹ distingeix els nou grups següents: nom, pronom, verb, adjectiu, adverbi, preposició, conjunció, partícula i interjecció que, a més a més de subdividir-se, es poden resumir en cinc classes: paraules d'entitat, paraules de relat, paraules de diferenciació, paraules de relació i paraules d'expressió. En aquesta classificació encara no hi apareixen els mesuradors.

Lü Shuxiang (1942), citat per Luo Anyuan (1996) distingí primerament entre paraules amb significat ple i paraules suplementàries. Les primeres inclouen els noms, els verbs i els adjectius. I les segones inclouen les paraules restrictives, els pronoms, les paraules relacionadores i les paraules modals. A part, es trobaven els locatius i els temporals. Fixem-nos que en aquesta classificació els mesuradors tampoc no gaudeixen d'un estatus independent i que formen un petit subgrup dins dels noms anomenat *adnoms*, que inclouen tant mesuradors nominals com verbals.

³⁸ Com que un mateix autor sovint experimenta una evolució i canvia de punt de vista, hem posat el seu treball més representatiu pel que fa al tema que ens ocupa. L'any entre parèntesi és l'any de publicació del llibre consultat que es pot trobar a la bibliografia. En el cas que alguna d'aquestes obres s'hagi publicat per primera vegada abans de la data citada, ho indicarem convenientment.

³⁹ Chen Gaochun (1993) recull en un apèndix uns quadres comparatius molt interessants que il·lustren, des d'un punt de vista més gràfic, les diferències entre els autors més representatius.

⁴⁰ Els primers set autors són freqüentment citats a la bibliografia.

⁴¹ Aquest llibre fou publicat per primer cop l'any 1924.

Més endavant, Lü Shuxiang (1980) actualitza la seva classificació i en resulta la llista següent: nom, locatiu, numeral, mesurador, pronom, verb, adjectiu, adverbi, preposició, conjunció, partícula, interjecció i onomatopeia, en què els mesuradors han experimentat un canvi d'estatus.

Wang Li (1946), citat per Sui Qiancun (1995) distingeix en primera instància quatre categories: paraules plenes (components de comprensió), paraules mig plenes, paraules mig buides i paraules buides (components gramaticals), distribuïdes de la manera següent: nom, numeral, adjectiu i verb (paraules plenes); adverbi (paraula mig plena); pronom, còpula (paraules mig buides); conjuncions, partícules modals i les marques (paraules buides). Les interjeccions van a part i aparentment no tenen l'estatus de categoria. En aquest cas, els mesuradors tampoc no gaudeixen de l'estatus de categoria independent i són, de fet, una subcategoria dels noms anomenada *noms d'unitat*.

Zhang Zhigong⁴² (1959), citat per Chen Gaochun (1995) distingeix primerament entre categories plenes i buides. Entre les plenes hi ha els noms, els verbs, els adjectius, els numerals, els mesuradors i els pronoms. Entre les buides hi ha els adverbis, les preposicions, les conjuncions, les partícules i les interjeccions.

Ding Shengshu (1962), citat per Luo Anyuan (1996) recull deu categories gramaticals: noms, pronoms, numerals, mesuradors, verbs, adjectius, adverbis, conjuncions, partícules modals i onomatopeies. Els sufixos (que inclouen el que modernament anomenem *partícules estructurals*) formen un grup a part sense estatus de categoria.

Chao Yuen-ren (1985)⁴³ distingeix dues grans categories: les paraules d'entitat, d'una banda, i els verbs i la resta de categories, de l'altra. En el primer grup hi trobem: noms, noms propis, topònims, temporals, paraules compostes definides, determinants, mesuradors, locatius i pronoms. En el segon grup hi trobem: verbs, preposicions, adverbis, conjuncions, partícules modals i onomatopeies.

⁴² D'acord amb Hu Fu (1957, 26) és el primer autor a considerar-los una categoria independent en el llibre *Yufa he yufa jiaoxue* (1957).

⁴³ Aquest llibre fou originalment escrit en anglès i publicat als EUA l'any 1968.

Hu Yushu (1978), citat per Chen Gaochun (1995) distingeix entre categories plenes i buides. Dins de les primeres hi ha els noms, els verbs, els verbs modals, els adjectius, els numerals, els mesuradors, els adverbis i els pronoms. Entre les segones, trobem les conjuncions, les preposicions, les paraules auxiliars, les partícules modals i les interjeccions (que inclouen les onomatopeies).

Zhu Dexi (1982) distingeix també entre paraules plenes i buides. Les primeres poden fer de subjecte, d'objecte i de predicat, la seva posició a la frase és força lliure i constitueixen una categoria oberta. Les segones, en canvi, no poden fer de subjecte, d'objecte ni de predicat i no tenen un significat concret, sinó que tan sols tenen una funció gramatical; no poden anar soles, la seva posició a la frase sol ser fixa i, finalment, constitueixen una categoria tancada. Zhu Dexi distingeix en total disset categories diferents. Dins de les categories plenes, hi ha dues subcategories: les paraules d'entitat (noms, locatius, direccionals, temporals, diferencials, numerals, mesuradors i pronoms) i les de predicat (pronoms, verbs i adjectius). Quant a les categories buides, inclouen: adverbis, preposicions, conjuncions, partícules estructurals i partícules modals. Les onomatopeies, les interjeccions i els sufixos van a part.

Li Dejin i Cheng Meizhen (1988), en una gramàtica xinesa per a estrangers, fan tres grans grups: paraules nocionals (noms, verbs, verbs modals, adjectius, numerals, mesuradors i pronoms) paraules funcionals (adverbis, preposicions, conjuncions, partícules, interjeccions i onomatopeies) i afixos (prefixos i sufixos).

Fang Yuqing (1992) distingeix primerament entre paraules plenes i buides. Entre les plenes ofereix les categories següents: noms, locatius, temporals, direccionals, numerals, mesuradors (paraules d'entitat), verbs, adjectius i pronoms (paraules de predicat). Entre de les paraules buides hi ha: adverbis, preposicions, conjuncions i partícules. Les onomatopeies i les interjeccions també van a part.

Zhang Wei i Xu Denan (1995), també en una gramàtica en francès per a estrangers, distingeixen entre categories plenes (noms, mesuradors, numerals, pronoms, verbs,

verbs auxiliars i adjectius) i categories buides (adverbis, preposicions, onomatopeies, partícules i interjeccions).

Lu Fubo (1996) distingeix entre les següents categories gramaticals: noms, verbs, adjectius, numerals, mesuradors, pronoms, adverbis, partícules, preposicions, conjuncions, onomatopeies i interjeccions.

Luo Anyuan (1996), després de fer un repàs diacrònic de moltes d'aquestes classificacions, proposa distingir primerament entre paraules plenes i buides. En les plenes trobem els noms, els locatius, els direccionals, els temporals, els numerals, els mesuradors i els pronoms d'entitat (paraules d'entitat), d'una banda, i verbs, adjectius i pronoms de predicat (paraules de predicat), de l'altra. En les categories buides hi ha: adverbis, preposicions, conjuncions, partícules, paraules modals, onomatopeies i interjeccions.

Com hem pogut veure, el gran denominador comú de tots aquests autors és la distinció entre categories plenes 实 (*shi*) i buides 虚 (*xu*) i el fet que la majoria coincideixen en la distribució de les subcategories en un grup o altre. Aquesta divisió en morfemes de contingut i morfemes de funció es remunta al s. XVIII (Peyraube en premsa, citat per Packard (2000, 69)). Segons Packard, les paraules de contingut s'usen per descriure coses, accions o qualitats i les de funció per indicar la relació dels noms entre ells, unir parts del discurs, indicar si les entitats d'un discurs han estat identificades o no, si són a prop o lluny dels parlants, etc. Aquesta distinció no és discreta sinó un *continuum*.

A part d'això, sembla que en la llengua xinesa hi ha una sèrie de mots que clarament presenten dificultats a l'hora de ser classificats, com ara els locatius, els temporals i els direccionals, ja que en xinès presenten límits difusos amb els noms. Pel que fa als mesuradors, llevat de les primeres gramàtiques, sembla que tots estan d'acord a considerar-los una categoria plena clarament diferenciada de la resta. Cal destacar que en aquests treballs no especialitzats en els mesuradors pràcticament ningú no en distingeix subcategories.

6 Les categories nominals del xinès

Un cop vist com s'han establert els mesuradors com a categoria i quin lloc ocupen actualment en la gramàtica xinesa, en aquest apartat ens proposem realitzar una anàlisi cognoscitiva de les categories nominals dels xinès, que són les que limiten amb els mesuradors. Dedicarem també aquest capítol a diferents aspectes del nivell bàsic de la supracategoria nominal. Com a punt de partida prendrem l'estudi de Cuenca (1996, 55) sobre les categories gramaticals, que estableix tres principis generals per a una definició cognoscitiva de les categories:

- a) Definició per conjunt o feixos de trets, i no per condicions necessàries i suficients.
- b) Establiment de la dimensió horitzontal (perspectiva intercategoria), que remet als conceptes de prototipicitat i escalonament.
- c) Establiment de la dimensió vertical (perspectiva intracategoria), que ens duu a la diferenciació entre el nivell superordinat, el bàsic i el subordinat, és a dir, la relació de la supracategoria amb les categories i subcategories, amb una progressiva especificitat.

Així doncs, podem considerar tres nivells en l'organització de les categories gramaticals (Cuenca 1996): *a*) el nivell superordinat (supracategoria nominal, supracategoria verbal i supracategoria oracional), *b*) el nivell bàsic (en el qual organitzem les categories gramaticals pròpiament dites) i *c*) el nivell subordinat (en el qual s'inclouen les subcategories definides per algun(s) tret(s) diferencial(s) específic(s)).⁴⁴

Si comparem les categories nominals del xinès que han aparegut a l'apartat anterior amb les del català, ens trobem que aquests dos sistemes lingüístics no coincideixen en l'organització de les seves categories gramaticals.⁴⁵ Després d'una anàlisi comparativa ens adonem que les categories nominals que coincideixen són el nom, el

⁴⁴ El nivell subordinat de la categoria mesurador s'abordarà amb detall en el capítol cinquè.

⁴⁵ Val a dir que això també succeeix en el català si consultem obres de diferents èpoques i/o autors.

pronoms i l'adjectiu,⁴⁶ que el xinès no té les categories de l'article ni del possessiu i que el català no té mesuradors, ni locatius, ni temporals ni direccionals. En xinès, els demostratius fan la funció de l'article definit, el numeral 一 (yī) 'un/a' fa la funció de l'article indefinit i amb els possessius, ajudats d'una partícula estructural, es fan els pronoms personals. El que en català anomenem determinants demostratius en xinès són considerats pronoms i el que nosaltres anomenem quantificadors en xinès es divideixen en adjectius i numerals. En català, la funció dels direccionals, temporals i locatius és també assumida per altres categories. Finalment, la funció dels mesuradors en català la fan majoritàriament els noms i, secundàriament, els adjectius.

Hem elaborat una petita taula comparativa (taula 2.2) per il·lustrar amb exemples els encavalcaments entre el xinès i el català a l'hora de classificar els mots en categories del nivell bàsic:

TAULA 2.2 Encavalcaments categorials entre el xinès i el català

<i>Mot</i>	<i>Cat. en xinès</i>	<i>Cat. en català</i>
Sota	directional	prep./adv. ⁴⁷
Allà	pronoms	adverbi
Mig	numeral	adj./adv./nom
Cop	mesurador verbal	nom
Tall	mesurador nominal	nom
Biblioteca	locatiu	nom
Matí	temporal	nom/loc. adv.
Ara	temporal	adverbi
On	pronoms	adverbi

Aquesta manca de correspondències inequívokes entre les dues llengües té una incidència directa en el tema que ens ocupa, si més no, des del punt de vista terminològic ja que, com hem vist, sovint es recorre a la coocurrència (es a dir, es fa menció d'altres categories sintàctiques) per tal de definir els mesuradors. Un cop

⁴⁶ Tradicionalment, en català, els adjectius s'han dividit en demostratius, possessius, numerals, quantitius i indefinits. En enfocaments més cognoscitius, en canvi, s'ha distingit entre adjectius (classificadors i qualitius), determinants (possessius, demostratius i articles) i quantificadors (indefinit, quantitius i numerals) (v. Cuenca 1996).

⁴⁷ A vegades caldria veure les paraules en un context per decidir la seva categoria gramatical.

conscients de les diferències entre les dues llengües i assumides les dificultats que això comporta en un treball de lingüística comparativa, mirarem d'usar els termes de manera que no hi pugui haver confusió, explicitant, en cas necessari, la terminologia que seguim.

Ha arribat el moment d'examinar quins trets distintius tenen les categories nominals del xinès. Compartim la idea de Cuenca (1996, 56) que les categories gramaticals, com a conceptes morfosintàctics que són, s'han de definir, en primera instància, morfològicament i sintàctica i, posteriorment, s'hi poden afegir consideracions de tipus semàntic i/o pragmàtic. Nosaltres mirarem, doncs, de seguir aquest ordre tant en la definició de les categories nominals, en general, com dels mesuradors, en particular.

Com que en el cas del xinès no ens serveix la definició de les categories nominals que fa Cuenca (1996) en el sentit que són categories nominals totes aquelles categories que manifesten concordança nominal en gènere i en nombre (és a dir, noms, adjectius, articles, etc.), ni fixar-nos en el tipus de concordança per determinar el grau de prototipicitat dels membres de les categories (ja que en xinès no hi ha mai concordança), haurem de buscar altres criteris per tal d'establir quines són les seves categories nominals.

Si ens volem remetre a algun criteri morfològic que caracteritzi les categories nominals, ens trobem que les diferències morfològiques de les categories nominals respecte de la resta de categories són petites i que, a més a més, no afecten a tots els membres de cada categoria, sinó només una part. És a dir, en cap cas podem parlar de trets que afectin globalment tota una categoria o categories.

Si ens remetem a la morfologia flexiva, existeix el sufix 们 (*men*), que s'aplica als pronoms personals per tal de fer-ne el plural i a certs noms de persona presos en la seva totalitat com a grup social. És a dir, aquest sufix no s'usa sistemàticament per fer el plural de tots els noms, sinó que té certes condicions d'ús: 1) se sol usar majoritàriament en forma de vocatiu: 同志们! (*tongzhimen*) 'camarades!'; 2) és totalment incompatible amb un numeral: *三个学生们 (**san ge xueshengmen*) 'tres

estudiants’, i 3) l’aparició d’aquest sufix en una frase se sol reforçar amb l’adverbi 都 (*dou*) ‘tots’: 孩子们都来了 (*haizimen dou lai le*) ‘han vingut tots els nens’.

Quant a la morfologia derivativa, hi ha una sèrie de prefixos típics de les categories nominals, com ara 老 (*lao*), 小 (*xiao*), 阿 (*a*) per formar noms i 初 (*chu*) i 第 (*di*) davant de numerals cardinals per transformar-los en ordinals. Segons els experts, els tres primers prefixos tenen el significat original atenuat i s’expliquen, en part, per la tendència de les paraules xineses al bisil·labisme. En alguns casos hi afegeixen un to afectiu equivalent als diminutius o augmentatius en català, per exemple: 老虎 (*laohu*) ‘tigre’, 老外 (*laowai*) ‘guiri’, 阿妹 (*amei*) ‘germaneta’, 小王 (*xiao Wang*) ‘en Wang júnior’, etc.

A més a més dels sufixos que acabem de veure, n’hi ha alguns més que s’associen a les categories nominals i que, en alguns casos, nominalitzen, és a dir, transformen en nom un caràcter que habitualment pertany a una altra categoria gramatical. Vegem-ne uns quants:⁴⁸

- 子 (*zi*): 桌 (*zhuo*) ‘taula’ + 子 (*zi*) → 桌子 (*zhuozi*) ‘taula’
- 头 (*tou*): 木 (*mu*) ‘fusta’ + 头 (*tou*) → 木头 (*mutou*) ‘fusta’
- 头 (*tou*): 看 (*kan*) ‘veure’ + 头 (*tou*) → 看头 (*kantou*) ‘allò digne de veure’*
- 儿 (*er*): 画 (*hua*) ‘quadre’ + 儿 (*er*) → 画儿 (*huar*) ‘quadre’
- 儿 (*er*): 尖 (*jian*) ‘agut’ + 儿 (*er*) → 尖儿 (*jianr*) ‘punta’*
- 家 (*jia*): 画 (*hua*) ‘quadre’ + 家 (*jia*) → 画家 (*huajia*) ‘pintor’
- 者 (*zhe*): 读 (*du*) ‘llegir’ + 者 (*zhe*) → 读者 (*duzhe*) ‘lector’*
- 者 (*zhe*): 弱 (*ruo*) ‘dèbil’ + 者 (*zhe*) → 弱者 (*ruozhe*) ‘el dèbil’*
- 性 (*xing*): 科学 (*kexue*) ‘ciència’ + 性 (*xing*) → 科学性 (*kexuexing*) ‘científic’
- 巴 (*ba*): 尾 (*wei*) ‘cua’ + 巴 (*ba*) → 尾巴 (*weiba*) ‘cua’
- 巴 (*ba*): 干 (*gan*) ‘sec’ + 巴 (*ba*) → 干巴 (*ganba*) ‘sec’
- 乎 (*hu*): 热 (*re*) ‘calent’ + 乎 (*hu*) → 热乎 (*rehu*) ‘calent’

⁴⁸ Hem marcat amb un asterisc els mots que s’han nominalitzat a partir de la unió amb el sufix.

Quant a la reduplicació, varia el grau en què les diferents categories nominals hi poden recórrer però, en tot cas, el significat resultant és diferent del que resulta de la reduplicació de les categories verbals que ho poden fer. Els mesuradors són probablement la categoria nominal amb més capacitat de reduplicació. Els noms i els numerals en tenen poca i els pronoms i els determinants, nul·la. Els adjectius són els únics que es redupliquen amb freqüència, tot i que amb un significat diferent del dels mesuradors.⁴⁹

De les categories nominals, en principi només els adjectius poden ser modificats per una porció d'adverbis i partícules prototípicament verbals. Això es deu al fet que en xinès els adjectius tenen límits difusos amb els verbs i, per això, poden funcionar també com a verb i complement verbal. De fet, alguns lingüistes anomenen els adjectius xinesos *verbs qualificatius*. Els mesuradors també poden ser modificats per una llista considerable d'adverbis que afegeixen un punt de vista subjectiu a l'expressió lingüística (v. Lu Jianming, Ma Zhen 1985).

Vegem a la taula 2.3 quines característiques morfològiques tenen les categories nominals del xinès seguint els quatre paràmetres dicotòmics de Bosque (1989), citat per Cuenca (1996, 91):⁵⁰

⁴⁹ V. l'apt. 8 en aquest mateix capítol sobre els aspectes morfològics dels mesuradors per a una anàlisi més detallada.

⁵⁰ En aquest cas seguirem la terminologia de Cuenca de les categories nominals afegint-hi els mesuradors.

TAULA 2.3 Característiques morfològiques de les categories nominals del xinès

	<i>Variable</i>	<i>Oberta</i>	<i>Plena</i>	<i>Major</i>
<i>Noms</i>	+/-	+/-	+	+
<i>Adjectius</i>	+/-	+	+	+
<i>Determinants</i>	-	-	-	-
<i>Quantificadors</i>	-	-	+	-
<i>Mesuradors</i>	+/-	+/ \pm	+/ \pm ⁵¹	?

Llegenda: + Tots els membres de la categoria presenten aquest tret.
 - Cap membre de la categoria presenta aquest tret.
 \pm Els membres de la categoria presenten el tret en un grau relatiu.
 ? Hi ha arguments tant a favor com en contra.
 +/- Hi ha membres de la categoria que presenten el tret i d'altres que no. (El primer signe és el més característic.)

Hem de tenir en compte que estem parlant en termes de la llengua xinesa, per això en cap cas parlem de morfologia flexiva sinó derivativa. També hem de tenir en compte que el tipus de derivació és diferent en cada cas. En el cas dels noms ens referim sobretot a la seva capacitat d'afegir prefixos i sufixos; en el cas dels adjectius, tot i que permeten alguns sufixos, la seva capacitat derivativa se centra en la reduplicació, tal com passa amb els mesuradors.

Des del punt de vista sintàctic, les categories nominals xineses funcionen prototípicament com a complement de nom, subjecte, objecte i complement verbal. La partícula estructural 的 (*de*), a més a més d'unir les diferents categories nominals entre elles, exerceix una funció clarament nominalitzadora.

⁵¹ Prenent una perspectiva totalment diferent però aplicada específicament al xinès, Packard (2000, 74-75) distingeix els quatre tipus de morfemes següents:

- [+lliure, +funcional] → paraula funcional
- [+lliure, -funcional] → paraula
- [-lliure, -funcional] → arrel dependent
- [-lliure, +funcional] → afix (afix formador de paraules i afix gramatical)

Packard es basa en aquesta distinció per establir que els determinants són paraules, els mesuradors són afixos formadors de paraules (són més paraules funcionals que de contingut i es poden unir a paraules o arrels dependents) i els numerals són arrels dependents, ja que han d'acompanyar-se de mesuradors. Packard va més enllà en aquesta classificació i estableix que la combinació de numeral i mesurador és una paraula, ja que pot aparèixer en la posició d'un nom (我有三个 *wo you sange* 'jo en tinc tres'); que la combinació de determinant i mesurador (我有这个 *wo you zhege* 'jo tinc aquest'), d'una banda, i determinant, nom i mesurador, de l'altra, són també una paraula per la mateixa raó (我有这三个 *wo you zhe san ge* 'jo tinc aquests tres'); i, finalment, la combinació determinant i nom no formen una paraula perquè no poden aparèixer en la posició d'un nom (*这一 *zheyi*). Per a nosaltres, aquesta classificació resulta poc convincent, ja que no té cap sentit reduir a una sola paraula el que en realitat en són dues o tres i formen un sintagma, que hem batejat amb el nom de *sintagma mesurador*.

Paris (1989) suggereix cinc proves sintàctiques per demostrar que els mesuradors tenen propietats nominals: la pronominalització del nom per zero, és a dir, que el sintagma mesurador pot substituir tot el sintagma nominal; la possibilitat de commutació per 多少 (*duoshao*) ‘quants’; la presència de la partícula 的 (*de*); el funcionament del sintagma mesurador com a base d’una frase de relatiu, i, finalment, la presència del sintagma mesurador dins de la construcció 连 ... 也 / 都 ... (*lian...ye/dou...*) ‘fins i tot’.

Des del punt de vista semàntic, les categories nominals són aquelles els representants de les quals són prototípicament persones, animals i coses (entitats) i les seves característiques associades (quantificació, qualificació i determinació), tot i que també es poden referir al nombre de vegades, duració o instrument amb què s’executa una acció.

De totes les categories nominals, les que ens interessin més per al tema que ens ocupa són els quantificadors (numerals cardinals, indefinits i quantitius), els determinants demostratius i els noms, ja que són les categories que, juntament amb mesuradors, formen el sintagma mesurador. Els numerals cardinals en xinès poden aparèixer simultàniament amb els demostratius i la majoria de quantitius en el sintagma mesurador.

Els determinants demostratius són una classe tancada, són especificadors nominals prototípics, modifiquen el conjunt del grup nominal sense precisar-ne l’extensió nominal però assignant referència discursiva al nom comú. Els únics que existeixen en xinès com a categoria són els que realitzen una divisió binària de l’espai: 这 (*zhe*) ‘aquest’ i 那 (*na*) ‘aquell’. Els quantificadors també són especificadors del sintagma nominal, tot indicant una delimitació quantitativa de l’extensió del nom, i formen un paradigma tancat. Els numerals concreten l’extensió d’un nom comú marcant una quantitat precisa, els quantitius en concreten l’extensió de manera més o menys definida (conceptes partitius) i els indefinits n’indiquen un grau de precisió quantitativa més laxa.

En xinès, 这 (*zhe*) ‘aquest’ i 那 (*na*) ‘aquell’ només poden funcionar sols com a pronoms díctics. Si són demostratius díctics, sempre han d’anar acompanyats del mesurador apropiat al nom del qual es parla:

- (1) 这是什么? 这是书。 *Zhe shi shenme? Zhe shi shu.*
 Això – és – què? Això – és – llibre. → Què és això? Això és un llibre.
- (2) 你要哪件衬衫? 那件。 *Ni yao na jian chenshan? Najian.*
 Tu – voler – quin – article – camisa? Aquell – article. → Quina camisa vols?
 Aquella.

Quan els numerals cardinals fan la funció d’ordinals sense cap prefix, no duen mesurador, sinó que s’enganxen directament al nom (Cheng Rong 1996, 322). O sigui, en l’exemple (3) la presència del mesurador ens ajuda a interpretar el numeral com a cardinal i a (4) l’absència de mesurador ens indica que el numeral té valor ordinal:

- (3) 这个学校有六个年级。 → Aquesta escola té sis cursos.
- (4) 这个孩子正在上六年级。 → Aquest nen ara fa sisè curs.

Per regla general, els numerals cardinals apareixen prototípicament com a especificadors del sintagma mesurador, ja que els casos en què el numeral pot anar sol són molt comptats. Per exemple, quan parlem d’anys d’edat, només es pot ometre el mesurador 岁 (*sui*) ‘anys’ quan tractem amb números de dues xifres (Cheng Rong 1996, 322), per això l’exemple (5) és agramatical:

- (5) *他今年八。 (*Ta jinnian ba*) → Ell enguany té vuit anys.
- (6) 他今年八岁。 (*Ta jinnian ba sui*) → Ell enguany té vuit anys.
- (7) 他今年才十五。 (*Ta jinnian cai shiwu*) → Enguany tot just té quinze anys.

El nom comú, pel fet de presentar una extensió variable, sol anar acompanyat de complements restrictius, que incideixen en la seva extensió. Aquesta feina en xinès la solen fer els adjectius, però també la poden fer alguns mesuradors. Igual que a «vull un vestit llarg» l’adjectiu *llarg* redueix la quantitat de referents corresponents al

concepte vestit, de manera que en limita l'extensió, el xinès també pot usar diferents mesuradors d'acord amb la forma del referent:

- (8) 我要一块毛巾。 *Wo yao yi kuai maojin* Vull una tovallola quadrada.
(9) 我要一条毛巾。 *Wo yao yi tiao maojin* Vull una tovallola (allargada).

El nom comú també admet complements restrictius, que n'afecten la intensió (informació addicional). En xinès, aquesta funció la realitzen prototípicament els adjectius, però també la poden fer alguns mesuradors:

- (10) 一轮月 *yi lun yue* Una lluna plena

Els mesuradors nominals es poden combinar amb totes les classes de noms (propis, concrets, abstractes, comptables, no comptables, animats i inanimats). Tot i que la combinació dels mesuradors amb noms propis no és habitual, és possible precisament per la seva funció especificadora:

- (11) 你说的这个巴塞罗那在那儿? On és aquesta Barcelona de què em parles?
(12) 这个三毛是谁? Qui és aquesta San Mao?

Peng Rui (1996, 105-107) va confeccionar una llista de noms que, a pesar de no ser noms propis, no es poden aparellar amb cap sintagma mesurador encapçalat per un numeral. És a dir, la capacitat d'aparellament dels noms amb mesuradors és relativa, ja que no es compleix en un 100% dels casos, sinó en la majoria dels membres, fet interessant que no esmenta ningú més a la literatura sobre el tema.

A més dels noms, els verbs i alguns adjectius també poden ser modificats per mesuradors. En aquest cas parlarem de mesuradors verbals i adjectivals, respectivament. Els mesuradors verbals són especificadors verbals que precisen la durada, la freqüència o l'instrument; indiquen la precisió temporal o especifiquen la manera. Els mesuradors adjectivals són més marginals i restringeixen l'extensió de la qualitat expressada per l'adjectiu reduint la quantitat de referents alhora que assignen una referència discursiva:

- (13) 这种红非常美。 Aquest (tipus de) vermell és molt maco.
 (14) 这件大一点儿。 Aquest (article) és una mica més gran.
 (15) 他一年没回来。 Fa un any que no ha tornat.

Els mesuradors se situen a cavall entre els determinants i els quantificadors. Com a determinants, modifiquen prototípicament el nom (tot i que en alguns casos concrets la modificació també pot incloure els seus complements) assignant referència discursiva al nucli (Lyons 1980; Peyraube, Wiebusch 1993). Igual que passa amb els quantificadors, indiquen una delimitació quantitativa de l'extensió del nom o del verb amb diferents graus de precisió quantitativa:

- (16) 我买了一些东西。 Jo he comprat algunes coses.
 (17) 他打破了一打鸡蛋。 Ell ha trencat una dotzena d'ous.
 (18) 请你等一会儿。 Si us plau, espera una estona.

Els mesuradors se situen també a cavall entre els noms i els adjectius. A més a més d'ajudar a especificar i quantificar el nom (funció prototípica dels adjectius), també situen les entitats en classes segons uns trets determinats, tot i que d'una manera més vaga que no pas els noms. Com hem vist més amunt, en alguns casos fins i tot poden restringir l'extensió del nom comú i enriquir-ne la intensió mitjançant l'addició de trets lèxics (fent una funció similar a la dels adjectius).

Des del nostre punt de vista, els mesuradors s'acosten força al que Cuenca (1996) anomena adjectius qualitius (jardí gran), que indiquen una nota característica del nom que complementen, és a dir, afegixen un tret (objectiu o subjectiu) a la intensió del nom. En el cas dels mesuradors més aviat diríem que destaquen un tret del nom per tal de classificar-lo. En alguns casos aquest tret és intrínsec a tots els membres de la categoria, com en el cas de *taula*, més avall, i, en d'altres, més circumstancial, com ara el cas de *rast d'alls* o de *lluna*:

- (19) 一张桌子 una [entitat amb una superfície plana] taula
 (20) 一轮月 una lluna plena

(21) 一串蒜 un rast d'all

Els mesuradors, en canvi, s'allunyen força dels adjectius classificadors, que es caracteritzen pel fet de restringir el nom que complementen definint una classe dins de la seva extensió (jardí botànic), ja que a 一瓣桔子 (*yi ban juzi*) 'un grill de taronja' no podem dir que *grill* defineixi una classe de taronja, sinó una porció d'aquesta fruita d'una forma determinada, és a dir, el mesurador ens ajuda a saber amb quina forma o aspecte se'ns presenta aquesta entitat.

Les relacions establertes horitzontalment ens remetent a la semblança de família entre elements contigus. Nom i adjectiu són les categories clarament nuclears en xinès, i també presenten límits difusos com passa en català. Determinants i quantificadors es relacionen pel fet de funcionar com a especificadors nominals i, al seu torn, en xinès marquen zones de transició entre ells i altres categories, com ara la dels adjectius. Els quantificadors i els adjectius tenen elements de transició, com ara numeral el 一 (*yi*) 'un', que sovint perd el seu valor numeral i passa a significar 'tot', 'complet', 'sencer', és a dir, es sinònim de l'adjectiu 满 (*man*) 'sencer', o bé té un sentit indefinit.

En xinès també hi ha límits difusos entre adjectius, quantificadors, mesuradors i determinants, ja que tots tenen una posició prenominal. En xinès modern, davant dels adjectius no hi pot haver un numeral unit directament. Si trobem exemples en què l'adjectiu va directament unit a un numeral, és perquè són formes fossilitzades que provenen del xinès clàssic. També hi ha límits difusos entre determinants, mesuradors i quantificadors pel fet que són prototípicament especificadors nominals i hi ha zones de transició entre ells. Direccional i temporals també poden funcionar com a especificadors nominals amb l'ajuda de la partícula 的 (*de*).

Els noms tenen també límits difusos amb els locatius, ja que poden ser especificats per pronoms personals,⁵² direccional, temporals, adjectius, determinants, mesuradors i numerals.

⁵² Amb l'ajuda de la partícula 的 (*de*) es converteixen en possessius.

Hem vist que podem trobar arguments morfològics, sintàctics, semàntics i pragmàtics que confirmen els mesuradors com a categoria nominal. Tot i que en xinès el criteri morfològic és poc productiu per caracteritzar els mesuradors, en particular, i les categories nominals, en general, si ens guiem pel criteri de conjunt de trets i no el de condicions necessàries i suficients per determinar quines són les categories nominals del xinès, podem concloure que són: nom (pronomen), determinant (demostratiu), quantificador (indefinit, quantitatiu i numeral), adjectiu (classificador i qualitatiu) i mesurador. El nom en xinès és també, com en català, la categoria nominal prototípica i nuclear.

Atès que un estudi exhaustiu de cada categoria excediria de bon tros els propòsits i l'extensió d'aquesta tesi, després d'aquest breu repàs dels trets de les categories nominals xineses ens centrarem a explicar els límits difusos que té la categoria mesurador amb la resta de categories nominals.

7 Relació dels mesuradors amb la resta de categories nominals del xinès

Els mesuradors xinesos tenen límits difusos amb d'altres categories gramaticals, en alguns casos perquè en provenen i, en d'altres, perquè hi comparteixen certs trets. Diferents autors s'han adonat de la dificultat de traçar línies divisòries clares entre els mesuradors i d'altres categories gramaticals. Lyons (1980) els relaciona amb els quantificadors, tot i que la majoria d'autors expressa la dificultat de distingir-los d'algunes classes de noms (Forrest 1973; Dixon 1986; Killingley 1983). Hi ha qui, fins i tot, els considera noms (Langacker 1991). La situació es pot resumir en aquesta cita de Killingley (1983, 4):

Indeed, different analysts working on the same language often include or exclude certain words as classifiers for that language, with equally convincing arguments.

La gran majoria de mesuradors provenen de noms, com ara 条 (*tiao*) 'branca', i la resta de verbs i adjectius, com ara 弯 (*wan*) 'corbat', 封 (*feng*) 'segellar', etc. Tal com apunta Zhang Xiangqun (1995), un cop comencen a comportar-se habitualment

com a mesuradors, esdevenen mesuradors i no els podem considerar altra cosa,⁵³ ja que el canvi de categoria gramatical i la polivalència categorial és un fenomen molt comú en xinès. Quan trobem un morfema que actua en diferents contextos lingüístics, podem considerar que es tracta de morfemes homòfons diferents o bé d'un mateix morfema polisèmic. Des del punt de vista de la lingüística cognoscitiva, si els diferents significats estan relacionats, hem de considerar-los un sol morfema polisèmic. Per tant, en xinès tenim molts morfemes polisèmics que pertanyen a dues o més categories.

Com hem dit més amunt, els mesuradors comparteixen amb les categories adjectiu, determinant i quantificador la posició prenominal. Així mateix, comparteixen amb la categoria nom la possibilitat d'ocupar una posició postnumeral. Malgrat que en la majoria de gramàtiques s'estableix que això és una característica del xinès clàssic i que en xinès modern estàndard entre el numeral i el nom cal la mediació d'un mesurador perquè la frase sigui correcta, la realitat queda lluny de la norma, ja que existeixen molts exemples en literatura moderna i en llengua estàndard que ho poden il·lustrar.⁵⁴

Els mesuradors, certs quantificadors i certs adjectius en xinès tenen límits difusos entre ells, ja que tots funcionen com a especificadors del sintagma nominal, indicant una delimitació quantitativa de l'extensió del nom.

Hi ha també límits difusos entre els pronoms i els mesuradors (sintagma mesurador) en el fet que ambdós poden substituir un sintagma nominal, els pronoms com a funció principal i els mesuradors opcionalment i, en tot cas, com a funció complementària d'altres. Ambdós són un recurs per evitar la repetició del nom, és a dir, poden desenvolupar una funció anafòrica.

Troblem certs encavalcaments amb la categoria dels numerals. D'una banda, dins del grup dels mesuradors col·lectius n'hi ha que indiquen un nombre definit d'entitats,

⁵³ De fet, perden les característiques gramaticals que tenien i adopten les de la nova categoria. Hu Fu (1957, 36) en comenta tres: pèrdua de sufixos, possibilitat de reduplicació i impossibilitat d'inserir-hi la partícula 的.

⁵⁴ V. c. 3 apt. 5.1 per a una anàlisi dels casos d'omissió del mesurador.

com ara 打 (*da*) ‘dotzena’, 双 (*shuang*) ‘parell’ i 对 (*dui*) ‘parella’. D’altra banda, hi ha autors que fins i tot consideren mesuradors alguns numerals. En la seva famosa gramàtica, Chao Yuen-ren (1985, 595) estableix que 十 (*shi*) ‘desena’, 百 (*bai*) ‘centena’, 千 (*qian*) ‘miler’, 万 (*wan*) ‘deu milers’ i 亿 (*yi*) ‘cent milions’ són determinants i mesuradors alhora. Si s’usa un determinant demostratiu, hi hem d’inserir el numeral 一 (*yi*) ‘un’, cosa que no passa amb la resta de mesuradors col·lectius, en què 一 (*yi*) ‘un’ és opcional. Això no obstant, aquests cinc morfemes no poden dur la partícula 的 (*de*), tret que caracteritza, segons Chao Yuen-ren, els mesuradors col·lectius. Els exemples següents mostren com aquests numerals poden ocupar la posició prototípica del mesurador (entre numeral i nom) o la del numeral (abans del mesurador):

(22)	三本书	<i>san ben shu</i>	tres [exemplars] llibres
(23)	三百书	<i>san bai shu</i>	tres-cents llibres
(24)	三千书	<i>san qian shu</i>	tres mil llibres
(25)	五百学生	<i>wu bai xuesheng</i>	cinc-cents estudiants
(26)	那十个人	<i>na shi ge ren</i>	aquelles deu [unitats] persones

Tot i que aquesta manera d’enfocar-ho de Chao Yuen-ren ha estat criticada durament per d’altres autors, no és una opinió aïllada. Greenberg (1990b, 172), en un treball comparatiu de diverses llengües classificadores, també esmenta que el mesuradors individuals equivalen a la unitat i que els numerals s’haurien de considerar una subclasse de mesuradors. Nosaltres no compartim aquesta opinió perquè el fet de tenir cada característica per separat no significa que un element concret sigui un mesurador, és a dir, els numerals quantifiquen però en cap cas categoritzen; per això, des del nostre punt de vista, no es poden considerar mesuradors.

Hi ha el cas extraordinari d’un numeral que es comporta com un nom, ja que pot ser modificat per un sintagma mesurador (Cheng Rong 1996b, 328):

(27)	半个亿	<i>ban ge yi</i>	[mig cent milions] →	cinquanta milions
(28)	一个亿	<i>yi ge yi</i>	[un cent milions] →	cent milions

(29) 十个亿 *shi ge yi* [deu cent milions] → mil milions

Finalment, ens trobem també amb un parell de casos especials en què numeral i mesurador s'han fos en un sol morfema i caràcter: 俩 (*lia*) i 仨 (*sa*). Aquestes formes s'usen majoritàriament en llengua oral (Cheng Rong 1996b, 325) i signifiquen 两个 (*liangge*) 'dues [unitats]' i 三个 (*sange*) 'tres [unitats]', respectivament, per això és innecessari i erroni que els segueixi un mesurador. Aquests dos caràcters se solen referir a persones i tendeixen a tenir un comportament sintàctic lleugerament diferent respecte del sintagma mesurador. Els trobem sovint en aposició darrere un pronom i sense nom darrere, tot i que en poden dur: 我们俩 Ø (*women lia Ø*) 'nosaltres dos', 他们仨 Ø (*tamen sa Ø*) 'ells tres', 俩 Ø 人 (*lia Ø ren*) 'els dos'.

Per tant, des del punt de vista de la lingüística cognoscitiva, hi ha un petit punt d'intersecció entre un grup de numerals i els mesuradors i entre un grup encara més reduït de numerals i els noms.

Les categories nom i mesurador són potser les que presenten més límits difusos i les que tenen zones d'intersecció més grans ja que, com hem apuntat més amunt, la majoria dels membres pertanyents a la categoria mesurador són entitats provinents de la categoria nom que s'han gramaticalitzat o bé que es troben en procés de fer-ho. El límit entre noms i mesuradors, doncs, no és taxatiu. Això ha fet que alguns autors parlin d'unes subcategories de mesuradors anomenades quasimesuradors (entre noms i mesuradors) o de mesuradors temporals (noms usats com a mesuradors).⁵⁵ Des del nostre punt de vista, aquests termes són poc afortunats. En el primer cas perquè, en lloc d'establir una categoria gramatical entre els noms i els mesuradors per col·locar-hi aquelles entitats que no encaixen ni en una ni en l'altra categoria, sembla més lògic considerar que hi ha zones de transició entre aquestes categories, és a dir, que el grup d'entitats anomenades *quasimesuradors* són en realitat membres perifèrics de les categories mesurador i nom.

En el segon cas, es donen tres raons per distingir aquests mesuradors de la resta de

⁵⁵ V. Rovira (1999, 45) per a qüestions referents a la terminologia.

mesuradors considerats genuïns: 1) que els mesuradors temporals només poden dur davant el numeral 一 (*yi*) ‘un’, amb el significat de ‘tot’ o ‘complet’; 2) que s’hi pot intercalar la partícula estructural 的 (*de*); i 3) que la resta funcionen només com a mesuradors i aquests, en canvi, també poden funcionar com a d’altres categories. El terme *temporals*, però, tampoc no ens sembla adequat, ja que aquest tipus de mesurador és molt usat i sovint no hi ha una altra manera d’expressar aquella idea que usant aquell morfema d’origen nominal en la nova funció de mesurador. Podem rebatre un a un els tres arguments exposats més amunt: 1) els mesuradors indefinits 点 (*dian*) ‘una mica’ i 些 (*xie*) ‘uns quants’ també només poden anar precedits per 一 (*yi*) ‘un’; 2) d’altres tipus de mesuradors, com ara els estàndard, també poden dur la partícula estructural 的 (*de*); i 3) un morfema que pot desenvolupar diverses categories gramaticals alhora amb significats relacionats és, simplement, un caràcter polisèmic.

Per tal d’il·lustrar els conceptes de prototipicitat i escalonament dins de les categories, examinem els elements següents: 条 (*tiao*), 弯 (*wan*), 群 (*qun*) i 杯 (*bei*). Aquests quatre mesuradors marquen una progressió que va des del mesurador prototípic 条 (*tiao*) que ressalta un determinat tret que destaca de l’entitat a la qual s’aplica (en aquest cas el seu aspecte llarg i estret), fins al mesurador 杯 (*bei*) ‘got’, que molts autors consideren un nom prestat i que indica més una quantitat que un tret inherent de l’entitat a la qual s’aplica. El mesurador 弯 (*wan*) ‘corbat’ també n’indica una característica però té un significat més ple que 条 (*tiao*) i, finalment, 群 (*qun*) ‘grup’, mot que tots els autors consideren un mesurador, indica també més clarament una quantitat, és a dir, és més proper a 杯 (*bei*) que a 条 (*tiao*). Aquesta gradació ens mostra que els límits entre els mesuradors i els noms no són taxatius sinó difusos.

Hi ha diversos criteris morfològics que distingeixen els mesuradors d’altres categories, especialment dels noms, categoria amb què convergeixen més. Tal com hem vist més amunt, hi ha noms que poden dur prefixos o sufixos, els mesuradors, en principi, no. De fet, quan afegim un sufix a un mesurador, el convertim en un nom (Luo Anyuan 1996, 54-6):

- 子 (*zi*): 样 (*yang*) ‘tipus’ + 子 (*zi*) → 样子 (*yangzi*) ‘aspecte’
- 子 (*zi*): 本 (*ben*) [mes. per a llibres] + 子 (*zi*) → 本子 (*benzi*) ‘llibreta’
- 儿 (*er*): 片 (*pian*) [mes. per a entitats planes] + 儿 (*er*) → 片儿 (*pianr*) ‘llenca’
- 儿 (*er*): 枝 (*zhi*) [mes. per a entitats llargues i estretes] + 儿 (*er*) → 枝儿 (*zhir*) ‘branca’

La gran majoria dels noms tenen tendència al bisíl·labisme, els mesuradors, en canvi, tendeixen a ser monosíl·labs (llevat d'una petita porció de mesuradors dialectals). Una prova d'això és que quan un nom passa a fer de mesurador s'ha de modificar morfològicament per adoptar una forma monosil·làbica (Zhang Xiangqun 1995, 16-17).

La reduplicació és una característica dels mesuradors que els diferencia de la resta de categories, també des del punt de vista semàntic. Quan es reduplica un mesurador, aquest pren el sentit de ‘tots’ o ‘cada’. Per exemple: 个个都高兴 (*gege dou gaoxing*) ‘estar tots molt contents’, 句句都懂 (*juju dou dong*) ‘entendre totes les frases’, etc. Tot i que hi ha un nombre reduït de noms que es poden reduplicar, com ara 妈妈 (*mama*) ‘mare’, 星星 (*xingxing*) ‘estrella’, etc., el significat no es veu alterat després de la reduplicació. Hi ha una sèrie de noms monosíl·labs que es reduplicuen precisament quan fan de mesuradors, com ara 家家 (*jiajia*) ‘totes les famílies’, 树树 (*shushu*) ‘tots els arbres’, etc. S'ha calculat que un 72,2% dels mesuradors individuals i dels col·lectius accepten la reduplicació. Dels mesuradors més usats ho poden fer el 75,68% (Fang Yuqing 1992, 416).

A més a més dels mesuradors, tant els adjectius com els verbs també es poden reduplicar, tot i que la manera de fer-ho en alguns casos i el significat resultant són diferents. La reduplicació dels adjectius monosíl·labs serveix per indicar que una determinada qualitat arriba a un grau moderat i sovint afegeix un to subjectiu a la frase. La reduplicació dels adjectius bisíl·labs, en canvi, serveix per indicar que una determinada qualitat arriba a un grau elevat. La reduplicació del verb significa que l'acció és curta, informal o implica un to imperatiu moderat.

Més enllà dels criteris morfològics, hi ha també criteris sintàctics per distingir els noms dels mesuradors. Per exemple, davant d'un nom s'hi poden afegir adjectius, verbs, pronoms, etc. per tal d'especificar-lo, diferenciar-lo, etc., davant d'un mesurador aquest ús, en canvi, és molt més limitat. Els noms no se solen unir directament a un determinant ni a un quantificador, els mesuradors, en canvi, sí. Els noms poden formar una frase, els mesuradors, en canvi, rarament formen sols una frase (la majoria de vegades s'han d'unir a un determinant o quantificador per formar un sintagma mesurador i poder aparèixer sense un nom). Cheng Rong (1996a, 337) proposa la prova següent per distingir mesuradors de noms: si entre el numeral i el mot en qüestió s'hi pot intercalar un mesurador, aquest mot és un nom; en cas contrari, l'hem de considerar un mesurador.

El fet que els mesuradors tinguin límits difusos amb d'altres categories pot implicar més avantatges que inconvenients, ja que el recurs a d'altres categories és una font de riquesa expressiva més de què disposa la llengua xinesa per trobar entitats que facin la funció dels mesuradors, tal com explica Adams (1986, 241):

[...] it is probable that the larger the set of classifiers in a language, the more it will enhance the number of choices. Also in many of these languages, several, if not most, of the classifier morphemes are used in other functions: for nouns, for nominalizers, for adjectives. In these instances, where the classifiers are still active in other parts of the lexicon, the many components of meaning of the form are available to play with and so, perhaps, are more likely to be switched in the classifier system. This kind of situation may also increase the likelihood of substitution because it opens up the number of choices available, since one could adopt other morphemes from the classes that the classifiers come from even though the adopted forms may not normally be used as classifiers.

8 Els mesuradors des del punt de vista morfològic

Ara que ja tenim una idea esquemàtica de quines són les categories nominals del xinès, els límits difusos que existeixen entre elles i l'estat de la qüestió quant a la categoria gramatical dels mesuradors, ha arribat l'hora de realitzar una anàlisi en profunditat d'aquesta categoria des dels quatre nivells del llenguatge següents: morfològic, sintàctic, semàntic i cognoscitiu.

Tot i que el xinès és una llengua mancada de morfologia flexiva, això no significa que haguem de bandejar totalment els aspectes morfològics a l'hora de definir i delimitar la categoria gramatical dels mesuradors. Si bé és cert que no podem començar l'anàlisi per la morfologia flexiva (com ho faríem en català), sí que podem fer una anàlisi morfològica adaptada a les característiques del xinès. Tot i que més amunt hem parlat ja d'alguns trets morfològics que distingeixen els mesuradors de la resta de categories, ara mirarem de fer-ho de manera més sistemàtica, seguint de nou l'esquema de Bosque (1989), citat per Cuenca (1996, 91) esmentat més amunt.

Comencem, doncs, per la dicotomia de Bosque segons la qual el que distingeix les categories obertes de les tancades és el fet que les primeres es creen, s'hereten, es presten i es perden molt freqüentment sense que s'alteri el sistema lingüístic. Si tenim en compte les dades diacròniques, els mesuradors són, sense cap mena de dubte, una categoria oberta, ja que són un grup de paraules dinàmic, al qual es van incorporant noves entitats mentre que altres desapareixen o se'n modifica l'ús (Killingley 1983). En són exemples concrets el mesurador 枚 (*mei*), que originalment servia per categoritzar tot tipus d'entitats i que actualment s'usa només per a petits objectes circulars o cònics i 个 (*ge*), que ha sofert el procés invers, de molt específic a molt general (Erbaugh 1986, 428-430):

In the Shang, *gè* referred only to bamboo trees; by the Han it was used for lengths of cut bamboo. Post-Han *gè* was the classifier for bamboo arrows; by the Tang it also modified candles, as well as dogs, chickens, and horses, in alternation with the specific classifiers for birds, animals, and horses. By the Song *gè* had expanded to include fruit and people.

Malgrat aquestes evidències, nombrosos autors creuen que s'haurien de considerar una categoria tancada, si més no, una part. D'acord amb Guo Xianzhen (1987, 16-17), els anomenats mesuradors d'ús exclusiu (*zhuan yong liangci*) formen una classe tancada de mesuradors, els mesuradors de polivalència categorial (*jian yong liangci*), és a dir, que provenen d'altres categories gramaticals, són una classe oberta (la major part de mesuradors són d'aquesta mena) i, finalment, hi ha els mesuradors temporals (*linshi liangci*) dels quals no diu explícitament si constitueixen una categoria oberta o tancada, però hem d'entendre que és oberta perquè són noms que en determinades

ocasions funcionen com a mesuradors. Aquesta discussió està directament relacionada amb el fet de si s'ha d'establir una distinció clara entre els mesuradors i els anomenats classificadors que hem vist més amunt d'aquest capítol.

És cert que no totes les subcategories de mesuradors són iguals d'obertes en el sentit que el moviment d'altres i baixes és més o menys reduït o, si més no, en alguns casos és més difícilment observable sincrònicament. A primera vista, sembla que els mesuradors de nova encunyació, que destaquen una característica de les entitats que acompanyen o bé reflecteixen com hi interactuem, són més rars perquè resulten més costosos de crear que, per exemple, els contenidors, ja que podem crear fàcilment noves relacions entre contenidors i continguts amb combinacions gairebé infinites.⁵⁶ Un altre cas d'incorporació de nous membres amb facilitat és la transliteració constant de mesuradors estàndard d'altres llengües al xinès (v. taula 2.1), un de relativament recent és 欧元 (*ouyuan*) 'euro'.

Quant al tercer criteri de Bosque, que divideix les categories gramaticals en plenes i buides i segons el qual les categories buides no tenen significat lèxic sinó gramatical, tampoc no hi ha un criteri unànimement entre els sinòlegs pel que fa als mesuradors. A jutjar pel que diuen molts autors, els mesuradors haurien de ser considerats una categoria buida o funcional, ja que «no es poden traduir», «no aporten cap significat», «els podem substituir per un altre mesurador sense que canviï el significat», etc. És a dir, els tracten com si no tinguessin significat lèxic però, curiosament, els autors que fan aquest tipus de comentaris els inclouen alhora dins de les categories plenes. Si partim de la base que els mesuradors són una categoria plena, hem d'acceptar també que tenen un contingut lèxic, encara que aquest s'hagi perdut parcialment o s'hagi atenuat. Com que existeix una relació estreta entre el caràcter ple d'una paraula i la pertinença a una classe oberta, el fet que hi hagi arguments suficients per considerar-los una categoria oberta juga alhora a favor de considerar-los també una categoria plena.

⁵⁶ Hi ha tantes possibilitats com imaginació tinguem. Per exemple, podem dir *un terra ple de síndries*, *un ascensor ple de síndries*, *un camió de síndries*, *un balcó ple de síndries*, etc.

El quart criteri de separació entre categories majors i menors, segons el qual les categories majors poden tenir complements (són nucli de sintagma) i les categories menors necessiten vincular-se a una categoria major és, en el cas dels mesuradors, encara menys clar que l'anterior. Tal com apunta Cuenca (1996), aquest criteri és especialment polèmic, ja que situar-los en un o altre grup depèn del concepte que usem de nucli: si, com proposaven els distribucionalistes, partim de la idea que el nucli és l'element del sintagma que pot funcionar sense la presència d'altres constituents, caldrà considerar-los una categoria menor, igual que els determinants i els quantificadors. En canvi, si partim de la idea, com proposen els generativistes, que el nucli d'un sintagma és l'element que determina la naturalesa del conjunt i, per tant, que els sintagmes són endocèntrics (tots tenen un nucli intern) caldrà tractar els mesuradors com a una categoria major.

De fet, no és imprescindible vincular els mesuradors a una categoria major si el nom (referent) està clar pel context,⁵⁷ però s'han de vincular a una altra categoria menor com ara un quantificador i/o un determinant.⁵⁸ És a dir, no acostumen a actuar absolutament sols i, per tant, no els podem considerar una categoria major. D'altra banda, però, el que fa que un conjunt de constituents sigui un sintagma mesurador, el que en xinès s'anomena *shuliang jiegou*, *shuliang cizu* o *shuliang duanyu*, és indubtablement la presència del mesurador.

D'acord amb Guo Xianzhen (1987, 23-24), les úniques situacions en què es pot usar el mesurador sol és quan està reduplicat o bé quan el numeral 一 (*yi*) 'un', està elidit.⁵⁹ Vegem un exemple de cada cas:

- (30) 天上白云朵朵, 岸边海风陈陈。 Al cel hi ha molts flocs de núvols blancs i a la riba el vent marí bufa a ràfegues.
- (31) 我想写封信。 M'agradaria escriure una carta.

⁵⁷ Tot i que està implícit en el que els generativistes han anomenat l'*estructura profunda*.

⁵⁸ L'absència del nom té implicacions fonètiques, ja que quan els determinants demostratius 这 (*zhe*) 'aquest' i 那 (*na*) 'aquell' encapçalen un sintagma mesurador en què el nom està el·lidit, sovint es llegeixen *zhei* i *nei*, respectivament.

⁵⁹ L'autor es refereix al fet que el sintagma mesurador té un sol element que modifica el nom (el mesurador) però en aquest cas, des del nostre punt de vista, no es pot dir que actuï absolutament sol.

Una informació relacionada amb el paper dels mesuradors a nivell sintagmàtic que ens podria ser útil seria saber si es tracta d'un morfema dependent o independent, tot i que sembla un tema de difícil resolució, ja que hi ha opinions per a tot i els autors no sempre usen els termes explícits de *dependent* i *independent*. Entenem que aquells qui parlen en els termes de *morphèmes grammaticaux* (Pottier 1975), *bound morpheme* (Chao Yuen-ren 1985), *additional morpheme* (Erbaugh 1984), etc., els consideren morfemes dependents i que els que parlen de *independent morpheme* (Lee 1987), *free forms* (Dixon 1986), etc., els consideren morfemes independents. Per tal d'il·lustrar aquesta disparitat de criteris, ens ha semblat interessant citar dos autors que es troben en els extrems de l'espectre. Mentre que Sackmann (2000, 433) afirma que: «The numeratives in Mandarin Chinese are lexical words, i.e. syntactic rather than morphological entities, and the forms of these words are Noun forms», Packard (2000, 75) sosté que: «Classifiers are obviously bound [...] since they are clearly function rather than content morphemes, they must be a kind of affix».

D'entrada, doncs, no està clar si els mesuradors són morfemes dependents o independents, fet que està directament relacionat amb la qüestió de si són o no nucli de sintagma. En aquest darrer aspecte també hi ha opinions a favor i en contra. Dixon (1986) defensa que els mesuradors són sempre constituents separats del sintagma nominal i que mai no formen una unitat morfològica amb el nom (com seria el cas d'un afix). Altres autors van més enllà i no només consideren que els mesuradors són independents dels noms, sinó que a més a més són el nucli i no els modificadors del sintagma nominal, ja que funcionen com a determinants del nom, els quals es poden considerar nuclis des del punt de vista sintàctic (Lyons 1980). Langacker (1991, 165) també pensa que: «There is also good reason for regarding a classifier as the head of the nominal, at least in the sense of being central to its structure, whereas the accompanying “lexical” noun is more peripheral». Aquest autor es basa en el fet que els demostratius s'enganxen al mesurador i no al nom, a més del fet que el sintagma mesurador pot funcionar sense nom en funció pronominal. Finalment, hi ha els que opten per una postura intermèdia, és a dir, considerar que els sintagmes nominals amb mesurador tenen dos nuclis: el nom i el mesurador (Becker 1986; Sackmann 2000).

La complexitat d'aquest aspecte morfològic dels mesuradors és evident, ja que podem trobar tant arguments a favor com en contra de considerar-los una categoria plena. Segons el nostre parer, la clau del problema és que no tots els mesuradors tenen un significat igual de ple. Si com més ple és el significat, més nuclear és la categoria, aleshores hauríem de concloure que hi ha alguns mesuradors més nuclears que altres.

Si ens remetem al nivell del significat per decidir trets morfològics, correm el perill de deixar-nos influir per la traducció al català, en què el complement de nom i el nom estan invertits en els seus papers respecte del xinès. En els exemples següents, l'anàlisi sintàctica en xinès resoldria que 一杯 (*yibei*) 'un got' i 一群 (*yiqun*) 'un ramat', modifiquen 牛奶 (*niunai*) 'llet' i 牛 (*niu*) 'vaca', respectivament. En català, en canvi, *llet* i *vaca* serien els complements dels noms *got* i *grup*:

- (32) 让他喝一杯牛奶。 Fes que es begui un got de llet.
 (33) 有一群牛走过来了。 Un ramat de vaques es va atansar caminant.

L'altre aspecte a tenir en compte segons Bosque és que les categories majors poden tenir complements. De fet, els mesuradors són habitualment modificats per numerals, determinants adjectius, frases de relatiu, adverbis⁶⁰ i construccions de possessiu, tot i que aquestes darreres no directament, sinó amb la mediació de la partícula 的 (*de*). Una de les funcions de la partícula 的 (*de*) en xinès és marcar les relacions de modificació nominal, per això s'acostuma a usar quan alguna paraula modifica un nom. En alguns casos, la seva presència o absència distingeix les expressions amb sintagma mesurador (35) de les construccions genuïnament atributives (34) (Sackmann 2000):

- (34) 一根五十克的钉子 Un clau de 50 grams
 (35) 五十克钉子 50 grams de claus

⁶⁰ V. el treball de Lu Jianming i Ma Zhen (1985) per exemples de modificació advrebial del sintagma mesurador.

A més a més, hi ha una porció de mesuradors que poden ser modificats per adjectius, tot i que el seu nombre és molt restringit. De fet, pràcticament es limita a 大 (*da*) ‘gran’, 小 (*xiao*) ‘petit’, 厚 (*hou*) ‘gruixut’, 薄 (*bao*) ‘prim’, 长 (*chang*) ‘llarg’ i 方 (*fang*) ‘quadrat’:

- (36) 一大块木头 *yi da kuai mutou* un gran tros de fusta
- (37) 一小颗珠子 *yi xiao ke zhuzi* una [boleta] perla petita /una perleta
- (38) 一厚本书 *yi hou ben shu* un [exemplar] llibre gruixut
- (39) 一薄片塑料 *yi bao pian suliao* una làmina prima de plàstic
- (40) 一长条绸子 *yi chang tiao chouzi* una tira llarga de seda
- (41) 一方块糖 *yi fang kuai tang* un [tros] caramel quadrat
- (42) 一大批工人 *yi da pi gongren* un gran contingent d'obrers
- (43) 一小堆化肥 *yi xiao dui huafei* un petit munt de fertilitzants químics
- (44) 一大块肉 *yi da kuai rou* un gran tros de carn

Si seguim el criteri de la possibilitat de dur complements, doncs, hauríem de considerar que els mesuradors són una categoria major, independentment del fet que les possibilitats que duguin adjectius modificant-los siguin molt limitades.

Des del nostre punt de vista, doncs, o bé el nivell de lexicalització no hauria de ser un criteri per determinar si són més o menys nuclears, ja que la classe no és gens uniforme pel que fa a aquest aspecte, o bé es decideix que aquest tret morfològic no és aplicable als mesuradors, tal com passava amb la concordança o, una darrera possibilitat, que els mesuradors són una categoria major en un grau relatiu. Sigui com sigui, aquest punt és potser el més controvertit i difícil de resoldre dels que hem vist fins ara. De totes maneres, determinar si els mesuradors són una classe major o menor, o si són dependents o independents té, de fet, poca o cap incidència en el seu aprenentatge i la seva traducció, facetes que depenen més dels aspectes sintàctics, semàntics i cognoscitius.

9 Els mesuradors des del punt de vista sintàctic

El que nosaltres anomenem *sintagma mesurador* en xinès rep diversos noms: 数量词组 (*shuliang cizu*)⁶¹ ‘sintagma numeral-mesurador’, 指量词组 (*zhiliang cizu*) ‘sintagma determinant-mesurador’, 数量结构 (*shuliang jiegou*) ‘estructura numeral-mesurador’, i 数量短语 (*shuliang duanyu*) ‘sintagma numeral-mesurador’.

D’acord amb la norma del xinès estàndard modern, els mesuradors són imprescindibles en les construccions lingüístiques en què hi ha implicats numerals i determinants. En la pràctica, però, és una regla que se salten molts autors a l’hora d’escriure literatura, fet que no treu que a les gramàtiques i llibres de text es parli d’obligatorietat en els termes següents: «entre el numeral i el nom hi ha d’anar un mesurador» (Hu Fu 1957; Wang Huan 1994; Lu Fubo 1996), «the two parts are invariably joined by a classifier» (Forrest 1973), «los clasificadores son sintácticamente obligatorios» (Lyons 1980), «il est nécessaire d’entrecaler entre eux un spécificatif » (Zhang Wei, Xu Denan 1995), «le nom ne peut pas être quantifié directement à l’aide d’un quantificateur» (Paris 1989), «a classifier is obligatory» (Loke 1994), «a measure word must be placed between the number and the noun» (Yip, Rimmington 1997), «es necesario insertar un clasificador» (Marco, Lee 1998), etc.

Hem vist que la qüestió de la obligatorietat és un tòpic de les gramàtiques del xinès modern. Sorpren que tots els autors optin per la mateixa línia prescriptiva i inflexible i que cap esmenti quins casos poden ser l’excepció a la regla, tot explicant quan és permisible l’omissió del mesurador i per què. Fins i tot, les poques informacions que se’n troben són més aviat contradictòries, ja que hi ha autors que argumenten que es tracta d’una marca d’oralitat i n’hi ha d’altres que més aviat creuen que es tracta d’un vestigi de la llengua clàssica, que era més laxa en l’ús dels mesuradors. En tot cas, estudiarem l’aspecte de l’obligatorietat més a fons en el capítol següent.

⁶¹ El terme *cizu* significa nucli de significat superior a la paraula i inferior a la frase. Ramírez (1995) ho tradueix per *subfrase*.

Al marge del compliment real de la norma, vegem detalladament en quins contextos lingüístics cal emprar-los. Tot i que ens interessa sobretot l'ús en xinès modern, primer oferim un apunt diacrònic per la influència que pot tenir en comportaments sintàctics actuals. Al llarg de la història⁶² s'han donat les combinacions següents (algunes han coexistit i coexisteixen actualment):⁶³

- A. Numeral + Nom
- B. Nom + Numeral
- C. Nom 1 + Numeral + Nom 2⁶⁴
- D. Nom + Numeral + Mesurador
- E. Numeral + Mesurador + Nom

Això no obstant, hi ha hagut un canvi bàsic, que és el pas del mesurador de la posició postnominal a la posició prenominal, que es pot resumir així: nom + numeral + mesurador → numeral + mesurador + nom.

Actualment, les combinacions bàsiques possibles de sintagma mesurador en xinès modern són:⁶⁵

- A. Determinant + numeral + mesurador (*zhishuliang cizu*): 这四遍 (*zhe si bian*).
- B. Numeral + mesurador (*shuliang cizu*): 两个 (*liangge*).
- C. Determinant + mesurador⁶⁶ (*zhiliang cizu*): 这回 (*zhe hui*).
- D. Mesurador + mesurador: 家家 (*jiajia*).⁶⁷

Les quatre fórmules són possibles tant per als mesuradors nominals com per als verbals (poden anar tant davant del verb com darrere) i no es pot alterar l'ordre dels seus elements. Per tant, si considerem que els mesuradors no sempre poden o han de

⁶² V. Peyraube (1998) i Loke (1997) per veure a quina època històrica correspon cada tipus de combinació.

⁶³ No hem trobat cap autor que parli dels mesuradors verbals des d'un punt de vista diacrònic.

⁶⁴ Quan aquests dos noms són el mateix repetit, aleshores el segon s'anomena *classificador eco*.

⁶⁵ Aquestes combinacions valen tant per als mesuradors nominals com per als verbals, però només en el cas dels nominals hi pot haver expansió nominal del sintagma.

⁶⁶ Es pot considerar que s'ha omès el numeral 一 (*yi*) 'un'.

⁶⁷ En aquest cas no hi pot haver expansió nominal per darrere tant si es tracta d'un mesurador nominal com verbal.

tenir una expansió nominal, a més dels nominals, podem incloure en la categoria mesurador els adjectivals, els verbals i els compostos. Adoptant aquesta hipòtesi, no cal usar el recurs a l'excepció, sinó que només cal establir una diferència sintàctica dins de la classe.

Hi ha construccions en xinès que demanen prototípicament un sintagma mesurador, com ara les anomenades frases existencials i les frases amb doble objecte (Fang Yuqing 1992, 429-30). Vegem dos exemples de cada cas per il·lustrar-ho.⁶⁸

(45) 深蓝的天空中挂着一轮金黄的圆月。〔鲁迅〕

Al mig del cel blau marí hi ha suspesa una lluna rodona i daurada. (Lu Xun)

(46) 远远的走来了一个人。〔鲁迅〕

S'acostava una persona caminant des de lluny. (Lu Xun)

(47) 祥子不由的看了她两眼。〔老舍〕

En Xiangzi no pogué evitar donar-li dos cops d'ull. (Lao She)

(48) 这二三十年来，谁给过她一点殷勤呢？〔老舍〕

En aquests últims vint o trenta anys qui li havia mostrat un mínim de sol·licitud? (Lao She)

En xinès, a diferència del català, quantificadors, determinants, adjectius i mesuradors se situen tots a l'esquerra del nucli (nom), és a dir, el nucli sempre apareix ocupant la darrera posició del sintagma nominal. Llevat de la modificació del nom mitjançant un sintagma mesurador, la modificació del sintagma nominal, per regla general, no es realitza directament, sinó mitjançant la partícula estructural 的 (*de*). De fet, podríem considerar la hipòtesi que l'ús d'aquesta partícula darrere d'un sintagma mesurador és una marca sintàctica d'un tipus de quantificació no individual sinó més aviat de contingut o d'extensió:

(49) 一车的白菜 Un cotxe ple de cols

(50) 一脸的汗 La cara plena de suor

⁶⁸ Exemples extrets de Fang Yuqing (1992).

L'organització dels elements del sintagma mesurador té la restricció sintàctica que entre el numeral i el mesurador generalment no s'hi poden intercalar altres elements ja que, tal com fan notar Marco i Lee (1998, 109): «[...] un determinante concatenado con un clasificador forma un todo unitario y no puede ser interrumpido por el nombre al que clasifica».

O sigui: els adjectius habitualment van davant del nom i després del mesurador. Ara bé, la modificació del nom (nucli) mitjançant una frase de relatiu compta, de fet, amb dues possibilitats. O bé el sintagma mesurador encapçala la frase de relatiu –en aquest cas queda lluny del nucli– o bé se situa darrere de la partícula estructural 的 (*de*), modificant directament el nom.⁶⁹ Vegem un parell d'exemples de modificació nominal amb adjectius senzills i frases de relatiu en què la combinació demostratiu / quantificador i mesurador no pot ser interrompuda per altres elements:

(51)	<u>一座大桥</u>	Un gran pont
(52)	<u>一匹高马</u>	Un cavall alt
(53)	正在讲话的 <u>那个姑娘</u>	Aquella noia que està parlant
(54)	<u>那个</u> 正在讲话的姑娘	Aquella noia que està parlant
(55)	<u>那件红色的</u> 毛衣	El jersei de color vermell
(56)	她买的 <u>那条非常贵的</u> 裤子	Aquells pantalons tan cars que s'ha comprat
(57)	没有及格的 <u>这三名学生</u> 一定要学好汉语。	

Els tres estudiants que no han aprovat, sens falta han d'aprendre bé el xinès.

Només podem col·locar l'adjectiu entre el numeral i el mesurador en els casos següents (Lu Fubo 1996, 70):

a) Si l'entitat que expressa el nom darrere del mesurador individual es pot subdividir, podem escriure 大 (*da*) 'gran' o 小 (*xiao*) 'petit':

- 一大块面包 Un gran tros de pa

⁶⁹ Els sintagmes nominals definits modificats per una frase de relatiu han de dur sempre un sintagma mesurador del tipus *zhiliang cizu*, és a dir, encapçalat per un determinant.

- 两小片牛肉 Dos petits talls de carn de vedella
- 三大张纸 Tres grans fulls de paper

b) Si es tracta d'un mesurador col·lectiu que indica un nombre superior a *dos* també pot ser modificat per 大 (*da*) 'gran', 小 (*xiao*) 'petit' o d'altres mots:

- 一大群人 Un gran grup de persones
- 一小批货 Una petita remesa de productes
- 一长排椅子 Una llarga filera de cadires

c) Si el mesurador prové d'un nom, també pot ser modificat per un adjectiu:

- 三大碗汤 Tres grans bols de sopa
- 一满杯酒 Un got ple de vi
- 一小包衣服 Una bossa petita de roba
- 一大箱子的书 Una gran maleta (plena) de llibres
- 一玻璃瓶子水 Una ampolla d'aigua de vidre
- 一满桶水 Una galleda plena d'aigua

El sintagma mesurador pot fer diferents funcions sintàctiques d'acord amb la seva naturalesa. Els mesuradors nominals poden fer les funcions de complement de nom (*dingyu*), objecte (*bingyu*) i subjecte (*zhuyu*), i els verbals, de complement verbal o bé darrere el verb⁷⁰ (*buyu*) o bé davant (*zhuangyu*) (Fang Yuqing 1992, 426-438; Zhang Xiangqun 1995, 50-57; Hu Fu 1957, 49-55). Vegem-ne alguns exemples:

➤ Complement del nom (定语):⁷¹

- 一间房子里住两个人。 En una casa hi viuen dues persones.
- 这是三本地图。 Això són tres mapes.

⁷⁰ Tenint en compte els límits difusos entre verbs i adjectius en xinès, quan parlem de verbs aquí incloem també els adjectius.

⁷¹ En xinès, sempre precedint el nom.

- 他家有两辆汽车。 La seva família té dos cotxes.
- 一阵风把窗户吹开了。 Una ràfega d'aire ha obert la finestra.
- 我买一筒牙膏。 Compro un tub de pasta de dents.

➤ Complement d'un verb o adjectiu (posposat al nucli) (补语):

- 今天她来了两趟。 Avui ha vingut dues vegades.
- 他比我大一些。 Ell és una mica més gran que jo.
- 我跟他讲一下。 Parlaré amb ell un moment.
- 那件衣服长一点儿。 Aquesta roba és una mica més llarga.

➤ Complement d'un verb o adjectiu (precedint el nucli) (状语):

- 我们八点出发。 Sortirem a les vuit.
- 我一次只能拿十本。 Només puc portar deu volums de cop.
- 他一会儿就回家。 Ell tornarà a casa de seguida.

➤ Subjecte (主语):⁷²

- 一公斤等于一千克。 Un quilo equival a mil grams.
- 两毛一个。 Dos maos⁷³ cadascun.
- 三公斤太多。 Tres quilograms són massa.
- 这一壶归你,你自己斟。 Aquesta gerra és teva, serveix-te tu mateixa.
- 他每一段情节都记了下来。 Va memoritzar tots i cadascun dels detalls.

➤ Objecte⁷⁴ (宾语):⁷⁵

⁷² D'acord amb Fang Yuqing (1992), el sintagma mesurador definit té una forta tendència a fer aquesta funció.

⁷³ Desena part del *kuai*, unitat monetària de la Xina.

⁷⁴ En xinès, sense cap preposició com a intermediària.

⁷⁵ D'acord amb Fang Yuqing (1992), els sintagma mesurador indefinit té una forta tendència a fer aquesta funció.

- 那种钢笔,我有一枝。 D'aquell tipus de bolígraf, en tinc un.
- 那些花瓶真好看,我要买两对。 Aquells gerros de flors són molt macos, en compraré dos jocs.⁷⁶
- 我在中国住了三十年。 Vaig viure a la Xina trenta anys.
- 如今北京市出租汽车过一万辆了。 Actualment, a la ciutat de Pequín els taxis superen els deu mil vehicles.

➤ Predicat (谓语):⁷⁷

- 这个本子三毛。 Aquesta llibreta val tres maos.
- 今天三十一号。 Avui és dia trenta.
- 一对两个。 Una parella són dos. / Dos per parella.
- 王小芳才九岁。 La Wang Xiaofang tot just té nou anys.

10 Els mesuradors des del punt de vista semàntic

Fins ara hem analitzat els mesuradors des del punt de vista morfològic i sintàctic, el darrer dels quals és segurament el més ben resolt per la literatura d'aquest àmbit. Ara bé, des del punt de vista de la traducció i de la docència no és el més rellevant.

La pregunta que ens volem fer ara és: tenen significat, els mesuradors? Si, com es desprèn de les declaracions de certs autors, no aporten ni signifiquen res, sinó que són un mer fenomen gramatical, caldria explicar per què n'hi ha tanta varietat i per què un mateix nom o verb pot coocórrer amb diferents mesuradors. En cas que decidim que sí, que tenen significat, cal fer-se una altra pregunta: quin significat vehiculen? Ni tan sols els autors que consideren els mesuradors una categoria plena amb significat lèxic no donen resposta a aquestes preguntes. Només cal buscar-los en un diccionari, recull de significats per excel·lència, per adonar-nos que el significat d'un mesurador és el més difícil de definir i que sovint es recorre als exemples d'ús

⁷⁶ Cada joc és un parell.

⁷⁷ Sol ser una explicació del subjecte o la situació natural del subjecte.

sense la mediació de cap explicació.

A primera vista, els mesuradors, especialment els individuals, semblen aportar poca cosa des del punt de vista semàntic. Això no obstant, només cal que aprofundim una mica l'estudi del fenomen per adonar-nos que no és així. Allan (1977, 290) proposa tres mètodes diferents per demostrar que els mesuradors tenen significat:

There are three ways of deciding whether or not classifiers have meaning –i.e., denote perceived or imputed characteristics of the entity (or entities) to which the associated noun refers. One is to use native-speaker intuition [...]; a second is to use a foreign observer's intuition about the composition of the noun classes revealed by classifiers; the third is to introduce new words and objects to a number of native speakers and see what classifiers they use with them.

Des del nostre punt de vista, l'origen del problema és, en part, el fet que la majoria de les fonts consultades tracen una línia divisòria entre les paraules que serveixen per categoritzar (que fan coincidir amb els anomenats *classificadors*) i les paraules que serveixen per quantificar (la resta), com si ambdues funcions fossin excloents. Amb aquesta divisió obtenim dos grups: un d'elements «rars», genuïnament xinesos, que no se sap ben bé què signifiquen, i un altre d'elements que ens resulten familiars perquè en trobem equivalents a les llengües europees. Els primers «no es poden traduir», «són redundants» i «no aporten un significat remarcable» i la resta «són fàcils de traduir perquè nosaltres també els tenim».

En aquest apartat mirarem d'aportar arguments que desmenteixin aquesta visió tan marcadament dicotòmica sobre els tipus de mesuradors i que donin fe del conjunt de significats que contenen. Per fer-ho, anirem repassant els diferents aspectes que hi estan relacionats.

En xinès, la informació sobre si el nom és singular o plural no es marca morfològicament, sinó que ve marcada pel context i, sobretot, pel sintagma mesurador. De fet, la majoria d'autors xinesos defensen que la funció principal dels mesuradors és la d'expressar quantitat o mesura (v. Li Jinxi, Liu Shiru 1978). Una expressió sense sintagma mesurador s'entén, per defecte, que es refereix a una pluralitat indefinida, per això, podem dir que el sintagma mesurador col·labora en l'especificació del nombre del nom.

El xinès tracta tots els noms com si fossin noms de massa, que s'han de delimitar en la seva extensió d'alguna manera per poder-los comptar, enumerar o quantificar. Aquesta quantificació pot ser individual, col·lectiva, seguint algun sistema estandarditzat o bé prenent un altre objecte de referència. En català, estem acostumats a comptar els nens per colles, el bestiar per caps, l'aigua per garrafes, els ous per dotzenes i el sucre per quilos, però no els ganivets per mànecs, ni els camells per gepes, ni els gerros per parelles. Per als xinesos els tres darrers casos són exactament iguals que els primers i formen part d'un mateix sistema. Per a Peng Rui (1996, 95) el problema és que la definició de *nom comptable* és massa rígida. Per això defensa una visió més flexible d'aquest terme en xinès, segons el qual tots els noms que es poden comptar d'una manera o altra s'haurien de considerar comptables i no només aquells que es poden comptar individualment:

人们对于事物的计量可以有多种形式,既可以从个体的角度进行计量,也可以从群体的角度进行计量,还可以从人们公认的度量衡单位及承载物体的载体的角度进行计量。⁷⁸

La quantificació sistemàtica de tots els noms (especialment dels comptables) mitjançant un mesurador és segurament el que crida més l'atenció als estrangers que estudien la llengua xinesa, però no és més que això, una manera de fer explícit que aquelles entitats es poden comptar individualment, és a dir: un mesurador és un individualitzador (Peyraube, Wiebusch 1993) o singularitzador (Paris 1981).

Així doncs, hem de combinar la informació que ens donen tant el numeral com el mesurador sobre el nombre del nom. Si, en lloc d'un numeral, el sintagma mesurador conté un determinant o un quantificador indefinit, aleshores l'únic element que ens proporciona informació sobre el nombre és el mesurador. Una manera de veure-ho és considerar que el nombre del nom resulta de multiplicar el numeral pel mesurador i, quan el mesurador és individual, la multiplicació senzillament és per un. Per aquesta raó, els mesuradors individuals es poden considerar equivalents a l'article indefinit (Forrest 1973). Lyons (1980) també s'adona d'això i proposa traduir-los més per

⁷⁸ «Les persones podem comptar les coses de moltes maneres: es poden comptar des del punt de vista individual, també es poden comptar des del punt de vista col·lectiu, també es pot fer amb les unitats de mesura estandarditzades o des del punt de vista del contenidor.» (Peng Rui 1996, 95)

unitat que no pas per *entitat*. Paris (1981) dóna l'argument següent a favor d'aquesta tesi: en els casos en què el numeral 一 (*yi*) 'un' s'omet del sintagma mesurador, el número que s'interpreta per defecte sempre és la unitat. Vegem aquestes tesis il·lustrades amb exemples:⁷⁹

(58)	来了 <u>三百</u> 人。(3 x 100 = 300 persones)	Han vingut <u>tres-centes</u> persones.
(59)	请给我 <u>两双</u> 筷子。(2 x 2 = 4 palets)	Si us plau, dóna'm <u>dos parells</u> de palets.
(60)	我买了 <u>三打</u> 鸡蛋。(3 x 12 = 36 ous)	He comprat <u>tres dotzenes</u> d'ous.
(61)	<u>十张</u> 机票。(10 x 1 = 10 bitllets)	<u>Deu [unitats]</u> bitllets d'avió.
(62)	<u>三片</u> 面包。(3 x 1 = 3 llesques)	<u>Tres [llesques]</u> de pa.

El sintagma mesurador no només limita l'extensió del nom numèricament o quantitativament, sinó que també és un recurs per especificar-lo. Com hem dit més amunt, en xinès no existeix la categoria gramatical de l'article (ni definit ni indefinit). Per especificar el nom, doncs, podem recórrer o bé a un sintagma mesurador encapçalat pels demostratius 这 (*zhe*) 'aquest' o 那 (*na*) 'aquell', que equivalen a les nostres formes *el*, *la*, *els* i *les*, o bé a un sintagma mesurador encapçalat pel numeral 一 (*yi*) 'un', que equival a les nostres formes *un* i *una*. Això no obstant, no sempre que veiem un sintagma mesurador encapçalat per aquest numeral es tracta d'un sintagma mesurador indefinit (Fang Yuqing 1992, 433).

L'altra gran funció que s'ha atribuït a una part dels mesuradors és la de categoritzar, d'aquí el terme tan estès de *classificadors*. De categorització en parlarem més a fons a l'apartat següent, però no podem deixar de fer-hi esment aquí per l'estreta relació que manté amb el significat i la nostra voluntat expressa de no separar clarament els diferents nivells del llenguatge que estan necessàriament interrelacionats, si més no, des del punt de vista de la lingüística cognoscitiva.

Els mesuradors, a més a més d'informar sobre el nombre o quantitat del nom i que es tracta d'una entitat definida, també ens aporten un altre tipus d'informació que hi

⁷⁹ Langacker (1991, 164-7) proposa exactament la tesi contrària: «Though other analyses are conceivable, I will assume that *tiao* is a numberless stem».

està relacionada, la que fa referència a com se'ns presenta o es realitza aquesta entitat o acció:

(63)	一块面包	Un <u> tros</u> de pa
(64)	一片面包	Una <u> llesca</u> de pa
(65)	一袋面包	Una <u> bossa</u> (plena) de pa
(66)	我看了 <u>一遍</u> 。	Ho he llegit un <u> cop</u> (de cap a fi).
(67)	我看了 <u>一次</u> 。	Ho he llegit un <u> cop</u> .

Els tres primers exemples (63, 64 i 65) ens informen no només de la quantitat (aproximada), sinó també de com se'ns presenta aquesta quantitat relacionada amb la forma externa i el contenidor. Quant als mesuradors verbals (66 i 67), en els dos casos l'acció s'esdevé el mateix nombre de vegades, però la manera com es fa l'acció és diferent. El mesurador verbal 遍 (*bian*) indica que l'acció es fa completa, com un procés de cap a fi, mentre que 次 (*ci*) és menys específic en aquest aspecte.

Hi ha d'altres mesuradors que, malgrat que indiquen que l'entitat es pot individualitzar, aquest significat és molt secundari respecte del seu valor qualificador, per exemple: 一轮明月 (*yi lun mingyue*) 'una lluna plena brillant'. A efectes pràctics, de llunes, com a objecte de contemplació, només en tenim una. Ara, aquesta cada dia té un aspecte diferent i per això el significat es concentra en la descripció d'aquesta lluna mitjançant el mesurador 轮 (*lun*), que significa 'disc' o 'roda', més que en el seu nombre.

Sigui com sigui, està clar que el significat del mesurador en una frase determinada no es desprèn només del mesurador en si, sinó que aquest significat es complementa o precisa amb l'ajuda de la resta d'elements de la frase (Killingley 1983, 28):

I suggest the possibility that the classifier itself could be almost semantically redundant, but that it appears to have meaning through being fed semantic information from other elements in the noun phrase.

Un cop vistes totes les possibilitats, hem de decidir si el paper semàntic dels mesuradors es limita a una d'aquestes funcions i exclou la resta o si se'n pot donar

més d'una simultàniament. Tradicionalment, la tendència entre els autors occidentals ha estat magnificar la seva funció categoritzadora, però també hem trobat qui vol desmitificar-la en favor de la quantificadora (Paris 1981; Langacker 1991; Peyraube, Wiebusch 1993). Hi ha qui es desmarca de les tendències comunes tot afirmant que els mesuradors més que quantificar, qualifiquen (Adams, Conklin 1973). Pocs autors, entre els quals trobem Lyons (1980), han optat pel que podríem anomenar «terme mig» que és, al nostre entendre, l'enfocament encertat que explica més comprensivament el fenomen.

Per exemple, des del nostre punt de vista, dir que *litre* només quantifica i no categoritza és absurd, ja que només hi ha certes entitats que normalment es quantifiquin per litres i això ja delimita d'alguna manera una categoria amb elements que queden dins, elements que queden fora –en el llenguatge habitual, de cap manera l'usem per quantificar persones, guants o jocs de cartes–, elements més prototípics, com ara certs líquids, i d'altres de més perifèrics, com podrien ser certs gasos, el gra, etc.

El mateix succeeix amb el mesurador col·lectiu 双 (*shuang*). Malgrat que significa 'parell', no es pot usar amb dues unitats de qualsevol entitat. És a dir, sovint no és tant important el nombre d'entitats com la funció per a la qual han estat concebudes, i per això hi ha entitats que prototípicament es categoritzen amb aquest mesurador, com ara guants, arracades, etc.⁸⁰

Hi ha diverses circumstàncies i condicions que fan que es percebi l'aspecte quantitatiu per sobre del qualitatiu o a l'inrevés. A vegades, allò que destaca o crida l'atenció d'una determinada entitat és precisament el fet que es presenti en forma de grup o en una quantitat determinada, el fet d'anar en grup pot ser, per exemple, una característica que associem a alguns animals.

A més a més de les funcions o dels significats dels mesuradors en l'àmbit general, el sintagma mesurador pot ser de naturalesa semàntica diversa (Fang Yuqing 1992, 425):

⁸⁰ V. c. 4 per a una anàlisi en profunditat d'aquesta categoria.

– Sintagma nominal definit: tant l'emissor com el receptor saben de qui o de què s'està parlant. El sintagma mesurador sol estar encapçalat per un demostratiu, el qual pot anar modificat per davant. Ex.: 那次 (*naci*) 'aquell cop', 那一点儿 (*na yidiar*) 'aquella mica', 最后一个 (*zui hou yige*) 'l'últim', 这么一种 (*zheme yizhong*) 'una classe així', 另一位 (*ling yiwei*) 'una altra persona', etc.

– Sintagma nominal indefinit: una de les parts en el procés de comunicació no sap de qui o de què s'està parlant. El sintagma mesurador està format per un numeral i un mesurador, i pot estar modificat per un quantificador. Ex.: 三件 (*sanjian*) 'tres articles', 十多遍 (*shi duo bian*) 'més de deu cops', 其他一些 (*qita yixie*) 'uns altres', 多少次 (*duoshao ci*) 'quants cops', etc.

– Sintagma universal: s'obté com a resultat de la reduplicació d'un mesurador o quan aquest va precedit d'un adjectiu indefinit. Ex.: 个个 (*gege*) 'tots', 年年 (*niannian*) 'cada any', 每一次 (*mei yici*) 'cada cop', 各位 (*gewei*) 'cada persona', etc.

– Sintagma partitiu: s'usa per enumerar les entitats d'una en una mitjançant la reduplicació del sintagma mesurador. Hi ha dos tipus de construccions: la que repeteix tot el sintagma i la que només repeteix el mesurador. Si es reduplica el numeral 一 (*yi*) 'un', significa que l'enumeració és individual. Ex.: 一个个 (*yigege*) 'un a un', 一步步 (*yibubu*) 'pas a pas', 一天一天 (*yitian yitian*) 'dia a dia', 一个一个 (*yiyige*) 'd'un en un', etc.

A vegades el significat es pot veure afectat per l'entonació de la frase. Un sintagma mesurador indefinit pot convertir-se en universal o definit en funció de l'entonació (l'èmfasi). Si el parlant vol posar l'èmfasi en el sintagma mesurador, l'accent ha de caure sobre aquest (63), però si vol posar l'èmfasi en el fet que es tracta d'un sintagma de caire universal o definit, l'accent ha de recaure sobre el nom (64) (Fang Yuqing 1992, 431-432). Vegem un exemple de cada cas:⁸¹

⁸¹ Exemples extrets de Fang Yuqing (1992, 431-432).

(63) 《自己一个人回去吗?》(王蒙)

Tornarà ell sol? (Wang Meng)

(64) 《一个人死了以后, 究竟有没有魂灵的?》(鲁迅)

Quan algú es mor, hi ha ànima o no? (Lu Xun)

Tenint en compte la importància que té el fenomen morfològic de la reduplicació en els mesuradors, el reprenem aquí des del punt de vista semàntic. La reduplicació del sintagma mesurador forma dos tipus de construccions partitives que poden tenir els sentits següents:⁸²

➤ Fórmula — M — M:⁸³

El mesurador pot anar precedit per qualsevol numeral i no cal que sigui monosíl·lab.

– Quan fa de complement d'un verb o d'un adjectiu (*zhuangyu*), o bé expressa com es realitza l'acció (en aquest cas s'ha d'utilitzar la partícula estructural 地 (*de*))⁸⁴ o bé indica que l'acció passa freqüentment. Si entre — M — M hi ha l'adverbi 又 (*you*), la frase pren el significat de 'seguit sense parar' i pot fer tant la funció de complement del nom com de complement verbal o adjectival (davant del nucli):

(65) 我们一趟一趟地去请你, 你为什么不来?

Hem anat a convidar-te un i un altre cop, com és que no vens?

(66) 他们两个两个进来。

Els entren de dos en dos.

– Quan fa de complement de nom (*dingyu*), significa que apareixen una gran quantitat d'unitats –s'ha d'utilitzar la partícula estructural 的 (*de*)– i, si no va precedit pel numeral 一 (*yi*) 'un', expressa que les coses estan ordenades o que succeeixen en un ordre particular:

(67) 书架上摆着一本一本的词典,都是外文的。

⁸² V. Fang Yuqing (1992, 436-8), Guo Xianzhen (1987, 24-6), Zhang Xiangqun (1995), Cheng Rong (1996a, 335-6) i Hu Fu (1957, 47).

⁸³ M significa mesurador.

⁸⁴ —— (*yiyi*) significa també 一个一个地 (*yige yige de*) 'un a un'.

A sobre del prestatge hi ha un munt de diccionaris i tots són en llengües estrangeres.

- (68) 《家家户户的窗户跟前，房檐底下，挂着一串一串的红辣椒 [...] 》。
〔周立波《暴风骤雨》〕

Davant de les finestres de cada casa, sota el ràfec de la teulada, hi penjaven gran quantitat de rasts de pebre vermell [...]. (Zhou Libo, *Tempesta*)

- (69) 《一对一对的小眼睛眨巴眨巴地看着天安门。》〔老舍〕

Molts parells d'ullets parpellejaven mirant Tian'an men. (Lao She)

➤ Fórmula 一 MM.⁸⁵

Es limita als mesuradors monosíl·labs i al numeral 一 (*yi*) ‘un’. Aquesta fórmula serveix per comptar les entitats individualment i té els sentits de ‘nombrós’ i ‘seguit’.⁸⁶

– Fa sobretot de complement del nom (*dingyu*) per indicar ‘molts’ o bé ‘cada un’. Quan modifica l’objecte significa ‘molts’ o ‘contínuament sense parar’.

– Quan fa de subjecte (*zhuyu*) té el sentit de ‘cada’ o ‘tots’ (indica universalitat) i sovint va acompanyat de l’adverbi 都 (*dou*) ‘tots’ per tal d’emfatitzar:

- (70) 《一个个像落汤鸡似的。》〔周立波〕

Tots plegats estaven totalment xops. (Zhou Libo)

– Com a complement d’un verb o d’un adjectiu (*zhuangyu*) significa que les coses es compten separadament d’una en una⁸⁷ (només pot portar el numeral 一 (*yi*) ‘un’):

- (71) 《他提着蓝筐一步步沿着石阶朝上走。》〔古华〕

Pujava les escales de pedra pas a pas, duent un cistell a la mà. (Gu Hua)

⁸⁵ El segon 一 (*yi*) que hi ha entre els dos mesuradors s’omet.

⁸⁶ D’acord amb Zhang Xiangqun (1995, 48) aquesta fórmula equival a la fórmula MM.

⁸⁷ És equivalent a la fórmula anterior (一 M 一 M).

➤ Fòrmula MM:

– La majoria de mesuradors monosíl·labs es poden reduplicar per expressar la idea de ‘cada’ o ‘totalitat’ i no és necessari que vagin precedits de cap numeral. Aquesta fòrmula serveix per fer la imatge més vívida i gràfica. Sol anar darrere del verb, però si el precedeix, cal que darrere hi hagi també l’adverbi 都 (*dou*) ‘tots’ (Paris 1981, 70):

(72) 他个个学生都认得。 Coneix tots i cadascun dels estudiants.

(73) 《微风过来,送来缕缕清香,仿佛远处高楼上渺茫的歌声似的。》〔朱自清《荷塘月色》〕

Una brisa va portar diverses ratxes d’aire perfumat, com una melodia vaga provinent d’un edifici llunyà. (Zhu Ziqing, *Llum de llunya sobre l’estany de lotus*)

– Quan es tracta d’un mesurador verbal, també pot significar ‘cada’:

(74) 我去过好几次, 回回都没见到他。 → Hi he anat força cops i no l’he vist cap cop.

Finalment, també hem de tenir en compte que l’estructura més habitual en xinès per expressar càlcul (estimació) i distribució és l’ús d’un sintagma mesurador indefinit i un sintagma mesurador del tipus [numeral + mesurador + nom] per fer de subjecte o de predicat. Però quan el sintagma mesurador indefinit o el grup [numeral + mesurador + nom] són al principi de la frase fent la funció de tema, prenen el valor universal de ‘cada’ o ‘tots’. El que queda en la posició de predicat pot anar precedit per qualsevol tipus d’adverbi. En alguns casos, subjecte i predicat són intercanviables sense que en variï el significat, però en la majoria de casos no es pot fer sense que això passi. Aquesta estructura *subjecte - predicat* formada per sintagmes mesuradors pot anar sola formant una frase (Fang Yuqing 1992, 434-5):

(75) 一批至少五个。 A cada lot, com a mínim cinc.

- (76) 一次三片。 Tres píndoles cada presa.
 (77) 一天共二十四个小时。 Un dia té, en total, vint-i-quatre hores.
 (78) 一星期一封。 Una carta per setmana.

En conclusió, i tornant al principi, la pregunta que ens hauríem de fer no és tant si els mesuradors tenen significat o no, sinó quin significat vehiculen i com ho fan. La tendència dels lingüistes occidentals és ressaltar la funció categoritzadora dels mesuradors (per això el terme més estès és el de *classifier*) i, entre els lingüistes xinesos, en canvi, la funció destacada és la quantificadora (per això el terme més estès és el de *liangci*). Aquestes dues funcions dels mesuradors sovint es presenten com a excloents quan, de fet, són simultànies, tot i que s'alternen en el seu pes específic segons el cas. Paris (1981) considera que, encara que les dues funcions siguin sempre presents, no poden estar mai del tot equilibrades, ja que sempre n'hi ha una que predomina sobre l'altra.

11 Els mesuradors des del punt de vista cognoscitiu

El que crida l'atenció de les llengües classificadores és el fet que les entitats del món són doblement categoritzades pels mesuradors. Per exemple, un objecte *x*, a més de pertànyer a la categoria *taula*, pertany també a la categoria més àmplia d'objectes que es caracteritzen pel fet de tenir una superfície plana i, per tant, el pot coocórrer amb el mesurador 张(*zhang*) en determinats contextos lingüístics. El més interessant d'aquest fenomen és que en xinès aquesta doble categorització no és fixa i objectiva sinó que, en la majoria dels casos, depèn de les circumstàncies i és subjectiva.

Una mateixa realitat es pot veure des de perspectives diferents, és a dir, podem estructurar mentalment una mateixa situació d'acord amb paràmetres diversos. D'acord amb Langacker (1991), les imatges es deriven de la relació mútuament dependent que hi ha entre el contingut proposicional d'una conceptualització determinada i la interpretació específica que se'n fa. Un bon exemple d'això és el del

got mig ple o mig buit, segons com es miri (Tuggy (1980), citat per Cuenca i Hilferty (1999, 79-80)). Totes les situacions permeten, doncs, diferents aproximacions i interpretacions i, depenent de com construïm l'enunciat, projectarem una imatge o una altra cap als receptors, tal com diu Langacker (1991, 164): «various options are permitted, each portraying the noun's referent in a different fashion».

Vegem com s'aplica això als mesuradors xinesos. Per exemple, camell, 骆驼 (*luotuo*), pot anar precedit de qualsevol dels tres mesuradors següents: 峰 (*feng*) 'pic', 头 (*tou*) 'cap' i 匹 (*pi*), mesurador emprat per a animals similars a un cavall, sense que, aparentment, se'n modifiqui el significat però, de fet, sí que se'n modifica la imatge o l'àmbit cognoscitiu. Ho hem mirat de representar gràficament amb la il·lustració següent (figura 2.1):

Fig. 2.1

En el primer cas, l'atenció s'enfoca cap a la forma distintiva del dors d'aquest animal, equiparant-lo metafòricament a un monticle o turó. En el segon cas, la categorització més aviat es desenvolupa en l'àmbit dels animals domèstics que se solen comptar per caps. En el tercer cas, l'ús de 匹 (*pi*) indica simplement que es tracta d'un animal de grans proporcions, cos robust i quatre potes, similar a un cavall tant en la seva forma com funció.

Tot i que a l'hora de traduir-ho no podem traslladar fàcilment aquestes diferències del punt de vista, hem d'admetre que els tres enunciats possibles són semànticament diferents, ja que presenten imatges semàntiques diferents i, per tant, no són estrictament sinònimes, tot i que gaudeixen dels mateixos valors de veritat. Això presenta un problema per a la traducció perquè, més enllà del context de què

disposem, no sabem què ha motivat l'emissor del missatge a optar per una opció o una altra, si és una elecció aleatòria, condicionada o motivada. En docència, en canvi, ni l'aprenentatge ni la comprensió bàsica no tenen per què veure's afectats per aquesta flexibilitat en l'ús dels mesuradors, ja que, en un primer estadi, els alumnes en tindran prou amb aprendre's el mesurador més prototípic (menys marcat) en cada cas.

Ens agradaria concloure aquest apartat en què hem analitzat els mesuradors des del punt de vista cognoscitiu amb la següent definició de mesurador feta per Wierzbicka (2000, 305): «a prototypical “classifier”, we could say, indicates how (in what terms) one is thinking about the objects spoken about». No només és molt interessant perquè es desmarca de totes les definicions fetes fins ara, sinó que, a parer nostre, l'encerta de ple.

12 Conclusions

Per començar, hem vist que no hi ha gaire consens sobre en quin moment exacte s'ha de datar l'aparició dels mesuradors ni les raons que la propiciaren, però està clar que s'han establert com a categoria a partir d'altres categories ja existents en un procés de gramaticalització constant. Això fa que no totes les entitats que fan de mesurador estiguin igual de fixades, que n'hi hagi que es troben en retrocés i que n'hi hagi d'altres en procés de consolidació.

Actualment ningú no qüestiona que, en el marc de la gramàtica del xinès modern, els mesuradors constitueixen una categoria gramatical independent. Hi ha certa controvèrsia sobre si són o no una categoria nuclear, però, en tot cas, sembla clar que gaudeixen de poca autonomia, sintàcticament parlant. Això no obstant, des del nostre punt de vista, hi ha arguments suficients per considerar, d'una banda, que són una categoria plena i, de l'altra, que regeixen el sintagma mesurador però no el nominal. El caràcter lèxicament ple de la categoria afavoreix la possibilitat d'incorporar-hi nous elements, fet que es veu confirmat pel moviment constant d'altres, baixes i canvis, i la converteix, alhora, en una categoria oberta.

Els mesuradors són una categoria nominal que es caracteritza pels trets sintàctics següents: a) col·laboració amb els determinants i els quantificadors per formar estructures superiors de significat i b) possibilitat de coocurrència amb noms, verbs i adjectius. La seva posició més típica és la intermèdia (entre determinant i/o quantificador i nom). Són sempre estructuralment imprescindibles, ja que quan els eliminem el fragment perd gramaticalitat i informativitat.

El mesurador nominal és una categoria intensional, és a dir, té definició lèxica (intensió), però no sempre remet a un referent (no sempre té extensió). Funciona prototípicament com a especificador o modificador nominal i, secundàriament, com a substitut del sintagma nominal. El mesurador verbal, per la seva banda, especifica típicament el sintagma verbal i no pot substituir-lo.

Els mesuradors constitueixen una classe heterogènia des del punt de vista etimològic i semàntic. Malgrat aquesta heterogeneïtat, però, tots els elements comparteixen certs trets de comportament comuns. És a dir, el fet que els membres de la categoria tinguin orígens etimològics diversos no implica que hi hagi també grans diferències a la categoria d'arribada del procés, és a dir, que siguin sintàcticament o funcional tan diferents. Per exemple, els mesuradors individuals solen tenir la càrrega semàntica atenuada, però sintàcticament es comporten igual que la resta. Existeixen també casos minoritaris de mesuradors que tenen un comportament sintàctic especial (com ara els mesuradors compostos), però aquests casos no qüestionen la nostra definició, simplement mostren que hi ha límits difusos respecte d'altres categories.

Davant la gran amalgama d'entitats que s'amaga sota l'etiqueta de *mesurador* tenim, doncs, dues possibilitats: o bé decidim que es tracta d'entitats de categories gramaticals diferents amb una mateixa funció, ja sigui la classificació, la quantificació, etc., o bé que una mateixa classe, en aquest cas la dels mesuradors, representa una realitat diversa i té diverses funcions, que és precisament el que els caracteritza com a categoria, ja que cada tret per separat no significa que un element concret sigui un mesurador. En definitiva, el que realment distingeix els mesuradors de la resta de categories és que realitzen, com a mínim, aquestes dues funcions

ahora. Es tracta, doncs, d'una categoria gramatical a cavall, almenys, de dues categories pel que fa a la seva funció. D'una banda, col·loquen els referents en classes, és a dir, categoritzen (funció que prototípicament duen a terme els noms en català), de l'altra, quantifiquen (funció que en català fan prototípicament els quantificadors).

Quant al seu paper semàntic, hem vist que es tracta d'una categoria força complexa, que participa d'un ventall de funcions, que van des de la referència (definició, anàfora, etc.), passant per la quantificació i la qualificació, fins a la categorització. La quantificació i la categorització podríem denominar-les *funcions primàries*, és a dir, les que són sempre presents de manera ponderada l'una respecte de l'altra.

El seu comportament sintàctic és suficientment homogeni com per parlar d'una categoria morfosintàctica diferenciada i autònoma. Les funcions de categoritzar i de quantificar, a més a més de la possibilitat de combinar-se amb noms, verbs i adjectius, es poden considerar trets fonamentals i suficientment distintius respecte d'altres categories. El fet que tots els seus elements no es puguin definir amb condicions necessàries i suficients, que mantinguin relacions de similitud de família i tinguin límits difusos amb d'altres categories, s'ha de considerar tan sols una particularitat més de la classe.

La tendència generalitzada entre els lingüistes occidentals de donar com a únics bons exemples d'aquesta categoria gramatical els mesuradors individuals o els anomenats classificadors i traçar una línia diferenciadora respecte de la resta no té gaire sentit, ja que, des del nostre punt de vista, tots són manifestacions d'un mateix fenomen. Hem d'entendre que la situació és dinàmica i que la pertinença a la categoria *mesurador* no és una qüestió de blanc o negre, sinó gradual i que depèn del context. Per això, totes aquelles entitats que categoritzin i quantifiquin en més o menys mesura han de ser considerades mesuradors, tot partint de la base que també hi ha exemples més bons que d'altres de la categoria. D'aquesta manera, tots els casos hi tenen cabuda i una explicació convincent i no hem de recórrer a les excepcions ni encunyar termes ambigus per a les entitats poc «dòcils».

Hem apuntat també la importància d'aquest fenomen gramatical per subjectivar els nostres missatges, és a dir, per plasmar a través del llenguatge (encara que sigui de manera inconscient) de quina manera conceptualitzem una determinada situació, de quina manera participem de la realitat, com la veiem o com se'ns presenta. Per tant, d'ara en endavant serà molt important establir quina mena de significats vehiculem en cada cas i quina relació hi ha entre aquests significats.

Finalment, un dels fets que hem constatat en aquest capítol és la dificultat de tractar els mesuradors amb un esquema de categories tradicional i que la realitat dels mesuradors xinesos s'explica molt millor si apliquem els conceptes bàsics de la lingüística cognoscitiva. Gràcies a aquest nou enfocament, creiem que hem aconseguit marcar un punt d'inflexió en l'estudi d'aquesta categoria gramatical des del punt de vista morfosintàctic i que hem establert les bases per començar a estudiar-lo, també amb una mirada diferent, des del punt de vista semànticocognoscitiu.

Capítol 3 Els mesuradors, una eina per a la categorització

0 Introducció

En el primer capítol, a més a més d'explicar què és la categorització i escollir la definició més escaient en el marc d'aquest treball, també hem vist que és un fenomen imprescindible per a la cognició humana i que, per tant, és present en totes les llengües, encara que els mecanismes formals d'expressió puguin variar d'una llengua a una altra i que aquesta diversitat faci que unes llengües rebin el nom de *classificadores* (com ara el xinès) i d'altres no (com ara el català).

També hem vist que els problemes principals que es plantegen al voltant dels mesuradors són problemes relacionats amb la categorització. En el segon capítol hem intentat resoldre els aspectes més formals, és a dir, el de la categorització gramatical, en què, establint tota una sèrie de criteris per poder decidir quins mots són mesuradors i quins no, hem conclòs que es tracta d'una categoria amb límits difusos.

L'experiència ens ha demostrat que una simple llista dels noms que pertanyen a cada categoria de mesuradors és clarament insuficient per a la comprensió i el maneig fluid d'aquestes categories. Per això, en aquest capítol tractarem el tema de la categorització des de dins mirant sempre que les reflexions teòriques tinguin una aplicació pràctica a la seva didàctica. És a dir, mirarem d'analitzar quins mecanismes cognoscitius entren en joc a l'hora de formar les diferents categories de mesuradors i d'explicar quines són les possibles xarxes d'associacions i relacions que fan que cada categoria agrupi entitats aparentment diverses.

Finalment, analitzarem les causes de vacil·lació en l'elecció de mesurador i explicarem els diferents recursos de què disposa el xinès per simplificar-ne l'ús: la geització i l'omissió.

1 Les grans categories de classificació

La categorització és un procés cognoscitiu bàsic en el nostre pensament, percepció i llenguatge. Cada cop que produïm o processem un segment de llenguatge, sigui o no verbal, usem moltíssimes categories: des de categories de sons fins a categories conceptuals. Hi ha determinades categories que es fixen lingüísticament i d'altres que no. En el cas d'una part de les llengües classificadores, la doble categorització de les entitats del món es manifesta formalment en el que anomenem *mesuradors*.

Ja hem vist en el capítol introductori que el xinès comparteix amb moltes altres llengües la característica de fixar lingüísticament la categorització nominal i verbal. Aquest fenomen fa dècades va cridar l'atenció de lingüistes i antropòlegs que van començar a estudiar-lo des d'un punt de vista interlingüístic i intercultural per tal de trobar-ne els elements comuns, és a dir, els universals lingüístics.⁸⁸ Aquests estudis resulten força interessants perquè posen en relleu que, efectivament, un cop salvades les particularitats de cada llengua, hi ha un denominador comú que ens permet entendre com funcionem cognoscitivament les persones en la nostra relació amb el món que ens envolta.

El primer treball d'aquestes característiques que inclou el xinès i de què tenim constància és el de T'sou (1973). Després d'estudiar els sistemes de classificació de diverses llengües asiàtiques, arriba a la conclusió que els trets semàntics per a la categorització d'aquestes llengües es poden resumir en els set grups següents: 1) forma (esfèrica, llarga i prima, amb una superfície plana i orientació vertical o horitzontal); 2) atributs naturals (fauna, flora, arbori, cap, cua i marí); 3) atributs qualitius (rigidesa, mida, mèrit, mobilitat o estaticisme); 4) atributs socials (educació, estatus, gènere); 5) atributs culturals (registres escrits, cuina, vestit, instruments, edificis, mecànica, vehicles, afers domèstics); 6) congregació (dualitat, conjunt uniforme o no uniforme) i 7) atributs inherents (animat, humà o animal).

⁸⁸ V. Aikhenvald (2000).

Entre els autors que han tingut certa repercussió sobre els treballs posteriors hi ha Allan (1977), qui establí que, independentment del nombre total de mesuradors d'una llengua, es podien identificar set categories de classificació comunes a totes les llengües classificadores, que s'interrelacionen i, en alguns casos, compten amb subcategories. Són les següents: 1) material, 2) forma, 3) consistència, 4) mida, 5) posició, 6) disposició, i 7) quantitat. També s'adonà que les característiques expressades per aquestes categories eren percebudes per més d'un sentit, la qual cosa explicava l'absència del color com a categoria de classificació. Aquesta classificació és un bon punt de partida per veure en quina mesura aquestes categories cognoscitives són rellevants per al sistema de classificació xinès.

Dins de la categoria *material* hi trobem tres subcategories: la qualitat d'ésser animat o inanimat, noms abstractes i noms d'origen verbal. El xinès, però, no fa distincions taxatives entre éssers animats i inanimats. Existeix un nombre reduït de mesuradors que només s'usa amb humans, com ara l'honorífic 位 (*wei*), 名 (*ming*) i 员 (*yuan*),⁸⁹ però el mesurador més usat habitualment amb persones 个 (*ge*), s'usa també amb animals i coses. Només hi ha un petit nombre de mesuradors específics per a animals, que pràcticament es redueixen a 匹 (*pi*)⁹⁰ per a cavalls, 尾 (*wei*)⁹¹ 'cua' i 羽 (*yu*) 'ploma' per a ocells, els tres d'ús molt marginal. Els animals es reparteixen, de fet, en unes quantes categories segons diferents característiques físiques i funcionals.⁹²

Hi ha una quantitat considerable de categories que accepten una gran diversitat d'entitats, com ara 口 (*kou*) 'boca' i 群 (*qun*) 'grup', que agrupen persones, animals i coses; 只 (*zhi*)⁹³ i 条 (*tiao*) que agrupen animals i coses.⁹⁴ 只 (*zhi*) és considerat el

⁸⁹ Cal tenir en compte que l'ús d'aquests mesuradors és especial, ja que no es poden usar amb tots els noms referits a persones i tenen unes connotacions semàntiques i socials marcades.

⁹⁰ Segons Tai (1994), llevat del mesurador 匹 (*pi*), la resta de mesuradors individuals específics dels animals n'indiquen propietats destacades.

⁹¹ D'acord amb Tai (1994, 487), aquest mesurador s'usa amb animals de forma allargada que no tenen potes, com ara peixos i serps, però nosaltres l'hem vist coocórrer també amb gambes i tortugues.

⁹² Shao Jingmin (1993, 186) presenta una taula de distribució dels animals entre 口 (*kou*), 尾 (*wei*), 匹 (*pi*), 头 (*tou*), 条 (*tiao*), 个 (*ge*) i 只 (*zhi*).

⁹³ D'acord amb Tai (1994, 485), aquest mesurador s'usa també per a humans a la regió del delta del Riu de la Perla (dialectes *hakka*).

mesurador general per a animals (Tai 1994), tot i que no es pot usar amb animals que no tinguin potes, com ara peixos o serps (Tai, Wang 1990). T'sou (1973) apunta que els animals domesticats es categoritzen amb 头 (*tou*) 'cap' en lloc de 只 (*zhi*), però nosaltres hem trobat nombrosos exemples d'animals no domesticats que poden coocórrer amb 头 (*tou*), com ara 狮子 (*shizi*) 'lleó', 熊 (*xiong*) 'ós', 象 (*xiang*) 'elefant', 鹿 (*lu*) 'cérvol', etc., així com animals domèstics que van amb 只 (*zhi*).

Els noms abstractes i els d'origen verbal s'aparellen amb certa varietat de mesuradors, tot i que es limiten a mesuradors associats a la forma imputada d'aquestes entitats, com ara 一丝希望 (*yi si xiwang*) 'un fil d'esperança', mesuradors de classe, com ara 一种道德 (*yi zhong daode*) 'un tipus de moral' i mesuradors verbals del tipus 一次会议 (*yi ci huiyi*) 'una [vegada] conferència'.

Quant a la qualitat d'ésser inanimat, hi ha una gran varietat de categories. Per exemple, s'usen diferents mesuradors per al món vegetal en funció, sobretot, de quina part de la planta es tracta: 朵 (*duo*) per a les flors sense tija, 枝 (*zhi*) per a les flors amb tija, 棵 (*ke*) i 株 (*zhu*) per a les plantes o els arbres sencers, 根 (*gen*) i 条 (*tiao*) per als fruits de forma allargada, 颗 (*ke*) quan es tracta de la llavor o el fruit en forma de fava o pèsol, 瓣子 (*bianzi*) i 串 (*chuan*) per a parts comestibles en forma de rest o enfilall (com ara plàtans, alls i raïm), 丛 (*cong*) si els trobem en forma de mata, 束 (*shu*) si se'ns presenten en un ram i 盆 (*pen*) si estan plantats en un test. Tai (1994) parla de, com a mínim, vuit mesuradors diferents per a arbres en els diferents dialectes xinesos i destaca també l'absència d'un mesurador general que s'usi per defecte amb les plantes, similar a la funció que fa 只 (*zhi*) amb els animals.

La segona categoria de classificació és la forma, que se subdivideix en allargat, pla i arrodonit o, dit d'una altra manera, en una, dues i tres dimensions.⁹⁵ D'acord amb Tai i Chao (1994), l'extensió en una, dues i tres dimensions és la base cognoscitiva

⁹⁴ En un *baihua* matiner també s'aplicava a persones: 一条好汉 (*yi tiao haohan*) 'un home valent'. Coyaud (1973, 43) dóna un exemple extret de l'escriptor Cao Yu en què l'usa amb *mare*: 一条母亲 (*yi tiao muqin*) 'una mala mare' per afegir-hi un to despectiu.

primordial dels mesuradors xinesos basats en la forma, mentre que la flexibilitat, la rigidesa i la discreció són paràmetres secundaris.

Pel que fa a la subcategoria cognoscitiva de la llargada, el xinès compta amb un estudi monogràfic (Tai, Wang 1990) en què s'estableix que la distribució de les entitats en 条 (*tiao*),⁹⁶ 根 (*gen*) i 枝 (*zhi*)⁹⁷ es realitza en funció de diferents trets perceptius destacats dels objectes: l'extensió en llargada en una sola dimensió, l'extensió en llargada en tres dimensions d'una entitat rígida i l'extensió en llargada d'una entitat rígida i cilíndrica, respectivament. L'estudi també conclou que el fet que aquesta distribució representi la norma dels parlants cultes de mandarí no treu que, per a algunes persones, hi hagi encavalcaments entre aquestes tres categories.

El xinès compta també amb un estudi monogràfic sobre la subcategoria cognoscitiva de la planor (Tai, Chao 1994). En aquest estudi s'examinen les estructures conceptuals del que els autors anomenen la família 张 (*zhang*) de mesuradors, que inclou a més a més 幅 (*fu*), 片 (*pian*) i 面 (*mian*), i també conclouen que es distingeixen entre ells d'acord amb determinades característiques cognoscitives sobresortints de les entitats. 张 (*zhang*), que n'és el membre central, s'usa per a entitats planes de dues dimensions, com ara *paper* i *pell*, o bé per a objectes de tres dimensions que tenen una estreta interacció amb el cos humà, com ara *taula*. 幅 (*fu*) és per a objectes de dues dimensions, plans i primers amb un dibuix a la seva superfície, com ara *quadre*. 面 (*mian*) és per a objectes de dues o tres dimensions amb una superfície plana que té un dret i un revés funcional, com ara *mirall* o *tambor*. 片 (*pian*) s'usa per a entitats petites i primes de dues dimensions que sovint són parts d'una entitat més gran. Els autors reconeixen que hi ha nombroses excepcions a la regla per a les quals encara no s'ha trobat una explicació

⁹⁵ Denny (1979, 99) comenta que la classe de les tres dimensions té tendència entre les llengües classificadores a incloure també aquelles entitats la forma sobresortint de les quals no està gaire clara. ⁹⁶ 条 (*tiao*) fou el primer mesurador l'ús del qual es va generalitzar per a entitats diverses d'acord amb la forma (Erbaugh 1986, 430).

⁹⁷ Nosaltres afegiríem a aquesta família de mesuradors 杆 (*gan*) per a entitats en forma de vara o canya.

cognoscitiva.⁹⁸ D'altra banda, hi ha altres objectes amb una superfície plana que, per raons històriques, tenen els seus propis mesuradors específics, com ara 匹 (*pi*) per a roba i 本 (*ben*) per a llibres.

La tercera gran subcategoria de la forma, l'arrodoniment, té en xinès diversos mesuradors: 粒 (*li*) i 颗 (*ke*) per a entitats arrodonides i petites, 团 (*tuan*) per a entitats en forma de madeixa, 盘 (*pan*) per a entitats en forma de disc, 丸 (*wan*) per a entitats en forma de píndola, bala o mandonguilla i 球 (*qiu*) per a entitats en forma de troca o bola.

La categoria de la forma es combina sovint amb la de la consistència, que, segons Craig (1986), és secundària respecte a la de la forma. Això explicaria la distribució d'entitats allargades i estretes entre 条 (*tiao*) i 根 (*gen*), per a entitats més aviat flexibles o més aviat rígides, respectivament. Les entitats la rigidesa o flexibilitat de les quals és ambigua, com ara 黄瓜 (*huanggua*) 'cogombre' o 香蕉 (*xiangjiao*) 'plàtan', poden pertànyer a qualsevol de les dues categories. La rigidesa sembla que té també en compte la consistència interna de l'entitat, fet que explica per què 头发 (*toufa*) 'cabell', i 草 (*cao*) 'herba', pertanyen a la categoria 根 (*gen*) (Tai, Wang 1990). Shi Yu-zhi (1996) no està d'acord amb què la rigidesa sigui important per a la categorització, ja que trobem nombrosos exemples d'ús de 条 (*tiao*) amb entitats rígides, com ara 凳子 (*dengzi*) 'banc'. Per a ell, la base cognoscitiva principal dels mesuradors basats en la forma és la proporció entre les dimensions més que no pas el nombre de dimensions.⁹⁹ Shi Yu-Zhi (1996) destaca també el material com a paràmetre secundari i conclou que la flexibilitat i la rigidesa no juguen cap paper en la categorització, tot i que accepta la influència d'altres factors. Sigui com sigui, ningú no discuteix la importància de la forma percebuda o imputada de les entitats del món com a primer estadi de la categorització. Erbaugh (1984, 45) recorre al símil

⁹⁸ Per exemple, *pissarra* i *làpida* s'usen amb el mesurador 块 (*kuai*) que, en principi, és un mesurador per a objectes de tres dimensions. *Escenari*, *cadafal* i *trampolí*, per la seva banda, es categoritzen amb el mesurador 个 (*ge*) (Tai, Chao 1994, 76).

⁹⁹ Shi Yu-Zhi (1996, 58) defensa que quan els valors d'amplada i llargada d'un objecte de dues dimensions són similars, s'opta pel mesurador 张 (*zhang*). En canvi, com més diferència hi ha entre els dos valors, més possibilitats hi ha que s'usi 条 (*tiao*).

amb el joc del «pedra, paper o tisores», en què reproduïm amb la mà aquestes tres formes bàsiques (planor, llargada i arrodoniment):

The three-way distinction between 1-D[imension], 2-D[imensions], and 3-D[imensions] is a maximally contrastive closed set which is highly accessible for fast conceptual mapping.

Això no obstant, sembla clar que el món en tres dimensions és tan divers que ràpidament se subdivideix d'acord amb una forma més específica i la funció. A més, hi ha formes que no s'adapten bé a aquests tres paràmetres. Segons Allan (1977), hi ha encara altres subcategories de forma no dimensional, com ara *exterior prominentment corbat*, *interior buit*, etc. En xinès trobem dos mesuradors poètics aplicats a la lluna quan se'n vol destacar la forma creixent o minvant, és a dir, la part exterior prominentment corbada, que són 眉 (*mei*) 'cella' i 弓 (*gong*) 'arc'. També trobem mesuradors que s'apliquen a entitats amb un interior buit, com ara 口 (*kou*) 'boca', aplicat a pous, taüts i olles, i 管 (*guan*) per a coses allargades i cilíndriques, com ara pinzell (de bambú), flauta (de bambú), tub de pasta de dents, etc.

Sense voler negar la importància d'aquesta categoria de classificació, des del nostre punt de vista, en general s'hi ha fet un èmfasi exagerat que ha contribuït a una visió simplista del sistema de classificació del xinès per part d'un gran nombre de lingüistes i professors. Un símptoma en són les explicacions que tant sovintegen a les classes de xinès que atorguen als mesuradors la funció d'indicar la forma dels objectes, una visió massa parcial que no fa justícia a la realitat.

La tercera gran categoria de classificació és la consistència, que se subdivideix en flexible, rígid i no discret, i se sol combinar amb d'altres. Més amunt ja hem vist punts de vista confrontats pel que fa a la rellevància de la consistència relacionada amb la forma com a base cognoscitiva de la classificació nominal. Sense voler entrar en el debat de fins a quin punt és important, per a nosaltres és evident que hi ha mesuradors que, si més no secundàriament, aporten certa informació sobre la consistència de les entitats a les quals s'apliquen. Per exemple, 块 (*kuai*) es refereix

generalment a entitats sòlides,¹⁰⁰ 朵 (*duo*) a entitats d'aparença flonja o delicada, com ara núvols i flors, i 股 (*gu*) sovint s'aplica a entitats en estat líquid o gasós. Pel que fa a la subcategoria de la indiscreció, trobem els mesuradors estàndard, com ara 升 (*sheng*) per mesurar líquids i 斗 (*dou*) per mesurar gra i líquids, i tots els mesuradors contenidors. Tots aquests serveixen per imposar uns límits físics i quantitius a les entitats discretes.

La quarta categoria és la mida, que pot ser gran o petita, i es pot combinar alhora amb la forma i el material. En el cas del xinès aquesta categoria no sembla gaire important, ja que, malgrat que trobem alguns mesuradors que s'apliquen a coses realment petites, com ara 粒 (*li*) o 颗 (*ke*), podem trobar nombrosos casos en què un mateix mesurador es pot aplicar a entitats de mides molt diferents, com ara 只 (*zhi*), que cobreix una àmplia gamma d'animals (des d'un mosquit fins a un elefant, passant per un llop). Això no obstant, també trobem mesuradors que només s'apliquen a entitats relativament grans, com ara 头 (*tou*) per a animals (Tai 1994) o bé 座 (*zuo*), que classifica ciutats, ponts, dipòsits d'aigua, illes, fàbriques, tombes, garjoles, estàtues, muntanyes, etc. (en general coses inanimades que no són fàcilment transportables).

Quant a la cinquena categoria, la posició, Tai (1994) afirma que no es pot aplicar al xinès, però des del nostre punt de vista sí que n'hi ha algun exemple, com ara 处 (*chu*) per a construccions, espais de terreny o coses localitzades en un punt concret i 带 (*dai*) per a àrees o zones en forma de cinta.

Les darreres dues categories, disposició i quantitat, es troben també en les llengües no classificadores com ara el català i l'anglès, i són les úniques de les set que no classifiquen les entitats en funció de les seves propietats físiques. Des del nostre punt de vista, en xinès la categoria de la disposició és molt important. En serien representants 垛 (*duo*), aplicat a una gran massa de coses amuntegades de manera ordenada, 叠 (*die*), per a una pila de coses plegades, 摞 (*luo*), també per a coses

¹⁰⁰ Trobem casos en que s'aplica a entitats que poden engrunar-se.

apilades ordenadament, i 堆 (*dui*), per a entitats apilades de qualsevol manera; 束 (*shu*) ens serviria per a coses disposades en forma de ram; 进 (*jin*),¹⁰¹ 列 (*lie*), 排 (*pai*), 溜 (*liu*) i 行 (*hang*) indiquen una sèrie d'entitats en fila o arreglerades. També tenim mesuradors que indiquen que l'entitat es troba enrotllada, com ara 团 (*tuan*), 盘 (*pan*), 卷 (*juan*) i 轴 (*zhou*) o bé enfilada, com ara 串 (*chuan*), 挂 (*gua*), 辫子 (*bianzi*) i 咕嚕 (*gulu*).

L'última gran categoria, que s'encavalca força amb l'anterior, és la quantitat. Aquí trobem nombrosos mesuradors col·lectius d'ús molt estès, com ara 群 (*qun*) 'grup', 套 (*tao*) 'conjunt', 副 (*fu*) 'joc', 对 (*dui*) 'parell', 双 (*shuang*) 'parella', etc.,¹⁰² els d'arranjament en filera que hem vist una mica més amunt, els mesuradors contenidors, com ara 桶 (*tong*) 'galleda', 锅 (*guo*) 'cassola' i 罐头 (*guantou*) 'llauna'. Hi ha també representants de mesuradors de classe o tipus, com ara 样 (*yang*), 类 (*lei*), 种 (*zhong*), etc. En la subcategoria dels partitius trobem 块 (*kuai*) 'tros', 层 (*ceng*) 'capa', 片 (*pian*) 'extensió', etc. Dins d'aquesta darrera categoria també estarien incloses les subcategories de volum, pes, llargada i temps, etc., que comprenen tant els mesuradors estàndard com aquells que fan servir parts del cos humà com a punt o mesura de referència, com ara 步 (*bu*) 'passa', 捏 (*nie*) 'pessic', 撮 (*cuo*) 'polsada', 捧 (*peng*) 'almosta', 掬 (*ju*) 'almosta', 抱 (*bao*) 'braçada', 嘴 (*zui*) 'glopada', 口 (*kou*) 'glop', 鼻子 (*bizi*) 'nas', 肚子 (*duzi*) 'estómac', etc.

Tai (1994) afegeix una categoria cognoscitiva més a la llista d'Allan: els atributs relacionats amb parts d'entitats. Aquesta categoria s'encavalca en alguns casos amb les anteriors, ja que entre els mesuradors que esmenta n'hi ha molts que ja han aparegut anteriorment il·lustrant altres categories cognoscitives d'aquest treball. Per exemple, 条 (*tiao*) i 枝 (*zhi*), que etimològicament signifiquen 'branca' i 根 (*gen*) 'arrel'. Quant a parts del cos, tenim 尾 (*wei*) 'cua', 头 (*tou*) 'cap', 口 (*kou*) 'boca', 眼 (*yan*) 'ull', etc.

¹⁰¹ S'usa només per a cases tradicionals xineses.

¹⁰² Els quatre darrers els veurem a fons en el quart capítol.

Més enllà de les desavinences entre els autors i els exemples que puguem trobar que contradiuen un o altre aspecte de les generalitzacions, és evident que hi ha molts aspectes comuns a totes les llengües classificadores que també es reflecteixen en el sistema de classificació del xinès.

2 Un acostament cognoscitiu al sistema de classificació del xinès

2.1 Qüestions preliminars

Hem destacat ja la importància de la categorització en el nostre desenvolupament normal com a éssers humans. L'anàlisi d'un sistema particular de classificació, doncs, ens ha d'aportar elements per poder entendre millor la cultura que l'acull, tant des d'un punt de vista antropològic com lingüístic, tal com apunta Lakoff (1987, 6):

An understanding of how we categorize is central to any understanding of how we think and how we function, and therefore central to an understanding of what makes us human.

Tenint en compte la capacitat explicativa que tenen dels sistemes de classificació respecte de l'organització del món d'una determinada comunitat, sorprèn el poc gruix d'estudis de què disposem dedicats al xinès, un idioma que no es pot ignorar ni qualitativament (dilatada història i peculiaritats pròpies de la llengua) ni quantitativa (nombre total de parlants), tal com assenyalen Tai i Wang (1990, 36):

[...] existing linguistic studies of Chinese classifiers have been confined to their occurrence conditions in terms of structural principles, especially their co-occurrence with different classes of nouns. To the best of our knowledge, there is no systematic study of Chinese classifiers as a system of human categorization in Chinese culture. Nor is there any attempt to search for the cognitive basis of the system.

L'única anàlisi integral que ens consta que s'hagi fet d'una llengua classificadora des de la perspectiva de la lingüística cognoscitiva és el cas del *dyirbal*. En *dyirbal* tots els noms de l'univers s'han de classificar en una de les quatre categories següents: *bayi*, *balan*, *balam* o *bala* (Lakoff 1984). La distribució de les entitats del món en aquestes quatre categories és la següent:

- *Bayi*: homes, cangurs, la majoria de serps, la majoria de peixos, la majoria d'ocells, la majoria d'insectes, la lluna, tempestes, arcs de Sant Martí, bumerangs, algunes llances, etc.
- *Balan*: dones, gossos, algunes serps, alguns ocells, alguns peixos, escorpins, grills, qualsevol cosa relacionada amb l'aigua i el foc, el sol, estrelles, escuts, algunes llances i arbres, etc.
- *Balam*: tots els arbres de fruits comestibles.
- *Bala*: parts del cos, carn, abelles i mel, vent, algunes llances, la majoria d'arbres, herba, fang, pedres, sorolls, llenguatge, etc.

L'esquema bàsic de categorització que va dilucidar Dixon (1982), citat per Lakoff (1984), fou que els membres centrals de la categoria *bayi* eren els homes, els de la categoria *balan* eren les dones, els de la categoria *balam* les plantes comestibles i que la categoria *bala* es reservava per a tota la resta. També es va adonar que aquest esquema funciona sempre que no hi hagi coneixements especialitzats, creences o mites, ja que hi passen al davant com a criteri de classificació. No volem entrar en detall en aquest interessant sistema de classificació, ja que una descripció superficial ens és suficient per caracteritzar els mesuradors com a eines per a la categorització.

La primera gran diferència entre el *dyirbal* i el xinès mandarí és el nombre total de categories. Mentre que aquesta llengua aborigen australiana en té només quatre i és un sistema tancat, el xinès en té uns quants centenars i presenta tots els símptomes per ser considerada una categoria oberta, d'aquí que els autors no es posin d'acord en el seu nombre total. Tot i que sembla lògic pensar que com menys categories més fàcil és saber-les emprar, des del punt de vista cognoscitiu no és així, ja que com més membres té una categoria més difícil pot ser esbrinar-ne les connexions internes i menys transparents i obvis poden semblar els mecanismes de categorització subjacents.

Una altra gran diferència entre el xinès i el *dyirbal* és que en aquest darrer les quatre categories són mútuament excloents i en xinès no necessàriament, ja que una mateixa entitat pot classificar-se en categories diferents. En termes de la classificació d'Allan

(1977), el xinès és una llengua classificadora numeral i el *dyrbal*, en canvi, una llengua classificadora de concordança. El que és important de veure és que ambdues llengües són un reflex de com funcionen les comunitats respectives i llur sistema de classificació posa en relleu quines entitats són culturalment rellevants per a cadascuna d'elles, tal com fa notar Lakoff (1987b, 92):

Classifier languages —languages where nouns are marked as being members of certain categories— are among the richest sources of data that we have concerning the structure of conceptual categories as they are revealed through language.

Hi ha diversos factors que converteixen el sistema de classificació del xinès en un sistema una mica especial respecte de la resta. D'acord amb Bisang (1999, 159), el sistema s'ha format no de dalt cap a baix, sinó de baix cap a dalt en un procés de generalització, fet que ha contribuït a una major flexibilitat en l'ús:

In the history of the Chinese language, classifiers first occur with single objects of particular cultural value. For that reason, many classifiers have a very concrete basic meaning. In the course of time, however, they extend their sphere of influence from their highly specific context to the context of systematic classification. Thus, the development of Chinese classifiers starts from a single noun and its concrete semantics rather than from the notion of class or category membership. This item-oriented development of classifiers seems to be still reflected in Modern Standard Chinese by the flexibility of classifier use and by the fact that the classifier system does not strictly mirror the semantic hierarchy based on human/animate vs. inanimate and dimensionality.

Anderson (1999,6) estudia com funciona el sistema de classificació del xinès quan se'l posa a prova amb situacions en què els noms no pertanyen a una categoria ben establerta. L'habilitat dels parlants nadius de classificar fàcilment i de manera consistent noves entitats d'acord amb les seves característiques observades demostra que els usuaris tenen interioritzat un sistema que funciona i que els permet categoritzar sense una excessiva despesa cognoscitiva:

Classifier systems must be able to incorporate previously not existing or not known objects into themselves, or rather, the language user must find ways to incorporate new phenomena into the classifier system. It is interesting to look at how this is done because this shows how productive the system is [...], and if it is productive in this sense, then this is another piece of evidence of the “semantic awareness” of the language user which makes the system a vivid and creative one.

Tal com ha mostrat el sistema de classificació lingüística del *dyrbal*, la classificació humana de les entitats del món en categories no s'ajusta a criteris científics, de manera que no s'ha de buscar una correspondència total entre les taxonomies populars i les científiques (Cuenca, Hilferty 1999, 64). Un dels recursos morfològics del xinès per a la creació de nous mots és la composició, en què el primer caràcter modifica directament el segon (el qual indica a quina categoria del nivell bàsic correspon aquella entitat). El concepte resultant després de la composició pertany a la categoria del nivell subordinat. Els exemples següents ho il·lustren:

(1)	刀	<i>dao</i>		ganivet
	剪刀	<i>jiandao</i>	[tissores+ganivet]	tissores
	菜刀	<i>caidao</i>	[verdures+ganivet]	ganivet de cuina
	螺丝刀	<i>luosidao</i>	[cargol+ganivet]	tornavís
	镰刀	<i>liandao</i>	[falç+ganivet]	falç
(2)	瓜	<i>gua</i>		carbassa
	南瓜	<i>nangua</i>	[sud+carbassa]	carbassa
	甜瓜	<i>tiangua</i>	[dolç+carbassa]	meló
	黄瓜	<i>huanggua</i>	[groc+carbassa]	cogombre
	西瓜	<i>xigua</i>	[oest+carbassa]	síndria
	冬瓜	<i>donggua</i>	[hivern+carbassa]	carbassa blanca
(3)	鱼	<i>yu</i>		peix
	鲸鱼	<i>jingyu</i>	[balena+peix]	balena
	鲤鱼	<i>liyu</i>	[carpa+peix]	carpa
	鲍鱼	<i>baoyu</i>	[orella de mar+peix]	orella de mar
	金鱼	<i>jinyu</i>	[or+peix]	peix daurat
	草鱼	<i>caoyu</i>	[herba+peix]	carpa herbívora
	沙丁鱼	<i>shadingyu</i>	[sardina ¹⁰³ +peix]	sardina
(4)	鼠	<i>shu</i>		rata
	老鼠	<i>laoshu</i>	[prefix+rata]	rata

¹⁰³ Transcripció fonètica de l'anglès *sardine*.

	袋鼠	<i>daishu</i>	[bossa+rata]	cangur
	松鼠	<i>songshu</i>	[pi+rata]	esquirol
	黃鼠	<i>huangshu</i>	[groc+rata]	mostela
	海狸鼠	<i>hailishu</i>	[teixó marí+rata]	llúdriga
(5)	猫	<i>mao</i>		gat
	熊猫 ¹⁰⁴	<i>xiongmao</i>	[ós+gat]	ós panda
	豹猫	<i>baomao</i>	[pantera+gat]	pantera

Ben segur que en cada un d'aquests grups d'exemples hi ha hagut alguna categoria del nivell subordinat que ens ha cridat l'atenció. La categorització de tornavis com a un tipus de ganivet pot resultar a més d'una curiosa. En els exemples de (2), la inclusió de fruites i verdures en una mateixa categoria de nivell bàsic és també una mica sorprenent per a nosaltres, tot i que certament totes pertanyen a la família de les cucurbitàcies i tenen un aspecte similar.¹⁰⁵ Ara bé, si ens fixéssim en els hàbits culinaris xinesos, potser aquesta manera de veure-ho ens semblaria més lògica, ja que dolç i salat es barregen al llarg dels àpats en lloc de reservar els fruits dolços per a les postres. Quant al grup dels peixos (3), crida l'atenció la inclusió de balena, ja que és un mamífer de la família dels cetacis, tot i que popularment a casa nostra també hi ha una associació molt estreta d'aquest animal amb els peixos pel medi en què viuen. Pel que fa al quart grup d'exemples (4), el cangur és un marsupial, mentre que la mostela i la llúdriga són mustèlids i no rosegadors, com ara la rata. Finalment, veiem que un animal tan representatiu de la Xina com és l'ós panda, és categoritzat tant com a gat com a ós (fins i tot la primera opció és més habitual).¹⁰⁶ Així doncs, hem vist amb exemples que les taxonomies populars varien d'una cultura a una altra i no tenen per què respondre a una lògica científica, conclusió igualment aplicable al sistema de classificació mitjançant mesuradors.

2.2 Elements per a la creació de les categories xineses

¹⁰⁴ S'usa tant aquest terme com el de 貓熊 (*maoxiong*) [gat+ós].

¹⁰⁵ En aquest cas, la classificació popular xinesa s'adapta millor a la científica que la nostra.

¹⁰⁶ Quant al panda, *el panda petit* o *panda vermell* és molt similar a un gat.

Les entitats del món són infinites, de manera que, en cap cas, podem pretendre fer una llista exhaustiva de totes les entitats que són membres d'una determinada categoria de mesuradors. D'altra banda, el caràcter flexible del sistema de classificació del xinès fa que hi pugui haver nombrosos casos imprevisibles. Dixon, en els seus estudis del *dyirbal*, va concloure que els parlants no aprenien el sistema cas per cas, sinó usant principis generals. Així doncs, per poder explicar un sistema de classificació lingüística és fonamental saber com es formen les categories i, en definitiva, quins són els principis que el motiven i configuren. A continuació, mirarem d'enumerar i il·lustrar amb exemples els diferents principis i models que hem manllevat de la lingüística cognoscitiva i que ens sembla que són explicatius del cas xinès.

2.2.1 La interacció amb el món

Durant molts anys hem llegit, i encara llegim, que els mesuradors classifiquen les entitats del món en funció de què o com són (visió objectivista). Nosaltres ens afegim a aquells que són més partidaris d'una visió experiencialista i defensem que els mesuradors més aviat classifiquen les entitats del món en funció de com hi interactuem, visió compartida també pels cognoscitivistes, encapçalats per Rosch (1978, 33):

Inseparable from the perceived attributes of objects are the ways in which humans habitually use or interact with those objects. For concrete objects, such interactions take the form of motor movements. [...] This aspect of objects is particularly important in light of the role that sensory–motor interaction with the world appears to play in the development of thought [...].

I que també ha estat adoptada pels lingüistes que han estudiat els mesuradors des de l'òptica de la lingüística cognoscitiva, com ara Tai i Wang (1990, 36):

[...] human categorization as resulting primarily from the interaction between the human body and the physical environment in different socio-cultural contexts.

L'experiència corporal té, doncs, un paper important en la configuració de molts conceptes. Diferents autors que han dut a terme una anàlisi cognoscitiva d'alguns mesuradors xinesos (Tai, Wang 1990; Tai, Chao 1994; Shi Yu-Zhi 1996) posen de manifest en els seus treballs que l'elecció del mesurador depèn més del tipus d'interacció i la percepció que els humans tenim dels objectes que ens envolten que no pas de les característiques físiques i objectives d'aquests objectes.

Per exemple, la coocurrència de 張 (*zhang*), un mesurador bidimensional, amb *taula* i *llit*, es deu a un ús metonímic o de realç de la zona activa, ja que la seva superfície plana és l'aspecte més destacat d'aquests objectes i, per tant, s'escull per representar-los en la seva totalitat (Shi Yu-Zhi 1996, 45).

Denny (1976) parla de tres maneres d'interactuar amb el món: interacció física, funcional i social. La interacció física amb els objectes està representada per les classes que tenen a veure amb la configuració espacial i la solidesa dels materials, de les quals hem parlat àmpliament quan hem explicat les grans categories de classificació en el primer apartat d'aquest capítol. La interacció funcional es fa d'acord amb l'ús que fem dels objectes del món. Tal com fa notar Denny, el que crida l'atenció d'aquest grup és que, tot i que hi trobem un gran nombre de categories, també n'hi ha moltes que no hi són representades. Això es pot deure a motius històrics i culturals, que no sempre són transparents i que demanen ser estudiats a fons per sortir a la llum. Finalment, el tercer tipus d'interacció és la social, on s'agrupen els mesuradors honorífics, religiosos, etc.

En el capítol anterior hem vist que una de les raons perquè els mesuradors i els noms tenen límits difusos és el fet que ambdues categories formen un sistema de classes per als noms, és a dir, ambdues serveixen per categoritzar. Això no obstant, hi ha una diferència fonamental entre les dues categories pel que fa a pensament i comunicació: els noms fan referència a les entitats del món i els mesuradors, en canvi, fan referència a com interactuem amb aquest món. Denny (1976, 125) ho resumeix en la cita següent:

[...] classifiers are not concerned with establishing reference to the many things in the world but with communicating a few especially important classes that objects fall

into by virtue of ways we interact with them. Consequently, classifiers are fewer in number, represent fewer possible meanings, and are only used in some utterances.

2.2.2. Les primeres matèries

Els treballs de Johnson (1987), Langacker (1987) i Lakoff (1987) apunten cap a la idea que l'experiència s'estructura d'alguna manera *a priori* i independentment dels conceptes. És a dir, hi ha uns mecanismes cognoscitius bàsics que són, per dir-ho d'alguna manera, les primeres matèries de què ens servim per construir les categories i que, d'una manera subjacent, són presents en tots els nostres processos de categorització.

a) Els dominis cognoscitius

Els conceptes no són discrets ni independents, sinó que existeixen amb relació a d'altres àmbits de coneixement més generals. Segons Langacker (1987, 147), tota expressió lingüística es formula amb relació a un domini específic, ja que la seva caracterització semàntica requereix nombroses especificacions, que impliquen una varietat de dominis cognoscitius. Hi ha diversos dominis bàsics, com ara l'espai, la temperatura, el color, el temps, i també dominis abstractes.¹⁰⁷ Cada mesurador selecciona un domini particular (forma, funció, material, mida, etc.) d'acord amb el qual especifica amb més precisió les propietats de l'entitat designada: material (líquid, sòlid o gas), una escala comparativa d'extensió espacial (gran, petit, etc.) i identificació per part dels participants en l'acte de comunicació. Una indicació del domini o els dominis que selecciona una expressió és un aspecte fonamental de la seva descripció, ja que n'esdevé el teló de fons. En una llengua amb tanta pobresa fonètica¹⁰⁸ i tan polisèmica com el xinès, els mesuradors juguen un paper fonamental en la descripció del domini cognoscitiu en cada cas. Vegem-ne alguns exemples:

¹⁰⁷ El que Langacker anomena *domini abstracte* és el que Lakoff (1982, 1987) denomina *models cognoscitius idealitzats*.

¹⁰⁸ El xinès estàndard compta només amb una mica més de 400 síl·labes (sense comptar el to, ja que amb to arriben a les 1.338).

(6)	一 <u>泡</u> 尿	yi <u>pao</u> niao	Una pixarada
(7)	一 <u>座</u> 工厂	yi <u>zuo</u> gongchang	Una fàbrica
(8)	这 <u>样</u> 礼物	zhe <u>yang</u> liwu	Aquesta mena de regals
(9)	一 <u>枝</u> 笛子	yi <u>zhi</u> dizi	Una flauta de bambú
(10)	一 <u>斤</u> 肉	yi <u>jin</u> rou	Un <i>jin</i> ¹⁰⁹ de carn
(11)	一 <u>张</u> 表	yi <u>zhang</u> biao	Un formulari
(12)	一 <u>块</u> 表	yi <u>kuai</u> biao	Un rellotge de polsera

El mesurador usat en l'exemple (6) selecciona el domini de material (en aquest cas líquid o pastós) per partida doble. D'una banda, la clau de les tres gotes d'aigua (滴) i, de l'altra, el mesurador 泡 (*pao*) 'bombolla' s'usa amb mots relacionats amb fer les necessitats o llàgrimes. El mesurador usat a (7), tot i que coocorre amb entitats molt diferents quant a la mida, acostumen a ser entitats relativament grans i sòlides. Quant al tercer exemple (8), el sintagma mesurador encapçalat pel demostratiu 这 (*zhe*) en combinació amb el mesurador de classe 样 (*yang*) facilita la identificació de l'entitat per part dels participants. L'exemple (9) selecciona el domini de la forma, ja que 枝 (*zhi*) s'usa amb entitats llargues, estretes i rígides. L'exemple (10) selecciona també el tipus de material, ja que el mesurador estàndard 斤 (*jin*) s'usa majoritàriament amb sòlids. Finalment, els exemples (11) i (12) serveixen per il·lustrar que davant de dos caràcters homòfons 表 (*biao*), el domini que selecciona el mesurador en cada cas (entitat de forma plana o entitat amb forma de tros, respectivament) serveix per desambiguar. Ara bé, el fet d'usar un domini cognoscitiu i no un altre en un determinat context és un fet convencional que depèn de les vicissituds referents a l'ús i al canvi.

Les expressions en un domini determinat, llevat del fet que es remeten a escales diferents, són força comparables. Per exemple, si diem «aquestes dues galàxies són molt properes l'una de l'altra» o «la Marta té una piga molt a prop del llavi», estem usant conceptes d'un mateix domini, tot i que a escales molt diferents. A continuació,

¹⁰⁹ Mesura de pes que equival a 500 gr.

tenim alguns exemples del xinès en què 座 (*zuo*) selecciona el mateix domini de la mida:

(13)	这座城市	<i>zhe zuo chengshi</i>	Aquesta ciutat
(14)	这座山	<i>zhe zuo shan</i>	Aquesta muntanya
(15)	这座博物馆	<i>zhe zuo bowuguan</i>	Aquest museu
(16)	这座车站	<i>zhe zuo chezhan</i>	Aquesta estació de tren
(17)	这座坟墓	<i>zhe zuo fenmu</i>	Aquest sepulcre
(18)	这座纪念碑	<i>zhe zuo jinianbei</i>	Aquesta estela commemorativa

En els exemples (13) a (18) usem el mateix mesurador per referir-nos a entitats relativament grans i compactes, malgrat que les dimensions d'unes i altres són tan diferents que, de fet, unes podrien estar contingudes dins de les altres. Segons els diccionaris, el mesurador 座 (*zuo*) s'aplica a entitats grans i sòlides tot i que, com hem vist en aquests exemples, hem d'interpretar-lo en termes relatius al context. Aquests exemples il·lustren que, així com la forma és una propietat força intrínseca dels objectes físics, ja que es redueix a les relacions entre les parts d'un objecte i no cal cap interacció o comparació amb d'altres entitats; la mida, en canvi, implica comparació, ja sigui amb d'altres objectes o amb alguna escala de mesura i, per tant, no és tan intrínseca com la forma. De fet, les nocions relacionades de límits espacials i forma són d'importància cabdal per al valor semàntic dels noms prototípics. La forma és una propietat destacada per a moltes entitats espacials, per això té certa lògica que la majoria d'autors i, fins i tot, d'usuaris, percebin els mesuradors basats en la forma com a prototípics.

El domini és, doncs, un context per a la caracterització d'una unitat semàntica (Langacker 1987, 147), un àmbit coherent de coneixement que fa de marc per a conceptes més específics, representacions mentals de com s'organitza el món que poden incloure un ampli ventall d'informacions (des de fets indiscutibles fins a errors flagrants). Per exemple, per poder explicar què és un *màneg*, ens ajuda el fet de remetre'ns al concepte *ganivet* com a una entitat holística. Així doncs, *ganivet* proporciona el domini necessari per tal de caracteritzar *màneg* i és, per tant, un dels

seus components conceptuals primaris. El domini bàsic de les tres dimensions constitueix, alhora, el domini abstracte per a la caracterització de *ganivet*. Els dominis bàsics ocupen el nivell més baix en les jerarquies de complexitat conceptual (Langacker 1987, 149).

Langacker (1987) considera que els noms comptables designen una regió que està específicament delimitada dins de l'àmbit de predicació en un domini primari; els noms de massa, en canvi, no.¹¹⁰ En català, quan els noms comptables funcionen com a noms de massa (*una pedra* enfront de *pedra*), simplement anomenen la substància sense imposar-li cap delimitació inherent a la seva expansió espacial. Els noms comptables corresponents sí que impliquen uns límits, és a dir, designen un objecte discret, delimitat espacialment, que està fet de la substància en qüestió. L'especificació d'uns límits és essencial per a la identificació de les entitats. La regió perfilada dels noms comptables està explícitament delimitada, és a dir, hi ha algun tipus de límit al grup d'entitats que comprèn la regió. Per la seva banda, els noms abstractes designen regions que poden ser delimitades o no.

La delimitació dels noms de massa en català o anglès sovint ve donada per altres mots que apareixen en combinació sintagmàtica amb el nom de massa (*una mica de vi*, *un got de farina*, etc.) Com que la massa té certa homogeneïtat, qualsevol subpart de la massa designada (*d'aigua*, per exemple) és un exemple vàlid de la categoria. Cosa que no passa normalment amb els noms comptables. En xinès, aquesta feina de delimitació la fan els mesuradors per a tots els noms sense distinció, ja que la distinció tradicional entre noms comptables i de massa no és tan evident. L'espai és el domini primari de les substàncies físiques. La delimitació que imposa un mesurador restringeix la designació d'aquests noms a una porció delimitada espacialment (volum limitat) de la massa potencialment disponible (*una mica d'aigua*, *una mà de pintura*, etc.) Segons Langacker (1987), un nom de massa també pot estar delimitat en un domini secundari (espai qualitatiu o abstracte).

¹¹⁰ Langacker (1987, 203) dóna una llista de propietats gramaticals que distingeixen els noms de massa dels comptables. Són les següents: 1) només els noms comptables permeten el plural; 2) només els noms comptables permeten l'article indefinit; 3) només els noms de massa permeten determinats quantificadors; 4) només els noms de massa poden aparèixer sense cap tipus de determinants.

L'espai qualitatiu està definit per una gamma de propietats que pot tenir una determinada entitat pel que fa a quines comparacions es poden fer. L'espai qualitatiu és un espai multidimensional organitzat en termes de paràmetres qualitatius específics (solidesa, color, gust, discreció, textura, etc.). Una substància pot ser caracteritzada com a portadora d'un nombre limitat de valors possibles per a cada paràmetre. Una expressió que designa una substància ho fa perfilant una regió delimitada en un grau determinat al llarg de cert nombre de dimensions en aquest domini abstracte. L'espai qualitatiu substitueix l'espai físic com a domini primari determinant la categorització bàsica.

Els noms designen una cosa (una regió en algun domini), tot i que no necessàriament d'objectes físics. Una *punta*, per exemple, es defineix esquemàticament com a una zona delimitada dins d'un objecte allargat o que té un extrem agut. La concepció esquemàtica d'aquest tipus d'objecte constitueix la base per a l'expressió *punta*, que en designa una extremitat i una àrea al voltant vagament delimitada. Per a nosaltres, aquest concepte és cognoscitivament molt proper al de, posem per cas, el mesurador 把 (*ba*), que es refereix a la zona (que en la majoria dels casos coincideix amb l'extrem o part sobresortint) d'un objecte relativament allargat amb què interactuem físicament, per la qual agafem l'objecte esmentat i que ens permet treure-li'n un ús. Vegem diferents noms categoritzats amb aquest mesurador per il·lustrar-ho:

(19)	一把剪刀	<i>yi ba jiandao</i>	Unes [màneg] tisores
(20)	一把伞	<i>yi ba san</i>	Un [màneg] paraigües
(21)	一把牙刷	<i>yi ba yashua</i>	Un [màneg] raspall de dents
(22)	一把钥匙	<i>yi ba yaoshi</i>	Una [màneg] clau
(23)	一把扇子	<i>yi ba shanzi</i>	Un [màneg] vano
(24)	一把梳子	<i>yi ba shuzi</i>	Una [màneg] pinta
(25)	一把壶	<i>yi ba hu</i>	Una [nansa] tetera
(26)	一把椅子	<i>yi ba yizi</i>	Una [respatller] cadira
(27)	一把胡琴	<i>yi ba huqin</i>	Un [coll] <i>huqin</i> ¹¹¹

La concepció esquemàtica d'aquest tipus d'objectes constitueix la base per a les expressions anteriors, en què 把 (*ba*) designa una extremitat o part sobresortint que els és característica. Sí bé és cert que també interactuem amb l'altre extrem de la pinta o del raspall de dents (la part de les pues o pèls), aquesta interacció és secundària, si més no seqüencialment.

b) Els models cognoscitius idealitzats

D'acord amb Lakoff (1987), organitzem el nostre coneixement mitjançant unes estructures anomenades *models cognoscitius idealitzats*, que estan estretament relacionats amb els dominis cognoscitius. Cada model cognoscitiu idealitzat és un tot estructurat i complex, una *gestalt*, amb diferents tipus de principis estructurals (com ara els conceptes del nivell bàsic i els esquemes d'imatge). Hi ha dominis experiencials bàsics que es poden determinar culturalment i que caracteritzen alguns dels vincles entre els membres d'una categoria. Els models cognoscitius idealitzats estan compostos de coneixements enciclopèdics i inclouen mites i creences, malgrat que només són representacions parcials i simplificades d'allò que sabem de l'organització del món. Tot plegat forma el nostre coneixement específic, el qual se sobreposa al general.

Ungerer i Schmid (1996) consideren que les categories cognoscitives depenen del model cognoscitiu, el qual està format per unes xarxes (representacions cognoscitives emmagatzemades que pertanyen a un camp determinat i un gran nombre de contextos interrelacionats) i és omnipresent. Els models culturals, dels quals parlarem més endavant, es poden considerar models cognoscitius compartits per la gent que pertany a un mateix grup social i, com hem vist més amunt, no tenen per què ser objectius ni científics; n'hi ha prou amb que siguin funcionalment eficaços.

Els nostres coneixements socials i culturals s'organitzen, doncs, en models cognoscitius i culturals tot i que, com que aquests models no tenen en compte els casos especials o atípics, pot succeir que la realitat no hi encaixi totalment. Tot i així,

¹¹¹ Terme genèric per referir-se a certs instruments xinesos de dues cordes.

no podem evitar la seva influència ni funcionar sense ells. Les descripcions dels models cognoscitius es basen en el supòsit que molta gent té aproximadament el mateix coneixement bàsic de les coses. Per exemple, un model que caracteritzi el foc a la nostra cultura inclourà el coneixement respecte a la seva perillositat. Els models cognoscitius no són universals, sinó que depenen de la cultura en què ha crescut i viu una determinada persona. Per tant, els models cognoscitius per a dominis particulars depenen en última instància dels anomenats *models culturals*.

Un dels models idealitzats amb què treballa la cultura xinesa és que la combinació de dos valors oposats formen un tot unitari perfectament equilibrat, per això la presència de dues entitats s'interpreta sovint com a una *gestalt*, en què cada un dels membres aporta a l'altre el que li manca per ser completat. Aquesta comunió troba la seva expressió abstracta en el símbol del *yin - yang*. Aquest model idealitzat explicaria per què dos animals vistos junts són als ulls dels xinesos una parella de mascle i femella, sense que això s'adigui necessàriament a la realitat ni hi hagi comprovacions de cap mena,¹¹² i per què hi ha cert gust o tendència general a agrupar les entitats per parells, tal com veurem en el capítol següent.

Els models cognoscitius idealitzats tenen diferents principis estructurals, entre els quals destaquem les imatges esquemàtiques, les projeccions metafòriques i les projeccions metonímiques.

c) Les imatges esquemàtiques

Les imatges esquemàtiques són una subclasse d'imatges conceptuals que sorgeixen d'experiències perceptuals i motores recurrents en el curs del desenvolupament cognoscitiu. A partir de la interacció corporal que tenim amb l'entorn, abstraïem certes pautes que romanen subjacents al nostre sistema conceptual. És a dir, les imatges esquemàtiques són producte de la nostra habilitat per esquematitzar i reconèixer similituds entre objectes i situacions. De fet, structuren la nostra

¹¹² Segons Liu Xuemin i Deng Chongmo (1989), el mesurador 对 (*dui*) 'parella' pot coocórrer amb pràcticament tots els animals (cangurs, zebres, cérvols, óssos, girafes, etc.)

experiència preconceptualment i s'usen metafòricament per estructurar altres conceptes complexos, tal com explica Johnson (1987, 137) en la cita següent:

[...] image schemata and the metaphorical systems they help to constitute are rich enough in internal structure to constrain our understanding and to generate definite patterns of inference.

Com que no hi ha encara cap conclusió definitiva sobre les imatges esquemàtiques, es treballa amb la hipòtesi que n'hi ha diverses desenes, les quals tenen com a eix central el cos humà i la seva interacció amb l'entorn. Per al tema que ens ocupa, ens interessa destacar les següents: l'esquema contenidor, l'esquema part-tot, l'esquema contacte i l'esquema lligam.

L'esquema *contenidor* consisteix en un límit que distingeix una part interior d'una exterior i defineix la distinció més bàsica entre *dins* i *fora*. Conceptualitzem una gran quantitat d'activitats en termes de contenidor i experimentem els nostres cossos tant com a contenidors com a coses dins de contenidors (Johnson 1987, 21). Vegem unes expressions xineses amb mesurador per il·lustrar-ho:

(28)	他一身泥。	<i>ta yi shen ni</i>	Tenia el cos recobert de fang.
(29)	他一肚子恨。	<i>ta yi duzi hen</i>	Està ple d'odi. ¹¹³
(30)	一车的人	<i>yi che de ren</i>	Un cotxe ple de gent
(31)	一地血	<i>yi di xie</i>	Tot el terra cobert de sang
(32)	一片平静	<i>yi pian pingjing</i>	Una calma total
(33)	眼前是一片烟。	<i>yan qian shi yi pian yan</i>	Ser tot fum davant dels ulls.

Els exemples (28), (29) i (30) presenten el cos humà com a contenidor i cosa continguda. De fet, podem interpretar *cos* a l'exemple (28) tant com a contenidor (ple de fang) o com a contingut (recobert de fang). Des del nostre punt de vista, la idea de superfície està estretament relacionada amb la de contenidor, fins al punt que de vegades resulta difícil traçar una línia clara entre les dues. En el primer capítol hem esmentat una petita enquesta que vam realitzar per veure com es percebia la

¹¹³ Literalment diu «un estómac d'odi».

categorització de certs objectes, si com a contenidors d'una cosa dins d'una altra o d'una cosa sobre d'una altra i els resultats indicaven clarament que hi ha límits difusos quant al que considerem un contenidor, per això amb determinades entitats es va presentar vacil·lació, com ara *safata* o *prestatgeria*. Labov (1973), citat per Jackendoff (1983) va realitzar un experiment semblant amb recipients de diferents mides per tal que els enquestats establissin si es tractaven de tasses o bé de bols. La vacil·lació es va presentar quan les proporcions d'alçada i amplada s'allunyaven de les prototípiques.

Els exemples de (31), (32) i (33) exemplifiquen la idea de Johnson i Lakoff (1980, 30) en el sentit que conceptualitzem el camp visual com a contenidor i allò que veiem com a contingut. Aquesta idea prové del fet que quan mirem un espai (un terreny, el terra, etc.), el nostre camp de visió defineix uns límits en el territori, és a dir, l'extensió o superfície que podem veure. Fins i tot quan no hi ha límits físics naturals que defineixin un contenidor, hi imposem uns límits, encara que siguin una línia o pla abstractes. D'aquí que contingut i superfície siguin dues categories amb límits difusos.

L'altre esquema que juga un paper important en la categorització dels noms en xinès és el de *part-tot*.¹¹⁴ Vegem els exemples següents:

(34)	一对男女	yi <u>dui</u> nannü	Una <u>parella</u> (d'home i dona)
(35)	一套家具	yi <u>tao</u> jiaju	Un <u>conjunt</u> de mobles de la llar
(36)	一把伞	yi <u>ba</u> san	Un [<u>mà nec</u>] paraigües
(37)	一峰骆驼	yi <u>feng</u> luotuo	Un [<u>pic</u>] camell

Els exemples (34) i (35) usen mesuradors col·lectius per referir-se a dues o més entitats relacionades, és a dir, parts que formen un tot cognoscitiu. Per exemple, d'acord amb la imatge esquemàtica *part-tot* tenim la idea de família com un tot i els esposos com a parts. Els exemples de (36) i (37), en canvi, mitjançant una metonímia

¹¹⁴ En el capítol següent trobarem nombrosos exemples d'aquesta imatge esquemàtica.

ressalten una part (mànec i gepa¹¹⁵) que pressuposa un tot (paraigües i camell, respectivament).

Les parts són, doncs, molt importants a l'hora de descriure els objectes i d'identificar-ne el nivell bàsic (Tversky 1986). Sembla que hi ha acord entre els parlants sobre quines són les millors parts descriptives dels objectes, ja que són significants perceptualment i funcional. Per exemple, la cara sembla que és la part del cos humà que millor representa una persona, per això quan volem saber quin aspecte té algú ens quedem satisfets amb una foto de carnet, mentre que una foto del seu cos sense cap ens resultaria extremadament estranya (Johnson, Lakoff 1980, 37). Més endavant veurem com hi ha força mesuradors que designen una part de l'objecte, la que visualment destaca o és, funcionalment, més important.

El *contacte* és també un concepte important per als mesuradors, perquè alguns designen l'objecte per aquella part amb la qual l'individu interactua físicament –张 (*zhang*) per a la superfície plana de la taula, 把 (*ba*) per al mànec del ganivet, 头 (*tou*) per al cap del bestiar, etc.–. Finalment, veiem reflectit en els exemples (34) i (35) l'esquema del *lligam* en què les entitats estan connectades per un fil imaginari a favor d'un esforç compartit representat pels mesuradors col·lectius 对 (*dui*) i 套 (*tao*). Johnson (1987, 112) parla, a més, d'altres esquemes d'imatge, com ara l'esquema de superfície, el de grup o col·lecció, etc., que, a parer nostre, tenen necessàriament límits difusos amb l'esquema contenidor i el de part-tot, respectivament.

d) Processos metafòrics

Les metàfores conceptuais són esquemes abstractes que serveixen per agrupar expressions metafòriques, és a dir, funcionen com una plantilla cognoscitiva que proporciona camps semàntics sencers d'expressions metafòriques, per exemple *el*

¹¹⁵ L'ús de *gepa* respon alhora a un ús metafòric, ja que el sentit original de 峰 (*feng*) és 'pic'.

món és el món vegetal. Una expressió metafòrica, en canvi, és un cas individual d'una metàfora conceptual i totes formen part d'un sistema coherent.

En l'estructura interna de les metàfores conceptuais hi ha un *domini d'origen* que presta els seus conceptes a un *domini de destí*. Hi ha, per tant, la projecció d'uns conceptes des d'un domini conceptual a un altre. La projecció es concreta en una sèrie de correspondències: les ontològiques, que posen de manifest les relacions analògiques entre les parts més rellevants de cada domini, i les epistèmiques, que representen el coneixement que s'importa del domini d'origen al de destí, és a dir, els aspectes de coneixement comuns als dos dominis. La projecció d'informació és parcial, en el sentit que només es projecten determinades característiques rellevants. Les projeccions han de ser entre dues entitats de dominis diferents i estan limitades per les imatges esquemàtiques de què hem parlat més amunt. El domini d'origen resulta més accessible que el de destí, ja que hi ha un patró de direccionalitat, d'allò concret a allò abstracte (Cuenca 1999, 103), però és el domini de destí el que sembla imposar restriccions al d'origen.

Una metàfora d'imatge és una expressió metafòrica única basada en una imatge més aviat visual (Lakoff 1987), que es construeix a partir de l'aparellament de la imatge esquemàtica d'un domini d'origen amb la d'un domini de destí, és a dir, es basa en correspondències de facetes perceptives entre aquests dos dominis. Vegem com es concreta això amb l'ús dels mesuradors:

(38)	一枝烟	yi <u>zhi</u> yan	Una [brancó] cigarreta
(39)	一枝枪	yi <u>zhi</u> qiang	Un [brancó] fusell
(40)	一条路	yi <u>tiao</u> lu	Un [branca] carrer
(41)	一眼泉水	yi <u>yan</u> quanshui	Un [ull] aiguaneix
(42)	一辫子蒜	yi <u>bianzi</u> suan	Una [trena] all

Davant la metàfora conceptual *el món és el món vegetal* trobem les expressions metafòriques de (38), (39) i (40), en què *cigarreta*, *fusell* i *carrer* s'equiparen per analogia a una branca mitjançant els mesuradors 枝 (*zhi*) i 条 (*tiao*). Els exemples (41) i (42) també són metàfores d'imatge que corresponen a una metàfora

conceptual: *el món és el cos humà*. A (41) el punt o forat d'aflorament d'aigua a la superfície terrestre es representa mitjançant la metàfora 眼 (*yan*) 'ull'.¹¹⁶ A (42) la manera d'entrecreuar els filaments de l'all per fer-ne un rast s'equipara a la manera de trenar els cabells.

e) Processos metonímics

La metonímia és un tipus de referència indirecta mitjançant la qual al·ludim a una entitat implícita a través d'una altra d'explícita. La metonímia és un mecanisme principalment referencial, amb el qual remetem a una estructura de forma tàcita mitjançant una de major preeminència (Cuenca, Hilferty 1999, 114), però no és només un mecanisme de referència, sinó que també ens ajuda a la comprensió. Així com existeixen metàfores conceptuals, també existeixen metonímies conceptuals que funcionen com a plantilles per a la formulació d'expressions metonímiques. Quan agafem una part per referir-nos al tot, la part que escollim determina en quin aspecte del tot ens estem fixant. Allò que anomenem explícitament és el punt de referència que activa la subpart rellevant, que és el que Langacker (1987, 272-3) ha anomenat *zona activa*:

Those facets of an entity capable of interacting directly with a given domain or relation are referred to as the active zone of the entity with respect to the domain or relation in question.

Vegem alguns exemples amb mesuradors xinesos per il·lustrar aquesta relació entre punt de referència i zona activa:

(43)	一 <u>席</u> 人	<i>yi xi ren</i>	Un [estora] comensal
(44)	一 <u>把</u> 刀	<i>yi ba dao</i>	Un [mànec] ganivet
(45)	两 <u>杯</u> 茶	<i>liang bei cha</i>	Dues <u>tasses</u> de te
(46)	三 <u>名</u> 学生	<i>san ming xuesheng</i>	Tres [nom] estudiants

¹¹⁶ També en català *ull* té el sentit estès de 'forat' o 'clot' quan diem «els ulls d'un formatge», «l'ull d'una agulla» o «l'ull del pany».

En l'exemple (43), d'acord amb l'esquema d'imatge de lligam, ja que hi ha una contigüïtat física entre la persona i el lloc on seu, s'usa una metonímia en què s'esmenta una part 席 (*xi*) 'estora' o 'seient' per referir-se al tot 人 (*ren*) 'persona'. En l'exemple (44) també hi trobem un procés metonímic d'associació en què s'usa el punt de referència 把 (*ba*) 'mànec' per referir-se a tota la zona activa 刀 (*dao*) 'ganivet'. A (45), la metonímia és del continent 杯 (*bei*) 'tassa', que és el punt de referència, pel contingut 茶 (*cha*) 'te', que és la zona activa. En l'últim exemple, també es recorre a una metonímia, en què ens referim a les persones pel seu nom i en què el punt de referència 名 (*ming*) 'nom' serveix per referir-se a tota la zona activa 学生 (*xuesheng*) 'estudiants'.

Metàfora i metonímia són, doncs, dos processos cognoscitius cabdals en la categorització nominal del xinès que es complementen i, fins i tot, se sobreposen, ja que de vegades és difícil de traçar una línia divisòria clara entre elles:

(47)	一头蒜	<i>yi tou suan</i>	Una <u>cabeça</u> d'all
(48)	一头牛	<i>yi tou niu</i>	Un <u>cap</u> de vacum
(49)	三口人	<i>san kou ren</i>	Tres [boques] persones
(50)	一口井	<i>yi kou jing</i>	Un [boca] pou

Els exemples (47) i (48) il·lustren el fet que un mateix mesurador pot incloure membres tant per extensió metafòrica com metonímica. En el primer cas, l'ús de 头 (*tou*) 'cap' constitueix una metàfora d'imatge, i a (48) el mateix mesurador activa tot l'animal prenent el cap com a punt de referència mitjançant un procés metonímic. En l'exemple (49), l'elecció de 口 (*kou*) 'boca' converteix l'expressió en clarament marcada, ja que activa tota una sèrie de connotacions associades a aquest òrgan, com és la ingesta d'aliments i la consegüent càrrega que implica això per al cap de família. Aquest mesurador serveix, doncs, per subratllar aquest aspecte concret de l'ésser humà i, per les connotacions socials que té, s'usa principalment en els contextos lingüístics en què es parla de les persones com a membres d'una família.¹¹⁷

¹¹⁷ En català trobem exactament el mateix ús metonímic amb *boca*. Una de les definicions que té a l'*Hiperdiccionari* de l'Enciclopèdia Catalana és «persona com a consumidora d'aliments».

L'exemple (50) mostra com n'és de difícil, de vegades, dir si una expressió lingüística respon a un procés metafòric o metonímic, ja que tant podem dir que la boca del pou és aquella part que sobresurt més o amb la qual interactuem i per això prenem aquesta part per categoritzar-lo (metonímia), o bé estem equiparant l'aspecte del pou al d'una boca mitjançant la metàfora conceptual *el món és el cos humà* que hem esmentat més amunt.¹¹⁸

2.3 L'estructura semàntica

2.3.1 Les imatges

Com hem anat veient, la categorització humana es fonamenta bàsicament en l'experiència i la imaginació. Pel que fa a la imaginació, hem vist ja la importància de la metàfora i la metonímia, però ens falta un element cabdal: les imatges mentals, ja que funcionem, en gran part, gràcies a elles. Les imatges mentals són fruit de la nostra habilitat per construir una mateixa situació de maneres diferents (amb imatges diverses). Aquestes imatges es fixen en l'estructura gramatical i proporcionen un ventall d'expressions alternatives per codificar una conceptualització. Aquestes expressions solen ser funcionalment equivalents però diferents des del punt de vista semàntic, a causa de les diferents imatges que comuniquen (Langacker 1987, 110-1):

Two images of the same situation may differ as to which features of it are selected for explicit attention, the relative salience of these features, the level of abstractness or specificity at which it is treated, the perspective from which it is viewed, and so on.

Fins ara, la literatura ha passat totalment per alt aquest aspecte dels mesuradors xinesos: la capacitat d'evocar el mateix valor de realitat mitjançant imatges diferents. En la figura següent, per exemple, s'il·lustra com ens remetem a la mateixa zona activa (ganivet) mitjançant diferents punts de referència (el mànec i el tall, respectivament):

¹¹⁸ De nou, una metàfora compartida en català, ja que una altra de les accepcions de *boca* a l'*Hiperdiccionari* de l'Enciclopèdia Catalana és «obertura semblant o comparable a la boca» o «obertura que serveix d'accés».

	
<i>yi ba dao</i>	<i>yi kou dao</i>
一把刀	一口刀
un [mànec] ganivet	un [boca] ganivet

Fig. 3.1

Mentre que 一口刀 (*yi kou dao*) es refereix al ganivet com a instrument tallant, 一把刀 (*yi ba dao*) ho fa com a instrument que s'empunya. Adonar-se que aquestes dues expressions no són absolutament sinònimes, malgrat els mateixos valors de veritat i la dificultat de traslladar els matisos en traducció, és vital per entendre l'ofici que realitzen els mesuradors des del punt de vista cognoscitiu i l'aportació semàntica des del punt de vista pragmàtic.

2.3.2 Perfil i base

L'entitat designada per una expressió (*el perfil*, en termes de Langacker) és el que destaca més i es pot considerar una mena de punt focal. L'àmbit de l'expressió (*la base*, també en termes de Langacker) és la matriu subjacent de dominis cognoscitius rellevants que es requereixen o s'evoquen per tal d'entendre una expressió determinada, és a dir, el context necessari per a la caracterització del perfil, tot i que no cal que estigui nítidament definit. De vegades, *la base* fins i tot pot pertànyer a diversos dominis encara que no tots s'activin amb la mateixa claredat. La combinació de la base i del perfil dóna el valor semàntic. L'àmbit immediat per a la caracterització de l'expressió següent seria *cap*:

(51) 一双眼睛 *yi shuang yanjing* Un parell d'ulls

L'expressió explícita d'una noció n'augmenta la prominència i la fa més sobresortint. Encara que sapiguem que els ganivets tenen una part tallant, el fet que categoritzar-los mitjançant el mesurador 口 (*kou*) (figura 3.1) en ressalta aquest aspecte o part en

detriment d'altres. La prominència relativa és, doncs, una dimensió important de l'organització semàntica i gramatical (Langacker 1987, 293).

2.3.3 Figura i fons

La figura d'una escena és la subestructura que destaca respecte de la resta (fons) i al voltant de la qual s'organitza tota l'escena. La mateixa escena es pot estructurar destacant-ne figures diferents. Hi ha, però, diferents factors que contribueixen a la naturalitat o més alta possibilitat d'una elecció determinada (Langacker 1987, 120). Per exemple, una regió relativament compacta que contrasta vivament amb els seus voltants té una forta tendència a ser seleccionada com a figura. El focus d'atenció se sol percebre com a figura, tot i que aquests dos conceptes no tenen per què ser sinònims.

2.3.4 Punt de vista

Les persones filtrem la realitat, la interpretem i la traduïm a través del llenguatge. Cada expressió lingüística estructura una situació o escena mitjançant una imatge particular. Quan el parlant conceptualitza una escena per motius expressius, ha de fer eleccions pel que fa als diferents paràmetres i ajustos focals. Part de la tria resultant queda reflectida en el mesurador escollit. Els mesuradors funcionen, en part, com a filtre de la realitat, modelen la percepció i imposen un determinat punt de vista sobre les entitats del món, per això representen unes eines fantàstiques de subjectivació. Allan (1977, 308) es mostra convençut que la classificació nominal reflecteix el punt de vista del parlant amb relació a l'univers que l'envolta, almenys quan és conscient d'estar classificant:

To say that a classifier has meaning is to say that it indicates the perceived characteristics of the entities which it classifies; in other words, classifiers are linguistic correlates to perception, and when the perception of a given object changes, the classifier may change concomitantly –though there are constraints on how this may come about.

La perspectiva que es pren respecte de l'escena té una importància cabdal per a l'estructura gramatical i semàntica. Una mateixa entitat es pot veure des de molts punts de vista (recordem l'exemple del camell en el capítol anterior), la qual cosa és molt important per a les conceptualitzacions que es basen en l'experiència visual. Segons Langacker (1987, 123), les especificacions quant a la forma d'una entitat impliquen un punt de vista determinat. Des del moment que la nostra concepció d'una determinada entitat inclou un punt de vista canònic, aquesta informació necessàriament passa a formar part de la caracterització enciclopèdica de les expressions que les designen.

2.3.5 Deixi

Totes les expressions amb mesurador que comencen amb els demostratius 这 (*zhe*) i 那 (*na*) (*zhiliang cizu*) són deíctiques, ja que prenen els participants en l'acte de la parla com a punt de referència en l'expressió de definició i proximitat, i són el fons per indicar l'acte de comunicació, els seus participants i la seva disposició. Una expressió amb mesurador es pot definir, doncs, com aquella que inclou certa referència a un element de fons dins del seu àmbit d'expressió.

3 L'estructura de les categories

Un dels reptes per a la comprensió i l'aprenentatge de les categories representades pels mesuradors és fer més transparents les relacions internes de cada categoria i destriar-ne els millors exemples per tal de poder inferir la pertinença d'altres membres no apresos prèviament. L'estructura de les categories se sustenta en tres principis bàsics que són el denominador comú de totes les categories: centralitat, encadenament i influència dels models culturals.

3.1 Membres prototípics i membres perifèrics

Només ens cal donar un cop d'ull a qualsevol categoria de mesuradors per adonar-nos que hi ha certa disparitat en els seus membres, fet que en dificulta la comprensió i l'aprenentatge. Això no obstant, no tots els membres tenen el mateix estatus, ja que n'hi ha de més característics que d'altres. Això implica que certs membres són millors representants de la categoria i, per això, reben el nom de *membres prototípics*.

Existeixen diferents maneres d'identificar els membres prototípics. Si un determinat nom gaudeix d'un ampli consens quant a la seva pertinença a una determinada categoria (és a dir, quin mesurador li escau més), significa, entre d'altres coses, que aquest nom n'és un membre prototípic o, el que és el mateix, un bon exemple. Es pot preguntar directament als parlants, ja que la rapidesa en la resposta sol ser un símptoma de prototipicitat. Una altra possibilitat és consultar diccionaris i obres especialitzades, puix que no poden enumerar tots els membres d'una categoria, és de suposar que en citin els més prototípics.¹¹⁹ En definitiva, com diu Lakoff (1984, 11), els membres prototípics són els casos més clars de pertinença a una categoria:

Central members are recognized faster, are learned earlier, are used more frequently, facilitate matching tasks [...]. On the whole, central members seem to be used in comprehending the category as a whole. They therefore both aid in recognition, recall, and learning, and form the basis from which people generalize in certain situations.

Els membres prototípics són, doncs, cabdals per a l'organització i l'aprenentatge de les categories, ja que la pertinença d'un nom a una determinada categoria de mesurador s'estableix, en principi, a partir del grau de similitud amb el prototipus, que és una mena d'imatge mental que representa la categoria d'acord amb un model cognoscitiu idealitzat. Segons Lakoff (1987), la tensió o el desajust entre el model cognoscitiu idealitzat i l'exemplar categoritzat és el que provoca la valoració d'atipicitat. Els casos que no coincideixen amb el model cognoscitiu idealitzat d'aquella categoria n'esdevenen membres perifèrics. És a dir, la representativitat graduada (efectes de prototipicitat) sembla que prové dels models cognoscitius.

Els membres prototípics d'una categoria són aquells amb què els parlants pensen ràpidament o, més ben dit, se'ls acuden sense pensar. Per exemple, 眼镜 (*yanjing*) 'ulleres' ho és de la categoria 副 (*fu*), 茶具 (*chaju*) 'joc de te' de 套 (*tao*), 眼睛 (*yanjing*) 'ulls' de 双 (*shuang*) i 夫妇 (*fufu*) 'marit i muller' de 对 (*dui*). Segons Chang-Smith (1996), citat per Aikhenvald (2000, 309), 车 (*che*) 'cotxe' és el membre prototípic de la categoria 辆 (*liang*) per a vehicles de rodes, 纸 (*zhi*) 'paper' per a la categoria 张 (*zhang*) d'entitats amb una superfície plana i 笔 (*bi*) per a la categoria d'objectes allargats 枝 (*zhi*).

Les categories complexes estan estructurades per encadenaments. Els membres centrals estan lligats a d'altres membres i aquests, al seu torn, a d'altres. En definitiva, a partir d'uns membres prototípics i més centrals, a poc a poc altres membres es van incorporant a la categoria fins formar una categoria radial i complexa. La flexibilització del significat original facilita l'inclusió de membres nous a la categoria, ja sigui per extensió natural o metafòrica. Tant els membres d'extensió natural com els d'extensió metafòrica provenen directament dels centrals. Les següents paraules de Langacker (1991, 164) suggereixen que les extensions des del centre de les categories no són ni previsibles ni arbitràries, però sí motivades:

While the nouns that take a given classifier may form a coherent class largely predictable from its meaning, they can also be quite heterogeneous. This latter situation arises when a classifier is extended by virtue of cultural association or metaphor to entities that do not satisfy its original or narrowest semantic characterization [...].

S'han fet molt pocs treballs que estudiïn l'estructura interna d'una categoria de mesuradors, establint-ne els membres centrals, els d'extensió natural i els d'extensió metafòrica. D'una banda Tai i Wang (1990), fent una anàlisi del mesurador 条 (*tiao*) que hem esmentat amb anterioritat, i, de l'altra, Tai i Chao (1994), fent el mateix amb el mesurador 张 (*zhang*), són els dos únics casos de què tenim constància fins ara consagrats principalment a aquesta tasca. Quant a 条 (*tiao*), hem vist que els autors van concloure que 鱼 (*yu*) 'peix', 裤子 (*kuzi*) 'pantalons' i 腿 (*tui*) 'cama' són

¹¹⁹ V. els apèndixs 1 i 2 per comprovar que diccionaris i obres especialitzades acostumen a coincidir.

membres centrals de la categoria; en canvi, 街 (*jie*) ‘carrer’, 河 (*he*) ‘riu’, 路 (*lu*) ‘camí’ i 影子 (*yingzi*) ‘ombra’ són membres d’extensió natural, és a dir, pertanyen a aquesta categoria per similitud amb els membres centrals. És a dir, si els membres centrals són objectes concrets de tres dimensions amb una forma allargada, els membres que representen objectes concrets de dues dimensions amb una forma allargada ho són per extensió natural i els membres que són entitats invisibles o abstractes als quals s’atribueix una forma allargada imaginada en són membres per extensió metafòrica.

En el cas de 张 (*zhang*) es va veure que hi ha quatre subgrups dins de la categoria: 1) prototipus que consisteixen en objectes amb cordes que es poden estirar, com ara 弓 (*gong*) ‘arc’, 古琴 (*guqin*) ‘cítara’ i 犁 (*li*) ‘arada’; 2) una primera extensió per a objectes que es poden estendre, com ara 网 (*wang*) ‘xarxa’, 帆 (*fan*) ‘vela’ i 帐篷 (*zhangpeng*) ‘tenda’; 3) una segona extensió per a coses planes que es poden enrotllar, com ara 纸 (*zhi*) ‘paper’ i 皮肤 (*pifu*) ‘pell’, i 4) una tercera extensió per a objectes amb sostres plans, com ara 床 (*chuang*) ‘llit’ i 桌 (*zhuo*) ‘taula’. És a dir, un cop establert el grup de membres centrals (objectes que tenen cordes que s’estiren), es van buscar quines similituds hi tenien la resta de membres i es va veure que hi ha un altre grup d’objectes que té cordes d’una altra mena i que formen una superfície plana en ser estirades. El tercer grup d’objectes que es va identificar no té cordes però són plans de forma natural. Finalment, els objectes restants també tenen quelcom en comú amb els anteriors: compten amb una superfície plana en la seva estructura que sol ser aquella part amb la qual hi ha més interacció física.

Els dos treballs precedents parteixen de l’etimologia per tal de determinar quin és el grup de membres centrals a partir del qual s’ha anat estenent o ampliant semànticament la categoria. Tot i que reconeixem la validesa d’aquesta estratègia, s’ha fet servir amb molt pocs casos i, per tant, caldria aplicar-la a moltes més categories de mesuradors per comprovar si és satisfactòriament explicativa per a tota

la resta. El que hem observat és que el grup de membres centrals de 张 (*zhang*) no són actualment els més representatius de la categoria.¹²⁰

L'estructura interna d'una categoria es basa, doncs, en uns membres centrals a partir dels quals s'han afegit altres membres de manera natural, ja sigui per similitud física o funcional,¹²¹ i de manera metafòrica, és a dir, les característiques que se'ls han imputat no són observables, sinó fruit del nostre pensament imaginatiu, tal com fan notar Adams i Conklin (1973, 3): «A class containing a nuclear set of nouns sharing one feature may be extended by inclusion of associated nouns on both intrinsic and metaphoric grounds».

És possible tenir membres centrals a cada estrat (o extensió) de la categoria. Això implica que els membres prototípics no es limiten als membres centrals, sinó que podem tenir membres prototípics que pertanyen a la categoria per extensió natural o metafòrica. Veurem nombrosos exemples en el capítol següent, dels quals en recollim uns quants com a testimoni: 手镯 (*shouzhuo*) 'braçalet', 对联 (*duilian*) 'díptic', 眼镜 (*yanjing*) 'ulleres', 扑克牌 (*pukepai*) 'cartes', 中药 (*zhongyao*) 'medecina xinesa' i 表情 (*biaoqing*) 'expressió facial' són tots membres prototípics de la categoria 副 (*fu*) malgrat que corresponen a diferents estadis dins de la categoria.

No tot allò que forma part dels nostres coneixements enciclopèdics d'una entitat té el mateix estatus, sinó que forma una gradació pel que fa a la seva centralitat (Langacker 1987, 158). Cada llengua o cultura dóna prioritat a uns trets que són els que després ens serveixen per categoritzar les entitats del món. Aquest aspecte contribueix a fer que un sistema de classificació es percebi com a arbitrari des d'una altra cultura.

D'acord amb Ungerer i Schmid (1996, 29), l'estructura dels atributs de les categories prototípiques és la següent: 1) Els membres prototípics de les categories

¹²⁰ Potser es degui a la menor presència social d'aquests objectes (arc, arada, cítara, etc.) a la Xina actual.

¹²¹ Per a Erbaugh (1984) la forma és més determinant per a la categorització que no pas la funció.

cognoscitives tenen el major nombre d'atributs en comú amb altres membres de la categoria i el menor nombre d'atributs que també apareixen en els membres de categories veïnes. En termes d'atributs, això significa que els membres prototípics d'una categoria són el màxim de diferents dels membres prototípics de la resta de categories. 2) Els mals exemples (o membres marginals) d'una categoria comparteixen només un nombre petit d'atributs amb la resta de membres de la categoria, però també tenen diversos atributs que pertanyen a d'altres categories.

Pel que hem vist fins ara, doncs, està clar que en cada categoria de mesuradors hi haurà membres més prototípics i d'altres de més perifèrics, els quals s'inclouran en aquesta categoria o en una altra en funció del context i de les necessitats comunicatives. La bondat d'una entitat es determina globalment (Ungerer, Schmid 1996). En un primer estadi, la percepció de l'objecte és holística i, posteriorment, i de manera opcional, es duu a terme una mena de descomposició en propietats individuals. La percepció *gestalt* sembla jugar un paper important en la categorització i estimació de la bondat d'una entitat. En definitiva, el prototipus és una imatge *gestalt* i funciona, per tant, com a model o punt de referència cognoscitiu. Això significa que és possible donar com a millors exemples d'una determinada categoria els membres més centrals, sense que això impliqui que en siguin els únics representats possibles.

3.2 Principi de semblança de família

El principi de semblança de família de Wittgenstein, desenvolupat posteriorment per Rosch i Mervis, ens ofereix una alternativa a l'enfocament clàssic en el qual els atributs han de ser comuns a tots els membres de la categoria i ens explica, alhora, per què les categories de mesuradors xinesos agrupen sota el seu paraigua entitats aparentment sense connexió entre elles. Aquest principi té, doncs, un gran potencial explicatiu de les associacions internes que han portat a la creació d'una categoria complexa.

Les línies d'associació entre els membres d'una categoria no s'estableixen necessàriament entre els exemplars de l'entitat i el prototipus, sinó perquè un element s'assembla a un altre que sí que té certs atributs en comú amb la imatge mental del prototipus. Per tant, no és necessari que tots els membres d'una categoria tinguin algun atribut en comú entre ells ni tan sols algun atribut en comú amb el prototipus, sinó que les associacions són múltiples. Això no obstant, hi ha certes influències que van dels membres centrals als no centrals, però no en sentit contrari.

La coherència d'una categoria la proporciona, doncs, el principi de semblança de família. Sabem que la inclusió de les entitats en una categoria té o ha tingut una motivació semàntica; ara bé, el repte consisteix a explicar aquestes relacions de similitud i com s'han construït els encadenaments. Potser no serem capaços de trobar explicacions pel que fa a la pertinença a una categoria de totes les entitats, ja que l'ús dels mesuradors està íntimament lligat a l'experiència física i cultural i, o bé perquè és possible que mai no estiguem del tot familiaritzats amb els mites i les creences de la cultura que estudiem, o bé perquè desconexem els canvis històrics que els han fet desaparèixer de la consciència col·lectiva mentre que la classificació, en molts casos, ha romàs igual. Això fa que la pertinença d'alguns membres a una categoria es mostri sincrònicament arbitrària i no motivada. A jutjar per la cita següent d'Allan (1977, 294), és, per tant, important conèixer quins són els dominis experiencials bàsics i els models idealitzats del món específics d'aquella cultura per poder esbrinar alguns dels encadenaments dins de la categoria:¹²²

The relationship between noun and classifier in classifier languages is typically explicable, but not always predictable without extensive knowledge of the relevant language. However, it is not unusual for a noun class to include a number of members which SEEM to have been arbitrarily assigned to it, although a rational explanation might turn out to be available to the industrious scholar. Many people have pointed out that outsiders cannot predict correctly what class a noun will fall into.

En definitiva, no tots els membres d'una determinada categoria han de tenir propietats comunes. Les categories es justifiquen per línies d'associació entre els

¹²² Des del nostre punt de vista, el xinès és una llengua especialment lligada a simbolisme, mites i llegendes. Per a nosaltres, no està del tot clar, però, si la influència és sempre en el mateix sentit, és a dir, si les llegendes donen lloc a expressions lingüístiques o si a partir d'una expressió lingüística s'inventa una història explicativa.

diferents exemples i no per la relació entre els exemples i el prototipus. D'acord amb aquest principi, és possible que els membres d'una determinada categoria no tinguin cap tret en comú. De vegades alguns membres s'inclouen en una categoria sense compartir-hi cap tret definitori, sinó per associació amb alguna altra dimensió que té algun membre de la classe. Quan una part de la població no categoritza una entitat en una determinada categoria pot ser perquè els encadenaments que hi estan implicats encara no s'hagin estabilitzats.

3.3 Límits difusos entre categories

Tal com hem comentat més amunt, els membres marginals d'una categoria comparteixen pocs atributs amb la resta de membres de la categoria, però en comparteixen també amb d'altres categories, això dibuixa un panorama en què les fronteres entre categories són difuses o vagues. És a dir: les categories no són compartiments estancs amb fronteres definides i nítidament delimitades, sinó que el pas d'una categoria a una altra és gradual i ve marcat pels membres perifèrics.

Tai i Wang (1990), en l'estudi de la categoria 条 (*tiao*) i la seva relació amb d'altres de properes cognoscitivament: 枝 (*zhi*) i 根 (*gen*), van concloure que a més a més dels encavalcaments entre elles en base a la forma allargada dels objectes, també s'encavalquen amb altres mesuradors basats en d'altres tipus d'atributs. Tai i Chao (1994) van realitzar una anàlisi semblant amb els mesuradors de la família 张 (*zhang*): 幅 (*fu*), 片 (*pian*) i 面 (*mian*), i també van concloure que hi havia certs encavalcaments, tot i les diferents bases cognoscitives de cada categoria.¹²³

En l'enquesta que vam realitzar nosaltres mateixos per estudiar les categories 对 (*dui*), 双 (*shuang*), 副 (*fu*) i 套 (*tao*) també es van fer palesos els límits difusos entre elles. El fet que hi hagi entitats a cavall entre dues categories provoca vacil·lació a l'hora de categoritzar-les (v. apt. 4.1.2 d'aquest mateix capítol). Per exemple, 耳环

¹²³ V. apt. 1 d'aquest capítol per a un repàs de les bases cognoscitives del sistema de classificació del xinès.

(*erhuan*) ‘arracades’ vacil·la entre 对 (*dui*) i 副 (*fu*), 翅膀 (*chibang*) ‘ales’ vacil·la entre 对 (*dui*) i 双 (*shuang*), 手套 (*shoutao*) ‘guants’ vacil·la entre 双 (*shuang*) i 副 (*fu*), etc. En definitiva, les categories no són discretes, sinó que el pas d’una categoria a una altra és gradual.

3.4 Influència dels models culturals i socials

En la part inicial d’aquest capítol ja hem subratllat la importància dels sistemes de classificació lingüística com a reflex de la interacció de les persones amb el món. Denny (1979) i d’altres autors defensen que els significats que expressen les diferents categories de mesuradors estan estretament associats a factors ecològics, és a dir, la tecnologia de subsistència. Adams i Conklin (1973, 7) també opinen que: «Many of the function-based classes are language-specific and reflect cultural orientations of the speakers».

Quan estudiem en detall els sistemes de classificació ens adonem també de la importància que tenen determinades entitats per a les cultures respectives. Segons Erbaugh (1986, 403-4), hi ha una estreta relació entre el fet que un mesurador sigui molt específic (amb pocs membres en la seva categoria) i el valor que històricament han tingut aquelles entitats en el context de la cultura xinesa. Segons aquesta autora, un terç dels mesuradors més importants tenen un sol referent habitual. Entre aquests mesuradors hi ha 本 (*ben*) per a llibres, 匹 (*pi*) per a cavalls, 句 (*ju*) per a parts del discurs o versos, 首 (*shou*) per a poemes, 顶 (*ding*) per a barrets i 位 (*wei*) per a gent respectable. Totes aquestes entitats han estat altament valorades al llarg de la història xinesa: s’ha venerat la paraula escrita, els cavalls han estat sempre l’animal imperial i els barrets han servit per mostrar el rang social.

D’acord amb la hipòtesi de Sapir-Whorf, cada comunitat lingüística té la seva pròpia manera d’experimentar, segmentar i estructurar la realitat. L’estructura del llenguatge que utilitzem influeix en la manera com entenem el nostre medi. En conseqüència, la imatge de l’univers varia d’una llengua a una altra. Els hàbits lingüístics de la nostra

comunitat ens predisposen a una determinada interpretació o, dit d'una manera poètica, tot parlant és presoner de l'univers constituït per la seva pròpia llengua.

A partir de finals de la dècada de 1960 es van començar a realitzar nombrosos estudis i experiments sobre la percepció humana i la categorització (Rosch; Tversky, Hemenway; Labov; Ungerer, Schmid) que van demostrar que hi ha un cert grau d'universalitat en la percepció humana bàsica. Les seves conclusions van servir també per posar en dubte la línia més dura de la teoria del relativisme lingüístic de Sapir-Whorf, com ara en aquesta cita d'Allan (1977, 308-9):

The recurrence of similar classifiers in all classifier languages apparently refutes, in a crucial area of language, a 'strong' interpretation of Whorf's claim [...]. The comparison of classifiers in many languages shows that the ways in which language communities categorize sensory experiences are not so diverse after all.

Pot ser que la visió de Sapir-Whorf sigui massa radical, però, sense voler entrar en la discussió de qui és primer: l'ou o la gallina, ens sembla que no es pot negar l'estreta relació entre llengua, pensament i cultura. El que aparentment pot semblar arbitrari en la llengua d'una cultura vist des d'una altra pot ser, de fet, motivat per una realitat diferent, una manera diferent d'experimentar la realitat o, senzillament, per una manera diferent d'organitzar-la. Tabakowska (1993, 132-3) qüestiona si les realitats són tan diferents o si la diferència rau només en el fet que cada comunitat adopta unes convencions diferents:

Although cognitive processes themselves are universal for all human beings, the same experience may motivate different conceptual systems in the same measure as different experiences may condition differing conventions, which in turn sanction specific ways of seeing the world (or dimensions of imagery), different for different languages.

Nosaltres som partidaris de considerar que les divergències en les realitats de les distintes cultures, siguin o no molt diferents, no són tan determinats de cara a la categorització lingüística. Les diferències es deuen més aviat a estratègies comunicatives diverses que s'han anat fixant al llarg del temps i que, a força de repetir-les, les comunitats respectives perceben com a normals. Hi ha, doncs, un cert component d'arbitrarietat combinat amb la motivació semàntica. Comparem alguns

exemples del català i del xinès per veure que no són tan diferents les realitats sinó els mecanismes de categorització:

(52)	一张纸	yi <u>zhang</u> zhi	Un <u>full</u> de paper
(53)	一片叶子	yi <u>pian</u> yezi	Una [làmina] fulla
(54)	一片刀片	yi <u>pian</u> daopian	Una [làmina] fulla d'afaitar
(55)	一扇 ¹²⁴ 门	yi <u>shan</u> men	Una [batent] porta ¹²⁵

En català, *fulla* (d'arbre) i *full* (de paper) són dues entitats molt properes cognoscitivament –de fet, ambdós termes provenen del mot llatí *folium*¹²⁶– que per extensió metafòrica es poden aplicar als batents de les portes, a les fulles d'afaitar i a les làmines de paper, entre d'altres. En xinès, en canvi, aquestes entitats s'organitzen en tres categories diferents 片 (*pian*) 'placa de fusta' a (53) i (54), 张 (*zhang*) 'estendre' a (52) i 扇 (*shan*) 'batent' a (55), també fruit de processos cognoscitius d'extensió metafòrica.

Podem trobar innumbrables exemples de divergències en la categorització entre el xinès i el català d'entitats existents a les dues cultures. Per exemple, en català la porció d'alguna cosa es categoritza d'una manera o altra en funció de quina cosa es tracta i en xinès, en canvi, sembla que es fa més en funció d'altres paràmetres:

(56)	一块香皂	yi <u>kuai</u> xiangzao	Una <u>pastilla</u> de sabó
(57)	一块巧克力	yi <u>kuai</u> qiaokeli	Una <u>rajola</u> de xocolata/ Una <u>pastilla</u> de xocolata/ Un <u> tros</u> de xocolata
(58)	一块糖	yi <u>kuai</u> tang	Un <u>terròs</u> de sucre/ Un caramel
(59)	一块面包	yi <u>kuai</u> mianbao	Un <u> tros</u> de pa

El xinès utilitza el mateix mesurador partitiu per indicar porcions de formes i mides força diferents entre elles, la qual cosa significa que el procés d'extensió natural de la categoria és força flexible. En el cas de *xocolata* veiem que el xinès categoritza igual

¹²⁴ Aquest caràcter, que significa 'batent', està format per una porta (户) i dues ales o plomes (羽).

¹²⁵ El caràcter tradicional de porta, està format per dos batents (門).

una porció gran que una porció petita. Aquesta diferència es pot deure al fet que en la cultura xinesa la xocolata és un producte luxós de tardana introducció i de consum no gaire estès; a casa nostra, en canvi, és un producte bàsic des de fa segles i, probablement per això, és més important per a nosaltres distingir les formes i les quantitats a l'hora de categoritzar-la. Hem vist amb aquests exemples que cada cultura usa metàfores diferents per realitzar la categorització de les mateixes entitats. La cerca etimològica de l'exemple (58), però, ens ha permès fer una descoberta curiosa. *Terròs* és un mot d'origen incert, però sembla que està relacionat semànticament amb *terra* que, curiosament, és també el significat original de 块 (*kuai*) que significa 'tros de terra', la qual cosa contribueix a refermar la tesi que, al cap i a la fi, els processos cognoscitius implícits en ambdues llengües no són tan diferents.

Observem, en canvi, que el xinès categoritza de manera diferent els trossos de carn o de verdura, fet comprensible ja que la grandària i forma dels ingredients juga un paper fonamental dins la tradició culinària xinesa:

- (60) 一块肉 *yi kuai rou* Un [tros quadrat: dau] de carn
 (61) 一片肉 *yi pian rou* Una [tros prim: làmina] de carn
 (62) 一丝肉 *yi si rou* Una [tros prim: tireta] de carn

Tot i que en català tenim la paraula *filet* que es refereix a un tros de carn en forma de làmina (per fer a la planxa, per exemple), la realitat a la qual es refereix no és la mateixa que es correspon a 丝 (*si*) 'tira' o 'fil', ja que en xinès els trossos de carn sempre són de mides reduïdes per tal poder-los agafar amb els palets i ficar-se'ls a la boca d'un sol cop. Quan parlem de la manera de tallar, en català podem dir *a la juliana* –que podria ser un equivalent de 丝 (*si*)–, però no se sol dir *una juliana de carn*.

El paper cultural de les entitats és molt extrínsec, ja que no té tan a veure amb com són aquestes entitats sinó amb com les veuen els membres d'una determinada

¹²⁶ Informació extreta de Bruguera (1996).

comunitat. Per això, és més difícil aprendre els mesuradors usats per categoritzar entitats que tenen un valor especial per a la cultura xinesa, ja que no podem deduir-ho a partir dels seus trets externs, sinó que es basa en els valors que se li atribueixen. Per exemple, possiblement serà més fàcil generalitzar l'ús del mesurador 条 (*tiao*) per a coses llargues i estretes que l'ús del mesurador col·lectiu 对 (*dui*) per a entitats que acostumen a anar aparellades, ja que aquest aparellament sovint no és real, sinó imaginat, imposat culturalment o a conseqüència dels costums socials. Així doncs, és gràcies als models cognoscitius o, dit d'una altra manera, al nostre coneixement del món que sabem si un enunciat és correcte o no, ja que interpretem els elements lingüístics tot contrastant-los amb els nostres coneixements. Johnson i Lakoff (1980, 57) van més enllà afirmant que: «[...] all experience is cultural through and through, that we experience our “world” in such a way that our culture is already present in the very experience itself».

L'estructura semàntica depèn de cada llengua i la construcció del significat està subjecta a variables lingüístiques i culturals. Els models culturals no només influeixen la selecció de prototipus, sinó que són igualment importants en la selecció de la perspectiva del nivell bàsic. A més a més, els models culturals no són estàtics sinó canviants, tot i que a vegades els objectes han canviat el seu aspecte o funcionalitat i es continuen categoritzant igual que abans. Així doncs, no sempre els canvis socials o històrics es reflecteixen en un canvi lingüístic, ja que encara que la llengua va evolucionant, no ho fa tant ràpid com la societat,¹²⁷ fet que també dificulta la nostra comprensió sincrònica de l'estructura de les categories. En xinès, això també succeeix amb l'aparellament dels mesuradors amb certs noms, com ara la categorització de gerros i braçalets amb el mesurador 对 (*dui*) 'parell'. Killingley (1983, 113) ho explica de la manera següent:

Although speculative, our observation that mensural classifiers tend to become sortal could throw some light on why certain classifiers like *doey*³¹²⁸ [...], which are almost fully mensural, should have one or two ambiguous uses in which the referent of the noun classified may be either a single object or paired objects viewed as a double unit. [...] A possible explanation may be that traditionally bracelets and rings were

¹²⁷ En pot ser un exemple la pesseta, que encara que hagi desaparegut com a objecte diari, és previsible que continuï present en el nostre llenguatge en expressions del tipus «no tinc ni un duro», «donar duros a quatre pessetes», etc.

¹²⁸ Es refereix a 对 (*dui*).

worn in pairs, or expected to be worn in pairs. But the fashion changed at some time without a corresponding change in the classifier [...].

També n'és un bon exemple la categorització de mots com ara *notícia*, *opinió*, *raó*, *lleï*, *acord*, *ordre*, *provisió* i *anotació* com a membres de la categoria 条 (*tiao*) per a coses llargues i estretes. La inclusió d'aquestes entitats abstractes en aquesta categoria basada en la forma és possible gràcies a processos d'extensió metafòrica que atorguen un aspecte imaginat a aquestes entitats. Ara bé, aquesta extensió metafòrica està directament associada al fet que aquest tipus de documents tradicionalment s'han escrit de forma vertical i en tires de bambú, per tant, l'extensió metafòrica s'estructura en un domini experiencial amb el qual encara estan familiaritzats la majoria de parlants xinesos (Tai, Wang 1990).¹²⁹

4 La selecció del mesurador

La majoria de coses es poden anomenar de més d'una manera dins d'una mateixa llengua. Per exemple, podem dir *aigua* o bé H₂O. Gairebé mai dos parlants tenen concepcions exactament idèntiques d'una entitat ja que la seva percepció pot variar amb l'experiència, però tenen prou en comú com perquè la comunicació tingui lloc. Tenen bàsicament la mateixa gamma de coneixements convencionals sobre una determinada entitat, de manera que per a la majoria d'objectius lingüístics les seves concepcions són funcionalment equivalents.

De fet, els parlants d'una comunitat estan d'acord en el nom de moltes coses en diversos contextos, ja que habitualment anomenem les coses amb l'etiqueta més comuna, la més accessible a la memòria, la que té més utilitat en una gran varietat de contextos. Això explica per què, en moltes situacions, el parlant no pensa ni un moment el mesurador que necessita per a un determinat nom, ja que agafa el que té més a mà sense risc d'equivocar-se.

¹²⁹ Una altra interpretació possible és que aquestes entitats es perceben intuïtivament com a llargues i estretes, amb un principi i un final (v. Anderson 1999).

Malgrat la freqüent coocurrència d'alguns mesuradors amb determinats noms, el sistema de classificació del xinès no és gens rígid, ja que hi pot haver factors molt diversos que prioritzin una opció enfront d'una altra. Erbaugh (1986) argumenta que si el sistema de classificació del xinès fos categòric i gramatical, la menció d'un objecte implicaria l'ús obligatori i previsible d'un determinat mesurador amb una regularitat comparable a la del gènere gramatical, i està demostrat que no és així. No totes les llengües classificadores, però, tenen tanta flexibilitat en l'ús del mesurador com el xinès. Erbaugh (1986, 401) apunta una de les possibles raons:

An alternative explanation for this variability might be that the noun classifier system is not native to Chinese but rather borrowed from the Thai, possibly repeatedly over several periods of close historical contact and exchange of tribute and goods. The classifiers have remained Chinese, but never became a fully automatic part of the grammatical level of the language, and so allowed a fluidity of use which is greater than that for languages in which noun class markers are more obligatory, conventional, and automatic [...].

Un cop coneixem quines són les grans categories de classificació del xinès, els principis i processos cognoscitius bàsics que formen el substrat de tota categorització, podem passar a analitzar els aspectes més concrets relacionats amb les coocurrències entre noms i mesuradors i les restriccions a què s'han de sotmetre els parlants a l'hora d'adjudicar una categoria determinada a un nom.

4.1 Motius de variabilitat en l'elecció del mesurador

El repte que planteja als estudiants el sistema de classificació lingüística del xinès no és tant l'adjudicació de noves categories als noms, sinó el fet que aquesta adjudicació no és fixa, ans depèn de molts factors. Així doncs, l'estratègia d'aprendre el mesurador juntament amb el nom el primer cop que ens apareix els pot dur a la conclusió errònia que amb aquell mesurador ja en tindran prou per a tots els contextos. Si bé és cert que l'aprenentatge d'un dels mesuradors més prototípics per a un nom pot reportar certa rendibilitat pràctica a l'estudiant, per a nosaltres seria un gran error no acompanyar-ho d'una explicació de tots els factors que poden entrar en joc a l'hora de fer les seleccions, ja que són molt variats i el pes específic de cadascun d'ells és el que realment determina l'elecció en cada cas. Aquests factors

parteixen de l'idiolècte del parlant que, d'altra banda, no pot escapar a la influència del seu dialecte, estan associats al registre i constrets per la situació comunicativa. A continuació els comentarem individualment, sense que això impliqui que siguin factors discrets i desconnectats entre si.

4.1.1 Valències o restriccions gramaticals

Existeix una relació gramatical molt estreta entre els noms i els mesuradors. De fet, la naturalesa o les propietats intrínseques de l'entitat que designa el nom tenen un efecte sobre l'elecció del mesurador més escaient. Tot i que aquesta relació no és tan limitada com la que hi ha en català entre un nom i el seu gènere (ja que el punt de vista del parlant hi té certa incidència), sí que és un primer condicionant per a l'elecció.

La capacitat de coocurrència pot variar molt d'un nom a un altre i hi ha, per tant, entitats que poden ser categoritzades de més maneres que d'altres. Les combinacions o la coocurrència amb els mesuradors és un fenomen comparable al concepte de les valències en química, és a dir, el poder o la capacitat de combinació que tenen determinades entitats amb unes altres (Langacker 1987, 277). Això implica que només una proporció relativament petita de les combinacions potencialment possibles d'una entitat són posteriorment sancionades per la convenció.

Hi ha entitats amb molt poques valències o capacitat de combinació, com ara 眼镜 (*yanjing*) 'ulleres' i 床 (*chuang*) 'llit', que se solen combinar sempre amb els mesuradors 副 (*fu*) i 张 (*zhang*), respectivament. Com que aquestes combinacions són força rígides i gairebé úniques, és difícil dissociar-les i esdevenen una mena d'*unitat* (v. apt. 4.2.1 d'aquest mateix capítol). Per això, quan un nom pràcticament només té una valència, no es produeix cap tipus de vacil·lació en l'elecció del mesurador. En canvi, hi ha entitats que, per la seva naturalesa, són molt més flexibles a l'hora de combinar-se, com ara 绳子 (*shengzi*) 'corda': 一条绳子 (*yi tiao shengzi*) 'una corda', 一段绳子 (*yi duan shengzi*) 'un tros de corda', 一根绳子 (*yi gen*

shengzi) ‘una corda’, 一股绳子 (*yi gu shengzi*) ‘una corda’, 一团绳子 (*yi tuan shengzi*) ‘un rotlle de corda’, 一米绳子 (*yi mi shengzi*) ‘un metre de corda’, etc. Hi pot haver moltes raons que expliquin per què hi ha noms amb més valències que d’altres. Pot estar parcialment relacionat amb el fet de si els mots són o no polisèmics, ja que el mesurador ajuda a delimitar-ne el domini, o bé que les entitats a què es refereixen siguin indiscretes i necessitin algun tipus de delimitació per referir-s’hi. També pot ser que hi hagi entitats amb menys valències perquè estan cognoscitivament més clares, en el sentit que la interacció o funcionalitat dóna menys joc que d’altres. Sigui com sigui, aquest aspecte no és fàcil d’aclarir ja que és possible que els criteris d’acord amb els quals un nom pot anar amb un o més mesuradors siguin més aviat arbitraris (Bisang 1999, 134).

Més enllà de la diversitat d’usos sancionats per la convenció, hi ha certes combinacions entre mesuradors i noms més prototípiques que d’altres, tot i que la prototipicitat també pot estar sancionada dialectalment. Per exemple, 月亮 (*yueliang*) ‘lluna’ s’associa prototípicament amb 轮 (*lun*) ‘disc’, si és plena, i amb 钩 (*gou*) ‘ganxo’ si és minvant o creixent, tot i que també són possibles altres combinacions, com ara 盘 (*pan*) ‘plat’ i 弯 (*wan*) ‘corbat’, respectivament. Per tant, aquestes possibilitats no tenen el mateix estatus, ja que n’hi ha de més canòniques o prototípiques que la resta gràcies a la freqüència d’ús i al caràcter no marcat de les construccions.

Hi ha autors que s’han adonat que no tots els mesuradors poden coocórrer amb tots els noms, sinó que hi ha una certa correlació entre les classes de noms i les classes de mesuradors. Els noms comptables solen coocórrer amb el seu propi mesurador individual (Zhu Dexi 1998; Peng Rui 1996; Luo Anyuan 1996¹³⁰), però ho poden fer també amb d’altres tipus (Peng Rui 1996). Els noms de matèria no tenen el seu propi mesurador individual i només es poden aparellar amb mesuradors estàndard, temporals o els indefinits 点儿 (*dianr*) i 些 (*xie*) (Zhu Dexi 1998; Peng Rui 1996; Luo

¹³⁰ Segons Luo Anyuan (1996, 89), els noms individuals tant poden prendre mesuradors individuals com col·lectius.

Anyuan 1996) i els col·lectius (Peng Rui 1996).¹³¹ Els noms col·lectius només es poden aparellar amb mesuradors col·lectius o indefinits¹³² (Zhu Dexi 1998; Peng Rui 1996).¹³³ Els noms abstractes només es poden aparellar amb mesuradors verbals, de classe, indefinits (Zhu Dexi 1998; Peng Rui 1996; Luo Anyuan 1996)¹³⁴ i alguns mesuradors individuals amb el significat molt atenuat, com ara 个 (*ge*)¹³⁵ (Peng Rui 1996). Els noms propis no se solen aparellar amb mesuradors (Zhu Dexi 1998; Peng Rui 1996). El problema d'aquest enfocament és que aquesta classificació dels noms és molt poc genuïna, és a dir, cap llibre de text ni gramàtica del xinès divideix els noms d'acord amb aquests termes, probablement perquè els noms en xinès són més versàtils que en català; prova d'això és que hi ha certes contradiccions entre els autors que acabem d'esmentar.

En definitiva, l'estructura interna determina l'àmplia gamma de combinacions potencials a partir de les quals es fa la selecció i la possibilitat que determinades combinacions s'explotin de manera convencional.

4.1.2 Ambigüitat cognoscitiva

Una de les raons per què podem trobar diferents mesuradors amb un mateix nom és perquè el nom, com a símbol, és precís, però els seus referents físics poden tenir suficients característiques diferents, de manera que diferents mesuradors siguin apropiats (Adams 1986, 242). Això és el que Tai i Wang (1990) anomenen *ambigüitat cognoscitiva*. Adams i Conklin (1973, 2) també s'adonen que la varietat de mesuradors amb un mateix referent es deu a l'atribució de diferents propietats a aquest referent:

¹³¹ Com ara 一斤肉 (*yi jin rou*) 'un jin de carn', 一桶水 (*yi tong shui*) 'una galleda d'aigua' i 一些粮食 (*yi xie liangshi*) 'una mica de gra'.

¹³² Com ara 一令纸张 (*yi ling zhizhang*) 'una raima de paper'.

¹³³ Peng Rui (1996) inclou els partitius dins dels col·lectius.

¹³⁴ Como ara 一种道德 (*yi zhong daode*) 'un tipus de moral', 一个主意 (*yi ge zhuyi*) 'una idea' i 一次会议 (*yi ci huiyi*) 'una conferència'.

¹³⁵ De fet, podem trobar nombrosos exemples en què noms abstractes s'aparellen amb mesuradors individuals amb un sentit no tan atenuat.

A noun is not restricted to occurrence in a single class. If it can be perceived as possessing any of several different semantic features which are the basis of classes, then it may be included in each of those classes. Shifting the numeral classifier of a noun shifts the focus from one salient parameter to another. Classification is dynamic.

Els exemples següents il·lustren com l'ús d'un mesurador diferent amb una mateixa entitat implica una alteració en el paràmetre o propietat ressaltada en cada cas, tot i que caldria veure si aquesta elecció és sempre conscient:¹³⁶

- (63) 一扇门 *yi shan men* Una porta [la part mòbil o batent]
 (64) 一面门 *yi mian men* Una porta [la superfície plana de la fulla]
 (65) 一道门 *yi dao men* Una porta [el pas]
 (66) 一个门 *yi ge men* Una porta [el forat]¹³⁷

El canvi en la propietat ressaltada del referent es pot exemplificar igualment amb dibuixos. Les figures següents mostren gràficament la imatge que presumptament s'evoca en cada cas en funció del mesurador escollit:

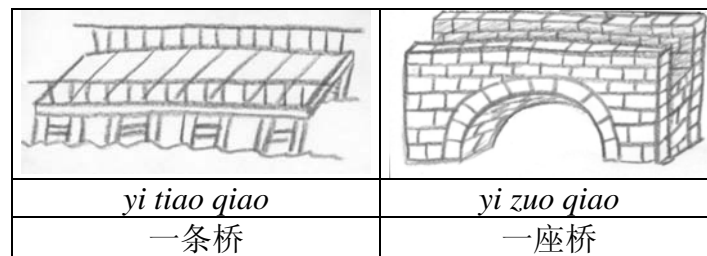

Fig. 3.2

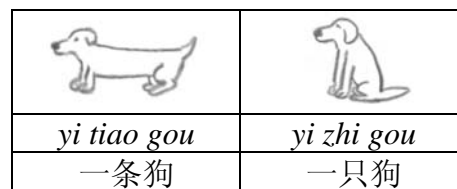

Fig. 3.3

¹³⁶ Aquests exemples han estat extrets de Loke (1994, 38-39).

¹³⁷ Segons el *Yingyong hanyu cidian*, l'ús de 个 (*ge*) no destaca cap tret o part concrets, tant es pot referir al pas o al forat com a l'objecte.

La figura 3.2 contraposa el pont vist com una estructura més o menys fràgil amb la funció de pas o camí enfront de la imatge d'un pont com a estructura sòlida. En la figura 3.3, veiem que a l'hora de categoritzar *gos* tant podem fixar-nos en la seva forma més aviat allargada com en el paràmetre funcional de l'animalitat.

4.1.3 Aspectes convencionals

L'estructura gramatical es basa en imatges convencionals que funcionen com a clixés o construccions estereotipades, les quals fem servir de manera força inconscient. Les imatges convencionals d'una determinada situació o entitat ens predisposen i d'alguna manera fixen la nostra manera de veure-les i entendre-les, és a dir, imposen un punt de vista canònic que acaba formant part de la seva estructura semàntica (Langacker 1987).

Habitualment, el mesurador que s'usa amb un nom determinat està fixat pel costum. Tot i que hi ha famílies de mesuradors que no presenten grans diferències de significat, no es poden intercanviar a plaer perquè els parlants els han usat així durant molt de temps i l'ús s'ha convencionalitzat. Per exemple, Tai i Wang (1990, 46) conclouen que 支 (*zhi*) i 枝 (*zhi*) són intercanviables només en el cas dels seus membres centrals. 支 (*zhi*) s'usa per a les extensions metafòriques, com ara 部队 (*budui*) 'exèrcit' i 歌 (*ge*) 'cançó' i 枝 (*zhi*) per a branques, com ara 梅花 (*meihua*) 'flors de pruner'. A més a més, 枝 (*zhi*) es reserva per a entitats allargades fetes de fusta o materials d'origen vegetal i 支 (*zhi*) per a la resta de materials.

Són, doncs, la convenció i l'ús el que sancionen certs mesuradors com a adequats o correctes per coocórrer amb un nom determinat en un context lingüístic concret. Quan violem les restriccions de selecció, produïm una anomalia semàntica i d'ús que ens fa visualitzar aquella expressió com a incorrecta. Killingley (1983, 19) ho explica en la cita següent:

[...] we can see that certain classifiers are ‘right’ or ‘wrong’ merely because the corresponding speech community have sanctioned or rejected their use and speakers have learnt how to use them accordingly.

La convenció lingüística proporciona al parlant unes limitacions, però també una gran riquesa de recursos entre els quals escollir. Les unitats convencionals proporcionen una varietat essencialment il·limitada de potencial simbòlic (Langacker 1987; Tai 1994). És feina del parlant adonar-se d’aquest potencial i explotar-lo de manera que respongui a totes les limitacions inherents a la situació comunicativa. Malgrat que les categories s’han establert sobre una base perceptual, la classificació nominal no sempre funciona lliurement d’acord amb les característiques destacades del referent, sinó que la major part dels usos estan fossilitzats per les convencions que restringeixen la innovació (Allan 1977, 296-7).

4.1.4 Factors dialectals

Els sistemes de classificació xinesos varien considerablement d’un dialecte a un altre. D’una banda, els mesuradors que formen el corpus del sistema no coincideixen i, de l’altra, el mesurador usat per categoritzar una mateixa entitat també pot variar perquè cada dialecte li imputa trets destacats diferents (Tai, Wang 1990, 49).

En un estudi de caire interdialectal, Tai (1994) posa de manifest les diferències dialectals en l’ús dels mesuradors. Entre els exemples que esmenta hi ha 张 (*zhang*), un mesurador per a entitats amb una superfície plana, que en la majoria dels dialectes *yue* i alguns dialectes *hakka* s’usa per referir-se a *edredó* i *ganivet* i en els dialectes *min* del sud també per a *carta* (de correspondència).

El fet que cada dialecte categoritzi a la seva manera crida l’atenció i ens fa pensar que els sistemes de categorització lingüística del xinès, malgrat compartir tendències comunes, estan força restringits per les convencions d’unes comunitats més reduïdes de parlants. Killingley (1983), servint-se de la seva experiència com a parlant de dues llengües xineses (mandarí i cantonès), posa en dubte la hipòtesi d’una relació directa entre percepció i classificació nominal, ja que el fet que ell mateix usi

diferents mesuradors per a una mateixa entitat en funció de quina llengua parla no s'explica per una percepció diferent en cada cas, sinó per la convenció de cada comunitat que fixa una determinada imatge com a prototípica.

Aquesta diversitat dels diferents dialectes ha influït i continua influïnt el xinès mandarí estàndard, que conté un alt grau de barreja dialectal (Tai 1994). De vegades, tal com fa notar Killingley (1983, 2), hi ha diferències, fins i tot, entre els parlants d'una mateixa comunitat, ja que l'experiència de cada persona té també una incidència en l'elecció del mesurador adequat, és dir, l'idiolecte també influeix en la inclusió de les entitats del món en una classe determinada:

I have found that there is a certain degree of variation in classifier usage even among speakers from the same county, such as differences stemming from factors like educational level, social class and age. A fortiori, there are differences in usage among speakers from different countries [...].

Aikhenvald (2000, 307) considera que la variació idiolectal es presenta especialment quan els membres de les categories de mesuradors són perifèrics. Es tracta d'una observació interessant que caldria estudiar més a fons per veure fins a quin punt és veritat en el cas del sistema de classificació del xinès.

4.1.5 Nivells del llenguatge

El registre (formal o informal) també condiciona l'elecció del mesurador. Això sembla que és un tret comú a la majoria de les llengües classificadores. Com més senzill i informal és l'estil, més se simplifica l'ús dels mesuradors. En els registres orals, sobretot, hi ha molta més tendència a la simplificació (v. l'apt. 5 d'aquest mateix capítol) i a l'ús de mesuradors més senzills i menys marcats, ja que hi ha menys temps per a elaboracions artístiques. Per contra, com més formal és l'estil, més ric i variat és l'ús dels mesuradors (Tai, Wang 1990, 50). En registres escrits se sol substituir un mesurador per un altre de sinònim bàsicament per evitar la repetició i enriquir el vocabulari del text (v. apt. 2.1.4 *b* del c. 6). El canvi de mesurador que acompanya el canvi de registre segurament implica un canvi més pragmàtic que no pas semàntic.

4.1.6 Implicacions semàntiques

La convencionalització i fossilització de l'aparellament entre noms i mesuradors, juntament amb el manlleu de mesuradors d'altres dialectes, ha dut a un obscuriment de la motivació semàntica original i a la conclusió errònia que els mesuradors no tenen significat i que, per tant, podem canviar un mesurador per un altre sense problemes. També hi ha una certa sensació d'arbitrarietat que Tai (1994, 491) atribueix als motius següents:

«They appear to be arbitrary only in some cases only because the original salient conceptual basis has become conventionalized, with semantic motivation buried in oblivion.

»Like linguistic signs in general, a classifier can become 'fossilized' and become conventionalized by losing its original semantic motivation. [...] A classifier can also be borrowed from other dialects and presents an appearance of arbitrariness.»

Si els mesuradors realment no tinguessin significat, l'ús de mesuradors diferents amb el mateix nom no tindria efectes semàntics, però podem demostrar amb nombrosos exemples que no és així. De vegades, diferents mesuradors poden alternar-se en un context determinat sense que això impliqui canvis bruscos de significat (Bisang 1999), tot i que sí hi pot haver un canvi d'àmbit cognoscitiu, ja que pot variar la imatge (Tai, Chao 1994, 75).

Coyaud (1973, 35) després d'estudiar cent mesuradors diferents, conclou que només n'hi ha divuit que no tinguin interseccions amb cap altre. Són els següents: 出 (*chu*), 帶 (*dai*), 袋 (*dai*), 頓 (*dun*), 垛 (*duo*), 番 (*fan*), 封 (*feng*), 杆 (*gan*), 行 (*hang*), 节 (*jie*), 句 (*ju*), 列 (*lie*), 匹 (*pi*), 手 (*shou*), 首 (*shou*), 艘 (*sou*), 挺 (*ting*) i 盞 (*zhan*). Vuitanta-dues categories de mesuradors tenen al menys un membre en comú amb una de les vuitanta-una categories restants,¹³⁸ però tot i així no explica les diferències semàntiques que implica el canvi de mesurador en la majoria de casos.¹³⁹

¹³⁸ V. Coyaud (1973, 36) per una llista de les interseccions.

¹³⁹ Erbaugh (1986), citada per Adams (1986, 242), en un estudi sobre l'aprenentatge i l'ús dels mesuradors per part dels nens, va establir que un 16% dels canvis de mesurador implicava un canvi de

De fet, hi ha molt pocs mesuradors que siguin sinònims absoluts: ni comparteixen exactament els mateixos membres ni són intercanviables en tots els contextos. L'elecció d'un mesurador o d'un altre comporta, majoritàriament, canvis en el significat o la imatge. Dues expressions poden ser equivalents en termes de contingut, però diferents quant a com està construït aquest contingut, com hem vist al llarg d'aquesta tesi amb nombrosos exemples. Ara bé, també pot ser que un mateix parlant usi un o altre mesurador en un mateix context lingüístic sense que això impliqui per a ell cap diferència de significat o d'estil (Erbaugh 1986, 400).

Dai Mengxia (1998, 45) esmenta tres factors que condicionen l'elecció d'un mesurador o un altre des del punt de vista semàntic: la quantitat de referents, la seva forma i la condició d'aquests referents. Si aprofitem el seu exemple de les flors, podem trobar-nos amb les possibilitats de presentació següents:

(67)	一朵花	<i>yi duo hua</i>	Una [flor oberta] flor
(68)	一枝花	<i>yi zhi hua</i>	Una [tija] flor
(69)	一束花	<i>yi shu hua</i>	Un [ram de] flors
(70)	一把小野花	<i>yi ba xiao ye hua</i>	Un [ramet de] flors salvatges
(71)	一盆花	<i>yi pen hua</i>	Un [test amb] flors

L'ús del mesurador 朵 (*duo*), l'etimologia del qual és 'flor oberta', dona una imatge diferent de 枝 (*zhi*), l'etimologia del qual és 'branca' que, a més a més de la flor, implica necessàriament una tija amb les seves fulles. L'ús de 束 (*shu*) i 把 (*ba*), no només implica una col·lectivitat de flors, sinó que a més indica que no tenen la possibilitat de continuar vivint perquè les han arracades i n'han fet un ram. La diferència entre aquests dos mesuradors és que la quantitat expressada per 把 (*ba*) és més petita que la de 束 (*shu*), ja que l'etimologia de 把 (*ba*) –que significa 'agafar'– imposa el límit d'allò que cap a la mà. 束 (*shu*), per la seva banda, s'usa en registres

significat. S'ha de tenir en compte que els mesuradors presents a l'estudi eren els més senzills i els usats en registres orals.

més formals (escrits) (Dai Mengxia 1998, 45). Aquestes diferències en la imatge es podrien representar de la manera següent:

			
<i>yi duo hua</i>	<i>yi zhi hua</i>	<i>yi ba hua</i>	<i>yi pen hua</i>
一朵花	一枝花	一把花	一盆花

Fig. 3.4

4.1.7 Factors pragmàtics

Les restriccions de selecció a nivell pragmàtic provenen, de fet, de la relació del missatge amb els usuaris i les circumstàncies de la comunicació, és a dir, aquestes restriccions són canviants. Pot ser que un referent sigui objecte de la conversa i que el parlant estigui interessat en diverses qualitats o aspectes de l'objecte en qüestió (Adams 1986, 243). Per exemple, en la figura següent veiem que el sol fet d'usar un mesurador o un altre ens indica si el paraigües es troba obert o tancat:

	
<i>yi ba san</i>	<i>yi ding san</i>
一把伞	一顶伞

Fig. 3.5

Els mesuradors juguen també un paper remarcable a l'hora de desfer l'ambigüitat semàntica, ja que els mots xinesos són força polisèmics. Ja hem comentat en un parell d'ocasions que gràcies als mesuradors aportem informació sobre el domini respecte el qual s'ha d'entendre una expressió donada. El mot 线 (*xian*) coocurreix amb 条 (*tiao*) o 根 (*gen*) en funció de si significa 'línia' o 'fil', respectivament (Tai, Wang 1990, 41). El mateix passa amb 烟 (*yan*) que s'aparella amb 股 (*gu*) o 支 (*zhi*)

depenent de si significa ‘fum’ o ‘cigarreta’. Aquest aspecte el veurem més a fons en el sisè capítol que dedicarem a les funcions dels mesuradors.

En definitiva, l’elecció sovint es fa en funció del context més que no pas per una preferència personal o una convenció dialectal. De fet, hi ha autors que defensen que el context del discurs és més important que el referent a l’hora de determinar l’elecció dels mesuradors (v. Erbaugh 1986, 412). Aquesta visió significa un desafiament important per a la docència, ja que posa en tela de judici allò que l’*establishment* de la gramàtica ha presentat sempre com a axioma. La cita següent de Li Ying-che (1970, 111) n’és una mostra:

[...] the classifiers are usually predictable as soon as the nouns are known. [...] There is more than one choice sometimes, but the classifier is still predictable in the sense that it must be one of the two or three classifiers.

Caldria realitzar un treball de camp exhaustiu per poder analitzar i valorar a fons tots els factors que entren en joc a l’hora d’escollir el mesurador adequat en cada cas. Erbaugh (1986, 413)) recull els següents, que ens poden servir de resum o de punt de partida:

Level of formality, discourse type, especially narrative and poetry; length of speech turn, presence of the referent, familiarity of the referent, and age of the hearer are all critical, synergistic, and variable determinants of special classifier use.

4.2 L’ocurrència és conscient o automàtica?

4.2.1 Les unitats

La coocurrència de mesuradors amb noms en determinats contextos lingüístics es percep com un fet automàtic perquè el parlant no s’atura a pensar quin mesurador li cal escollir. Per això creiem que ens trobem enfront d’una *unitat*, en els termes que en parla Langacker (1987, 313).

Una unitat és una estructura que el parlant domina perfectament, fins al punt que la pot usar d'una manera força automàtica sense haver de fixar la seva atenció específicament en les seves parts individuals o en la seva col·locació. Malgrat la seva complexitat interna, una unitat constitueix un conjunt establert *a priori* per al parlant, ja que al parlant no li és necessari reflexionar sobre com l'ha construït i el pot manipular amb facilitat com a una entitat unitària. Una unitat és senzilla perquè no demana l'esforç de construcció que es necessita en les estructures noves, per això els psicòlegs l'anomenen *hàbit* o *automatització*.

Un concepte nou requereix un esforç de construcció per part de qui el crea i un altre de deconstrucció per part de qui el rep per primera vegada. Un cop la noció té estatus d'unitat, es tracta el conjunt com una *gestalt* familiar i no hi ha necessitat de fixar-nos en cada una de les parts individualment. Estem d'acord amb Langacker que l'automatització també és qüestió de grau, ja que les estructures lingüístiques no es divideixen d'una manera dicotòmica en unitats i no unitats, sinó que cauen en una escala contínua en l'organització cognoscitiva. Per això, Langacker prefereix parlar de grau de convencionalisme d'una expressió més que del seu grau de gramaticalitat. En el cas més simple, el parlant només ha de seleccionar una unitat simbòlica de l'inventari d'unitats de la gramàtica. Això succeeix quan una unitat establerta convencionalment es considera totalment adequada per expressar el concepte que es vol transmetre.

Lakoff s'afegeix a Whorf en la convicció que els conceptes que s'han gramaticalitzat en una llengua s'usen espontàniament, automàticament, inconscientment i sense esforç. Des del nostre punt de vista, quan els usuaris empren els mesuradors estan, de fet, gestionant unitats que dominen perfectament, ja que en la majoria de casos estan manejant membres prototípics, tal com explica Lakoff (1987, 86):

However, the use of typical category members is usually unconscious and automatic. Typical examples are not the subject of public discussion, and they seem not to change noticeably during a person's lifetime.

La variació o vacil·lació, a més a més dels factors que hem tractat més amunt, es pot deure també a un menor fixament de les diferents parts de l'expressió com a unitat.

Com més es desvia de les especificacions del prototipus una nova coocurrència de mesurador i nom fruit de la creació literària, menys possibilitats hi ha que el nom s'assimili en aquella nova categoria i, per tant, té poques probabilitats d'establir-se com a unitat. De la mateixa manera, si una nova combinació de nom i mesurador s'adapta bé a la lògica interna del sistema, està sancionada per algun autor de prestigi o per algun motiu impacta en la comunitat parlant, té força possibilitats que s'acabi incorporant de forma definitiva al sistema com a unitat. L'ús continuat d'una estructura té un efecte positiu en el seu grau de fixament com a unitat.

Hem de concloure, per tant, que hi ha un equilibri entre les unitats fàcils d'emprar de què disposa el parlant (i que usa d'una manera força automàtica) i la quantitat d'elements de variabilitat que ha de tenir de compte a l'hora de prendre decisions quant a la selecció del mesurador més adequat en cada situació comunicativa. Aquest darrer procés pot ser més o menys conscient en funció del grau de familiaritat amb el referent, si presenta o no ambigüitat cognoscitiva, la intenció de ressaltar-ne o no algun tret, el nivell de dificultat per categoritzar-lo, etc.

4.2.2 Es poden predir les coocurrències?

El fet que les categories tinguin consistència interna no significa que la categoria a la qual pertany un objecte sigui previsible (Lee 1987, 398). Si el model d'ús dels mesuradors xinesos fos categòric i gramatical, la classificació de les entitats seria 100% previsible, és a dir, la coocurrència de noms i mesuradors seria obligatòria, única i tan regular com el gènere en català. Això no obstant, Erbaugh (1986, 433) ens fa notar que al màxim que podem arribar és a una aproximació de tipus estadístic o de grau de possibilitats:

[...] we cannot absolutely predict the use of a special classifier in a particular discourse context. However, we can construct a highly consistent scale for likelihood and frequency of use.

És a dir, l'usuari disposa d'un determinat corpus de possibilitats en condicions «normals» i, des d'aquest punt de vista, la coocurrència és, dins d'un marge,

previsible. Ara bé, si sortim de la «normalitat», en el sentit que en fem un ús propi i original, més enllà de les unitats convencionalitzades, aleshores les possibilitats d'associació són imprevisibles perquè en literatura gairebé s'hi val tot.

4.3 Ús convencional enfront de l'ús creatiu

Malgrat que el corpus de mesuradors xinesos de què disposen els parlants és força extens, això no vol dir que els usin tots de forma habitual. De fet, a causa dels processos d'economia cognoscitiva, segons els quals es pot optar per una opció més senzilla i convencional amb menys esforç cognoscitiu, el grup de mesuradors d'ús diari és molt menor del que teòricament es disposa. És difícil establir-ne el nombre específic, però hi ha qui parla d'unes poques dotzenes (Erbaugh 1984, 41) o, simplement, d'un nombre molt petit sense especificar (Polio 1994, 62).

Per poder fer un ús innovador dels mesuradors cal comptar amb el context i les habilitats adequades. No tots els parlants d'una llengua tenen el mateix domini dels seus recursos i no totes les situacions de comunicació són igual de propícies. En una situació oral, en què es dóna prioritat a la immediatesa de la comunicació, és poc probable que es faci un ús creatiu dels mesuradors. El mateix passaria, tot i que per raons diferents, en un registre escrit amb llenguatge científic, en què principalment es busca la claredat de l'expressió.

Quan ens movem en l'àmbit de la creativitat, el ventall de possibilitats s'amplia moltíssim, tot i que el marge de la innovació està també controlat per la convenció (Allan, 1977). Estem limitats per les primeres matèries de què disposem en cada sistema lingüístic, és a dir, els models cognoscitius idealitzats, les imatges esquemàtiques, les metàfores i les metonímies conceptuals, ja que una expressió innovadora que usés una «lògica» diferent a aquella amb què estan habituats a funcionar els usuaris segurament no seria acceptada.

És indiscutible que el sistema de classificació nominal proporciona unes eines magnífiques per a la creació d'imatges boniques i sorprenents, de les quals veurem

nombrosos exemples al sisè capítol. Això no obstant, és un recurs desigualment aprofitat pels escriptors, és a dir, no és un recurs del qual tothom sigui conscient i l'exploti de manera sistemàtica. Això es podria deure a l'enfocament pedagògic que els lingüistes xinesos han donat tradicionalment als mesuradors, tractant-los com a mer fenomen gramatical.

5 Recursos de simplificació

De la mateixa manera que els parlants es poden basar en el sistema de classificació nominal de què disposen per construir expressions més o menys riques en la diversitat de mesuradors, per elaborar imatges literàries noves, etc., també poden recórrer a mecanismes d'economia lingüística. Aquests recursos d'estalvi es poden resumir en dos: omissió d'algun element del sintagma mesurador (ja sigui el numeral, ja sigui el mesurador) i simplificació de l'opció escollida com a mesurador (principalment el fenomen de la geització). Cal fer notar que hem de recórrer a les gramàtiques descriptives per trobar-ne informació, ja que en les obres de tipus prescriptiu són fenòmens una mica devaluats, tot i que són fenòmens que trobem freqüentment il·lustrats amb exemples en les obres literàries, especialment l'omissió.

5.1 L'omissió dins del sintagma mesurador

5.1.1 L'omissió del numeral — (yī) 'un'

El sintagma mesurador pot anar encapçalat per un determinant numeral o per un determinant demostratiu seguit o no d'un numeral. Quan aquest numeral és — (yī) 'un', sovint s'omet. L'omissió a vegades es produeix per tal que no destaquï el seu valor numeral (Lu Fupo, 1996, 70) però a vegades simplement té lloc per economia lingüística. Tot i que l'elisió de — (yī), quan no és tònic, és molt freqüent, està subjecta a les restriccions següents:

- Que el sintagma mesurador vagi directament darrere del verb, és a dir, per poder-se ometre ha de ser objecte verbal (Fang Yuqing 1992, 432; Hu Fu 1957, 48):

(72) 我想看那(一)本小说。 M'agradaria llegir aquella novel·la.

(73) 他是(一)位科学家。 És un científic.

- Que vagi després dels demostratius 这 (*zhe*) i 那 (*na*):

(74) 这(一)块肥皂一块钱。 Aquesta pastilla de sabó val un *kuai*.

- Que el sintagma mesurador estigui enmig de la frase (en el cas dels mesuradors verbals):

(75) 你去(一)趟吧, 他们等着你呢。 Ves-hi, t'estan esperant.

- Quan darrere del verb hi ha tant un complement directe com un mesurador verbal, també es pot ometre 一 (*yi*). Per exemple: 理(一)次发 (*li ci fa*) 'tallar-se un cop els cabells'.

- S'omet també en els casos d'ús especial de 个 (*ge*), en què el sentit d'aquest mesurador està debilitat o aporta un to d'exageració (Fang Yuqing 1992, 432):

(76) 你们大家抬抬手, 原(一)个谅吧。〔孔厥、袁静〕

Vinga, feu un gest i disculpeu-vos. (Kong Jue, Yuan Jing)

(77) 蒙蒙的细雨还下(一)个不停。〔孔厥、袁静〕

No parava de caure una pluja fina i seguida. (Kong Jue, Yuan Jing)

- Ara bé, quan 一 (*yi*) apareix en la primera posició a la frase no es pot ometre mai.

5.1.3 L'omissió del mesurador

Un aspecte fosc dels mesuradors, el qual encara no hem trobat cap autor que expliqui satisfactòriament, és el de l'obligatorietat o no d'usar-los. En teoria, totes les gramàtiques i els llibres de text diuen que el seu ús és imprescindible entre un determinant i/o quantificador i un nom, però dins dels mateixos manuals hem trobat casos en què se'n prescindia sense donar-ne cap explicació, fet que per als alumnes és, si més no, desconcertant. Vegem-ne uns exemples de dos manuals molt usats:

(78) 这 Ø 话很有意思。 (*Practical Chinese Reader II* 1996, p. 34)

Aquesta dita està molt bé.

(79) 我们每 Ø 人都画一条蛇。 (*Practical Chinese Reader II* 1996, p. 139)

Cada un de nosaltres dibuixarà una serp.

(80) 这 Ø 猫太娇气,我养不起。 (*A Key to Chinese Speech and Writing II* 1997, p. 4)

Aquest gat és massa lligamosques, no el puc mantenir.

(81) 你这 Ø 人,好奇心怎么那么重! (*A Key to Chinese Speech and Writing II* 1997, p. 10)

Com pot ser que siguis tan curiós!

Sens dubte és un punt sobre el qual s'ha de fer més recerca, ja que n'hem trobat explicacions contradictòries. De les obres de referència que hem consultat, Bellassen, Kanehisa i Zhang (1996, 101) indiquen explícitament que l'absència d'un mesurador davant d'un nom revela que o bé es tracta d'un registre escrit o bé, quan la xifra és *un*, denota un to subjectiu característic del pequinès. Killingley (1983, 10) ho associa també als registres formals. Erbaugh (1986), en un dels seus treballs de camp amb nens, arribà a la conclusió que en registres orals mai s'ometia el mesurador, però hem observat que això es compleix cada vegada menys. Aikhenvald (2000, 334) esmenta que l'absència de mesurador es pot deure a la manca de rellevància del referent (v. apt. 2 del c. 6). Així doncs, aquestes informacions no són suficients perquè els alumnes sàpiguen quan en podem prescindir i quan no. Des del nostre punt de vista és molt important aclarir aquest aspecte perquè altrament als seus ulls el

seu ús sembla gratuït, ja que no entenen que els professors els ho corregeixin si se'ls obliden mentre que el llibre de text de tant en tant els omet.

Hi ha una sèrie de casos tipificats en què l'omissió del mesurador està «justificada». Podríem dir, doncs, que les següents són les excepcions a la regla il·lustrades, en alguns casos, amb exemples prestats d'autors de prestigi:

- En els nombres decimals es pot ometre l'últim mesurador (estàndard):

(82) 五尺二(寸) Cinc *chi*¹⁴⁰ amb dos (*cun*)¹⁴¹

(83) 三块五(毛) Tres *kuais* amb cinc (*maos*)

- Usats en sentits distributius (quan hi ha antecedents):

(84) 两个班四个球,一班两个。¹⁴²

Quatre pilotes cada dos grups, dues per grup.

- En els proverbis, frases fetes i llengua clàssica en general:

(85) 一石二鸟 Matar dos pardals d'un tret

(86) 一龙一猪 Un molt capaç i l'altre un perfecte inútil¹⁴³

(87) 千言万语 Moltes coses a dir

(88) 百花齐放 Que floreixin cent flors

- El numeral 一 (*yi*) i els demostratius 这 (*zhe*) i 那 (*na*) poden no portar mesurador amb certs noms:¹⁴⁴

(89) 《你就把这 Ø 东西擦苹果吃吗?》〔钱钟书《围城》27页〕

¹⁴⁰ Mesura de longitud que equival a un terç de metre.

¹⁴¹ Mesura de longitud que equival a un terç de decímetre.

¹⁴² Si no fos pel referent, aquí 班 (*ban*) també es podria interpretar com a mesurador.

¹⁴³ Literalment diu «un drac i un porc».

«¿Los has usado para limpiar las manzanas?» (Qian Zhongshu, *La fortaleza asediada*, p. 38. Trad. Taciana Fisac)

- (90) 《他本想说辛楣怎会请到自己, 这 Ø 话在嘴边又缩回去了 [...] 》
(钱中书《围城》86页)

«Al principio le interesó conocer por qué Xinmei le había invitado a él, pero se abstuvo de preguntarlo.» (Qian Zhongshu, *La fortaleza asediada*, p. 105. Trad. Taciana Fisac)

- (91) 《我一 Ø 手抱着那本书, 另外一只手抱了一大卷棉花, 四处找剪刀。》
(三毛《撒哈拉的故事》36页)

«Jo, amb una mà, abraçava aquell llibre i, amb l'altra, un gran rotlle de cotó, tot cercant unes tisores pertot.» (San Mao, *Històries del Sàhara*, p. 36)

- (92) 《这 Ø 声音有力地向着楼房扑来 [...] 》 (巴金《家》139页)

«La música inundaba el pabellón [...]» (Ba Jin, *La familia*, p. 128, Trad. María Teresa Guzmán)

- Amb el nom 人 (*ren*) 'persona' el mesurador és opcional:

- (93) 一 Ø 人有一本书。 Cada persona té un llibre.

- (94) 你这 Ø 人真坏。 Ets realment dolent.

- (95) 《等一会, 两 Ø 人下去。》 (钱钟书《围城》26页)

«Al cabo de un rato, los dos bajaron.» (Qian Zhongshu, *La fortaleza asediada*, p. 38. Trad. Taciana Fisac)

- (96) 《她们两 Ø 人的谈话愈来愈低 [...] 》 (巴金《家》130页)

«Bajó el tono más y más hasta convertirse en un murmullo de confidencias [...]» (Ba Jin, *La familia*, p. 120. Trad. María Teresa Guzmán)

- Van sense mesurador alguns mots,¹⁴⁵ com ara 天 (*tian*) 'dia', 年 (*nian*) 'any', 分钟 (*fenzhong*) 'minut', 秒 (*miao*) 'segon', 夜 (*ye*) 'nit', 季 (*ji*) 'estació', 省

¹⁴⁴ Aquesta regla resulta massa ambigua, ja que no es diu quins noms. Hem escrit nombrosos exemples perquè es vegi que la llista de noms pot ser força llarga.

¹⁴⁵ No és un tret exclusiu del xinès, sinó que sembla que està força generalitzat entre les llengües classificadores.

(*sheng*) ‘província’, 县 (*xian*) ‘districte’, etc.¹⁴⁶ Aquests substantius es diferencien de la resta en què es poden reduplicar, és a dir, tenen característiques gramaticals pròpies dels mesuradors. Això només ho poden fer quan són monosíl·labs, ja que els seus equivalents bisíl·labs no permeten l’omissió del mesurador. Des del punt de vista semàntic, també expressen una quantitat. Vegem-ne uns exemples:¹⁴⁷

(97)	三年 ¹⁴⁸ 以后	Al cap de tres anys
(98)	这两省	Aquestes dues províncies
(99)	三个年头	Tres anys
(100)	四个季节	Quatre estacions
(101)	这两个省份	Aquestes dues províncies

- Es pot ometre el mesurador darrere del numeral 两 (*liang*) ‘dos’ en el cas d’òrgans d’animals monosíl·labs:

(102) 两 Ø 耳冻得通红。 Té les orelles vermelles del fred.

(103) 《书静读得两 Ø 眼昏花 [...]》。》 (黄碧云《盛世恋》2页)

«La Shujing va llegir fins que els ulls se li van ennuvol·lar [...]» (Huang Biyun *Amor en temps pròspers*, p. 2)

- Alguns numerals grans també poden anar sense mesurador (v. c. 2).

En definitiva, el fenomen de l’omissió dels mesuradors demana ser estudiat amb més profunditat, però podem intuir que es tracta d’un recurs d’economia lingüística al qual es recorre quan l’entitat a la qual ens referim està clara pel context, no hi pot haver ambigüitats o malentesos i, per tant, no es necessiten més especificacions.

¹⁴⁶ Els mots espaciotemporals formen una categoria difusa, de manera que hi ha diversitat d’opinions respecte si s’han de considerar noms o bé mesuradors.

¹⁴⁷ Els mots que són noms i mesuradors alhora, com ara 小时 (*xiaoshi*) ‘hora’ i 星期 (*xingqi*) ‘setmana’ poden dur mesurador o no.

¹⁴⁸ Els noms 时间 (*shijian*) ‘temps’ i 钱 (*qian*) ‘diners’ sovint s’ometen quan s’associen a una frase amb sintagma mesurador.

5.2 Geització

Així com pràcticament no disposem de referències que hagin estudiat el fenomen de l'omissió en xinès, sí que en tenim sobre el fenomen de la geització, el qual podríem definir com a una forta tendència a l'ús generalitzat del mesurador 个 (*ge*) en una varietat de situacions més àmplia de la que li és, en principi, pròpia. Per això se li ha adjudicat l'etiqueta de *mesurador genèric*.

Tal com hem esmentat en el segon capítol, 个 (*ge*) ha experimentat un procés de gramaticalització, de més concret a més general amb una progressiva pèrdua de significat lèxic, si més no aparentment. És a dir, en d'altres moments històrics hi havia altres mesuradors que feien el paper que realitza ara aquest mesurador. Erbaugh (1986, 430) ens explica per què un mot que significava en origen 'bambú' s'ha acabat usant amb tota mena d'entitats:

[...] the vertical, individual, upright quality of bamboo, as well as its widespread but crucial value, apparently reinforced the generalization of *gè* from bamboo to human beings.

Els anomenats mesuradors genèrics representen categories que acullen membres molt diversos entre ells, per als quals és difícil –si no impossible– establir jerarquies i explicar-ne les relacions internes. Un aspecte innovador i interessant de la lingüística cognoscitiva és l'acceptació del fet que els sistemes conceptuals poden tenir una categoria *calaix de sastre* on va a parar tot allò que no encaixa amb la resta. D'acord amb Lakoff (1987), a la categoria *calaix de sastre* no hi ha membres centrals ni encadenaments. Sembla que l'existència d'una categoria *calaix de sastre* és un universal lingüístic en totes les llengües classificadores (en el *dyrbal*, per exemple, està representada per la categoria *bala*). L'acceptació d'una categoria d'aquesta mena obre la porta a la possibilitat de considerar que el mesurador 个 (*ge*) o d'altres mesuradors anomenats genèrics, com ara 只 (*zhi*), constitueixen una categoria d'aquest tipus per la disparitat dels seus membres.

Hi ha una sèrie d'afirmacions recurrents pel que fa a la naturalesa d'aquesta categoria que caldria analitzar i matisar. Primer, que el mesurador 个 (*ge*) és la categoria més usada. Segon, i en relació amb l'anterior, que és la categoria que agrupa una major disparitat de membres. Tercer, que 个 (*ge*) pot categoritzar totes les entitats sense que això impliqui cap ambigüitat semàntica ni canviï la referència (Bisang 1999, 134; Tai, Wang 1990). És a dir, es tracta d'un mesurador omnipotent en la seva capacitat classificatòria (Guo Xianzhen 1987; Chao 1985, 588). Quart, no dóna cap informació, és a dir, és semànticament no marcat (Killingley 1983, 1; Lyons 1980, 405) o, dit d'una altra manera, buit de significat (Paris 1989, 3).

Els dos primers punts, que fan una valoració quantitativa de la categoria, són incontestables, ja que només cal donar un cop d'ull a qualsevol text escrit o escoltar qualsevol text oral per adonar-se que 个 (*ge*) és el mesurador amb una freqüència d'aparició més alta. Els dos punts següents, més qualitatius, no estan tan clars i per això ens hi detindrem una mica.

Loke (1994), en un treball monogràfic sobre aquest mesurador, qüestiona el que podríem anomenar els dos tòpics principals al voltant d'aquesta categoria: el fet que sigui un mesurador genèric i que sigui semànticament neutre. Sembla acceptat que, en general, com més membres té una categoria, menor és el nombre de connexions semàntiques entre aquests i el mesurador (Craig 1986, 7). Això no obstant, Loke (1994, 38) veu també motivacions semàntiques en aquesta categoria i estableix que 个 (*ge*) pot categoritzar les entitats que tenen més d'un mesurador de tipus funcional i també pot substituir 只 (*zhi*) per a les entitats sòlides de tres dimensions. Ara bé, hi ha també molts mesuradors funcionals i específics que no poden ser substituïts per aquest mesurador, així com tampoc pot classificar les entitats que pertanyen a categories de forma ben definida. Així doncs, 个 (*ge*) pot categoritzar tots els humans, totes les entitats abstractes, tot tipus de contenidors, anells i marcs, entitats amb un gran interior buit i objectes sòlids de tres dimensions. És, de fet, un sol mesurador amb cinc camps semàntics.¹⁴⁹ És possiblement el seu alt grau de freqüència el que

¹⁴⁹ Loke (1994, 44) suggereix la possibilitat que la diversitat de camps semàntics es degui a una diversitat d'orígens etimològics, ja que el caràcter que s'usa actualment per representar 个 (*ge*) és resultat de la fusió de tres caràcters diferents.

dóna la impressió que es tracta d'un mesurador genèric però, segons Loke (1994, 44), no és així:

[...] although *ge* classifies a very large number of nouns/entities, it should not be treated as merely a general classifier capable of replacing all other classifiers or capable of classifying all nouns in the lexicon, because it actually has at least five semantically well-defined criteria of classification which do not overlap with those of other classifiers.

Quant al segon punt, el seu pressumpte caràcter neutre o no marcat, estem d'acord amb Loke (1994, 44) que no és tan neutre com es pensa, ja que en molts casos la substitució d'un mesurador individual pel mesurador 个 (*ge*) sí que fa canviar el significat:

Furthermore, even in cases of multiple classification when *ge* shares the same nouns with other classifiers, it often changes the referential meaning of the noun involved, thus giving *ge* some specifying semantic function.

Vegem uns exemples en què la categorització amb 个 (*ge*) fa variar el referent:¹⁵⁰

(104)	一轮月	<i>yi lun yue</i>	Una lluna (plena)
(105)	一个月	<i>yi ge yue</i>	Un mes (cicle lunar)
(106)	一条茄子	<i>yi tiao qiezi</i>	Una albergínia (allargada)
(107)	一个茄子	<i>yi ge qiezi</i>	Una albergínia (rodona)
(108)	一张地图	<i>yi zhang ditu</i>	Un mapa (imprès)
(109)	一个地图	<i>yi ge ditu</i>	Un mapa (dibuixat sobre un paper)
(110)	一根头发	<i>yi gen toufa</i>	Un cabell
(111)	一个头发	<i>yi ge toufa</i>	Un pentinat

Malgrat això, també és cert que quan l'usem amb noms que tenen els seus propis mesuradors específics funciona una mica com a neutralitzador, engloba els diferents significats possibles, la qual cosa no vol dir que no tingui significat, sinó que no és tan específic. El *Yingyong hanyu cidian* cita els exemples següents: 一块手巾 (*yi*

¹⁵⁰ La majoria dels exemples són extrets de Loke (1994, 44).

kuai shoujin) ‘un mocador’ i 一条手巾 (*yi tiao shoujin*) ‘una tovallola’, bo i indicant que tots dos queden inclosos en l’expressió 一个手巾 (*yi ge shoujin*) ‘una tovallola’.

Sense negar-li a 个 (*ge*) el seu gran àmbit d’aplicació, hem de desmentir que tingui tants milers de possibilitats i que es pugui usar a tot arreu. Per exemple, les frases següents són agramaticals: *我喝了三个水 (*wo he le san ge shui*) ‘he begut tres aigües’,¹⁵¹ *我买了三个书 (*wo mai le san ge shu*) ‘he comprat tres llibres’, *她写了三个信 (*ta xie le san ge xin*) ‘ella ha escrit tres cartes’.

La majoria de parlants nadius del xinès afirmen que usen diversos mesuradors i que 个 (*ge*) no és acceptable amb una gran quantitat de noms. Sospitem, però, que ho afirmen influïts per les regles prescriptives i pel fet que un discurs ric en mesuradors es considera més culte (Polio 1994, 53), però en realitat no és així, ja que fins i tot els parlants lingüísticament conservadors i amb un nivell d’educació alt en la pràctica usen més el mesurador 个 (*ge*) que no pas mesuradors específics, encara que a nivell teòric ho neguin.

Quins són els factors que influeixen en la geització? Nosaltres considerem que en poden ser molts, entre ells la manca de competència lingüística del parlant i l’economia cognoscitiva, és a dir, la tendència a triar l’opció més fàcil. Bisang (1999, 135), inspirat en Ahrens (1995), apunta un parell de factors més: d’una banda, com més s’allunya una entitat dels prototipus de la categoria a la qual se suposa que pertany, més possibilitats hi ha que sigui categoritzat amb 个 (*ge*); de l’altra, si hi ha més d’un mesurador competint per coocórrer amb un mateix nom, més possibilitats hi ha que finalment s’imposi 个 (*ge*) per «desempatar».¹⁵² Un altre element determinant pot ser el del factor discursiu. Bisang (1999, 174) s’adona que quan el parlant vol distingir l’entitat perquè pensa que és desconeguda per l’oient usa un mesurador específic, però quan les entitats de què parla no són especialment

¹⁵¹ Malgrat el caràcter agramatical d’aquesta frase, freqüentment se senten frases similars en registres orals.

¹⁵² A parer nostre, aquest factor es pot rebatre amb nombrosos exemples.

remarcables, és a dir, són entitats conegudes, se sol recórrer al mesurador ↑ (*ge*). Erbaugh (1986, 425) esmenta encara més factors:

[...] both children and adults used special classifiers to specify 1) the first mention of a 2) non-present object which was 3) unfamiliar or unclear to the hearer, especially in reference to a 4) new creation or as part of a 5) narrative, 6) pretend play scheme, or a 7) request. Special classifiers are particularly likely where more than one of these triggers is present.

Per a Aikhenvald (2000, 335) l'ús de ↑ (*ge*) es pot explicar per la incapacitat del sistema de classificació d'acollir certs membres, és a dir, el fet que hi ha entitats inclassificables sota aquell sistema. Greenberg (1990b, 190), en canvi, opina que el fenomen es deu a un procés de generalització dut a l'extrem màxim:

The frequent occurrence of what is sometimes called the general classifier is to be interpreted in dynamic terms as the ultimate result of semantic generalization of one of the widespread classifiers, generally one of the shape classifiers and most typically the round object classifier to the point at which it not only itself co-occurs with a very large and heterogeneous group of nouns but may be used as an alternative to almost any other classifier.

Finalment, hem de tenir en compte també els factors culturals. Segons Erbaugh (1984, 42) les entitats amb més probabilitats de combinar-se amb mesuradors especials, és a dir no genèrics, són els objectes sòlids i petits que estan valorats culturalment, com ara flors, llibres, barrets, roba, animals domèstics, joies, armes, vehicles, fruites i altres menjars, tots manipulables.

La tendència a la geització demostra, segons alguns autors, que el paper categoritzador dels mesuradors és secundari respecte al de la quantificació (Peyraube, Wiebusch 1993, 57). Malgrat la defensa que en fa Loke, en el sentit que l'extensió de la categoria ↑ (*ge*) té també una motivació semàntica, el cert és que probablement és la categoria més mal entesa pels usuaris, és a dir, caldria veure fins a quin punt els parlants l'associen amb els trets semàntics que Loke diu que té, ja que més aviat sembla que l'ús de ↑ (*ge*) reflecteixi un primer nivell de simplificació popular, en què es conserva el seu valor quantificador però es perd el categoritzador.

Aquesta teoria podria estar reforçada pels següents usos especials de 个 (*ge*), en què s'ha lexicalitzat i no en podem fer una traducció literal:

- Intercalat a un verb separable per tal d'indicar la mesura de l'acció (a vegades també pot indicar un to lleuger):

(112) 洗个澡 Fer-se una dutxa.

(113) 理个发 Fer-se una tallada de cabells.

(114) 见个面 Veure's.

(115) 《现在写进诗里，我们都可以仔细看一看个饱了。》〔钱钟书《围城》99页〕

«[...] pero ahora que los ha incluido en su poesía, es como si también nosotros pudiéramos contemplarlos a placer.» (Qian Zhongshu, *La fortaleza asediada*, p. 121. Trad. Taciana Fisac)

- Entre el verb i el complement verbal per tal d'indicar el grau al qual arriba l'acció:¹⁵³

(116) 玩个够 Divertir-se fins afartar-se'n

(117) 洗得个一肝二净。 Deixar net com una patena

(118) 我决定到杭州去玩一个痛快。 He decidit anar a Hangzhou a divertir-me a més no poder.

- Entre el verb i el complement verbal negatiu per indicar que l'acció és continua:

(119) 说个没完 Parlar sense parar

(120) 《雨点敲着瓦,敲着窗,响个不停。》〔巴金《家》124页〕

«La lluvia azotaba sin cesar las tejas y la ventana.» (Ba Jin, *La familia*, p. 124)

- Entre el verb i un objecte que contingui un sintagma mesurador amb valor aproximat per indicar un to lleuger:

- (121) 等^个一二十天 Esperar onze o dotze dies
- (122) 差^个一两岁 Faltar un o dos anys d'edat
- (123) 书要念^个三遍五遍才能背诵。 Els llibres s'han de llegir de tres a cinc cops per poder-los memoritzar.

- Precedit per 没 (*mei*) o 有 (*you*) per expressar negació o afirmació:

- (124) 你有^个完没^个完? Acabes o no?
- (125) 大门空了, 球没^个踢不进去的。 Amb la porteria buida, era impossible que no entrés la pilota si algú la xutava.

- A més a més d'aquests, hem trobat altres usos en obres literàries els quals no s'ajusten a cap regla de les recollides a les obres de referència i que hem d'atribuir a una llicència o usos no descrits que s'han pres els autors:

- (126) 《没提防她同舱的鲍小姐抢了一个先去。》 (钱钟书 《围城》 13 页)
 «Pero no tomó suficientes precauciones y su compañera de camarote, la señorita Bao, se le adelantó.» (Qian Zhongshu, *La fortaleza asediada*, p. 22. Trad. Taciana Fisac)
- (127) 《觉新望着天空叹息道, 一个不小心把船弄得往右边一侧 [···] 》
 (巴 金 《家》 152 页)
 Va dir en Juexin sospirant i mirant el cel, i en aquell descuit va fer que la barqueta es desviés cap a la dreta [...]. (Ba Jin, *La familia*)

Em és sorprenent de tot és que, malgrat la seva presència en obres literàries d'escriptors de solvència contrastada, l'opinió dels experts consultats és que aquestes expressions reflecteixen un registre molt col·loquial.

¹⁵³ És equivalent (i compatible) amb el complement de grau.

Hem vist que hi ha una diferència considerable entre les dades prescriptives i les descriptives, ja que la tendència a la geització, especialment en llengua oral, està molt generalitzada independentment de la zona geogràfica de procedència i del nivell cultural dels parlants.¹⁵⁴ També sembla força clar que com més formal és l'estil, més augmenta la varietat i la freqüència d'ús dels mesuradors. Precisament perquè aquesta realitat no pot escapar a cap lingüista, trobem que està poc explicat fins a quin punt és correcte o incorrecte l'ús generalitzat del mesurador 个 (*ge*), quan clarament hi ha mesuradors més específics. Seria bo, doncs, aclarir si es tracta d'una qüestió de correcció, una mera qüestió d'estil o de diferències dialectals. Sembla que hi ha autors més permissius i d'altres de més conservadors, però, en tot cas, la diferència existent entre les llargues llistes de mesuradors que trobem als diccionaris i a les gramàtiques i el reduït nombre que s'usa realment en la llengua parlada és massa dràstica.

6 Conclusions

En aquest capítol hem vist que el fet de partir de la base que existeix una relació entre el llenguatge, el món i la cognició aporta els elements necessaris per entendre projeccions que altrament queden ocultes. El nou enfocament que ens proporciona l'aplicació dels principis de la lingüística cognoscitiva a l'estudi del sistema de classificació lingüística del xinès ens permet descobrir sistematització allà on aparentment regnava l'anarquia i el caprici.

Al principi hem constatat que, tot i les seves peculiaritats, com ara que no compta amb mesuradors que distingeixin els éssers animats dels inanimats o els humans dels no humans, ni mesuradors per a les distincions honorífiques tan pròpies de les llengües classificadores, el xinès compta amb representants de totes les grans categories de classificació «universals» recollides per Allan (1977).

Hem fet un repàs al material cognoscitiu bàsic amb què o sobre el qual es construeixen les categories, trencant alguns mites o errors d'apreciació freqüents en la literatura sobre aquest tema, com ara que els mesuradors categoritzen les entitats en funció dels seus trets sobresortints, quan hem vist que la categorització més aviat es realitza d'acord amb la nostra interacció física amb el món. També hem posat en relleu que la categorització segueix unes pautes cognoscitives subjacents que estructuraven de manera prèvia tot el nostre pensament i formen unes xarxes indispensables per a la caracterització semàntica d'allò que diem. Entre aquestes primeres matèries cognoscitives destaquen les següents: els dominis cognoscitius, contextos que fan de marc per a la caracterització d'una unitat semàntica; els models cognoscitius idealitzats, estructures complexes que són representacions simplificades de la realitat; les imatges esquemàtiques, que són un principi constructor a partir del reconeixement de semblances entre entitats; els processos metafòrics, que, en forma de metàfores conceptuals i d'imatge, projecten una sèrie de correspondències entre dominis diferents, i els processos metonímics, en què s'al·ludeix a una entitat indirectament, mitjançant una part que fa les funcions de representant. La metàfora i la metonímia són dos processos conceptuals que serveixen per relacionar entitats, tot i que la metàfora opera entre dominis diferents mentre que la metonímia ho fa dins d'un mateix domini. Són dues operacions cognoscitives complementàries, ja que algunes expressions se serveixen de les dues a la vegada. Aquests models poden caracteritzar l'estructura de rerafons d'una categoria, indicar-ne els membres centrals i explicar-ne les connexions internes.

L'estructura semàntica és el resultat de la combinació, d'una banda, de com se'ns presenta la realitat (característiques objectives) i, de l'altra, de com la percebem (intepretació subjectiva). La majoria de les entitats del món es poden adaptar de manera lògica a diverses classes, ja que tenen molts trets definatoris i cada situació pot deixar al descobert aspectes diferents. Per això, no hi ha un únic punt de vista per veure una mateixa entitat i d'aquí que se li puguin adjudicar mesuradors diferents. En principi, no hi ha un mesurador millor que un altre, tot depèn del context.

¹⁵⁴ Una prova d'això és que la simplificació amb ↑ (*ge*) és també evident en els llibres de text, tal com hem vist exemplificat més amunt.

Així doncs, hem de tenir present que, amb el canvi de mesurador, poden variar la imatge, el significat i el punt de vista. Les imatges són la manera com concebem una determinada situació i es fonamenta en la capacitat mental d'estructurar una mateixa situació de maneres diferents. Una mateixa realitat es pot conceptualitzar mitjançant dues imatges diferents que siguin absolutament sinònimes, tot i la dificultat de traslladar les diferències en la traducció. Aquesta és una de les feines dutes a terme pels mesuradors des del punt de vista cognoscitiu. En definitiva, un nom admet coocórrer amb mesuradors diferents en situacions diferents perquè o bé pot voler destacar aspectes diferents de l'entitat o bé expressar punts de vista diferents del parlant.

Tot això ens ha portat a la conclusió que el sistema de classificació del xinès és dinàmic, ja que hi intervenen tant factors intrínsecs de les entitats (com a punt de partida) com factors subjectius dels individus que, o bé poden ressaltar trets que posseeixen les entitats (mitjançant metonímies, per exemple), o bé atribuir-los qualitats que en principi no els són pròpies (mitjançant processos metafòrics). Per tant, el significat rau en la interpretació que es dona a una determinada conceptualització i no en el seu valor de veritat.

Quant a l'estructura de les categories, hem vist que no són calaixos tancats, sinó que es formen al voltant de prototipus, que funcionen com a punts de referència cognoscitius. L'estructura interna d'una categoria depèn del coneixement social i cultural que s'organitza en models cognoscitius (de naturalesa psicològica i individual) i culturals (de naturalesa social i col·lectiva) que són sempre presents quan processem el llenguatge. A partir dels membres prototípics i per relacions de semblança de família es van incorporant altres membres a la categoria. Els membres més perifèrics marquen les zones difuses de transició amb d'altres categories. Les categories cognoscitives interactuen i s'influencien mútuament, la qual cosa pot causar un trasllat dels prototipus, dels límits o de la seva estructura.

La teoria de la categorització no pot predir exactament quines entitats hi haurà en cada categoria, per això hem intentat oferir uns principis generals que poden ajudar a entendre'n l'estructura i els principis de construcció, els quals poden resultar més

efectius a mig termini que no pas una llista que pretengui recollir tots els casos. Tal com hem comentat abans, el sistema de classificació lingüística del xinès és un desafiament per als estudiants per la seva variabilitat més que no pas per la seva existència, ja que en la decisió de les coocurrències hi participen molts factors. Aquesta flexibilitat en l'aparellament desaconsella l'aprenentatge basat només en el referent.

Hi ha diferents factors que expliquen aquesta variabilitat: les restriccions gramaticals, l'ambigüitat cognoscitiva, el dialecte, el registre, la competència del parlant, el sentit que es vol transmetre, la situació comunicativa, etc., i la interacció entre aquests factors varia d'un parlant a un altre en diferents situacions.

Les categories no són arbitràries, sinó que en un inici sempre hi ha una motivació semàntica i uns processos cognoscitius d'associació, però entre els parlants d'un mateix dialecte sovint hi ha una certa incertesa i desacord considerables sobre el mesurador apropiat en molts casos. Mentre que estan unànimement d'acord sobre l'elecció d'uns quants mesuradors i sobre les coocurrències que de cap manera són acceptables, n'hi ha una bona colla que es consideren igualment correctes.

Els sistemes de classificació particulars no s'organitzen tant en funció de les característiques objectives de les entitats del món, sinó de com hi interactuem i com convencionalitzem les diferents interaccions possibles mitjançant la fixació d'unes estructures lingüístiques. És a dir, la classificació nominal no sempre treballa lliurement d'acord amb les característiques que destaquen del referent, sinó que hi ha una certa imposició de l'ús o la convenció sobre la percepció. És a dir, hi ha una certa dialèctica o influència mútua entre allò que està establert per convenció i l'ús personal. Nosaltres creiem que es parteix del referent per determinar de quines possibilitats es disposa i a partir d'aquí entren en joc preferències personals (idiolecte), convencions (dialecte), la situació (pragmàtica), etc. Per això, el significat, més les restriccions marcades per la convenció, més el punt de vista, més les necessitats comunicatives, etc., determinen l'elecció del mesurador més apropiat en cada cas i els mateixos paràmetres són els que determinen l'acceptabilitat de

l'expressió resultant. És a dir, la situació discursiva és més important que el referent a l'hora de determinar l'elecció dels mesuradors.

Quan el parlant, un cop analitzat tot el context, veu la necessitat de trobar una expressió lingüística per a la conceptualització, recorre primer al corpus de possibilitats existents, d'acord amb les convencions de la llengua que parla. La necessitat d'aquesta expressió constitueix un problema que s'ha de resoldre i la situació general estableix una sèrie de limitacions sobre el que es considera una solució acceptable. Aquestes limitacions inclouen factors com els següents: quina quantitat de detalls es consideren rellevants, quins aspectes de la conceptualització es volen emfatitzar, la relació social amb l'interlocutor, la seva valoració sobre fins a quin punt l'interlocutor coneix el context i el concepte que es vol transmetre, com s'integrarà l'expressió en el discurs previ, l'efecte que vol tenir sobre l'interlocutor, la seva estimació de l'habilitat lingüística de l'interlocutor, quant es vol desviar de la convenció lingüística, etc.

Les ocurrencies, doncs, són previsible en la mesura que el parlant recorre a les combinacions convencionals o unitats, però no oblidem que, si ho desitja, disposa també d'un ampli terreny d'imatges i associacions pròpies per explorar. De fet, les construccions gramaticals d'una llengua són eines conceptuais que reflecteixen l'experiència d'una societat d'haver fet les coses d'una determinada manera durant molt de temps i, des d'aquest punt de vista, hi estan clarament influenciades. El mateix podem dir de l'estil comunicatiu d'una persona, el qual no està rígidament determinat pel bagatge cultural que té internalitzat, ja que sempre hi ha un marge per a la variació i la innovació, però ben segur que li pesa.

Hem tractat també aquí els recursos de què disposa el xinès per a la simplificació lligada a l'ús dels mesuradors, bàsicament l'omissió i la geització. L'existència de la categoria 个 (*ge*) és un argument més a favor de l'adequació de la lingüística cognoscitiva al nostre estudi, ja que no es persegueix la construcció d'un sistema perfecte en què tot encaixi, sinó que preveu la possibilitat que hi hagi membres que no s'adaptin a cap de les categories específiques i acabin en un calaix de sastre. De totes maneres, hem vist que, malgrat el seu ampli àmbit d'aplicació, Loke (1994)

defensa que \uparrow (*ge*) no és un mesurador general sinó un mesurador dinàmic, molt versàtil i amb les seves pròpies característiques semàntiques que són: mesurador per a entitats animades i humans, per a entitats abstractes i un mesurador que categoritza en funció de la forma.

Per acabar, ens agradaria destacar aquells aspectes que, des del nostre punt de vista, necessiten una recerca específica i més extensa. En primer lloc, arran del desfasament entre la norma i l'ús, caldria aclarir fins a quin punt els mesuradors són obligatoris o necessaris per a la construcció del significat en xinès. És a dir, si es poden ometre o no i, en cas afirmatiu, en quins contextos.

En segon lloc, seria interessant establir quin és l'equilibri de forces entre els usos més fixats (i probablement més buits de significat o menys marcats) i els més creatius, per tal de poder donar una resposta adequada des del punt de vista de la teoria de la traducció. Aquí caldria aclarir també el grau de permissibilitat en l'ús del mesurador \uparrow (*ge*) i un estudi del fenomen des d'un enfocament més realista.

En tercer lloc, un cop convençuts que l'ús d'un mesurador diferent amb una mateixa entitat implica una alteració de la imatge, caldria veure si el parlant és conscient que disposa d'aquest mecanisme o recurs gramatical i determinar què és el que realment determina la seva elecció. És a dir, són els usuaris llecs en la matèria capaços d'apreciar aquestes diferències? Dades concloents en aquest aspecte tindrien també repercussions importants de cara a la traducció, ja que és absurd esforçar-se per traslladar una imatge si l'autor no és conscient d'haver-la creat.

Finalment, queden pendents de fer estudis monogràfics sobre, si més no, les categories principals per poder-ne establir els membres centrals, els d'extensió natural i els d'extensió metafòrica, així com els encadenaments entre els diferents membres, ja que els estudis d'aquestes característiques tindrien una aplicació immediata en la didàctica.

Capítol 4 Un estudi prototípic dels mesuradors 双 (*shuang*), 对 (*dui*), 副 (*fu*) i 套 (*tao*)

0 Introducció

En aquest capítol voldríem mirar de desenvolupar una teoria prototípica d'aquests quatre mesuradors: 双 (*shuang*), 对 (*dui*), 副 (*fu*) i 套 (*tao*), en la línia que ho van fer Tai i Wang (1990) amb el mesurador 条 (*tiao*) i Tai i Chao (1994) amb el mesurador 张 (*zhang*).

Com ja hem vist en el primer capítol, d'acord amb la teoria dels prototipus, dintre d'una categoria no tots els membres són iguals, sinó que hi ha elements més característics que d'altres. És a dir, una categoria conté elements prototípics i elements progressivament més perifèrics. Un dels nostres objectius aquí, doncs, és establir quins noms són més prototípics i quins són més perifèrics per a cada una de les quatre categories objecte d'estudi. També mirarem d'explicar quines són les línies d'associació entre els membres d'una mateixa categoria d'acord amb el principi de similitud de família.

Els dos treballs esmentats més amunt no es limitaven, però, a un mesurador, sinó que analitzaven també la seva relació amb d'altres mesuradors de la mateixa família cognoscitiva, és a dir, els que s'apliquen a entitats semblants. En el primer cas, els mesuradors considerats de la família de 条 (*tiao*) van ser 根 (*gen*), 枝 (*zhi*) i 支 (*zhi*), ja que tots s'utilitzen per a coses llargues i estretes. En el segon cas, els mesuradors considerats de la família de 张 (*zhang*) van ser 幅 (*fu*), 片 (*pian*) i 面 (*mian*), ja que tots s'utilitzen per a coses amb una superfície plana. Tots ells, doncs, basen la categorització en la forma de l'objecte, ja tingui aquesta una correlació amb el món real ja sigui imaginada.

Des del nostre punt de vista, aquells dos treballs van significar un pas endavant sense precedents en la descripció del sistema de classificació del xinès, ja que, d'una banda, van demostrar que els mesuradors no són un mecanisme de categorització arbitrari, sinó que reflecteixen un tipus de categorització humana basada en determinades propietats destacades, reals o imputades, de les entitats del món. D'altra banda, van dur a terme una anàlisi detallada de la distribució dels noms prototípics en cada una de les categories de mesuradors estudiades i els encavalcaments entre elles, fet que ha proporcionat un material molt valuós de cara a la didàctica d'aquests mesuradors, concretament, i, alhora, de tot el sistema en general.

Tenint en compte com en són de reveladors els resultats d'aquests dos estudis, s'haurien de prendre com a punt de partida per dur a terme una anàlisi sistemàtica de tot el sistema de classificació del xinès.¹⁵⁵ Això no obstant, vist el gran nombre de mesuradors que existeixen i la complexitat del sistema, això representa una tasca titànica que encara no ha fet ningú i que sobrepassa els límits d'una tesi doctoral. Probablement, l'única manera viable de fer-ho seria analitzar-los per grups afins amb un nombre de dades manejable. Com que aquest treball és el marc ideal per realitzar un estudi detallat, si més no d'una «família» de mesuradors, des del punt de vista semàntic i cognoscitiu, inspirant-nos en la metodologia dels treballs esmentats més amunt, ens ha semblat escaient dedicar-hi un capítol.

1 Objectius i metodologia de l'estudi

Així doncs, vam decidir agafar un grup de mesuradors estretament relacionats i veure quins encavalcaments hi havia entre les categories. No per tenir molt on escollir, l'elecció va ser més fàcil. Havien de ser mesuradors d'ús freqüent, per tal que el camp d'aplicació dels resultats fos el màxim d'ampli, i que d'entrada ja s'intuïssin l'existència de conjunts amb interseccions, perquè obtinguéssim resultats interessants

¹⁵⁵ Tai (1994) va dur a terme una anàlisi de les categories cognoscitives rellevants en els sistemes de classificació xinesos, d'acord amb les categories de classificació descrites per Allan (1977), però no es pot considerar que sigui una anàlisi sistemàtica.

i aclaridors. També vam evitar els mesuradors clarament basats en la forma per dues raons: *a*) són més evidents i, per tant, aparentment és més fàcil d'establir una teoria prototípica i *b*) són els que desperten més interès per part dels estudiosos i, per tant, hi ha més literatura escrita sobre el tema.

Finalment, vam escollir 双 (*shuang*), 对 (*dui*), 副 (*fu*) i 套 (*tao*) per les raons següents:

- Criteri de freqüència d'ús: 双 (*shuang*) i 套 (*tao*) són els mesuradors col·lectius per excel·lència. D'acord amb *Hanyu shuiping cihui yu hanzi dengji da gang* (1992),¹⁵⁶ 双 (*shuang*) pertany al grup de primeres 1.000 paraules elementals del xinès i els altres tres mesuradors formen part de les 2.000 paraules següents que s'han de saber.
- Criteri cognoscitiu: de vegades hi ha vacil·lació a l'hora d'escollir-ne un o un altre. Sembla, doncs, que hi ha zones d'intersecció entre aquestes quatre categories que cal estudiar.
- Criteri pràctic: se'ls pot trobar una equivalència en català amb aparent facilitat, fet que és un avantatge de cara a l'aplicació didàctica dels resultats.

Després d'una anàlisi en profunditat de la literatura, aquesta era la informació de partida de què disposàvem:

- La majoria d'autors considera que aquests quatre mesuradors pertanyen al grup dels col·lectius, tot i que n'hi ha que consideren 副 (*fu*) un mesurador individual.
- No n'hi ha cap que explícitament hagi estat considerat un mesurador basat en la forma.
- Tots són mesuradors associats a grups de coses que formen una unitat funcional. Sovint les entrades d'uns remetent als altres, fet que dóna la impressió que són pseudosinònims i que de vegades es poden intercanviar:

¹⁵⁶ Llibre oficial del Govern de la República Popular de la Xina que, per tal de sistematitzar-ne l'aprenentatge, agrupa els caràcters i les paraules en llistes, d'acord amb el seu grau de freqüència i dificultat.

- 双 (*shuang*) i 对 (*dui*) impliquen número parell, però els punts d'encreuament i separació no estan suficientment sistematitzats en la literatura i, fins i tot entre autors, les informacions són contradictòries.¹⁵⁷
- 副 (*fu*) i 套 (*tao*) són mesuradors que es refereixen a grups de coses (en principi més de dos) que formen un conjunt, però els punts d'encreuament i separació de les dues categories no estan suficientment sistematitzats en la literatura.
- 副 (*fu*) també pot indicar una sola unitat i nombre parell.
- Tots quatre mesuradors es poden reduplicar (Fang 1992).

Amb l'elaboració d'una teoria prototípica d'aquestes quatre categories perseguim els objectius següents:

- Mostrar la distribució d'aquests quatre mesuradors pel que fa als noms que seleccionen.
- Explicar els límits d'aquestes quatre categories i els encavalcaments entre elles.
- Establir els membres centrals, els d'extensió natural i els d'extensió metafòrica –i dins de cada subgrup, els membres més centrals i els més perifèrics– de cada categoria.
- Explicar-ne la coherència interna mitjançant el principi de similitud de família.
- Mirar d'aclarir les possibles influències dels models culturals i socials en la creació de les categories.
- Veure en quina mesura la prototipicitat va associada a la freqüència d'ús de les paraules.
- Comparar les dades prescriptives amb les dades descriptives obtingudes d'enquestes fetes a informants.

¹⁵⁷ Una altra dada per adonar-se que 双 (*shuang*) i 对 (*dui*) són mesuradors molt propers són les nombroses frases fetes o cançons en què normalment apareixen com a sinònims. Ara bé, per raons culturals i socials, certs objectes s'associen més a 双 (*shuang*) i d'altres més a 对 (*dui*). Son exemples de frases fetes en què 双 (*shuang*) i 对 (*dui*) són usats com a sinònims: 一对对, 一双双边翩翩舞 i 天造的一对, 地设的一双. Trobem també el mateix ús en la cançó 月圆话好: 浮云散, 明月找人来, 团圆美满今朝最. 洁浅池塘, 鸳鸯戏水. 红裳翠盖, 并蒂莲开, 双双对对, 恩恩爱爱, 这软风儿向着好花吹, 柔情蜜意满人间.

- Analitzar el paper pragmàtic dels mesuradors objecte d'estudi en comparació amb la resta de mesuradors que poden coocórrer amb els noms escollits com a prototípics.

Aquesta teoria prototípica s'ha elaborat en diferents etapes i seguint diferents estratègies. El procés ha estat el següent:

- Les coocurrències entre noms i mesuradors s'han establert a partir del buidatge d'un extens i exhaustiu corpus consistent en llistes, diccionaris i gramàtiques.¹⁵⁸
- La cerca s'ha fet en dos sentits: *a*) a partir de cadascun dels quatre mesuradors, veure quins noms es donaven com a prototípics de coocurrència; *b*) després, per a cada nom, veure quins mesuradors se li assignaven com a més escaients o habituals.
- No només s'ha fet una llista de tots els noms apareguts amb aquestes quatre categories, sinó també del nombre de vegades que apareixien, per tal d'establir els membres presumiblement més prototípics de cada categoria.
- A partir dels membres més prototípics s'ha elaborat una enquesta amb 56 noms¹⁵⁹ que han emplenat 51 informants.¹⁶⁰
- Hem agafat l'etimologia com a punt de partida i s'ha tingut en compte l'evolució històrica de cada mesurador, quan n'hem tingut dades, per tal d'explicar el principi de formació de la categoria i, a partir d'aquí, com sembla que s'ha desenvolupat la xarxa d'associacions que n'han format l'estructura interna. Hem de tenir en compte, però, que la informació etimològica de què es disposa no sempre és prou aclaridora i, atès que és una disciplina amb una entitat pròpia dins dels estudis sinològics, hem hagut de donar per bo el que ens deien els experts en el tema.
- Els noms de cada categoria s'han classificat en membres centrals, membres d'extensió natural i membres d'extensió metafòrica. Tal com hem explicat en el primer capítol, cada categoria de mesuradors té membres més prototípics i d'altres de més perifèrics, els quals s'inclouran en aquesta categoria o en una altra en funció del context i de les necessitats comunicatives. Els membres centrals són els que han donat lloc a la creació de la categoria, els membres d'extensió natural pertanyen a la

¹⁵⁸ V. ap. I per a una llista de les fonts.

¹⁵⁹ Es va escollir aquest nombre perquè permetia treballar amb un sol full per davant i per darrere.

¹⁶⁰ Més endavant d'aquest capítol (v. apt. 8.1) explicarem amb detall en què va consistir l'enquesta.

categoria per similitud física amb els membres centrals i els membres d'extensió metafòrica per una similitud imaginada fruit de la creativitat. El prototipus funciona com a model o punt de referència cognoscitiu, sol donar-se com a millor exemple de la categoria i és, alhora, el que comparteix més característiques amb la resta de membres de la categoria. Els noms marcats amb aquest símbol (✓) a les taules són els membres considerats més prototípics dins de cada grup. Això s'ha decidit en funció del nombre de vegades que apareixien a les fonts esmentades més amunt.

2 Una teoria prototípica del mesurador 双 (*shuang*)

2.1 Què en diuen els diferents autors?

La majoria de diccionaris donen 对 (*dui*) 'parell' i 两 (*liang*) 'dos' com a sinònims. D'acord amb els experts, s'aplica a coses o persones que formen una parella. N'hi ha que especifiquen que s'usa especialment per a coses que es porten a les extremitats o òrgans que tenen dreta i esquerra.

2.2 Evolució històrica

D'acord amb el *Shuowen jiezi* (1963),¹⁶¹ la forma original d'aquest caràcter (雙) representava una mà (又) agafant dos ocells (隹) per transmetre la idea de dos o parell(a). Posteriorment es va simplificar,¹⁶² conservant-lo com a compost lògic, per dues mans iguals (双). Així es mantenia la idea de dos.

¹⁶¹ Primer diccionari xinès d'etimologia. Malgrat les nombroses imprecisions que conté, actualment continua sent una obra de referència bàsica.

¹⁶² Els caràcters xinesos han patit un procés de simplificació continu des de les manifestacions escrites més primerenques. Tot i que les formes simplifiades eren més fàcils d'aprendre, d'escriure i memoritzar i, per tant, més acceptades per la gent, mai no havien estat reconegudes oficialment pels diferents governs de la Xina. Finalment, el govern de la República Popular de la Xina, en un esforç per universalitzar l'educació i reduir la dificultat en l'aprenentatge del xinès, va publicar un seguit de llistes de caràcters simplificats que es van discutir i consensuar al llarg dels anys. La primera llista va

2.3 Membres centrals

Els membres centrals són noms referits a parts del cos simètriques,¹⁶³ com ara extremitats, òrgans i apèndixs (en la majoria dels casos podem considerar que són simètriques respecte d'un eix):

TAULA 4.1 Membres centrals de la categoria 双 (*shuang*)

鼻孔	<i>bikong</i>	narius	
翅膀	<i>chibang</i>	ala	✓
触角	<i>chujiao</i>	tentacle, antena	
耳朵	<i>erduo</i>	orella	✓
胳膊	<i>gebo</i>	braç	
肩膀	<i>jianbang</i>	espatlla	
脚	<i>jiao</i>	peu	✓
角	<i>jiao</i>	banya	
犄角	<i>jijiao</i>	banya	
眉毛	<i>meimao</i>	cella	✓
眸子	<i>mouzi</i>	pupil·la, ull	
目光	<i>muguang</i>	mirada	
手	<i>shou</i>	mà	✓
腿	<i>tui</i>	cama, pota	
膝盖	<i>xigai</i>	genoll	
眼睛	<i>yanjing</i>	ull	✓
爪子	<i>zhuazi</i>	grapa	

Des del nostre punt de vista, els membres prototípics (ala, orella, peu, cella, mà i ull) són, en general, les parts del cos més rellevants, en el sentit que habitualment juguen un paper molt important en la nostra interrelació amb el món.

aparèixer el 1956, la segona el 1964 i la tercera, i definitiva, el 1986. Pel que a aquest caràcter en concret, aquesta simplificació es troba ja en textos de la dinastia Tang (618-907 dC) (Li Leyi 1996).

¹⁶³ Això sembla evidenciar que en el moment de fer la simplificació es va tenir en compte la seva base cognoscitiva més que no pas la seva etimologia.

El cas de *mirada* és una mica especial, ja que per a nosaltres es tracta d'un nom abstracte i, tot i que no podem dir que es tracti pròpiament d'una part del cos, el fet que hi estigui estretament relacionada –sovint *ulls* i *mirada* són sinònims– i que no haguem trobat cap altre membre que s'hagi incorpora a la categoria 双 (*shuang*) per extensió metafòrica ens ha ajudat a decidir-nos per incloure aquest mot en el grup de membres centrals.

2.4 Membres d'extensió natural:

Els membres d'extensió natural se subdivideixen en 3 grups jeràrquicament iguals:¹⁶⁴

- a) Peces de vestir que s'usen aparellades sobre les parts del cos que són membres centrals (poden ser completament iguals o simètriques respecte d'un eix).

TAULA 4.2 Membres d'extensió natural I de la categoria 双 (*shuang*)

耳环	<i>erhuan</i>	arracada	✓
护腕	<i>huwan</i>	canellera	
护膝	<i>huxi</i>	genollera	
木屨	<i>muxi</i>	esclop	
手套	<i>shoutao</i>	guant	✓
套鞋	<i>taoxie</i>	xancla	
套袖	<i>taoxiu</i>	maneguí	
袜子	<i>wazi</i>	mitjó	✓
鞋	<i>xie</i>	sabata	✓
鞋带	<i>xiedai</i>	cordó de la sabata	
袖子	<i>xiuzi</i>	màniga	
靴	<i>xue</i>	bota	

¹⁶⁴ Aquesta extensió pot correspondre a la metàfora conceptual *el món és el cos humà*, de què hem parlat en el capítol anterior.

En aquest cas, els membres prototípics (arracada, guant, mitjó i sabata) són també objectes usats més habitualment que la resta.

b) Dues persones diferents entre elles que formen una unitat conceptual, ja que estan estretament relacionades per una relació de parentiu. La llista es limita a dos exemples:

TAULA 4.3 Membres d'extensió natural II de la categoria 双 (*shuang*)

儿女	<i>ernü</i>	fill i filla	
父母	<i>fumu</i>	pare i mare	

Aquí podríem dir que l'ús de 双 (*shuang*) equipara els dos membres, en el sentit que són iguals als ulls dels descendents o ascendents, segons el cas. Aquí l'ús d'aquest mesurador també es podria associar a un número benaurat, com quan en català diem que «en Pep i la Maria han buscat la parelleta», ja que tenir un fill de cada gènere sembla que proporciona una felicitat especial, tot i que no estem segurs que això sigui també així a la cultura xinesa.

c) Dos objectes completament iguals que s'usen aparellats i que són o han estat de certa importància social i cultural:

TAULA 4.4 Membres d'extensió natural III de la categoria 双 (*shuang*)

白璧	<i>bai bi</i>	<i>bi</i> ¹⁶⁵ de jade blanc	
筷子	<i>kuaizi</i>	palets (per menjar)	✓
玉斗	<i>yu dou</i>	<i>dou</i> ¹⁶⁶ de jade	

En el cas de 白璧 (*bai bi*) i 玉斗 (*yu dou*) els informants xinesos no han pogut explicar per què s'usaven de dos en dos, ni ho hem pogut trobar documentat, de manera que entenem que el seu ús deu ser força arcaic. 筷子 (*kuaizi*) 'palets', en canvi, és un objecte absolutament central en la cultura xinesa actual.

¹⁶⁵ Forma ritual o ornamental feta de jade, de superfície plana, forma circular i amb un forat central.

¹⁶⁶ Antic utensili per mesurar la capacitat. També s'anomenava així un estri per guardar el vi.

2.5 Coherència interna de la categoria:

Tant la forma tradicional (雙) com la simplificada (双) d'aquest mesurador donen la imatge de dues coses iguals, dos ocells en el primer cas i dues mans en el segon. Per tant, la base cognoscitiva d'aquest mesurador és clarament el nombre parell de dues coses, en principi, iguals. Podríem argüir si, a partir de la simplificació, s'ha potenciat en la llengua estàndard l'ús d'aquest mesurador per a totes les parts del cos aparellades, ja que la seva forma escrita és molt gràfica i permetria recordar-ho fàcilment.¹⁶⁷ Sigui com sigui, actualment no disposem de prou dades per argumentar ni a favor d'això ni en contra.

Les dues coses iguals que tenim més a l'abast són, potser, les mans. Es forma, doncs, el grup de membres centrals de la categoria, que comparteixen els trets de ser dos i parts del cos alhora.

A partir d'aquí tenim els membres d'extensió natural que es desenvolupen en tres direccions diferents, depenent dels trets que prioritzen. En primer lloc, el grup d'objectes i peces de vestir que s'associen cognoscitivament als membres centrals tant per contigüitat física com per la forma. En segon lloc, el grup d'objectes que per raons socials o culturals sovint s'usen de dos en dos i, per tant, són associats pels parlants al concepte de parella que suggereix 双 (*shuang*). En tercer lloc, hi ha un grup molt especial. El formen dos membres, entre els quals també hi ha certa simetria. Es tracta de les parelles que formen pare/mare i fill/filla. No són només persones que podem associar al concepte de dos, sinó que, a més, cognoscitivament, són molt propers a nosaltres, sang de la nostra sang, com una part del nostre cos. Aquesta visió pot haver fet possible que aquestes paraules s'associïn a 双 (*shuang*) mentre que d'altres parelles de persones, no. Finalment, constatem que aquesta categoria no ha desenvolupat un grup de membres d'extensió metafòrica.

¹⁶⁷ Un dels criteris per a la reforma de la llengua escrita va ser construir caràcters més senzills i fàcils de recordar des del punt de vista dels components. Per tant, no és agosarat pensar que és possible que la fixació d'un estàndard lèxic i sintàctic també intenti treure el màxim de partit de l'aspecte gràfic dels caràcters.

Per acabar, voldríem destacar la importància de l'aspecte funcional en la creació de la categoria. Les parts del cos, els objectes i les persones categoritzats en aquesta categoria cal que funcionalment vagin aparellats. Si no, parlem de discapacitats físics, orfes i objectes inservibles: no podem menjar amb un sol palet, ni caminar pel carrer amb una sola sabata. Aquest fet té les implicacions lèxiques següents: si un objecte que habitualment es categoritza amb 双 (*shuang*) està desaparellat, el mesurador individual que sovint s'utilitza és *zhi* (只), ja que en la seva forma tradicional (隻) aquest mesurador representa una mà (又) agafant un sol ocell (隹).

3 Una teoria prototípica del mesurador 对 (*dui*)

3.1 Què en diuen els diferents autors?

La majoria de diccionaris donen com a sinònim 双 (*shuang*) 'parella'. D'acord amb els experts, s'aplica a coses, animals o persones que formen una parella. N'hi ha que especifiquen que aquestes dues entitats estan oposades d'alguna manera per gènere, dreta i esquerra, etc.

3.2 Evolució històrica

L'etimologia de la forma original d'aquest caràcter (對) és una mica incerta. Quan es va simplificar, es va substituir la part esquerra per una mà dreta (又) i es va conservar la part dreta, que representa un polze (寸).¹⁶⁸ Originàriament, 对 (*dui*) tenia els sentits de respondre, enfrontar-se, correspondre, confrontar, aparellar-se. Tots els significats impliquen dues persones, una davant de l'altra, entre les quals s'estableix

¹⁶⁸ Aquesta simplificació es troba ja en textos de la dinastia Yuan (1206-1368 dC) (Li Leyi 1996).

un cert diàleg o una relació d'oposició o de complementació. És, per tant, un mesurador d'origen verbal.

3.3 Membres centrals

El grup de membres centrals està format per noms referits a persones que tenen una determinada relació entre elles, ja sigui familiar, ja sigui social:

TAULA 4.5 Membres centrals de la categoria 对 (*dui*)

伴侣	<i>banlü</i>	acompanyant, company	
搭档	<i>dadang</i>	soci	
恶人	<i>e'ren</i>	malvat	
儿女	<i>ernü</i>	fill i filla	✓
夫妇	<i>fufu</i>	marit i muller, matrimoni	✓
夫妻	<i>fuqi</i>	marit i muller, matrimoni	✓
父子	<i>fuzi</i>	pare i fill	
活宝	<i>huobao</i>	pallasso	
佳偶	<i>jia'ou</i>	matrimoni feliç	
姐妹	<i>jiemei</i>	germana gran i petita	
恋人	<i>lianren</i>	enamorat	
孪生姐妹	<i>luansheng jiemei</i>	germanes bessones	
孪生兄弟	<i>luansheng xiongdi</i>	germans bessons	
母女	<i>munü</i>	mare i filla	
男女	<i>nannü</i>	home i dona	
朋友	<i>pengyou</i>	amic	
婆媳	<i>poxi</i>	sogra i nora	
情侣	<i>qinglü</i>	enamorat	
情人	<i>qingren</i>	amant	
棋友	<i>qiyou</i> ¹⁶⁹	parella d'escacs, adversari	
双胞胎	<i>shuangbaotai</i>	bessons	
舞伴	<i>wuban</i>	parella de ball	
新人	<i>xinren</i>	nuvi, recent casat	
兄弟	<i>xiongdi</i>	germà gran i petit	

¹⁶⁹ Es tracta d'una persona que ha esdevingut el teu amic a força de jugar-hi a escacs.

选手	<i>xuanshou</i>	jugador seleccionat	
冤家	<i>yuanjia</i>	enemic	
姊妹花	<i>zimeihua</i>	germanes	

Aquí, els únics membres prototípics són 儿女 (*ernü*) ‘fill i filla’, 夫妇 (*fufu*) ‘matrimoni’ i 夫妻 (*fuqi*) ‘matrimoni’, la parella per excel·lència, ja que tots ells designen relacions de parentiu. És molt interessant constatar que l’ordre dels caràcters en els parells de persones acostuma a mostrar les jerarquies socials, d’acord amb els valors confucians (la dona ha d’obeir l’home i la persona més jove a la de més edat), en què el que apareix primer predomina sobre el segon i l’ordre no es pot invertir, perquè el resultat o bé és un mot inexistent o bé té un significat totalment diferent. Vegem-ho: 儿女 (*ernü*) ‘fill i filla’,¹⁷⁰ 夫妇 (*fufu*) ‘marit i muller’, 夫妻 (*fuqi*) ‘marit i muller’, 父子 (*fuzi*) ‘pare i fill’, 姐妹 (*jiemei*) ‘germana gran i germana petita’, 母女 (*munü*) ‘mare i filla’, 婆媳 (*poxi*) ‘sogra i nora’, 兄弟 (*xiongdi*) ‘germà gran i germà petit’, etc.

3.4 Membres d’extensió natural

Els membres d’extensió natural se subdivideixen en tres grups:

a) Parella d’animals que viuen o són vistos junts:

TAULA 4.6 Membres d’extensió natural I de la categoria 对 (*dui*)

鹤鹑	<i>anchun</i>	guatlla	
蝉	<i>chan</i>	cigala	
东北虎	<i>dongbei hu</i>	tigre del nord-est	
飞鸟	<i>feiniao</i>	ocell volador	

¹⁷⁰ 女儿 (*nü'er*), que seria l’ordre invers, significa ‘filla’.

非洲大象	<i>Feizhou daxiang</i>	elefant africà	
鸽子	<i>gezi</i> ¹⁷¹	colom	✓
鹤	<i>he</i>	grua	
蝴蝶	<i>hudie</i>	papallona	✓
鸡	<i>ji</i>	gall/gallina	
金鱼	<i>jinyu</i>	peix daurat	
孔雀	<i>kongque</i>	paó	
马	<i>ma</i>	cavall	
蚂蚱	<i>mazha</i>	llagosta (insecte)	
牛	<i>niu</i>	vaca/toro	
蜻蜓	<i>qingting</i>	libèl·lula	
台湾猕猴	<i>Taiwan mihou</i>	macaco de Taiwan	
兔子	<i>tuzi</i>	llebre, conill	
虾	<i>xia</i>	gamba	
小老虎	<i>xiao laohu</i>	petit tigre	
熊猫	<i>xiongmao</i>	panda	
喜鹊	<i>xique</i>	garsa	
鸚鵡	<i>yingwu</i>	lloro	
鸳鸯	<i>yuanyang</i>	ànec mandarí	
鹧鸪	<i>zhegu</i>	francolí xinès	

b) Parts del cos simètriques (la majoria es pot considerar que ho són respecte d'un eix):

TAULA 4.7 Membres d'extensió natural II de la categoria 对 (*dui*)

螯	<i>ao</i>	pinça	
翅膀	<i>chibang</i>	ala	✓
触须	<i>chuxu</i>	palp	
耳朵	<i>erduo</i>	orella	✓
发辮	<i>fabian</i>	trena	
睪丸	<i>gaowan</i>	testicle	
犄角	<i>jijiao</i>	banya	

¹⁷¹ Mot incorporat posteriorment a l'elaboració de l'enquesta.

角	<i>jiao</i>	banya	
脚	<i>jiao</i>	peu	✓
酒窝	<i>jiuwo</i>	clot de la galta	
鹿茸	<i>lurong</i>	banyot de cervatell	
眉毛	<i>meimao</i>	cella	✓
牛角	<i>niujiao</i>	banya de boví	
拳头	<i>quantou</i>	puny	
乳房	<i>rufang</i>	pit	
蹄子	<i>tizi</i>	peül·la	
胸脯	<i>xiongpu</i>	pit	
眼睛	<i>yanjing</i>	ull	✓
爪子	<i>zhuazi</i>	grapa	

c) Objectes que s'usen habitualment aparellats tant si són exactament iguals com si no:

TAULA 4.8 Membres d'extensió natural III de la categoria 对 (*dui*)

杯子	<i>beizi</i>	got	
春联	<i>chunlian</i>	motius d'any nou ¹⁷²	✓
电池	<i>dianchi</i>	pila elèctrica	✓
耳环	<i>erhuan</i>	arracada	✓
壶	<i>hu</i>	tetera, gerra	
花瓶	<i>huaping</i>	gerro de flors	✓
桨	<i>jiang</i>	rem	
戒指	<i>jiezhi</i>	anell	
金钢笔	<i>jin gangbi</i>	estilogràfica d'or	
金手表	<i>jin shoubiao</i>	rellotge de polsera d'or	
门墩	<i>mendun</i>	piló d'entrada ¹⁷³	
沙发	<i>shafa</i>	sofà	✓

¹⁷² Dibuxos, díptics i tríptics que s'enganxen als dos costats i/o sobre la porta d'entrada durant l'any nou xinès. Sovint es tracta de dues o tres frases relacionades, tant en el contingut com en la forma. Podriem dir que són els *duilian* específics d'any nou que, a més a més de caràcters xinesos, solen tenir algun altre tipus d'ornamentació.

¹⁷³ Elements constructius de pedra que es col·locaven a banda i banda de la porta d'entrada de les cases per simbolitzar l'estatus de la família.

石狮子	<i>shi shizi</i>	lleó de pedra ¹⁷⁴	
石磨	<i>shimo</i>	molí de pedra ¹⁷⁵	
首饰	<i>shoushi</i>	joiell	
手镯	<i>shouzhuo</i>	braçalet	✓
水桶	<i>shuitong</i>	galleda	
套袖	<i>taoxiu</i>	maneguí	
袜子	<i>wazi</i>	mitjó	✓
袖口	<i>xiukou</i>	botó de puny	
椅子	<i>yizi</i>	cadira	
玉鸟	<i>yuniao</i>	ocell de jade	
枕巾	<i>zhenjin</i>	tovallola de coixí ¹⁷⁶	
枕头	<i>zhentou</i>	coixí	✓

En aquest grup tercer pot ser que hi hagi membres que ens sorprenguin, ja que l'ús en parelles respon a raons històriques i culturals. Per exemple: 手镯 (*shouzhuo*) 'braçalet', 石狮子 (*shi shizi*) 'lleó de pedra' i 花瓶 (*huaping*) 'gerro de flors'. En el cas de 玉鸟 (*yuniao*) 'ocells de jade', la categorització amb 对 (*dui*) es pot deure al fet que sovint els ocells engabiats viuen en parella per la creença que, si no, se senten molt sols. L'ús d'aquest mesurador, doncs, es pot deure a un cert mimetisme respecte d'aquesta realitat, en què hi ha subjacent la metàfora conceptual *el món és el món animal*.

Simplement, el gust dels xinesos per la simetria pot explicar l'ús del mesurador 对 (*dui*) amb un gran nombre d'objectes, que no cal que siguin exactament iguals.

3.5 Membres d'extensió metafòrica

¹⁷⁴ Els lleons freqüentment apareixen en parella flanquejant les entrades de les cases senyorials, com a símbol de poder i protecció. El mascle té una pilota sota una de les potes davanteres i la femella juga amb el seu cadell.

¹⁷⁵ Dues pedres rodones posades l'una sobre l'altra que es feien servir com a eina per moldre el gra.

¹⁷⁶ S'usa per comoditat, per no haver de rentar tota la coixinera.

Fins ara només n’hem trobat un, que prové dels membres centrals per la seva idea d’oposició, de dues coses confrontades i complementàries:

TAULA 4.9 Membres d’extensió metafòrica de la categoria 对 (*dui*)

矛盾	<i>maodun</i>	contradicció	✓
----	---------------	--------------	---

Aquest mot està format pels caràcters *llança* i *escut*. En una història del Han Feizi s’explica que un venedor ambulat d’armes de l’antiga Xina, tot fent propaganda dels seus productes a viva veu en un mercat, presumia que els seus escuts eren tan forts que cap llança no els podia travessar i, alhora, les seves llances eren tan punxants que podien foradar qualsevol escut. Els passavolants li van cridar l’atenció, tot fent-li notar que en el seu discurs hi havia una contradicció evident.¹⁷⁷ Cal parar atenció, però, en el fet excepcional que 一对矛盾 (*yi dui maodun*), malgrat usar el mesurador per parells de coses, es refereix a una sola entitat. És a dir, parteix d’una pluralitat d’objectes concrets (dos) per formar una unitat abstracta i, per tant, ho hem de traduir per *una contradicció*.

3.6 Coherència interna de la categoria

Com ja hem dit més amunt, el mesurador 对 (*dui*) és d’origen verbal (respondre, enfrontar-se, correspondre, confrontar, aparellar-se, etc.) Tots els seus significats verbals pressuposen dues persones entre les quals s’estableix algun tipus de diàleg o acarament. La base cognoscitiva és la de parell d’elements no iguals, sinó complementaris.

Els membres centrals de la categoria són, doncs, parelles de persones entre les quals s’estableix algun tipus de relació. La relació implícita entre els dos membres d’una parella pot ser, doncs, de parentiu, com ara 母女 (*munü*) ‘mare/filla’, de complementació de gènere, com ara 恋人 (*lianren*) ‘enamorats’, 佳偶 (*ji’ou*) ‘matrimoni feliç’, 情侣 (*qinglü*) ‘enamorats’, 新人 (*xinren*) ‘parella nova’, o perquè

¹⁷⁷ La juxtaposició de dos mots antònims és un mecanisme productiu en la composició de mots en xinès.

fan una activitat plegats, com ara 选手 (*xuanshou*) ‘jugadors seleccionats’, 舞伴 (*wuban*) ‘parella de ball’, 棋友 (*qiyou*) ‘parella d’escacs’, 搭档 (*dadang*) ‘socis’, o perquè hi ha interessos oposats¹⁷⁸ 冤家 (*yuanjia*) ‘enemics’.

Els membres d’extensió natural es divideixen, de nou, en tres grups. En primer lloc, les parelles d’animals. Mitjançant una metàfora conceptual, els personifiquem, traslladant els valors socials dels humans al món animal. És a dir, l’ús d’aquest mesurador amb animals respon a un model idealitzat que fa que es pressuposi que dos animals vistos junts sempre són mascle i femella (i formen una parella). Possiblement alguns d’aquests animals, especialment algunes espècies d’ocells, visquin habitualment aparellats com a manera d’organització social. El seu màxim exponent són els ànecs mandarins, que viuen en parella i s’aparellen per a tota la vida, de manera que en la cultura xinesa han esdevingut un símbol de la felicitat conjugal.

Això no obstant, creiem que la gran quantitat de llegendes, mitologia i simbolisme al voltant dels animals dins de la cultura xinesa reforcen aquesta metàfora conceptual, fet que no succeeix tant en la nostra cultura o que, si més no, no queda plasmat en la llengua. En citarem uns exemples per tal d’il·lustrar-ho. D’una banda, en preguntar-li a una informant xinesa quina li semblava que era la raó per la qual els xinesos associaven les papallones als parells, de seguida ens va explicar la llegenda següent:

Hi havia una vegada una noia anomenada Zhu Yingtai, bonica i intel·ligent, a la qual li agradava molt estudiar i, malgrat els nombrosos pretendents que tenia, no volia marit. Com que segons els valors de l’època se suposava que no havia d’estudiar, es va disfressar d’home per poder anar a escola. Pel camí d’anada a l’escola va conèixer en Liang Shanbo, que també era estudiant. Van viure i estudiar junts durant tres anys, sense que ell s’adonés que ella era una noia. A l’hora de separar-se, ella li va dir que en tal data anés a casa seva per casar-se amb una germana seva, tot i que es referia a ella mateixa. Ell, que tenia una ascendència humil, va sentir-se desmereixedor d’aquell honor i no va acudir a la cita. De manera que la família de la Zhu Yingtai la va comprometre amb un altre. Quan en Liang Shanbo va anar a visitar-la, ja pertanyent a un alt rang, va descobrir el fet que era una noia i que ja no era a temps de casar-s’hi, per això va sentir un penediment tan gran que va morir d’amor. El dia que la Zhu Yingtai anava a casar-se, la processó va passar per davant de la tomba d’en Liang Shanbo, sobre la qual ella va plorar amargament. Aleshores la tomba es va obrir i la va engolir. L’únic que van veure les persones de la comitiva van ser dues papallones dansant juntes sobre la tomba que se n’allunyaven voleiant.

¹⁷⁸ Aquesta confrontació tant pot ser física com ideològica.

Un altre exemple il·lustratiu és el de la garsa, símbol també de la felicitat conjugal, i al voltant de la qual circulen diverses històries. Una de les més conegudes en la mitologia xinesa és la del bover i la teixidora, dos enamorats representats per les constel·lacions d'Altaïr i Vega que, per culpa d'una maledicció, només es poden retrobar un cop l'any gràcies a què el 7è dia del 7è mes lunar totes les garses volen cap al cel formant un pont sobre la Via Làctia. Hi ha també una història, provinent del *Shen yi jing* (Llibre dels deus i altres coses estranyes), la qual explica que quan marit i muller s'havien de separar trencaven un mirall per la meitat i cada un d'ells n'agafava un tros. Si la dona li era infidel mentre el marit era fora, la seva meitat es convertia en una garsa que tornava volant fins al marit. Dues garses juntes simbolitzen, doncs, el desig que una parella es trobi en la felicitat conjugal, que tant es pot interpretar en relació amb el matrimoni com amb l'acte sexual conjugal.

D'acord amb el simbolisme xinès, un parell de peixos daurats simbolitzen la fertilitat. Una parella de coloms simbolitzen la fidelitat conjugal perquè s'aparellen per a tota la vida. Un parell de grues, en canvi, simbolitzen la relació pare-fill.¹⁷⁹ Aquestes històries formen part de la memòria popular, fet que contribueix a què s'associïn les papallones, les garses, els peixos daurats, els coloms, les grues, etc., als parells i que es vegin de forma humanitzada.

Com a membres d'extensió natural, en segon lloc hi ha les parts del cos simètriques. En aquest cas, les línies d'associació poden haver estat dobles. D'una banda, el nombre parell i, de l'altra, la idea de simetria o acarament.

En tercer lloc, hi ha el grup dels objectes que solen usar-se aparellats. N'hi ha que funcionalment no tenen cap utilitat sols (com ara els remes)¹⁸⁰ i n'hi ha que tradicionalment s'han usat junts (com ara els gerros), tot i que pot ser que actualment d'alguns d'aquests costums s'hagin perdut i que part dels parlants no siguin conscients que aquesta categorització estigui influïda culturalment.

¹⁷⁹ La informació relativa al simbolisme xinès ha estat extreta d'Eberhard (1986) i Williams (1988).

¹⁸⁰ Si bé és cert que en determinat tipus d'embarcacions (com ara les canoes) només se'n usa un, aquest sol ser de doble pala.

Finalment, existeix un sol membre d'extensió metafòrica que prové de la idea que l'escut i la llança, funcionalment, s'usen aparellats l'un contra l'altre, en una relació d'oposició, i d'aquí el sentit figurat de *contradicció*.

4 Una teoria prototípica del mesurador 副 (*fu*)

4.1 Què en diuen els diferents autors?

D'acord amb els experts, s'aplica a coses o persones que formen una parella –对 (*dui*) o 双 (*shuang*) –, joc o conjunt –套 (*tao*) o 组 (*zu*) –. N'hi ha que especifiquen que s'usa també en sentit metafòric per a expressions del rostre o de la parla i amb dosis medicinals.

4.2 Evolució històrica

D'acord amb el *Shuowen jiezi*, aquest caràcter era un verb que significava *dividir una cosa amb un ganivet*. Aquest sentit original s'ha perdut, però d'aquí prové el sentit de subdivisió, secundari, etc. Per tant, hem d'entendre que l'ús actual d'aquest mesurador designa dos o més objectes que formen un tot funcional, com si originàriament haguessin estat una sola unitat física que s'ha disgregat per l'acció d'un ganivet.

4.3 Membres centrals

Dues coses, habitualment iguals, que estan concebudes per usar-se juntes:

TAULA 4.10 Membres centrals de la categoria 副 (*fu*)

电池	<i>dianchi</i>	pila elèctrica	✓
----	----------------	----------------	---

对联	<i>duilian</i> ¹⁸¹	díptic	✓
耳环	<i>erhuan</i>	arracada	✓
耳坠	<i>erzhui</i>	arracada	
拐杖	<i>guaizhang</i>	crossa	
裹腿	<i>guotui</i>	bena per a la cama	
护耳	<i>hu'er</i>	orellera	
护腿	<i>hutui</i>	canyellera	
护膝	<i>huxi</i>	genollera	
筷子	<i>kuaizi</i>	palet	✓
筐子	<i>kuangzi</i>	cistell de vímet	
箩筐	<i>luokuang</i>	cistell de vímet	
乒乓球板	<i>pingpang qiuban</i>	pala de ping-pong	
球拍	<i>qiupai</i>	pala o raqueta	✓
拳头	<i>quantou</i>	puny	
手套	<i>shoutao</i>	guant	✓
手镯	<i>shouzhuo</i>	braçalet	✓
水桶	<i>shuitong</i>	galleda	
套裤	<i>taoku</i>	cuixal, sobrecalça, polaina	
套袖	<i>taoxiu</i>	maneguí	
鞋带	<i>xiedai</i>	cordó de les sabates	
袖子	<i>xiuzi</i>	màniga	
镯子	<i>zhuozi</i>	braçalet	

Sovint els motius pels quals els xinesos agrupen alguns d'aquests objectes de dos en dos ens són desconeguts, però sempre té una explicació social o històrica. Per exemple «galleda» o «cistell de vímet» sovint es categoritzen aparellats perquè s'associen a una perxa¹⁸² com a mitjà de transport de mercaderies. Així doncs, l'ús d'aquestes entitats aparellades de vegades es tracta simplement d'un costum i d'altres es deu al fet que, altrament, perden la seva utilitat.

¹⁸¹ Els *duilian* són un parell de frases escrites en tires de paper que s'enganxen verticalment a la porta d'entrada d'un habitatge. Consisteixen en dues línies de caràcters xinesos de la mateixa llargada i sintàcticament independents, tot i que solen versar sobre un tema comú. Un parell de *duilian* paral·lels es complementen sovint amb un tercer d'horitzontal d'un tema relacionat que es col·loca sobre el marc de la porta. Tot i que se solen enganxar amb la vinguda de l'any nou xinès, el seu ús no és limita només a aquestes dates tan assenyalades. També es poden trobar per commemorar casaments, funerals, aniversaris, obertura de tendes i canvi de domicili. És probable que no s'usi amb 对 (*dui*) per raons fonètiques, ja que 一对对联 (*yi dui duilian*) és cacofònic. 春联 (*chunlian*), en canvi, sí que hi pot anar i n'és sinònim.

¹⁸² Pal llarg i estret als dos extrems del qual hi ha dues cordes amb les quals se subjecten dues galledes o cistells amb una càrrega semblant, de manera que, quan es carrega a l'espallla per transportar-ho, els pesos dels dos extrems estan equilibrats.

Els membres d'aquest grup tenen força encavalcaments amb altres categories. Amb 对 (*dui*) coincideixen *pila*, *puny*, *braçalet* i *galleda*. Amb 双 (*shuang*) ho fan *genollera*, *canellera*, *palet*, *guant*, *cordó de la sabata* i *màniga*. Amb 对 (*dui*) i 双 (*shuang*) alhora hi ha *arracada* i *maneguí*.

4.4 Membres d'extensió natural

a) Objectes que consten de dues parts unides per un punt, simètrics respecte d'un eix i a vegades, fins i tot, en forma de U:

TAULA 4.11 Membres d'extensió natural de la categoria 副 (*fu*) I

床板	<i>chuangban</i>	tauló de llit	
床架	<i>chuangjia</i>	marc o bastidor del llit	
春联	<i>chunlian</i>	motiu imprès d'any nou	✓
担架	<i>danjia</i>	perxa, càrrega amb perxa	✓
担子	<i>danzi</i>	perxa, càrrega amb perxa	
耳机	<i>erji</i>	auricular	
杠铃	<i>gangling</i>	halter (barra amb discs)	
骨头架子	<i>gutou jiazi</i>	ossada, esquelet	
货郎担	<i>huolangdan</i>	càrrega amb perxa d'un venedor ambulat	
假发	<i>jiafa</i>	perruca	
肩膀	<i>jianbang</i>	espatlla	
脚镣	<i>jiaoliao</i>	grilló	
角	<i>jiao</i>	banya	
枷锁	<i>jiasuo</i>	jou	
假牙	<i>jiaya</i>	dentadura postissa	
近视镜	<i>jinshijing</i>	prismàtic	
绞架	<i>jiaojia</i>	forca	
老花镜	<i>laohuajing</i>	ulleres per a presbícia	
犁杖	<i>lizhang</i>	arada, arreu	
铺板	<i>puban</i>	tauló per a un jaç	
手铐	<i>shoukao</i>	manilla	
听诊器	<i>tingzhenqi</i>	estetoscopi	
胸罩	<i>xiongzha</i>	sostenidors	
眼镜	<i>yanjing</i>	ulleres	✓
烛台	<i>zhutai</i>	candeler, palmatòria	

Podem entendre també que aquests objectes estan formats per diverses parts, però que estan totes integrades i s'usen com un sol objecte. Per exemple, les ulleres estan formades per la muntura, el pont, la placa del pont, les barnilles, les frontisses i els vidres, però si separem els diferents elements les ulleres ja no serveixen per a la funció per a la qual han estat concebudes. Per tant, agrupades formen un tot funcional.

És sobretot a causa de la coocurrència amb aquest tipus de noms que alguns autors consideren 副 (*fu*) un mesurador individual, perquè malgrat la pluralitat de parts o components, des del punt de vista cognoscitiu, preval el seu aspecte funcional per sobre del seu aspecte físic.

b) Conjunt d'objectes discrets i diferents entre ells que formen una unitat funcional:

TAULA 4.12 Membres d'extensió natural de la categoria 副 (*fu*) II

杯筷	<i>beikuai</i>	got i palets	
被褥	<i>beiru</i>	roba de llit	
刀叉	<i>dao cha</i>	ganivet i forquilla, coberts	
钓竿	<i>diaogan</i>	canya de pescar	
冬衣	<i>dongyi</i>	roba d'hivern	
赌具	<i>duju</i>	objecte per apostar	
扑克牌	<i>pukepai</i>	carta (per jugar)	✓
棋	<i>qi</i>	joc de taula ¹⁸³	✓
首饰	<i>shoushi</i>	joiell	
碗筷	<i>wankuai</i>	bol i palets	
武装	<i>wuzhuang</i>	roba militar	
香烛	<i>xiangzhu</i>	vareta d'encens i ciri	
下水	<i>xiashui</i>	entranya	
刑具	<i>xingju</i>	utensili de tortura	
衣服	<i>yifu</i>	roba	✓
渔具	<i>yuju</i>	utensili de pesca	
鱼网	<i>yuwang</i>	xarxa de pesca	
针管	<i>zhenguan</i>	tub per a agulles hipodèrmiques	
妆奁	<i>zhuanglian</i>	aixovar	

¹⁸³ Aquest és el nom genèric de tots els jocs basats en un tauler i fitxes. Entre els més importants hi ha: 象棋 (*xiangqi*), 围棋 (*weiqi*), 军棋 (*junqi*) i 跳棋 (*tiaoqi*).

Cal destacar que hi ha dos membres que coincideixen amb 套 (*tao*): 刑具 (*xingju*) ‘utensili de tortura’ i 渔具 (*yuju*) ‘utensili de pesca’.

c) Conjunt d’ingredients que formen part d’una recepta mèdica en la medicina tradicional xinesa. Individualment, cada un d’ells té valor per si mateix, però necessiten combinar-se per guarir una determinada afecció:

TAULA 4.13 Membres d’extensió natural de la categoria 副 (*fu*) III

汤药	<i>tangyao</i>	infusió	
中药	<i>zhongyao</i>	medecina	✓

4.5 Membres d’extensió metafòrica

a) Noms abstractes relacionats amb destreses o habilitats. Cognoscitivament, es percep que certa habilitat es deu a un conjunt de qualitats o aptituds:

TAULA 4.14 Membres d’extensió metafòrica de la categoria 副 (*fu*) I

本领	<i>benling</i>	capacitat	✓
歌喉	<i>gehou</i>	veu d’un cantant	
嗓子	<i>sangzi</i>	veu	✓
身材	<i>shencai</i>	talla, grandària	
手段	<i>shouduan</i>	ardit, mètode	
体力	<i>tili</i>	força física	
腿力	<i>tuili</i>	força de cames	
言语	<i>yanyu</i>	paraula	
字	<i>zi</i>	caràcter	

Tal com veurem més endavant, 本领 (*benling*) ‘capacitat’ també es pot categoritzar amb 套 (*tao*).

b) Noms relacionats amb l'aspecte físic, el posat, l'expressió facial, l'actitud o l'estat d'ànim. Cognoscitivament, també es percep de forma gestàltica, és a dir, com a un conjunt de trets o gestos que formen un tot:

TAULA 4.15 Membres d'extensió metafòrica de la categoria 副 (*fu*) II

表情	<i>biaoqing</i>	expressió	✓
打扮	<i>daban</i>	posat, aire, aspecte	
架势	<i>jiashi</i>	aire, posat	
精神	<i>jingshen</i>	esperit, aire	
脸	<i>lian</i>	cara	✓
面孔	<i>miankong</i>	aspecte, expressió	✓
容	<i>rong</i>	aspecte, expressió	✓
神气	<i>shenqi</i>	aire	
神情	<i>shenqing</i>	aspecte	
神色	<i>shense</i>	aire, expressió	
神态	<i>shentai</i>	aire, expressió	
相	<i>xiang</i>	aspecte, expressió	
相貌	<i>xiangmao</i>	aspecte, expressió	
心肠	<i>xinchang</i>	disposició, humor	
样子	<i>yangzi</i>	aspecte	✓
姿势	<i>zishi</i>	aire, posat	
嘴脸	<i>zuilian</i>	cara	

Tot i que en aquesta llista hem optat per posar-hi només el nucli del sintagma per tal de simplificar-la, aquests noms solen anar precedits d'una expressió qualificativa que indica un aspecte fora del normal, tant si és positiu com negatiu. Per exemple: 得意的样 (*deyi de yangzi*) 'aspecte satisfet', 怪相貌 (*guai xiangmao*) 'aspecte sorprès', 和蔼的面孔 (*he'ai de miankong*) 'aspecte afable', 骄傲的神气 (*jiao'ao de shenqi*) 'aire orgullós', 冷面孔 (*leng miankong*) 'aspecte cruel', 神气的样子 (*shenqi de yangzi*) 'aspecte enfadat', 严肃的表情 (*yansu de biaoqing*) 'expressió seriosa'. En aquest cas es tracta d'un mesurador individual i, per tant, l'expressió només pot anar precedida pel numeral 一 (*yi*) 'un/a'.

4.5 Coherència interna de la categoria

Aquest mesurador és també d'origen verbal (dividir). Es parteix de la idea de disgregació i mitjançant el mesurador unim conceptualment les diferents parts integrants d'una cosa. És a dir, aquestes diferents parts formen una unitat funcional, un conjunt amb una sola finalitat. La base cognoscitiva és, doncs, la de pluralitat d'objectes units per un objectiu comú.

Els membres centrals de la categoria són objectes parells que s'usen sobre parts del cos simètriques, com ara 拐杖 (*guaizhang*) 'crosses', 护耳 (*hu'er*) 'orelleres' i altres objectes que s'usen aparellats per raons pràctiques, culturals o socials, com ara 对联 (*duilian*) 'díptic' o 球拍 (*qiupai*) 'pales de jugar'.

Entre els membres d'extensió natural trobem un tipus de membres força peculiars. Es tracta d'objectes que, si els analitzem estructuralment, ens adonem que estan formats per diferents parts, però que en realitat funcionen com a unitat. S'assemblen als membres centrals en el sentit que la seva forma, pel que fa a la simetria, juga un paper en la categorització. De manera que si els dividim pel mig, per l'eix real o imaginari, obtenim dues parts iguals. És remarcable el fet que un nombre elevat tinguin forma d'U, per exemple: 肩膀 (*jianbang*) 'espatlles', 担架 (*danjia*) 'càrrega amb perxa', 耳机 (*erji*) 'auriculars', 假牙 (*jiaya*) 'dentadura postissa', 绞架 (*jiaojia*) 'forca', 听诊器 (*tingzhenqi*) 'estetoscopi' i 眼镜 (*yanjing*) 'ulleres'. La resta de membres d'extensió natural són objectes que, ja siguin iguals o diferents entre ells, i en un nombre indefinit i variable, formen un joc o conjunt i, per tant, es categoritzen plegats. En són un exemple: 渔具 (*yuju*) 'utensilis de pesca' i 妆奁 (*zhuanglian*) 'aixovar'. Cal esmentar el cas especial de les medecines xineses. Aparentment, s'assembla molt al cas que acabem de comentar, però absolutament tots els autors el consideren un grup a part. Això es pot deure a dues raons: primer, la importància de la medicina tradicional en la cultura xinesa i, segon, el fet que, malgrat que es combinen diferents ingredients perseguint un fi –la curació d'una determinada afecció–, aquesta barreja pot variar en funció de molts factors, és a dir, en aquest cas les diferents parts que formen un tot funcional no són fixes, cosa que no succeeix

amb el grup anterior, en què hi ha una força constància en els membres que formen la unitat funcional.

Finalment, trobem els membres d'extensió metafòrica, que es poden subdividir en dos grups de noms diferenciats. Els que es refereixen a destreses i habilitats físiques o mentals, d'una banda, i els que es refereixen a expressions facials o corporals especials, de l'altra. Ambdós s'han d'entendre com un conjunt vist de manera unitària. Quan algú té un sentiment d'indignació, enuig, alegria, por, etc., ho expressa mitjançant diferents moviments o gestos del rostre: fixem o desviem la mirada, arquegem o arruguem les celles, els múscles de la cara es mouen, estrenyem o mosseguem els llavis, deixem anar determinats sons, etc. Possiblement amb un sol d'aquests moviment no en tindrem prou per interpretar l'estat d'ànim de l'interlocutor, sinó que ho haurem d'analitzar en conjunt, gestàlticament, per saber què està passant pel cap o cos de l'altre. El mateix es pot dir dels noms referits a habilitats o capacitats. No les podem entendre com un sol factor aïllat, sinó com un conjunt d'elements que produeixen un resultat determinat.

5 Una teoria prototípica del mesurador 套 (*tao*)

5.1 Què en diuen els diferents autors?

D'acord amb els experts, s'aplica a entitats semblants que formen una unitat o grup – 副 (*fu*) o 组 (*zu*) –. N'hi ha que especifiquen que pot coocórrer amb entitats abstractes.

5.2 Evolució històrica

És l'únic mesurador dels quatre estudiats que té un origen clarament nominal. Està format pels caràcters 大 (*da*) 'gran' i 长 (*chang*) 'llarg' per donar la idea d'una cosa

una mica més gran perquè pugui embolcallar-ne una altra, d'aquí el sentit d'estoig o funda que té 套 (*tao*). És a dir, pot contenir dins seu elements més petits, agrupar elements diferents sota un mateix sostre i unificar-los funcionalment.

5.3 Membres centrals

Els elements són diferents entre ells, però compleixen una funció comuna:

TAULA 4.16 Membres centrals de la categoria 套 (*tao*)

班子	<i>banzi</i>	grup, cos	✓
杯子	<i>beizi</i>	got	
便装	<i>bianzhuang</i>	roba informal	
布景	<i>bujing</i>	<i>attrezzo</i> , escenografia	
餐具	<i>canju</i>	coberts	
茶具	<i>chaju</i>	utensili per al te	✓
唱片	<i>changpian</i>	disc	
炊具	<i>chuiju</i>	estri de cuina	
厨具	<i>chuju</i>	estri de cuina	
瓷器	<i>ciqi</i>	utensili de porcellana, vaixella	
丛书	<i>congshu</i>	col·lecció de llibres	✓
单元房	<i>danyuanfang</i>	habitació individual	
防盗装置	<i>fangdao zhuangzhi</i>	instal·lació antirobatori	
房间	<i>fangjian</i>	habitació	
房子	<i>fangzi</i>	casa, pis, apartament	✓
服装	<i>fuzhuang</i>	roba	
工具	<i>gongju</i>	eina	
古装	<i>guzhuang</i>	vestit antic	
画	<i>hua</i>	dibuix, quadre	
画片	<i>huapian</i>	postal d'un quadre	
绘图	<i>huitu</i>	dibuix	
家伙	<i>jiahuo</i>	eina	
家具	<i>jiaju</i>	mobiliari	✓
煎饼	<i>jianbing</i>	truita de farina, crep	
教材	<i>jiaocai</i>	manual	
教具	<i>jiaoju</i>	útil per a l'ensenyament	

纪念邮票	<i>jinian youpiao</i>	segell commemoratiu	
纪念品	<i>jinianpin</i>	objecte commemoratiu	
机器	<i>jiqi</i>	aparell	
救生衣	<i>jiushengyi</i>	roba de salvament	
剧本	<i>juben</i>	guió	
课本	<i>keben</i>	llibre de text	
锣鼓	<i>luogu</i>	gong i tambor	
马具	<i>maju</i>	arreus, guarniments de les bèsties de sella	
模具	<i>muju</i>	motlle, matriu	
牛仔装	<i>niuzizhuang</i>	roba vaquera	
农具	<i>nongju</i>	eina del camp	
器材	<i>qicai</i>	equip	
曲子	<i>quzi</i>	cançó, melodia	✓
人马	<i>renma</i>	efectius (d'home i cavall)	✓
沙发	<i>shafa</i>	sofà	✓
设备	<i>shebei</i>	equipament, instal·lació	✓
试题	<i>shiti</i>	pregunta, exercici	
水兵副	<i>shuibingfu</i>	vestit de mariner	
条文	<i>tiaowen</i>	clàusula, article	
图片	<i>tupian</i>	làmina, dibuix	
晚礼服	<i>wanlifu</i>	vestit de nit	
玩艺	<i>wanyi</i>	joguina	
碗盏	<i>wanzhan</i>	bol i got, vaixel·la	
文集	<i>wenji</i>	antologia	
文选	<i>wenxuan</i>	antologia	
西服	<i>xifu</i>	roba occidental	
刑具	<i>xingju</i>	instrument de tortura	
西洋乐器	<i>xiyang yueqi</i>	instrument musical occidental	
西装	<i>xizhuang</i>	roba occidental	
衣服	<i>yifu</i>	roba	✓
仪器	<i>yiqi</i>	aparell	
邮票	<i>youpiao</i>	segell	✓
渔具	<i>yuju</i>	arreus de pescar	
制服	<i>zhifu</i>	uniforme	
装置	<i>zhuangzhi</i>	equipament	
桌椅	<i>zhuoyi</i>	taula i cadires	
资料	<i>zilio</i>	document, dades, material	

5.4 Membres d'extensió metafòrica

a) Noms abstractes que es refereixen a continguts cognoscitius, de conducta o comportament, resultat de l'aplicació de certa manera de pensar o d'organització, que formen un conjunt coherent:

TAULA 4.17 Membres d'extensió metafòrica de la categoria 套 (*tao*) I

办法	<i>banfa</i>	solució	✓
把戏	<i>baxi</i>	truc	
本领	<i>benling</i>	capacitat	
标准	<i>biaozhun</i>	pauta, criteri, estàndard	
策略	<i>celüe</i>	tàctica	
打法	<i>dafa</i>	manera de pegar	
道理	<i>daoli</i>	raó, argument	
电脑程式	<i>diannaο chengshi</i>	programació informàtica	
方法	<i>fangfa</i>	manera	
规范	<i>guifan</i>	regla	
诡计	<i>guiji</i>	intriga, trampa	
规矩	<i>guiju</i>	regla	
规则	<i>guize</i>	regla	
机构	<i>jigou</i>	estructura	
计划	<i>jihua</i>	pla	
伎俩	<i>jiliang</i>	ardit, estratagema	
经验	<i>jingyan</i>	experiència	
技术	<i>jishu</i>	tècnica	
理论	<i>lilun</i>	teoria	
理由	<i>liyou</i>	raó, argument	
拳式	<i>quanshi</i>	moviment de punys	
手法	<i>shoufa</i>	ardit, truc, tècnica	
说法	<i>shuofa</i>	manera de dir	
仪式	<i>yishi</i>	cerimònia	
章程	<i>zhangcheng</i>	reglament, estatuts	
战术	<i>zhanshu</i>	tàctica	
制度	<i>zhidu</i>	sistema	✓
作风	<i>zuofeng</i>	estil, manera	
组织	<i>zuzhi</i>	grup, organisme	

b) Conjunt de paraules que es diuen juntes amb un propòsit determinat. En la majoria dels casos té un sentit pejoratiu:

TAULA 4.18 Membres d'extensió metafòrica de la categoria 套 (*tao*) II

大话	<i>dahua</i>	exageració	
废话	<i>feihua</i>	bajanada	
谎话	<i>huanghua</i>	mentida	✓
谎言	<i>huangyan</i>	mentida	
客气话	<i>keqihua</i>	paraula de cortesia	
空话	<i>konghua</i>	paraula buida	
骗人话	<i>pianrenhua</i>	paraula entabanadora	
脏话	<i>zanghua</i>	paraulota, paraula grollera	

5.5 Coherència interna de la categoria

Aquest mesurador és l'únic d'origen clarament nominal. Es parteix de la idea d'embolcall conceptual, és a dir, l'objectiu comú cohesionava una sèrie d'objectes diferents i discrets. Tal com passa amb la resta de mesuradors estudiats, les diferents parts formen una unitat funcional. La base cognoscitiva, doncs, és la de diversitat d'entitats agrupades sota una mateixa idea. Cal destacar que un dels diccionaris consultats¹⁸⁴ el classifica com a mesurador individual; això implica que la força de cohesió del grup per part del mesurador és molt forta, ja que la suma de les diferents entitats ja no es percep com un agregat, sinó com una sola cosa, però sorprèn que no doni el mateix tractament als altres tres mesuradors estudiats aquí.

La majoria dels membres centrals de la categoria són noms que ja duen intrínseca la idea de pluralitat, tot i que no necessàriament es corresponen als nostres noms col·lectius. Posem per exemple 家具 (*jiaju*) 'mobiliari',¹⁸⁵ 设备 (*shebei*)

¹⁸⁴ V. Xiandai hanyu fenlei cidian (1998).

¹⁸⁵ El *Gran diccionari de la llengua catalana* (1999) ho defineix com «conjunt de mobles d'una casa».

‘equipament’ i 文集 (*wenji*) ‘antologia’.¹⁸⁶ En definitiva, es tracta d’un arrellec de coses d’una classe determinada que constitueixen un conjunt més o menys complet per complir un fi determinat.

És curiós d’aquesta categoria el fet que no té membres d’extensió natural, però sí, en canvi, d’extensió metafòrica. Habitualment es tracta d’un conjunt de principis o regles enllaçats entre ells d’una manera racional que contribueixen a un determinat objecte, com ara 办法 (*banfa*) ‘solució’ i 制度 (*zhidu*) ‘sistema’. També hi ha un altre grup que es refereix a una tirallonga de paraules que es poden agrupar per la unitat del seu contingut, com ara 空话 (*konghua*) ‘expressió buida’ i 谎话 (*huanghua*) ‘mentida’.

6 Distribució de les quatre categories pel que fa als noms que seleccionen

Fins aquí hem analitzat una sèrie de noms relacionats amb les quatre categories estudiades des del punt de vista de la categorització. A partir dels membres concrets podem establir, de manera abstracta, quins tipus de noms es categoritzen amb cada categoria de mesurador. Presumiblement, és aquest tipus d’informació subjacent (abstracta) la que permet als parlants nadius categoritzar intuïtivament noves entitats amb relativa facilitat. Aquest tipus d’informació és també la que sol aparèixer en alguns diccionaris o obres especialitzades quan consultem l’ús d’un determinat mesurador.¹⁸⁷ Seguidament, trobem els tipus de noms que solen coocórrer amb cadascuna d’elles quatre categories objecte d’estudi:

双 (*shuang*)

- ① Noms que expressen relacions de parentesc.
- ② Parts del cos simètriques.
- ③ Peces de vestir o complements aparellats que s’usen sobre les parts del cos simètriques.

¹⁸⁶ El *Gran diccionari de la llengua catalana* (1999) ho defineix com «recull de fragments de diversos autors o de diverses obres d’un mateix autor».

¹⁸⁷ El problema és que sovint es tracta d’una informació parcial.

④ Objectes que tradicionalment s'usen aparellats i que són iguals.

对 (*dui*)

- ① Noms que expressen relacions de parentesc.
- ② Noms que expressen relacions socials entre persones.
- ③ Parelles d'animals.
- ④ Parts del cos simètriques.
- ⑤ Peces de vestir o complements aparellats que s'usen sobre les parts del cos simètriques.
- ⑥ Objectes que solen anar aparellats i que són iguals.
- ⑦ Un nom abstracte (contradicció).

副 (*fu*)

- ① Objectes que s'usen aparellats i formen un tot cognoscitiu i funcional.
- ② Objectes o parts del cos que són simètrics respecte d'un eix, aparentment formats per dues parts unides pel mig i/o en forma d'U.
- ③ Número definit o indefinit d'objectes que formen un conjunt o una unitat funcional.
- ④ Noms abstractes relacionats amb la força, certes habilitats, etc.
- ⑤ Noms abstractes que es refereixen a l'expressió de la cara, l'aspecte, etc.
- ⑥ Pocions medicinals.

套 (*tao*)

- ① Noms genèrics que es refereixen a conjunts d'utensilis d'un determinat camp i que formen una unitat conceptual.
- ② Noms que es refereixen a equipaments, que inclouen un determinat nombre de parts o màquines.
- ③ Diferents peces de vestir que formen un conjunt.
- ④ Sèrie d'objectes discrets que formen un grup o conjunt.
- ⑤ Noms abstractes de conceptes formats per una sèrie de passos o regles.
- ⑥ Conjunt de paraules.

A continuació hem elaborat una taula comparativa a partir dels noms procedents del corpus de què disposàvem. El fet que un tipus de nom pugui coocórrer amb més d'una categoria no significa, però, que siguin intercanviables en tots els casos:

TAULA 4.19 Coocurrència (✓) de les quatre categories estudiades amb diferents tipus de noms

	对	双	副	套
noms [+comptables]	✓	✓	✓	✓
noms [- comptables]			✓	✓
noms [+concrets]	✓	✓	✓	✓
noms [+abstractes]	✓		✓	✓
relacions entre persones	✓	✓		
parts del cos	✓	✓	✓	
objectes simètrics respecte un eix (real o imaginari)	✓	✓	✓	
objectes amb forma de U			✓	
parelles d'animals	✓			
objectes aparellats	✓	✓	✓	✓ 188
roba (no aparellada)			✓	✓
objectes diferents entre si que formen un joc	✓ 189	?	✓	✓

7 Encavalcaments i límits de les categories estudiades

Després d'una anàlisi minuciosa de l'estructura interna de les categories a partir de la llista de noms procedents del buidatge del corpus, hem considerat útil comprovar-ne la distribució només tenint en compte els noms prototípics. Per això hem creat una taula en què tots els noms considerats prototípics¹⁹⁰ de les quatre categories es distribueixen segons si en són membres centrals, membres d'extensió natural o

¹⁸⁸ S'hi podria referir, tot i que acostumen a ser més de dues entitats.

¹⁸⁹ La tendència és que aquestes entitats siguin iguals.

¹⁹⁰ Aquí estan inclosos tant els noms que es van usar per elaborar l'enquesta com els que s'hi han incorporat posteriorment, com ara cella, fill i filla, banya, habilitat, etc.

membres d'extensió metafòrica (taula 4.20). Aquesta taula permet observar d'una manera gràfica i resumida com s'han desenvolupat aquestes quatre categories complexes.

Els membres que hem establert com a prototípics responen a la definició que en va fer Rosch (1978) en el sentit que són els exemples que es reconeixen millor, els més representatius i distintius de la categoria, ja que són els que comparteixen més característiques amb la resta de membres i menys amb els membres d'altres. De la mateixa manera que en els experiments descrits per Rosch (1975) s'estableix un rànquing dels millors exemples de diferents categories, estem convençuts que si demanéssim als parlants xinesos que ens diguessin bons exemples de les quatre categories estudiades, les seves respostes no diferirien gaire dels membres que hem marcat com a prototípics. Per exemple: *mà, ull, sabata i palet* per a la categoria 双 (*shuang*); *matrimoni, motiu d'any nou i contradicció* per a la categoria 对 (*dui*); *díptic, guant, càrrega amb perxa, joc de cartes i expressió facial* per a la categoria 副 (*fu*); *mobiliari, pis i roba* per a la categoria 套 (*tao*).

A vegades hi ha dues maneres de denominar la mateixa cosa (sinònims), però una de les possibilitats és més usual que l'altra. Encara que es categoritzen igual, a l'hora de fer les taules següents hem optat per usar la més habitual. És el cas de 手镯 (*shouzhuo*) i 镯子 (*zhuozi*) 'braçalet', 球拍 (*qiupai*) i 拍子 (*paizi*) 'raqueta', 耳环 (*erhuan*) i 耳坠 (*erzhui*) 'arracada' i 角 (*jiao*) i 犄角 (*jijiao*) 'banya'.

TAULA 4.20 Distribució dels noms prototípics de cada categoria en membres centrals, d'extensió natural i d'extensió metafòrica

	<i>membres centrals</i>	<i>membres d'extensió natural</i>	<i>membres d'extensió metafòrica</i>
双 (<i>shuang</i>)	翅膀 (ala) 耳朵 (orella) 脚 (peu) 眉毛 (cella) 手 (mà) 眼睛 (ull)	耳环 (arracada) 手套 (guant) 袜子 (mitjó) 鞋 (sabata) 筷子 (palet)	
对	儿女 (fill i filla)	蝴蝶 (papallona)	矛盾 (contradicció)

(<i>dui</i>)	夫妇 (marit i muller) 夫妻 (marit i muller)	翅膀 (ala) 耳朵 (orella) 脚 (peu) 眉毛 (cella) 眼睛 (ull) 电池 (pila elèctrica) 耳环 (arracada) 花瓶 (gerro de flors) 沙发 (sofà) 镯子 (braçalet) 袜子 (mitjó) 枕头 (coixí)	
副 (<i>fu</i>)	电池 (pila elèctrica) 对联 (díptic) 耳环 (arracada) 筷子 (palet) 拍子 (pala) 手套 (guant) 镯子 (braçalet)	担架 (càrrega amb perxa) 眼镜 (ulleres) 扑克牌 (cartes) 棋 (joc de taula) 衣服 (roba) 中药 (medecina)	本领 (capacitat) 好嗓子 (bona veu) 表情 (expressió) 笑脸 (cara) 面孔 (rostre) 笑容 (expressió) 样子 (aspecte)
套 (<i>tao</i>)	班子 (grup) 茶具 (joc de te) 丛书 (col·lecció de llibres) 房子 (casa) 家具 (mobiliari) 曲子 (melodia) 人马 (efectius) 沙发 (sofà) 设备 (equipament) 衣服 (roba) 邮票 (segell)		办法 (solució) 制度 (sistema) 谎话 (mentida)

Primerament, observem que hi ha certs noms que són membres centrals en una categoria i d'extensió natural en una altra, com ara 耳环 (*erhuan*) 'arracada', 筷子 (*kuaizi*) 'palet', 手套 (*shoutao*) 'guant', 眉毛 (*meimao*) 'cella' i 眼睛 (*yanjing*) 'ull'.

双 (*shuang*), 对 (*dui*) i 副 (*fu*) tenen en comú la base cognoscitiva de parell per als membres centrals. 套 (*tao*), en canvi, tot i que en casos concrets també es pot referir a un parell, s'usa més per a grups de coses de més de dos elements.

Quant als membres d'extensió natural, 双 (*shuang*) i 对 (*dui*) també es refereixen a un nombre parell, 副 (*fu*), en canvi, es refereix a un conjunt d'entitats o bé a una sola (com ara els objectes en forma d'U). 套 (*tao*) no té membres d'extensió natural.

Finalment, en el nivell de membres d'extensió metafòrica veiem que 双 (*shuang*) no hi té cap membre, 对 (*dui*) té un sol membre en solitari, i 副 (*fu*) i 套 (*tao*) són les úniques categories que el tenen mínimament desenvolupat. En tots tres casos es tracta de coses vistes en conjunt, el resultat d'una suma que dona u. Finalment, observem que els diferents nivells de categorització productius compten amb membres prototípics.

Com podem veure, no totes les categories es desenvolupen igual, 双 (*shuang*) sembla que és la menys productiva de les quatre estudiades, ja que bàsicament es desenvolupa al voltant de parts del cos iguals i objectes iguals que hi estan relacionats. Aquest fet té certa lògica, ja que, si ens hi fixem, veurem que hi ha moltes coses que es poden associar a parells, però no necessàriament que siguin exactament iguals que, pel que sembla, és la base cognoscitiva de 双 (*shuang*) –les úniques excepcions d'aquest grup són 父母 (*fumu*) 'pare i mare', i 儿女 (*ernü*) 'fill i filla'.

Possiblement, la categoria més senzilla de les quatre sigui 双 (*shuang*) i la més complexa 副 (*fu*), ja que és ambigua quant al nombre, tant es pot referir a un, a dos o a més membres que formen un tot funcional. Per exemple, 一副春联 (*yi fu chunlian*) d'acord amb els informants, pot ser un, dos o més motius impresos d'any nou xinès, segons el context.

Tal com hem vist més amunt, quan elaboràvem l'estudi prototípic de cada un dels mesuradors, hi ha noms que es poden categoritzar en més d'una categoria. La taula següent (taula 4.21) reflecteix els punts d'intersecció entre les diferents categories, més enllà dels noms prototípics. Aquestes dades estan basades en la informació

extreta del corpus de què disposàvem i no s'adiu necessàriament a la categorització real dels parlants, sinó més aviat a una informació de caire prescriptiu.¹⁹¹

TAULA 4.21 Punts d'intersecció de les quatre categories estudiades
(membres a cavall de més d'una)

	对 (<i>dui</i>)	副 (<i>fu</i>)	双 (<i>shuang</i>)	套 (<i>tao</i>)	副+双 (<i>fu+shuang</i>)
对 (<i>dui</i>)		电池 (pila) 镯子 (braçalet) 手镯 (braçalet) 首饰 (joiell) 水桶 (galleda) 耳环 (arracades) 春联 (motiu d'any nou) 拳头 (puny) 拍子 (raqueta)	翅膀 (ala) 耳朵 (orella) 眼睛 (ull) 脚 (peu) 角 (banya) 犄角 (banya) 眉毛 (cella) 袜子 (mitjó) 儿女 (fill i filla)	花瓶 (gerro) 沙发 (sofà) 杯子 (got)	耳环 (arracades) 套袖 (maneguí)
副 (<i>fu</i>)			手套 (guant) 筷子 (palet) 袖子 (màniga) 护膝 (genollera) 鞋带 (cordó de la sabata) 肩膀 (espatlla)	本领 (habilitat) 刑具 (instrument de tortura) 渔具 (arreus de pescar)	

Tal com es pot observar, les categories amb més encavalcaments són 对 (*dui*) i 双 (*shuang*), 对 (*dui*) i 副 (*fu*) i, finalment, 副 (*fu*) i 双 (*shuang*).

Hem vist que la intersecció entre 对 (*dui*) i 双 (*shuang*) és la que té més membres en comú de les quatre categories. Això significa que la línia divisòria entre aquestes dues categories és la més difusa. Això es fa palès en les explicacions d'alguns autors, que no es posen d'acord en les diferències d'ús. Com que aquest treball té una vocació preferentment descriptiva, ens ha semblat interessant recollir algunes opinions per poder-les contrastar entre elles i amb els resultats de l'enquesta, més endavant. Creiem que ens trobem davant el típic cas en què es vol marcar una frontera clara entre categories quan, realment, no existeix. Aquesta voluntat

¹⁹¹ Més endavant en aquest capítol compararem les dades prescriptives amb les descriptives.

d'establir límits artificialment ens porta a una situació que es podria descriure com a caòtica i contraproductent de cara a la didàctica d'aquests mesuradors.

Dong Tianqi (1991) diu que 手 (*shou*) 'mans', 脚 (*jiao*) 'peus', 鞋 (*xie*) 'sabates' i 筷子 (*kuaizi*) 'palets' només poden anar amb 双 (*shuang*), i que 双胞胎 (*shuangbaotai*) 'bessons', 夫妻 (*fuqi*) 'marit i muller' i 情人 (*qingren*) 'amants' només poden anar amb 对 (*dui*).¹⁹²

Huang Juren, Chen Kejian i lai Qingxiong (1997) fan la distinció següent: s'ha d'usar 双 (*shuang*) quan les coses s'han d'emprar juntes (com ara guants, sabates, mitjons, palets, etc.); quan les coses també es poden usar separades (com ara un bolígraf d'or, un braçalet, etc.) aleshores empren 对 (*dui*).

Per a Lu Shuxiang (1981), 对 (*dui*) es pot intercanviar per 双 (*shuang*) sempre que les paraules tinguin relació amb les extremitats o els òrgans del cos. Això no obstant, més endavant especifica que són intercanviables en el cas de 翅膀 (*chibang*) 'ales', i 眼睛 (*yanjing*) 'ulls'.¹⁹³

Segons Jiao Fan (1973), 双 (*shuang*) és una forma alternativa de 对 (*dui*). Malgrat que 双 (*shuang*) i 对 (*dui*) s'usen per a dues persones o coses que es corresponen, són lleugerament diferents; amb *marit i muller, coixins, gerros*, etc. s'usa sempre 对 (*dui*) i, en la resta de casos, 双 (*shuang*) i 对 (*dui*) són intercanviables.

Guo Xianzhen (1987) especifica que quan 双 (*shuang*) es refereix a certes extremitats o a òrgans simètrics, a vegades es pot substituir per 对 (*dui*),¹⁹⁴ i que 对 (*dui*) pot anar amb persones o animals que tenen alguna relació.

¹⁹² Això no obstant, hem trobat qui diu que 脚 (*jiao*) 'peus' també pot anar amb 对 (*dui*), com ara Luo Anyuan (1996) i Guo Xianzhen (1987).

¹⁹³ No especifica, però, si és només en aquests casos o si és en més.

¹⁹⁴ No especifica en quins casos.

En el *Yingyong hanyu cidian* (2000) es diu que habitualment s'usa 双 (*shuang*) amb els noms que es refereixen a extremitats i òrgans i 对 (*dui*) amb els que no. D'acord amb aquest diccionari, per exemple, no es pot dir 一对袜子 (*yi dui wazi*), un parell de mitjons.¹⁹⁵

Chao Yuen-ren (1985, 595) explica que 双 (*shuang*) s'usa més en mandarí i 对 (*dui*) més en cantonès. Per tant, a més a més dels condicionants de caire cognoscitiu, sembla que també n'hi ha de dialectals.

De totes les dades que hem recollit dels experts, podem observar que, llevat de 手 (*shou*) 'mà', tots els noms prototípics de la categoria central de 双 (*shuang*) coincideixen amb els d'extensió natural relacionats amb parts del cos de 对 (*dui*) (orella, ala, ull, banya, peu i cella). Si analitzem els membres de cada un dels dos grups, sembla que la distribució en un o altre grup no respon a un tret rellevant clarament observable. L'únic fet remarcable és que la majoria de membres de 双 (*shuang*) que no poden anar amb 对 (*dui*) són parts del cos humà (narius, mans, braços, espatlles, cames i genolls; l'única excepció del nostre corpus són els tentacles) i que en la categoria de 对 (*dui*) estan més barrejats (com a parts del cos humà trobem: testicles, trenes, clots a la galta, punys i pits; com a parts d'animals trobem: banyots, peülles, banyes, grapes, pinces i palps).

També crida l'atenció el fet que altres òrgans del cos que també van aparellats no usin aquests mesuradors, com ara *pulmons*, *ovaris* i *ronyons*. La paraula *pulmons* coocorreix amb el mesurador metafòric 叶 (*ye*) 'fulla'; *ovaris* i *ronyons* se solen aparellar amb el mesurador individual 个 (*ge*). Això és pot deure al fet que són òrgans interns i, per tant, no hi ha interacció física amb ells.

对 (*dui*) a vegades només té el significat de 双 (*shuang*); és a dir, no té l'element implícit d'oposició, sinó simplement la idea de *parell*. Això ho podem veure, a més

¹⁹⁵ Hem vist autors que sí donen per bona aquesta combinació, com ara Wang Dajin, Wu Zhifang (1988).

de l'ús amb determinats noms –电池 (*dianchi*) i 镯子 (*zhuozi*) –, en frases fetes en què s'utilitzen com a sinònims: 成双作对 (*cheng shuang zuo dui*) 'formar una parella', 双双对对 (*shuangshuang duidui*) 'en parelles', i també en l'exemple següent extret de Wang Dajing i Wu Zhifang (1988): 我房间里有一对袜子, 但不能成双 (*wo faxian fangjian li you yi dui wazi, dan bu neng cheng shuang*), frase que el propi diccionari tradueix així: «I found a couple of socks in the bedroom but they don't make a pair». En aquest últim cas, sembla que l'única diferència entre 双 (*shuang*) i 对 (*dui*) és que el segon impliqui només nombre parell i el primer el fet que són entitats absolutament iguals.

双 (*shuang*) no es pot substituir per 对 (*dui*) en la majoria dels casos perquè, segons sembla, la complementarietat o relació entre dos membres és més important com a tret perceptual que el fet que siguin un parell. No tots els trets són igual d'importants i cada cop que categoritzem realitzem una tasca de prioritització, la qual en part està definida culturalment i en part contextualment.

En definitiva, no podem dir que 对 (*dui*) sigui igual que 双 (*shuang*). En general, 对 (*dui*) s'usa molt més que 双 (*shuang*). Tan sols són intercanviables en el cas de 儿女 (*ernü*) i d'alguns dels membres d'extensió natural. Tota aquesta confusió posa de manifest que els límits entre aquestes dues categories són difusos.

Els membres de 副 (*fu*) tenen força encavalcaments amb altres categories. Amb 对 (*dui*) coincideixen *pila elèctrica, puny, braçalet, joiell, motiu d'any nou i galleda*. Amb 双 (*shuang*) tenen en comú *genollera, palet, guant, cordó de la sabata, espatlla i màniga*. La majoria de membres de la categoria 副 (*fu*) comparteixen amb la categoria 双 (*shuang*) el fet que són coses parelles que formen un joc o unitat funcional. Amb 对 (*dui*), 副 (*fu*) i 双 (*shuang*) trobem alhora *arracada i maneguí*.

L'encavalcament entre 对 (*dui*), 副 (*fu*) i 双 (*shuang*) es pot deure a la frontera difusa entre aquestes tres categories i a l'ambigüitat pel que fa a les seves característiques

destacades quant a la distribució entre parell completament igual, parell simètric respecte d'un eix o simplement parell.

Quan un nom pot anar amb més d'un d'aquests quatre mesuradors poden passar dues coses: que l'expressió no sofreixi cap canvi semàntic significatiu, com seria el cas d'alternança entre 对 (*dui*) i 双 (*shuang*), d'una banda, i 套 (*tao*) i 副 (*fu*), de l'altra; o que el canvi afecti el significat, ja que pot variar el nombre. Això passa, sobretot, quan passem d'un dels dos primers a un dels dos segons. Per exemple: 一对花瓶 (*yi dui huaping*) 'un parell de gerros', pot no ser el mateix que 一套花瓶 (*yi tao huaping*) 'un joc de gerros'. En principi, un joc sempre dona la idea de més de dos elements, tot i que també en podrien ser només dos. En definitiva, sembla que hi ha una afinitat més marcada entre 对 (*dui*) i 双 (*shuang*) i entre 套 (*tao*) i 副 (*fu*). Sigui com sigui, si dos mesuradors són intercanviables sense que variï el significat és perquè hi ha certa ambigüitat en les característiques sobresortints dels noms.

Malgrat els punts de contacte des del punt de vista semàntic, podem trobar diferències entre aquests mesuradors en altres nivells del llenguatge. Per exemple, hi ha una diferència morfològica entre 双 (*shuang*) i 对 (*dui*), i és que, amb alguns noms, a 对 (*dui*) se li pot afegir 儿 (*er*) i a 双 (*shuang*), en canvi, no: 这两只手套可以配成一对儿 (*zhe liang zhi shoutao keyi pei cheng yi dui*) 'aquests dos guants poden fer-se servir com a parell'. Des del punt de vista sintàctic, 对 (*dui*) i 双 (*shuang*) no poden dur la partícula 的 (*de*) entre ells i el nom; 套 (*tao*) i 副 (*fu*), en canvi, sí.

8 Un petit treball de camp

Tal com hem explicat més amunt, un dels objectius a l'hora de fer una teoria prototípica d'aquests quatre mesuradors era comparar les dades prescriptives amb les dades descriptives obtingudes d'enquestes fetes a informants.

La idea va sorgir arran de la previsió d'una estada durant un període relativament llarg a la República Popular de la Xina. Vam pensar que podíem aprofitar-la per «sortir al carrer» i preguntar a la gent. Molt sovint ens hem trobat que xerrant informalment amb xinesos del tema de la nostra recerca ens han qüestionat o contradit informacions que en principi havien estat extretes de fonts expertes. Així doncs, teníem l'oportunitat de preguntar-los l'opinió d'una manera més sistemàtica i prendre nota de les respostes.

D'acord amb les estadístiques oficials, actualment hi ha uns 1.300 milions de xinesos a la República Popular de la Xina. Per tenir-ne una mostra representativa necessitariem un subconjunt que tingués les mateixes característiques generals que la població a fi que les dades obtingudes fossin generalitzables. Tenir una mostra que tingués les característiques de la població no seria, però, suficient; caldria que tingués certa mida perquè no apareguessin els errors que poden tenir lloc per atzar i que anul·len la representativitat de la mostra. Per tant, fer una enquesta a la població xinesa que pretengui ser representativa sembla, per definició, una empresa impossible, si més no, només a l'abast de les pròpies institucions xineses que amb l'experiència han desenvolupat els mecanismes necessaris per mobilitzar grans masses de gent.

A més a més del problema evident de la magnitud de la població, hi ha el de la complexitat lingüística. Això no només comprèn l'existència de diferents dialectes (o llengües) del xinès, sinó també el fet que molts xinesos no parlen la varietat estàndard com a llengua materna i fins i tot que n'hi ha que no tenen cap dialecte del xinès com a llengua materna.

Així doncs, en cap moment preteníem que l'enquesta fos representativa, ja que la mida de la mostra és clarament insuficient, i els resultats no són generalitzables a tota la població. Aquesta enquesta, en principi, tampoc no pretén demostrar res, sinó més aviat vol ser una prova, un experiment, un «a veure què passa».

És evident que pel tipus i els objectius de la recerca que estem duent a terme ens hem de basar majoritàriament en la informació proporcionada pels experts, ja que el

nostre objecte d'estudi és la llengua estàndard, la que s'ensenya com a normativa, la que ha de ser comuna a tots els parlants. No volem estudiar ni els usos dialectals ni què diu la gent que no té estudis i, per tant, no té accés a la llengua considerada de prestigi. Això no obstant, movent-nos dins de l'àmbit de l'estàndard, vam creure interessant poder copsar les possibles diferències entre la norma i l'ús.

Per dur a terme les enquestes no vam comptar amb cap tipus de subvenció econòmica ni mitjans externs. És doncs, a causa de les limitacions que això comporta que la mostra està limitada a zones urbanes i concentrada especialment en l'àmbit universitari, que és al qual teníem més fàcil accés i en el qual despertàvem menys reticències per part de la població. La majoria dels enquestats els vam escollir per atzar directament i la resta a través de la bona voluntat i l'ajuda de professors i amics. Malgrat tot, vam intentar que els individus fossin representatius de totes les edats, gèneres i diferents zones geogràfiques.

En resum, d'una banda perseguíem afegir una pinzellada descriptiva al treball i, de l'altra, escoltar, ni que fos una mica, «la veu del poble», que és l'usuari de la llengua i, com a tal, la fa seva i la transforma, més enllà del que dictaminin els experts. Ens va semblar interessant, doncs, disposar del contrapunt que podia suposar una informació més fresca, ja que sabem per experiència que els acadèmics tendeixen a ressagar-se respecte l'evolució real de les llengües.

8.1 Disseny de l'enquesta¹⁹⁶

L'objectiu de l'enquesta era que els enquestats estimessin l'idoneïtat de l'ocurrència entre una llista de noms i els quatre mesuradors que estem estudiant. Estava dissenyada en forma de test, de manera que els enquestats només havien de fer un senyal en cas que creguessin que l'ocurrència era possible. És a dir, les preguntes estaven determinades i, per tal de facilitar-ne la codificació posterior, la major part de

¹⁹⁶ V. l'ap. IV per a una mostra de l'enquesta.

les respostes només podien ser sí (si la marcaven) o no (si la deixaven en blanc). Tot i això el qüestionari no era totalment tancat, perquè hi havia un apartat opcional on se'ls deixava llibertat de resposta.

A l'hora de dissenyar l'enquesta vam intentar que fos curta, numerar cada una de les paraules i que gràficament fos molt clara. També van intentar que fos atractiva de respondre, en els casos que hi vam ser presents, per exemple, expressant-los com n'era d'important la seva aportació.

Abans de realitzar l'enquesta es va fer un pretest amb dues persones a Barcelona, els comentaris de les quals van ajudar a fer-hi algunes modificacions sobretot pel que fa als aspectes formals per facilitar-ne la comprensió i la resposta.

Les hipòtesis de partida eren que: 1) les dades prescriptives (norma) sobre l'ús dels mesuradors no encaixen perfectament amb les descriptives (ús real); 2) la categorització no és arbitrària, sinó que conserva certa lògica interna; 3) una bona part de la categorització no la realitza aïlladament cada individu, sinó que és un mecanisme d'ordenació de la realitat socialment convencionalitzat; 4) les fronteres entre les categories són difuses; 5) hi ha una certa tendència a la *geització*.¹⁹⁷

En la majoria dels casos les enquestes es van realitzar en presència nostra, i vam intentar que els subjectes enquestats responguessin sols l'enquesta, ja que sovint ens demanaven ajuda o comentaven les respostes amb companys seus. El qüestionari també podia ser respost sense la nostra presència, per això no vam ser presents en la resposta d'algunes de les enquestes. Amb aquest fi, hi havia unes instruccions a l'encapçalament que orientaven sobre la manera de contestar.

A l'encapçalament de l'enquesta s'hi especifica que forma part d'una recerca per a realitzar una tesi doctoral a la UAB. També se'ls demana les següents dades demogràfiques: nom i cognoms, edat, gènere, nivell d'estudis, professió i lloc de

¹⁹⁷ Tendència a usar el mesurador 个 (*ge*) en lloc d'altres mesuradors més «especialitzats». V. apt. 6.3 del c. 3 per a una àmplia revisió del fenomen.

procedència.¹⁹⁸ A continuació hi ha les instruccions de com emplenar l'enquesta. Fan així: «Sis us plau, faci un senyal (✓) per tal d'indicar quins mesuradors poden coocórrer amb els noms següents. Si considera que n'hi ha d'altres que encara s'hi escauen més, escrigui'ls».

L'enquesta pròpiament dita consta de 6 columnes i 56 files. La primera columna és la dels noms, la segona, del mesurador 对 (*dui*), la tercera, de 双 (*shuang*), la quarta, de 副 (*fu*) i la cinquena, de 套 (*tao*).¹⁹⁹ A la darrera columna hi diu «altres» i precisament era perquè, si ho creien necessari, hi escrivísim altres mesuradors escaients.

Per decidir quins noms formarien part de la llista de l'enquesta vam agafar tota la literatura que parla dels mesuradors, especialment la que està en forma de llistes, diccionaris i gramàtiques, ja que la informació hi està disposada de manera sistemàtica, i vam prendre nota de les col·locacions de noms amb els mesuradors 双 (*shuang*), 对 (*dui*), 副 (*fu*) i 套 (*tao*).

La preparació es va fer en dos sentits: primer vam buscar els mesuradors que estem estudiant en diccionaris, gramàtiques i llistes i vam prendre nota dels noms que es donaven com a exemple de combinació (molt sovint apareix directament l'exemple, sense explicacions sobre l'ús); després vam buscar en diccionaris i llistes determinats noms i allà se'ns deia amb quins mesuradors es podien combinar.

D'aquesta manera, vam obtenir una llista de tots els noms que apareixien com a exemples de possible coocurrència amb cadascuna de les quatre categories, en les quals vam anotar també el nombre de vegades que apareixien citats. Posteriorment, vam ajuntar les quatre llistes²⁰⁰ i, per a cada categoria de mesurador, vam escollir els noms citats més freqüentment (independentment de si es podien combinar amb un sol dels mesuradors o amb més). És d'esperar que els noms més citats pels experts a la literatura siguin els millors exemples, és a dir, els membres prototípics de la

¹⁹⁸ Aquesta última dada era important, ja que el lloc de procedència marca la variant dialectal de l'enquestat, la qual pot influir en les respostes.

¹⁹⁹ Tant l'ordre dels noms com dels mesuradors és purament alfabètic.

²⁰⁰ V. la llista resultant a l'apèndix II.

categoria. Resumint, la llista resultant constava de 227 noms, dels quals se'n van escollir 56, que era un número manejable a efectes pràctics i una mostra prou representativa. A més dels mesuradors objecte d'estudi, aquesta llista de noms també incloïa la resta de mesuradors possibles amb cadascun dels noms i el nivell de dificultat de cada nom, segons el *Hanyu shuiping cihui yu hanzi dengji da gang* (1992). Cadascuna de les files de l'enquesta correspon, doncs, a un nom prototípic.

8.2 La mostra

Quant a la mostra, vam intentar centrar-nos en les comunitats parlants del mandarí (varietat estàndard) com a llengua materna i vam intentar que hi fossin representades diferents zones geogràfiques i classes socials de la comunitat parlant. Com hem dit més amunt, la selecció d'informants es va fer a l'atzar intentant incloure diversos contextos socioeconòmics en termes de gènere, edat, nivells d'estudis i regions.

No disposem de totes les dades personals de la totalitat dels enquestats, ja que n'hi havia que no les volia fer constar. D'acord amb les dades que tenim, les persones que han participat a l'enquesta es distribueixen entre 31 dones i 20 homes amb edats compreses entre els 14 i els 63 anys, provinents de les següents províncies o àrees geogràfiques xineses: Beijing, Fujian, Gansu, Guangdong, Hebei, Henan, Hunan, Jiangsu, Jiangxi, Shandong, Shanghai, Shanxi, Shenyang, Sichuan, Taiwan, Tianjin i Zhejiang. La mostra, doncs, està força repartida entre les diferents àrees geogràfiques. Quant als estudis, tenim un enquestat amb estudis primaris, quinze amb estudis secundaris, vint-i-set amb estudis universitaris i vuit amb estudis de tercer cicle. Entre les ocupacions i camps professionals d'aquestes persones trobem: cambrers (5), camperols (1), electrònica (2), enginyers (2), estudiants (9), funcionaris (1), guies (5), hostesses (2), obrers (2), oficinistes (2), professors (16), programadors (1), telefonistes (1) i traductors (2).

Malgrat que els individus enquestats provenien de diferents àrees geogràfiques, tots parlaven l'estàndard o llengua comuna (*putonghua*), que és la varietat en què es

basen majoritàriament els experts, i, per tant, les dades recollides són raonables per a l'anàlisi, ja que ambdós corpus es refereixen a la mateixa varietat i són, per tant, comparables.

Algunes persones es van mostrar poc predisposades a ser entrevistades. A vegades els enquestats se sentien examinats i això els incomodava, especialment si era per part d'una estrangera. El ventall de reaccions va anar des del lleu sentiment d'ofensa pel que es considerava un exercici massa fàcil, fins a les persones que es declaraven incapaces de respondre-la, tot al·legant que no en sabien prou o que els feia vergonya posar-se en evidència. D'altres van qüestionar aspectes del plantejament o el fet mateix que una persona de fora pretengués estudiar aquell tema. Alguns per por, d'altres per animadversió, no van voler donar les seves dades personals. En definitiva, vam trobar tant reaccions d'admiració –la majoria– com de rebuig.

La majoria d'enquestats no van tenir problemes a l'hora d'entendre les instruccions, això no obstant, la bona disposició i seguretat a l'hora de respondre va variar molt d'uns a uns altres. Així mateix, hi va haver paraules que els enquestats desconeixien i ens preguntaven perplexos què significaven, com ara 香烛 (*xiangzhu*) 'encens i ciris', 班子 (*banzi*) 'cos', i 人马 (*renma*) 'efectius'. Aquest desconeixement pot explicar el fet de coocurrències «estranyes» entre noms i mesuradors i el baix nivell de resposta en alguns casos.

8.3 Resultats de l'enquesta

Es van realitzar un total de 52 enquestes, una de les quals es va descartar a l'hora de la introducció de les dades a l'ordinador, ja que estava incompleta. Els resultats es van introduir al programa Microsoft Access per facilitar-ne el tractament posterior. A partir de les llistes que vam obtenir,²⁰¹ vam elaborar dues taules amb els resultats:

²⁰¹ V. les llistes obtingudes amb el programa Access a l'apèndix V.

una amb el nombre total de persones que havien marcat o escrit una determinada opció²⁰² i una altra amb els percentatges que representaven.²⁰³

Immediatament a continuació presentem la descripció dels resultats per a cadascun dels noms explicats en percentatges. Les respostes s'han comparat amb la informació extreta dels experts.²⁰⁴ L'anàlisi pròpiament dita es troba a l'apartat següent.

➤ Per al mot 办法 (*banfa*) 'solució', un 47,1% dels enquestats va marcar l'opció recomanada pels experts, 套 (*tao*), com a única opció de les quatre. Això no obstant, un 64,7% dels enquestats va donar també com a possibles el mesurador individual 个 (*ge*) i 5,4% un mesurador de classe 种 (*zhong*), ambdues opcions contemplades també pels experts.

➤ Per al mot 班子 (*banzi*) 'cos', un 64,7% dels enquestats va marcar l'opció recomanada pels experts, 套 (*tao*), com a millor de les quatre. Això no obstant, un 29,3% dels enquestats va donar com a possible el mesurador individual 个 (*ge*) i un 5,9% el mesurador 组 (*zu*), opcions no contemplades pels experts.

➤ Per al mot 表情 (*biaoqing*) 'expressió', un 90,2% dels enquestats va marcar l'opció recomanada pels experts, 副 (*fu*), com a millor opció de les quatre. També es van donar com a altres mesuradors possibles –tot i que en percentatges inferiors al 10%– el mesurador individual 个 (*ge*) (5,9%) i el de classe 种 (*zhong*) (9,8%), ambdues opcions contemplades també pels experts.

➤ Per al mot 茶具 (*chaju*) 'joc de te', un 94,1% dels enquestats va marcar l'opció recomanada pels experts, 套 (*tao*), com a millor opció de les quatre. Un 3,9% dels enquestats va considerar que 副 (*fu*) i 对 (*dui*) eren possibles. També un 3,9% van donar l'opció d'un mesurador individual 件 (*jian*) per a aquest nom, opció sancionada pels experts.

²⁰² V. la taula a l'apèndix VI.

²⁰³ V. la taula a l'apèndix VII.

²⁰⁴ V. l'apèndix VIII per a una llista amb les coocurrències possibles sancionades pels experts.

- Per al mot 翅膀 (*chibang*) ‘ala’, la categorització està repartida. Un 66,7% opta per 对 (*dui*) i un 51% per 双 (*shuang*), ambdues opcions sancionades pels experts. Hi ha un petit reducte (3,9%) que opta per 副 (*fu*). Aquesta darrera manera de categoritzar es pot assimilar a la de 肩膀 (*jianbang*) ‘espatlla’, que s’hi assembla tant en forma lèxica²⁰⁵ com en la constitució física.
- Per al mot 丛书 (*congshu*) ‘col·lecció de llibres’, un 96,1% dels enquestats va marcar l’opció recomanada pels experts, 套 (*tao*), com a millor opció de les quatre.
- Per al mot 担架 (*danjia*) ‘càrrega amb perxa’, un 84,3% dels enquestats va marcar l’opció recomanada pels experts, 副 (*fu*), com a millor opció de les quatre. Això no obstant, un 11,7% dels enquestats va donar com a possible el mesurador individual 个 (*ge*), opció contemplada pels experts.
- Per al mot 电池 (*dianchi*) ‘pila elèctrica’, un 51% dels enquestats va marcar una de les opcions recomanada pels experts, 对 (*dui*), i, en canvi, l’altra opció sancionada pels experts, 副 (*fu*), només va ser marcada per un 3,9% dels enquestats. A més a més, els enquestats van oferir altres possibilitats: el mesurador individual 个 (*ge*) (43,1%) i el mesurador col·lectiu 节 (*jie*) (11,7%), ambdues opcions contemplades pels experts.
- Per al mot 对联 (*duilian*) ‘díptic’, un 88,2% dels enquestats va marcar l’opció recomanada pels experts, 副 (*fu*), com a millor opció de les quatre. Això no obstant, un 9,8% dels enquestats va marcar 对 (*dui*), que cognoscitivament és la més «lògica», ja que dins del mot mateix hi ha el caràcter de *parell*.²⁰⁶ Com ja hem comentat anteriorment, els experts deuen haver desestimat aquesta opció per raons fonètiques, ja que el seu sinònim 春联 (*chunlian*) sí que pot coocórrer amb 对 (*dui*).

²⁰⁵ El segon caràcter és el mateix.

²⁰⁶ El primer caràcter del nom és el mateix que el del mesurador: 对 (*dui*).

- Per al mot 耳朵 (*erduo*) ‘orella’, la categorització està repartida. Un 41,2% opta per 对 (*dui*) i un 52,9% per 双 (*shuang*), ambdues opcions sancionades pels experts. Hi ha un petit reducte (3,9%) que opta per 副 (*fu*), tal com passava amb 翅膀 (*chibang*) ‘ala’. Un 15,6% dels enquestats ofereix el mesurador individual 只 (*zhi*), sancionat pels experts.
- Per al mot 耳机 (*erji*) ‘auriculars’, un 74,5% opta per 副 (*fu*), que és l’opció recomanada pels experts, però hi ha un 11,8% que opta per 对 (*dui*), malgrat que no és una opció contemplada pels experts, potser per mimetisme amb 耳朵 (*erduo*) ‘orella’ i 耳环 (*erhuan*) ‘arracada’. Un 11,7% ofereix el mesurador individual 个 (*ge*), també sancionat pels experts.
- Per al mot 耳环 (*erhuan*) ‘arracada’, la categorització està repartida. Un 60,8% opta per 对 (*dui*) i un 41,2% per 副 (*fu*), ambdues opcions sancionades pels experts. També hi ha gent que dona com a possibles les altres dues categories 双 (*shuang*) (5,9%) i 套 (*tao*) (3,9%), tot i que cap dels experts les contempla.
- Per al mot 房子 (*fangzi*) ‘casa’, un 82,4% dels enquestats va marcar l’opció recomanada pels experts, 套 (*tao*), com a millor opció de les quatre. Això no obstant, els enquestats van donar moltes altres opcions com a també possibles, la majoria mesuradors individuals sancionats pels experts.
- Per al mot 夫妇 (*fufu*) ‘matrimoni’, un 94,1% dels enquestats va marcar l’opció recomanada pels experts, 对 (*dui*), com a millor opció de les quatre. Tan sols un 3,9% va marcar 双 (*shuang*) que, d’altra banda, no està sancionada pels experts. Per a 夫妻 (*fuqi*), sinònim de l’anterior, la xifra puja fins a un 96,1%.
- Per al mot 服装 (*fuzhuang*) ‘roba’, un 98% dels enquestats va marcar l’opció recomanada pels experts, 套 (*tao*), com a millor opció de les quatre.

- Per al mot 鸽子 (*gezi*) ‘colom’, només un 47,1% dels enquestats va marcar l’opció recomanada pels experts 对 (*dui*) i una minoria del 3,9% van triar una opció no sancionada pels experts, 双 (*shuang*); un 62,7% va donar l’opció del seu mesurador individual 只 (*zhi*) i només un 3,9% el faria coocórrer amb el col·lectiu 群 (*qun*), sancionats pels experts.
- Per al mot 规矩 (*guiju*) ‘reglament’, un 74,5% dels enquestats va marcar l’opció recomanada pels experts, 套 (*tao*), i un 19,5% va donar l’opció del mesurador individual 个 (*ge*), també sancionat pels experts.
- Per al mot 好嗓子 (*hao sangzi*) ‘bona veu’, un 90,2% dels enquestats va marcar l’opció recomanada pels experts, 副 (*fu*), i un 7,8% va donar l’opció del mesurador individual 个 (*ge*), també sancionat pels experts.
- Per al mot 谎话 (*huanghua*) ‘mentida’, un 60,8% dels enquestats va marcar l’opció recomanada pels experts, 套 (*tao*), però un 25% va afegir l’opció de 个 (*ge*) i un 15,6% la de 句 (*ju*), ambdós mesuradors individuals sancionats pels experts.
- Per al mot 花瓶 (*huaping*) ‘gerro de flors’, un 64,7% dels enquestats va marcar una de les opcions recomanades pels experts, 对 (*dui*), i l’altra, 套 (*tao*), només la va marcar un 7,8% dels enquestats. A més a més, un 31% va afegir l’opció de 个 (*ge*) i un 13,7% la de 只 (*zhi*), ambdós mesuradors individuals sancionats pels experts.
- Per al mot 蝴蝶 (*hudie*) ‘papallona’, un 58,8% dels enquestats va marcar l’opció recomanada pels experts, 对 (*dui*), i un 11,8% va considerar que 双 (*shuang*) també era possible, tot i que per als experts no ho és. Un 43,5% va afegir l’opció del mesurador individual 只 (*zhi*), sancionat pels experts.

- Per al mot 家具 (*jiaju*) ‘mobiliari’, un 96,1% dels enquestats va marcar l’opció recomanada pels experts 套 (*tao*) i només un 3,9% va considerar que 副 (*fu*) també era possible, encara que per als experts no ho és.
- Per al mot 脚 (*jiao*) ‘peu’, un 94,1% dels enquestats va marcar l’opció recomanada pels experts, 双 (*shuang*), com a millor opció de les quatre. Només una persona va marcar l’altra opció recomanada, 对 (*dui*). Un 9,8% va afegir l’opció del mesurador individual 只 (*zhi*), sancionat pels experts.
- Per al mot 教材 (*jiaocai*) ‘manual’, un 94,1% dels enquestats va marcar l’opció recomanada pels experts, 套 (*tao*), com a millor opció de les quatre. Un 3,9% va preferir 副 (*fu*), opció no contemplada pels experts. Un 7,8% va afegir les opcions de 本 (*ben*) i 份 (*fen*), ambdós mesuradors individuals sancionats pels experts.
- Per al mot 筷子 (*kuaizi*) ‘palets per menjar’, la categorització està repartida. Un 88,2% va optar per 双 (*shuang*) i un 19,6% per 副 (*fu*), ambdues opcions sancionades pels experts. Ara bé, hi va haver un 15,7% dels enquestats que va optar per 对 (*dui*) i un 2% per 套 (*tao*). En tots els casos el significat no varia: es refereix a un parell, llevat del cas de 套 (*tao*), que es refereix a un joc de deu parells, per exemple. Malgrat tot, podem dir que l’ús de 双 (*shuang*) és clarament prioritari enfront de la resta. Un 3,9% va afegir les opcions de 只 (*zhi*) i 根 (*gen*), ambdós mesuradors individuals sancionats pels experts.
- Per al mot 矛盾 (*maodun*) ‘contradicció’, un 66,7% dels enquestats va marcar l’opció recomanada pels experts, 对 (*dui*), com a millor opció de les quatre. Un 3,9% també va optar per les categories 副 (*fu*) i 套 (*tao*), no contemplades pels experts. Un 11,7% dels enquestats va donar com a opcional l’ús del mesurador individual 个 (*ge*), també sancionat pels experts.

- Per al mot 面孔 (*miankong*) ‘cara’, un 90,2% dels enquestats va marcar l’opció recomanada pels experts, 副 (*fu*), com a millor opció de les quatre i un 3,9% va preferir l’opció no sancionada de 双 (*shuang*). Un 9,8% va afegir l’opció del mesurador individual 张 (*zhang*), sancionat pels experts.
- Per al mot 拍子 (*paizi*) ‘raqueta’, la categorització està repartida. Un 52,9% dels enquestats va optar per 副 (*fu*) i un 31,4% per 对 (*dui*). Encara hi va haver un 19,6% que va optar per 双 (*shuang*) i un 3,9% que va marcar 套 (*tao*), cap de les dues sancionada pels experts. Un 9,8% va afegir l’opció de 个 (*ge*), mesurador individual sancionat pels experts.
- Per al mot 扑克牌 (*pukepai*) ‘carta de pòquer’, un 92,2% dels enquestats va marcar l’opció recomanada pels experts, 副 (*fu*), com a millor opció de les quatre i un 9,8% va preferir 套 (*tao*), també sancionada pels experts.
- Per al mot 棋 (*qi*) ‘joc de taula’, un 66,7% dels enquestats va marcar l’opció recomanada pels experts, 副 (*fu*), com a millor opció de les quatre i un 11,8% va preferir 套 (*tao*), que no està sancionat pels experts. Un 11,7% va afegir l’opció de 盘 (*pan*), mesurador individual sancionat pels experts.
- Per al mot 曲子 (*quzi*) ‘melodia’, només un 29,4% dels enquestats va marcar l’opció recomanada pels experts, 套 (*tao*), com a millor opció de les quatre. Un 3,9% va preferir 对 (*dui*), no sancionat pels experts. Un nombre elevat d’enquestats va afegir altres opcions, com ara 首 (*shou*) (25,5%), 支 (*zhi*) (23,4%) i 只 (*zhi*) (17,6%), només els dos primers dels quals estan sancionats pels experts.
- Per al mot 人马 (*renma*) ‘efectius’, només un 21,6% dels enquestats va marcar l’opció recomanada pels experts 套 (*tao*) i, curiosament, el mateix percentatge va marcar 对 (*dui*), no recomanat pels experts. A més a més, un nombre elevat d’enquestats van afegir altres opcions, com ara els mesuradors individuals 个 (*ge*)

(3,9%) i 匹 (*pi*) (5,9%), o els col·lectius 群 (*qun*) (3,9%),班 (*ban*) (13,6%) i 队 (*dui*) (19,5%), només els dos darrers dels quals estan sancionats pels experts.

➤ Per al mot 沙发 (*shafa*) ‘sofà’, la categorització està repartida. Un 33,3% dels enquestats va optar per 对 (*dui*) i un 78,4% per 套 (*tao*). Un 5,9% va afegir l’opció de 个 (*ge*), mesurador individual sancionat pels experts.

➤ Per al mot 设备 (*shebei*) ‘equipament’, un 90,2% dels enquestats va marcar l’opció recomanada pels experts, 套 (*tao*), com a millor opció de les quatre i només un 3,9% va preferir 副 (*fu*), no recomanat pels experts. Un 5,9% va afegir l’opció de 个 (*ge*), mesurador individual sancionat pels experts.

➤ Per al mot 手 (*shou*) ‘mà’, un 96,1% dels enquestats va marcar l’opció recomanada pels experts, 双 (*shuang*), com a millor opció de les quatre. Un 13,7% va afegir l’opció de 只 (*zhi*), mesurador individual sancionat pels experts.

➤ Per al mot 手法 (*shoufa*) ‘ardit’, un 70,6% dels enquestats va marcar l’opció recomanada pels experts, 套 (*tao*), com a millor opció de les quatre i un 5,9% va preferir 副 (*fu*), no sancionat pels experts. A més a més, els enquestats van afegir les opcions 个 (*ge*) (7,8%) i 种 (*zhong*) (13,7%), mesuradors individual i de classe, respectivament, sancionats pels experts.

➤ Per al mot 手铐 (*shoukao*) ‘manilla’, la categorització està repartida. Un 72,5% dels enquestats va optar per 副 (*fu*), un 17,6% per 对 (*dui*) i un 15,7% per 双 (*shuang*), tot i que l’única opció recomanada pels experts és la primera.

➤ Per al mot 手套 (*shoutao*) ‘guant’, la categorització està repartida. Un 56,9% dels enquestats va optar per 副 (*fu*) i un 51% per 双 (*shuang*). Un 3,9 dels enquestats va afegir l’opció del mesurador individual sancionat pels experts 只 (*zhi*).

- Per al mot 书 (*shu*) ‘llibre’, un 76,5% dels enquestats va marcar l’opció recomanada pels experts, 套 (*tao*). Això no obstant, un 48,9% va afegir l’opció de 本 (*ben*), mesurador individual també sancionat pels experts.
- Per al mot 袜子 (*wazi*) ‘mitjó’, un 90,2% dels enquestats va marcar l’opció recomanada pels experts, 双 (*shuang*), com a millor opció de les quatre i un 9,8% va preferir 对 (*dui*), no recomanada pels experts. Els enquestats van afegir l’opció de 只 (*zhi*) (7,8%), mesurador individual sancionat pels experts.
- Un dels casos que sorpren més de tota la llista és potser 香烛 (*xiangzhu*) ‘candeler’, ja que l’opció recomanada pels experts només va comptar amb un 11,8% de suport dels enquestats i, en canvi, un 49% va preferir 对 (*dui*) i un 3,9% 套 (*tao*). Una altra cosa que crida l’atenció és el fet que, de tota l’enquesta, és el cas en què els enquestats proposen més mesuradors opcionals, entre els quals destaquen amb un 3,9% 个 (*ge*) i 株 (*zhu*), amb un 7,8% 支 (*zhi*) i, amb un 9,8%, 只 (*zhi*), cap d’ells citat pels experts.
- Per al mot 笑脸 (*xiaolian*) ‘rostre rialler’, un 80,4% dels enquestats va marcar l’opció recomanada pels experts, 副 (*fu*). Com a alternativa, els enquestats van oferir 个 (*ge*) (7,8%) i 张 (*zhang*) (17,6%), ambdós mesuradors individuals sancionats pels experts.
- Pràcticament passa el mateix amb el mot sinònim 笑容 (*xiaorong*) ‘expressió riallera’, en què un 68,6% dels enquestats va marcar l’opció recomanada pels experts, 副 (*fu*). Com a alternativa van oferir els mesuradors individuals 个 (*ge*) (13,7%) i 张 (*zhang*) (3,9%), però en aquest cas cap dels dos estan sancionats pels experts.
- Per al mot 鞋 (*xie*) ‘sabata’, un 96,1% dels enquestats va marcar l’opció recomanada pels experts, 双 (*shuang*), i un 3,9% 对 (*dui*), no sancionada pels

experts. Un 11,7% ofereix l'opció de 只 (*zhi*), mesurador individual sancionat pels experts.

➤ Per al mot 凶相 (*xiongxiang*) 'aspecte ferotge', un 90,2% dels enquestats va marcar l'opció recomanada pels experts, 副 (*fu*), i un 3,9% 双 (*shuang*), no sancionada pels experts. Un 3,9% ofereix l'opció de 脸 (*lian*), mesurador individual sancionat pels experts.

➤ Per al mot 靴 (*xue*) 'bota', un 86,3% dels enquestats va marcar l'opció recomanada pels experts 双 (*shuang*) i un 13,7% 对 (*dui*), no sancionat pels experts. Un 9,7% ofereix l'opció de 只 (*zhi*), mesurador individual sancionat pels experts.

➤ Per al mot 样子 (*yangzi*) 'aspecte', un 86,3% dels enquestats va marcar l'opció recomanada pels experts, 副 (*fu*). Un 11,7% ofereix l'opció de 个 (*ge*), mesurador individual sancionat pels experts.

➤ Per al mot 眼镜 (*yanjing*) 'ulleres', la categorització està repartida. Un 84,3% dels enquestats va optar per 副 (*fu*), l'única opció recomanada pels experts, un 7,8% per 双 (*shuang*) i un 5,9% per 对 (*dui*).

➤ Per al mot 眼睛 (*yanjing*) 'ull', la categorització està repartida. Un 86,3% dels enquestats va optar per 双 (*shuang*) i un 27,5% per 对 (*dui*), ambdues opcions recomanades pels experts. Un 3,9% ofereix l'opció de 只 (*zhi*), mesurador individual sancionat pels experts.

➤ Per al mot 衣服 (*yifu*) 'roba', un 90,2% dels enquestats va marcar l'opció recomanada pels experts, 套 (*tao*). Un 23,4% ofereix a més l'opció de 件 (*jian*), mesurador individual també sancionat pels experts.

➤ Per al mot 邮票 (*youpiao*) 'segell', un 86,3% dels enquestats va marcar l'opció recomanada pels experts, 套 (*tao*), i un 7,8% considera també possible 副 (*fu*). Un

7,8% ofereix l'opció de 个 (*ge*) i un 21,5% 张 (*zhang*), ambdós mesuradors individuals dels quals els experts només han sancionat el segon.

➤ Per al mot 枕头 (*zhentou*) 'coixí', un 74,5% dels enquestats va marcar l'opció recomanada pels experts, 对 (*dui*), i hi ha qui considera també possible 双 (*shuang*) (3,9%) i 副 (*fu*), no sancionades pels experts. Un 27,4% ofereix l'opció de 个 (*ge*) i un 5,9% 只 (*zhi*), mesuradors individuals dels quals els experts només han sancionat el primer.

➤ Per al mot 制度 (*zhidu*) 'sistema', un 68,6% dels enquestats va marcar l'opció recomanada pels experts, 套 (*tao*). Un 17,6% ofereix les opcions del mesurador individual 个 (*ge*) i del de classe 种 (*zhong*), ambdós sancionats pels experts.

➤ Per al mot 中药 (*zhongyao*) 'medecina xinesa', un 92,2% dels enquestats va marcar l'opció recomanada pels experts, 副 (*fu*). Tot i així, un 3,9% dels enquestats va donar com a possibles 副 (*fu*) i 剂 (*ji*), ambdós considerats sinònims pels experts.

➤ Per al mot 镯子 (*zhuozi*) 'braçalet', la categorització està repartida. Un 72,5% dels enquestats va optar per 对 (*dui*) i un 23,5% per 副 (*fu*), ambdues opcions recomanades pels experts, però també hi ha un 9,8% que opta per 双 (*shuang*), no sancionat pels experts. Un 5,9% va oferir l'opció de 个 (*ge*) i un 5,9% la de 只 (*zhi*), ambdós mesuradors individuals dels quals els experts només han sancionat el segon.

8.4 Anàlisi dels resultats²⁰⁷

Un cop codificades les respostes, hem procedit a fer-ne l'anàlisi. Per fer-ho, hem seguit el mètode més bàsic, en què es calcula l'índex de tendència central associat a

²⁰⁷ Voldria agrair a l'Ismaïl Abbas la inestimable ajuda que m'ha brindat per a l'elaboració i anàlisi estadística d'aquesta part de la tesi.

cada una de les preguntes del qüestionari. També hem realitzat taules de contingència per veure les relacions entre variables i comentem els resultats en forma de percentatges. En general, la mostra s'ha considerat massa petita per fer comparacions entre grups; això no obstant, ho hem volgut fer amb tres casos que cridaven la nostra atenció, com veurem més endavant. Així doncs, no hem pretès fer una anàlisi estadística ni tampoc extreure'n conclusions causals.

Cada nom podia tenir més d'una resposta, ja que les diferents opcions no eren excloents. També es podia donar que un nom no tingués marcada cap opció, ja fos perquè l'enquestat no entengués la paraula o perquè considerés que cap de les opcions proposades era escaient. Quan el subjecte pot donar diverses respostes, s'ha de considerar cada un d'elles com una variable diferent a la codificació; per això, si sumem els tants per cent de les diferents respostes per a un mateix nom, pot ser que superin o no arribin al 100%. Per exemple, si comptem els percentatges de 耳朵 (*erduo*) dóna un total de 98% i 翅膀 (*chibang*), en canvi, dóna 121,6%.

Com en tota enquesta o qüestionari, hem de ser conscients dels possibles biaixos. Nosaltres hem detectat la possibilitat dels següents: ajuda d'altres persones a l'enquestat a l'hora de respondre (sobretot en els casos en què no hi vam ser presents), barreja dels registres oral i escrit, influència de la desitjabilitat social, és a dir, els enquestats tendeixen a respondre «allò que hauria de ser», allò que lingüísticament és més desitjable en lloc de respondre sincerament el que diuen realment. També és cert que la majoria de parlants no estan acostumats a reflexionar sobre la seva pròpia llengua i això fa que no siguin gaire conscients de com l'usen; per això, quan se'ls pregunta per aspectes lingüístics és comprensible que responguin amb la norma, tal com recorden haver-la estudiada.

En principi, si tots els informants de l'enquesta estan d'acord en la pertinença d'una entitat a una determinada categoria, la consistència és del 100%. Això, curiosament, no s'ha donat en cap cas dels estudiats. De totes les combinacions possibles entre noms i mesuradors, n'hi havia 69 sancionades pels experts, de les quals només 19 han rebut l'adhesió dels enquestats en més d'un 90% o més dels casos. Els noms següents són, doncs, els que han gaudit d'un nivell de consistència més alt:

- 一副表情 (*yi fu biaoqing*) ‘una expressió’,
- 一套茶具 (*yi tao chaju*) ‘un joc de te’,
- 一套丛书 (*yi tao congshu*) ‘una col·lecció de llibres’,
- 一对夫妇 (*yi dui fufu*) ‘un matrimoni’,
- 一对夫妻 (*yi dui fuqi*) ‘un matrimoni’,
- 一套服装 (*yi tao fuzhuang*) ‘un conjunt de roba’,
- 一副好嗓子 (*yi fu hao sangzi*) ‘una bona veu’,
- 一套家具 (*yi tao jiaju*) ‘un lot d’objectes de la casa’,
- 一双脚 (*yi shuang jiao*) ‘un parell de peus’,
- 一套教材 (*yi tao jiaocai*) ‘una sèrie de manuals’,
- 一副面孔 (*yi fu miankong*) ‘una cara’,
- 一副扑克牌 (*yi fu pukepai*) ‘una baralla de cartes’,
- 一套设备 (*yi tao shebei*) ‘un conjunt d’equipaments’,
- 一双手 (*yi shuang shou*) ‘un parell de mans’,
- 一双袜子 (*yi shuang wazi*) ‘un parell de mitjons’,
- 一双鞋 (*yi shuang xie*) ‘un parell de sabates’,
- 一副凶相 (*yi fu xiongxiang*) ‘un aspecte ferotge’,
- 一套衣服 (*yi tao yifu*) ‘un conjunt de roba’,
- 一副中药 (*yi fu zhongyao*) ‘un preparat de medecina tradicional xinesa’.

Si la meitat dels enquestats tenen dubtes, la consistència descendeix a un 50%. 21 de les opcions sancionades pels experts es troben al voltant del 50% o molt per sota. Si gairebé cap informant l’ha inclosa, com és el cas de 一副电池 (*yi fu dianchi*) ‘una pila elèctrica’, 一双耳环 (*yi shuang erhuan*) ‘unes arracades’, 一套花瓶 (*yi tao huaping*) ‘un conjunt de gerros de flors’ i 一对脚 (*yi dui jiao*) ‘un parell de peus’, la consistència s’aproximarà a zero. Quan només hi ha hagut un enquestat que ha marcat una determinada combinació o mesurador alternatiu, no s’ha tingut en compte per a l’anàlisi, ja que hem considerat que es podria tractar d’un error individual.

Hi ha noms que presenten força vacil·lació a l'hora de ser categoritzats. Dels noms inclosos a l'enquesta, 耳环 (*erhuan*) 'arracada', 眼镜 (*yanjing*) 'ulleres', 手铐 (*shoukao*) 'manilla', 拍子 (*paizi*) 'raqueta' i 筷子 (*kuaizi*) 'palet per menjar' vacil·len entre les quatre categories, malgrat que en principi no hi ha cap nom dels 227 de la llista inicial dels experts que pugui usar-se amb qualsevol de les quatre categories indistintament.

Tal com hem esmentat més amunt, el disseny de l'enquesta preveia un cert marge per a l'aportació dels enquestats, una columna on podien escriure altres mesuradors que associaven preferentment amb els noms de la llista. El nivell d'aprofitament d'aquesta columna ha estat força desigual entre els diferents participants. En la majoria dels casos, els mesuradors que han escrit són mesuradors individuals, i aquells qui han escrit en aquesta columna no ho han fet sistemàticament en tots els casos, sinó només en alguns. Això sembla indicar que, malgrat que els experts presenten com a combinació prototípica o habitual l'ús d'una sèrie de noms amb alguns dels mesuradors col·lectius que estudiem aquí, el cert és que molts dels enquestats associen certs d'aquests noms més a conceptes individuals que no a pas col·lectius. És el cas espectacular de 书 (*shu*) 'llibre', que un 48,9% dels enquestats prefereixen categoritzar amb el mesurador individual 本 (*ben*); o de 办法 (*banfa*) 'solució', que només cooccorreix preferentment amb el mesurador col·lectiu 套 (*tao*) en un 47,1% dels casos, enfront del 64,7% d'aparellaments amb el mesurador individual 个 (*ge*).

Hi ha molts enquestats que sovint donen com a formes alternatives els mesuradors individuals 个 (*ge*) i, especialment, 只 (*zhi*), sobretot per a les parts del cos i per a objectes aparellats, tot i tenir també un percentatge alt d'idoneïtat de coocurrència amb els mesuradors proposats. És el cas de 手 (*shou*) 'mà', 袜子 (*wazi*) 'mitjó', 鞋 (*xie*) 'sabata', 眼睛 (*yanjing*) 'ull', 脚 (*jiao*) 'peu' i 筷子 (*kuaizi*) 'palet'.

Cal remarcar, doncs, l'evident tendència a la *geització*, una de les hipòtesis de partida. En vint-i-una de les cinquanta-quatre variables, els enquestats han escrit el mesurador individual 个 (*ge*) com a alternativa, fet que és possible segons els

experts, però ho han fet en vuit ocasions més de les que estan sancionades pels experts. El mesurador individual 只 (*zhi*) també apareix com a alternativa en un nombre elevat de casos, concretament en dinou de les variables, tres de les quals tampoc no estan sancionades pels experts.

Cal destacar també el fet que un percentatge molt alt dels enquestats han ofert el mesurador individual 只 (*zhi*) per a 鸽子 (*gezi*) ‘colom’ (61,5%) i 蝴蝶 (*hudie*) ‘papallona’ (42,3%), ambdós prototipus dels membres d’extensió natural de la categoria 对 (*dui*). Això pot fer pensar que la categorització d’aquests animals com a parella no és tan clara com pretenen els experts i deu respondre a una categorització més «artificial», fruit de convencions culturals, que no pas «natural», fruit d’una classificació «intuïtiva».

El contrari passa amb altres noms que, malgrat poder-se categoritzar individualment, els enquestats associen més comunament a conceptes col·lectius, com ara 茶具 (*chaju*) ‘joc de te’, 服装 (*fuzhuang*) ‘roba’, 家具 (*jiaju*) ‘aixovar’, 教材 (*jiaocai*) ‘manual’ i 设备 (*shebei*) ‘equipament’.

Pels resultats de l’enquesta, sembla que els noms següents tendeixen a ser categoritzats en parells més que individualment: 翅膀 (*chibang*) ‘ala’, 眼睛 (*yanjing*) ‘ull’, 耳环 (*erhuan*) ‘arracada’, 枕头 (*zhentou*) ‘coixí’, 镯子 (*zhuozi*) ‘braçalet’ i 筷子 (*kuaizi*) ‘palet’. No sembla que hi hagi, però, cap correlació amb el fet de si són membres centrals o d’extensió natural de les categories.

D’acord amb els resultats de l’enquesta, veiem també que hi ha força desavinences amb els experts quant als membres pertanyents a les interseccions entre categories. Segons els enquestats, els encavalcaments entre les categories són molt més nombrosos que no pas descriuen els experts, és a dir, les fronteres entre categories són més difuses a la pràctica que en teoria. A la taula 4.22 podem veure-ho en forma gràfica. Els noms que no duen asterisc són els que coincideixen amb els experts quant a les alternatives en la seva categorització. Els noms amb un asterisc són els que han afegit els enquestats respecte de les possibilitats que contemplen els experts.

Els que duen dos asteriscos són els que contempnen els experts i els enquestats s'han deixat:

TAULA 4.19 Comparació de les dades prescriptives i de les descriptives pel que fa als encavalcaments entre categories²⁰⁸

	对 (<i>dui</i>)	副 (<i>fu</i>)	双 (<i>shuang</i>)	套 (<i>tao</i>)	副+双 (<i>fu+shuang</i>)
对 (<i>dui</i>)		鐺子 (braçalet) 拍子 (raqueta) 耳环 (arracada) 电池 (pila) 筷子 (palet) 翅膀 (ala)* 手铐 (manilla) * 枕头 (coixí) * 茶具 (joc de te)* 对联 (díptic)* 耳朵 (orella)* 耳机 (auriculars)* 矛盾 (contradicció)* 香烛 (encens i ciri)*	翅膀 (ala) 耳朵 (orella) 袜子 (mitjó) 眼睛 (ull) 拍子 (pala)* 鞋 (sabata)* 靴 (bota)* 鐺子 (braçalet)* 鸽子 (colom)* 筷子 (palet)* 耳环 (arracada)* 夫妇 (matrimoni)* 蝴蝶 (papallona)* 手铐 (manilla)* 眼镜 (ulleres)* 枕头 (coixí)* 脚 (peu)**	花瓶 (gerro) 沙发 (sofà) 茶具 (joc de te)* 耳环 (arracada)* 筷子 (palet)* 矛盾 (contradicció)* 香烛 (encens i ciri)* 拍子 (pala)* 曲子 (melodia)* 人马 (efectius)*	耳环 (arracades) 翅膀 (ala)* 拍子 (pala)* 筷子 (palet)* 耳朵 (orella)* 鐺子 (braçalet)* 手铐 (manilla)* 眼镜 (ulleres)* 枕头 (coixí)*
副 (<i>fu</i>)			筷子 (palet) 手套 (guant) 翅膀 (ala)* 拍子 (pala)* 眼镜 (ulleres)* 枕头 (coixí)* 手铐 (manilla)* 凶相 (aspecte ferotge)* 鐺子 (braçalet)* 耳朵 (orella)* 耳环 (arracada)* 面孔 (cara)*	棋 (joc de taula)* 茶具 (joc de te)* 耳环 (arracada)* 家具 (aixovar)* 教材 (manuals)* 扑克牌 (carta)* 手法 (ardit)* 香烛 (encens i ciri)* 邮票 (segell)* 矛盾 (contradicció)* 拍子 (pala)* 设备 (equipament)*	
套			耳环 (arracada)* 筷子 (palet)*		
副 + 双 + 套 + 对 → 耳环 (arracada)* i 拍子 (pala)*.					

²⁰⁸ La repetició d'un mateix nom en més d'una intersecció respon al fet que les opinions dels enquestats no coincideixen a l'hora d'establir en quines categories poden usar-se simultàniament certs noms.

Intersecció entre 对 (*dui*) i 副 (*fu*): segons els experts, només coincideixen 镯子 (*zhuozi*) ‘braçalet’, 拍子 (*paizi*) ‘pala’, 耳环 (*erhuan*) ‘arracada’, 电池 (*dianchi*) ‘pila elèctrica’ i 筷子 (*kuaizi*) ‘palet’. D’acord amb els enquestats, també poden categoritzar-se amb qualsevol d’aquests dos mesuradors els noms següents: 翅膀 (*chibang*) ‘ala’, 手铐 (*shoukao*) ‘manilla’, 枕头 (*zhentou*) ‘coixí’, 茶具 (*chaju*) ‘joc de te’, 对联 (*duilian*) ‘díptic’, 耳朵 (*erduo*) ‘orella’, 耳机 (*erji*) ‘auricular’, 矛盾 (*maodun*) ‘contradicció’, 香烛 (*xiangzhu*) ‘encens i ciri’ i 枕头 (*zhentou*) ‘coixí’.

Intersecció entre 对 (*dui*) i 双 (*shuang*): només coincideixen, segons els experts, 翅膀 (*chibang*) ‘ala’, 耳朵 (*erduo*) ‘orella’, 袜子 (*wazi*) ‘mitjó’ i 眼睛 (*yanjing*) ‘ull’. D’acord amb els enquestats, també poden categoritzar-se indiferentment amb aquests dos mesuradors els noms següents: 拍子 (*paizi*) ‘pala’, 鞋 (*xie*) ‘sabata’, 靴 (*xue*) ‘bota’, 镯子 (*zhuozi*) ‘braçalet’, 鸽子 (*gezi*) ‘colom’, 筷子 (*kuaizi*) ‘palet’, 耳环 (*erhuan*) ‘arracada’, 夫妇 (*fufu*) ‘matrimoni’, 蝴蝶 (*hudie*) ‘papallona’, 手铐 (*shoukao*) ‘manilla’, 眼镜 (*yanjing*) ‘ulleres’ i 枕头 (*zhentou*) ‘coixí’. En canvi, els enquestats no contemplen 脚 (*jiao*) ‘peu’, que sí és possible pels experts.

Intersecció entre 对 (*dui*) i 套 (*tao*): d’acord amb els experts, només coincideixen 花瓶 (*huaping*) ‘gerro de flors’ i 沙发 (*shafa*) ‘sofà’. D’acord amb els enquestats, també poden categoritzar-se amb aquests dos mesuradors els noms següents: 茶具 (*chaju*) ‘joc de te’, 耳环 (*erhuan*) ‘arracada’, 筷子 (*kuaizi*) ‘palet’, 矛盾 (*maodun*) ‘contradicció’, 香烛 (*xiangzhu*) ‘encens i ciri’, 拍子 (*paizi*) ‘pala’, 曲子 (*quzi*) ‘melodia’ i 人马 (*renma*) ‘efectius’.

Intersecció entre 对 (*dui*), 副 (*fu*) i 双 (*shuang*): segons els experts, només hi ha 耳环 (*erhuan*) ‘arracada’. D’acord amb els enquestats, però, poden categoritzar-se indistintament amb aquests tres mesuradors els noms següents: 翅膀 (*chibang*) ‘ala’, 拍子 (*paizi*) ‘pala’, 筷子 (*kuaizi*) ‘palet’, 耳朵 (*erduo*) ‘orella’, 镯子 (*zhuozi*)

‘braçalet’, 手铐 (*shoukao*) ‘manilla’, 眼睛 (*yanjing*) ‘ulleres’ i 枕头 (*zhentou*) ‘coixí’.

Intersecció entre 副 (*fu*) i 双 (*shuang*): d’acord amb els experts, només coincideixen 筷子 (*kuaizi*) ‘palet’ i 手套 (*shoutao*) ‘guant’. D’acord amb els enquestats, en canvi, poden categoritzar-se amb aquests dos mesuradors els noms següents: 拍子 (*paizi*) ‘pala’, 翅膀 (*chibang*) ‘ala’, 眼镜 (*yanjing*) ‘ulleres’, 枕头 (*zhentou*) ‘coixí’, 手铐 (*shoukao*) ‘manilla’, 凶相 (*xiongyang*) ‘aspecte ferotge’, 镯子 (*zhuozi*) ‘braçalet’, 耳朵 (*erduo*) ‘orella’, 耳环 (*erhuan*) ‘arracada’ i 面孔 (*miankong*) ‘cara’.²⁰⁹

Intersecció entre 副 (*fu*) i 套 (*tao*): d’acord amb els enquestats poden categoritzar-se amb aquests dos mesuradors els noms següents: 棋 (*qi*) ‘joc de taula’, 茶具 (*chaju*) ‘joc de te’, 耳环 (*erhuan*) ‘arracada’ 家具 (*jiaju*) ‘aixovar’, 教材 (*jiaocai*) ‘manual’, 扑克牌 (*pukapai*) ‘carta’, 手法 (*shoufa*) ‘ardit’, 香烛 (*xiangzhu*) ‘encens i ciri’, 邮票 (*youpiao*) ‘segell’, 矛盾 (*maodun*) ‘contradicció’, 拍子 (*paizi*) ‘pala’ i 设备 (*shebei*) ‘equipament’. Una llista prou llarga si tenim en compte que en la dels experts no hi havia cap membre.

Intersecció entre 双 (*shuang*) i 套 (*tao*): d’acord amb els enquestats poden categoritzar-se amb aquests dos mesuradors els noms següents: 耳环 (*erhuan*) ‘arracada’ i 筷子 (*kuaizi*) ‘palet’, malgrat que els experts no contemplaven cap membre.

Intersecció entre 双 (*shuang*), 套 (*tao*), 副 (*fu*) i 对 (*dui*): d’acord amb els enquestats poden categoritzar-se amb aquests quatre mesuradors els noms següents: 耳环 (*erhuan*) ‘arracada’ i 拍子 (*paizi*) ‘pala’, malgrat que els experts tampoc no contemplaven cap membre.

²⁰⁹ Tant la categorització de 凶相 (*xiongyang*) ‘aspecte ferotge’ com de 面孔 (*miankong*) ‘cara’ amb 双 (*shuang*) és molt sorprenent per nosaltres.

Una altra de les diferències principals entre les dades prescriptives i les descriptives és que hi ha una sèrie de noms per als quals els experts donen com a indiferent l'ús d'un mesurador o un altre i els enquestats, en canvi, es decantaven clarament per una de les dues opcions. Per exemple:

- els experts donen com a indiferent l'ús de 对 (*dui*) i 副 (*fu*) amb 电池 (*dianchi*) ‘pila elèctrica’, en canvi, els enquestats prefereixen clarament la primera opció a la segona;
- els experts també donen com a indiferent l'ús de 对 (*dui*) i 套 (*tao*) per a 花瓶 (*huaping*) ‘gerro de flors’, però la preferència dels enquestats es decanta també per la primera opció;
- quant a 筷子 (*kuaizi*) ‘palets’, són iguals de vàlides les opcions de 副 (*fu*) i 双 (*shuang*), però els enquestats prefereixen la primera i, sorprenentment, 对 (*dui*) –una opció no sancionada– obté un percentatge molt semblant a 副 (*fu*);
- quant a 脚 (*jiao*) ‘peu’, també sorprèn el baixíssim percentatge a favor de l'ús de 对 (*dui*), quan en principi pot alternar amb 双 (*shuang*);²¹⁰
- una cosa molt semblant succeeix amb 眼睛 (*yanjing*) ‘ull’, tot i que no d'una manera tan destacada.

Aquests dos últims casos podrien tenir una explicació en el fet que la majoria dels enquestats són parlants de mandarí, que, segons Chao (1985, 595) prefereix l'ús de 双 (*shuang*) enfront de 对 (*dui*). Els altres casos que es poden comentar són 沙发 (*shafa*) ‘sofà’ i 镯子 (*zhuozi*) ‘braçalet’. En el primer cas, malgrat que les opcions són 对 (*dui*) i 套 (*tao*), hi ha una clara preferència pel segon. En el cas de 镯子 (*zhuozi*) ‘braçalet’ les opcions són entre 对 (*dui*) i 副 (*fu*) i la tendència és a escollir el primer. Això es pot deure a una determinada realitat social en què els sofàs solen comprar-se de més de dues peces i els braçalets, en canvi, s'acostumen a portar per parells.

²¹⁰ Amb això els enquestats semblen donar la raó a la majoria d'experts que advoquen per l'ús de 双 (*shuang*).

Per tal de veure si les diferents variables demogràfiques han influït en les respostes hem analitzat tres casos amb més detall: 眼睛 (*yanjing*) ‘ull’, 花瓶 (*huaping*) ‘gerro de flors’ i 筷子 (*kuaizi*) ‘palet’. En cap dels casos hi ha diferències significatives en funció del nivell d’estudis ni de l’origen geogràfic. Fins i tot sembla que la hipòtesi de Chao (1985, 595) en el sentit que els dialectes del nord prefereixen 双 (*shuang*) enfront de 对 (*dui*), no es compleix, tot i que la mostra és massa petita com per fer afirmacions concloents.²¹¹

D’entre les dades obtingudes també destaquen els percentatges de resposta molt baixos d’aparellaments originàriament sancionats pels experts. És a dir, combinacions que compten amb el beneplàcit dels autors són només usades per una minoria d’enquestats. És el cas de: 一副电池 (*yi fu dianchi*) ‘un conjunt de piles elèctriques’, 一双耳环 (*yi shuang erhuan*) ‘un parell d’arracades’, 一套花瓶 (*yi tao huaping*) ‘un conjunt de gerros de flors’ i, de nou, 一对脚 (*yi dui jiao*) ‘un parell de peus’.

9 Els mesuradors 双 (*shuang*), 对 (*dui*), 副 (*fu*) i 套 (*tao*) en el discurs

Al llarg d’aquest capítol hem vist que les entitats del món es poden categoritzar de maneres diferents en funció de diferents variables i que alguns dels noms amb què hem treballat no sols poden ser categoritzats amb més d’un dels mesuradors objecte d’estudi en aquest capítol, sinó que és possible categoritzar-los amb molts d’altres. Aquestes combinacions estan més o menys establertes d’acord amb un correcte ús de la llengua, però, tal com hem vist a través de les enquestes, no són totalment rígides. Així doncs, l’elecció d’un o altre mesurador és una decisió motivada per diferents factors que mirarem d’il·lustrar a continuació amb alguns exemples extrets d’obres literàries.

²¹¹ També pot ser que en l’època de Chao l’ús del mandarí no estigués tan estès com ara, ja que en els últims anys ha experimentat una expansió important a causa d’una intensa campanya d’universalització d’aquesta llengua franca per part del govern de la República Popular de la Xina.

En primer lloc veurem uns exemples en què els diferents autors opten per la categorització de *mans* mitjançant un mesurador individual, fins i tot quan es refereixen a les dues mans tal com passa a (1), quan hem vist que la categorització mitjançant el mesurador col·lectiu 双 (*shuang*) és prototípica:

- (1) 《我下意识的举起两只手，想捂住耳朵。》（三毛《撒哈拉的故事》138页）

Vaig aixecar les dues mans conscientment per tapar-me les orelles. (San Mao, *Històries del Sàhara*).

- (2) 《那个晚上，我们爬进总督家的矮墙，用四只手拼命挖他的花。》（三毛《撒哈拉的故事》192页）

Aquell vespre vam escalar el petit mur de casa del governador, i amb les quatre mans vam excavar el terra amb totes les nostres forces per extreure'n les flors. (San Mao «Muntant la casa amb les mans buides» a *Històries del Sàhara*).

- (3) 《他没看，一只手接着，一只手在血块上哆哆嗦嗦抠着吃。》（马建《你拉狗屎》228页）

«El va agafar amb una mà sense mirar-me, amb l'altra, tota tremolosa, en va furgar un tros que va engolir.» (Ma Jian, *Treu la llengua saburrosa*, p. 73).

- (4) 《母亲牵着我的那一只手突然变得冷凉，而且轻轻地颤抖着。》（张洁《爱，是不能忘记的》437页）

La mà amb què la mare em duia agafada de sobte es va tornar gelada i, a més a més, tremolava lleugerament. (Zhang Jie, *L'amor no es pot oblidar*).

Amb aquests exemples hem vist que quan diem 两只手 (*liang zhi shou*) 'dues mans', en lloc de 一双手 (*yi shuang shou*) 'un parell de mans', el que estem fent és destacar cada una de les parts individualment i usem la segona opció quan volem posar en relleu el tot, pel seu valor funcional. Hem de tenir present també que no sempre usem les dues mans alhora, per tant, necessitarem el mesurador individual per ressaltar que es tracta d'un sol membre 一只手 (*yi zhi shou*) 'una mà'. A vegades, l'ús de 两只手

(*liang zhi shou*) ‘dues mans’ i 一双手 (*yi shuang shou*) ‘un parell de mans’, però, serà una opció marcada pel gust personal o per motius estilístics.

Vegem més exemples relacionats amb la categorització de coses aparellades:

- (5) 《睡梦中，有一双眼睛在对着他笑，这是一双黑黑的，弯弯的，像月牙儿似的眼睛。》（王安忆《本次列车终点》677页）

En somnis, hi havia un parell d'ulls que el miraven rient, eren uns ulls negres, corbats, com una rodanxa de lluna. (Wang Anyi, *L'última estació d'aquest tren*).

- (6) 《在她最后的那些日子里，她总是用那双细细的、灵秀的眼睛长久地跟着我，仿佛在估量我有没有独立生活下去的能力 […] 》（张洁《爱，是不能忘记的》433页）

Durant els seus últims dies, sempre em seguia llargament amb aquell parell d'ulls fins, vius i elegants seus, com si estigués sospesant si jo tenia o no la capacitat de continuar vivint sola [...]. (Zhang Jie, *L'amor no es pot oblidar*).

- (7) 《要使这样一对冰冷的眼睛充满柔情，那必定得是特别强大的爱情 […] 》（张洁《爱，是不能忘记的》437页）

Per fer que uns ulls freds com aquests vessin tendresa, ha de tractar-se necessàriament d'un amor especialment fort. (Zhang Jie, *L'amor no es pot oblidar*).

- (8) 《父亲用一只眼迅速地盯了我一下，我感觉到那是一只熟悉的狼眼。》（残雪《山上的小屋》312页）

Quan el pare em va mirar ràpidament amb un ull, vaig tenir la sensació que aquell era un ull de llop que m'era familiar. (Can Xue, *La cabaneta de la muntanya*)

Hem vist que amb els ulls s'usen més comunament els mesuradors col·lectius que els individuals, exactament al contrari del que passava amb les mans. Això té una explicació lògica. Tot i que sovint usem les dues mans alhora per fer una activitat comuna, sovint per dur-la a terme executem moviments diferents de forma

coordinada. Són, de fet, força independents l'una de l'altra, cosa que explica un major ús de mesuradors individuals. Els ulls, en canvi, es mouen alhora, és poc corrent i gens fàcil usar-los independentment. Això explica la necessitat de recórrer indistintament a un dels dos mesuradors col·lectius disponibles per referir-nos-hi. Zhang Jie, per exemple, va alternant 双 (*shuang*) i 对 (*dui*) en una mateixa obra, fet que fa palès que l'ús d'un o l'altre és purament un recurs estilístic i de gust personal.

A continuació veurem uns exemples que mostren com el sistema de classificació del xinès té tendència a agrupar de dos en dos les persones o els animals de seguida que s'intueix una determinada relació entre ells, per petita que sigui:

- (9) 《扑楞楞从河岸的茭白丛里飞出一对野鸭，掠过水面，向远处飞去，打破了紫霞河上的安谧。》（姜广生《水清清路长长》）²¹²

D'una mata d'arròs salvatge de la vora del riu sortiren volant una parella d'ànecs salvatges que, en fregar la superfície de l'aigua, van trencar el silenci sobre el riu Zixia, del qual s'allunyaren volant. (Jiang Guangsheng, *Aigua clara i camí llarg*).

- (10) 《两只鸟先后搏击翅膀，从他头顶上急速飞过去，落进竹叶中，接着更传来了咕咕咕咕和鸣。一对鹈鹕。水边有一只青蛙试探地叫了几声。》（高行健《给我老爷买鱼竿》21页）

Dos ocells, l'un darrere l'altre, van batre les ales, van allunyar-se volant extremadament ràpid per sobre seu i es van deixar caure dins les fulles de bambú. A continuació va arribar el cant combinat gu gu gu gu. Una parella de garses. Al costat de l'aigua hi havia una granota que va emetre uns quants sons temptatius. (Gao Xingjian, *Una canya de pescar per a l'avi*).

- (11) 《一天清晨，我去屋顶上洒衣服，突然发现房东筑在我们天台上的羊栏里多了一对小羊 [···]。》（三毛《撒哈拉的故事》37页）

Un dia de bon matí, vaig pujar a dalt a estendre la roba i de sobte em vaig adonar que al corral que el propietari havia construït al nostre terrat hi havia una parella de cabretes que abans no hi eren. (San Mao, *Històries del Sàhara*).

²¹² Exemple extret de Zhang Xiangqun (1995).

- (12) 《她们未必是亲姐妹，更象是一对好朋友。》（高行健《给我老爷买鱼竿》42页）

Elles no necessàriament eren germanes, més aviat semblaven un parell de bones amigues. (Gao Xingjian, *Una canya de pescar per a l'avi*).

- (13) 《想起三角花园一条长凳子坐着三对伴侣。》（王安忆《本次列车终点》681页）

Vaig recordar que en un llarg banc del Jardí triangular hi havia assegudes tres parelles.²¹³ (Wang Anyi, *L'última estació d'aquest tren*).

- (14) 《她的精神明明日日夜夜都和他在一起，就像一对恩爱的夫妻。》（张洁《爱，是不能忘记的》440页）

El seu esperit clarament era amb ell nit i dia, com si fossin una parella fromada per un marit i una muller que s'estimen profundament. (Zhang Jie, *L'amor no es pot oblidar*).

- (15) 《平时大人说话也不避他，他似懂非懂，突然间，指着那一对男女问嫂嫂：妈妈，他们两个是结婚？》（王安忆《本次列车终点》675页）

Normalment, quan els adults parlaven no s'amagaven d'ell, que semblava que entengués sense fer-ho. De sobte, va preguntar a la tia senyalant aquella parella: ells dos són casats? (Wang Anyi, *L'última estació d'aquest tren*).

- (16) 《更可贵的是蛋糕上居然有一对穿着礼服的新人 [...]。》（三毛《撒哈拉的故事》29页）

El que encara fou més valuós fou que sobre el pastís hi hagués per sorpresa una parella de nuvis vestits per l'ocasió. (San Mao, *Històries del Sàhara*).

Vegem alguns exemples extrets d'obres literàries de l'ús de 套 (*tao*):

- (17) 《“我妈妈说那套刀叉是新的，要收起来 [...]” 。》（三毛《撒哈拉的故事》99页）

La mare diu que aquell joc de coberts és nou, s'ha de guardar [...].» (San Mao, *Històries del Sàhara*).

²¹³ Literalment, tres parelles d'acompanyants.

- (18) 《新添的一套家具十分漂亮，式样完全根据房间的大小长短样式做的，颜色也很别致。》（王安忆《本次列车终点》666页）

El conjunt de mobles recentment incorporat era molt maco, s'adaptava totalment a les dimensions i l'estil de la cambra i era molt original de colors. (Wang Anyi, *L'última estació d'aquest tren*).

- (19) 《这似乎成了一套仪式的，每个人都自觉地遵守着。》（王安忆《本次列车终点》676页）

Allò semblava que s'hagués convertit en un ritual que tothom respectava conscientment. (Wang Anyi, *L'última estació d'aquest tren*).

- (20) 《我们家有两套契诃夫小说选集。》（张洁《爱，是不能忘记的》435页）

A casa hi havia dues antologies de novel·les d'en Txèkhov. (Zhang Jie, *L'amor no es pot oblidar*).

- (21) 《从车上走下来一个满头白发、穿着一套黑色毛呢中山装的、上了年纪的男人。》（张洁《爱，是不能忘记的》437页）

Del cotxe va baixar un home gran, amb el cabell totalment blanc, que duia un vestit negre de llana d'estil xinès. (Zhang Jie, *L'amor no es pot oblidar*).

En definitiva, en el sistema de classificació lingüística del xinès es pressuposa, doncs, una visió subjectivista de la categorització, en què l'experiència humana i la imaginació juguen un paper fonamental en l'associació per a la formació de categories, ja que la categorització d'una entitat no depèn necessàriament de les seves característiques físiques externes, sinó de com hi interactuem i, en conseqüència, de quines característiques en volem destacar.

10 Conclusions

En aquest capítol hem vist les coocurrències considerades normatives o estàndard entre els mesuradors 双 (*shuang*), 对 (*dui*), 副 (*fu*) i 套 (*tao*) i els noms que

categoritzen, és a dir, el punt de vista dels lingüistes o prescriptiu. També hem recollit les combinacions possibles en l'ús quotidià d'una petita mostra de ciutadans mitjançant una enquesta, és a dir, el punt de vista de l'usuari mitjà o descriptiu. Finalment, hem volgut observar el fenomen des d'una tercera cara del prisma, la que ens ofereixen els escriptors, en el seu ús estilístic.

Amb l'elaboració d'un estudi prototípic d'aquestes quatre categories creiem que hem aconseguit: 1) mostrar la distribució d'aquests quatre mesuradors pel que fa als noms que seleccionen; 2) explicar els límits d'aquestes quatre categories i els encavalcaments entre elles; 3) establir els membres centrals, els d'extensió natural i els d'extensió metafòrica -i dins de cada subgrup els membres més centrals i els més perifèrics- de cada categoria; 4) explicar-ne la coherència interna, mitjançant el principi de similitud de família; 5) aclarir, si més no parcialment, les influències dels models culturals i socials en la creació d'aquestes categories; i 6) introduir un dubte raonable respecte al fet que les dades prescriptives que trobem en els llibres vagin totalment alhora amb l'ús real que en fan els parlants.

Els diferents estudis que s'han fet sobre mesuradors han dictaminat que la majoria provenen de noms, fet que no es compleix en el nostre cas, ja que tres dels mesuradors objecte d'estudi en aquest treball provenen de verbs, fet que, per si mateix, atorga certa singularitat a aquest treball. La informació etimològica ens ha proporcionat en la majoria dels casos una base per construir l'estructura categòrica d'aquestes quatre categories en xinès modern, però com que l'anàlisi diacrònica hauria superat el marc d'aquesta tesi, ens hem centrat en el seu ús sincrònic. Això no obstant, sembla que no hi ha hagut canvis semàntics importants en l'ús d'aquests quatre mesuradors al llarg de la història.

El nou enfocament que ens ofereix la lingüística cognoscitiva ens ha permès fer un estudi detallat d'aquest grup de mesuradors des del punt de vista semàntic i cognoscitiu. Tot i que els quatre elements estudiats no configuren una família pròpiament dita, sí que estan estretament relacionats. Examinar les seves estructures conceptuals, tot recollint tant les propietats compartides com les distintes, sembla que ens ha proporcionat una manera viable de descriure'n l'estructura interna.

Hem vist que el denominador comú d'aquests quatre mesuradors és que agrupen dos o més entitats per destacar-ne el valor funcional. Així doncs, els processos de categorització dels quatre mesuradors analitzats es basen més en la funció dels objectes que no pas en la forma, ja que els membres d'un grup estan interconnectats en virtut del seu paper com a participants en un esforç compartit per aconseguir un objectiu comú. Aquests noms designen una col·lecció limitada d'elements discrets que estan concebuts com a parts interactives d'una entitat més gran, el caràcter unitari de la qual deriva de consideracions funcionals i ve determinat pel mesurador.

Malgrat que en l'elecció dels mesuradors que volíem estudiar en aquest capítol vam evitar els mesuradors basats en la forma, ens hem trobat que fins i tot aquelles categories que, aparentment, no es basen en la forma real o imputada de les entitats del món per classificar-les també en tenen un component que, sense ser prioritari, sí que juga un cert paper a l'hora de la categorització. Com hem vist, l'únic dels quatre que es podria considerar un mesurador clarament basat en la forma per a una subcategoria dels seus membres (alguns dels d'extensió natural) és 副 (*fu*), ja que veiem que agrupa objectes amb dues parts unides per un punt (en forma d'U), en què la categorització es realitza globalment, de forma gestàltica, per això en aquest cas parlem a més d'un mesurador individual i no col·lectiu. La forma i la disposició espacial també juguen, però, un cert paper a l'hora de distribuir els membres entre 双 (*shuang*) i 对 (*dui*). Aquest fet no fa sinó confirmar la complexitat del sistema.

Moltes de les conclusions fruit de l'estudi prototípic d'aquests quatre mesuradors són extrapolables a tot el sistema de classificació del xinès. Per exemple, hem vist amb nombrosos exemples que, malgrat que les imatges convencionals dels mesuradors tinguin una base cognoscitiva, la seva distribució respecte dels noms que seleccionen pot estar influenciada per residus històrics i convencions culturals. És a dir, categoritzem en funció d'unes propietats compartides entre entitats, però la categorització és molt més que això, perquè inclou elements culturals i contextuals amb els quals cal estar familiaritzat i el desconeixement dels quals dificulta la comprensió i maneig de la categoria.

En aquest estudi prototípic s'han posat de manifest dos obstacles més per a l'aprenentatge de les categories. En primer lloc, el fet que quan consultem un diccionari o gramàtica sovint l'entrada d'un mesurador ens remet a la d'un altre i això ens pot dur a la conclusió errònia que signifiquen exactament el mateix i que són sempre intercanviables. Això pot ser així en alguns casos, però aquí hem vist que no sempre. En aquest punt la majoria de fonts consultades resulten insatisfactòries. Per exemple, 双 (*shuang*) no es pot substituir per 对 (*dui*) en la majoria dels membres, perquè sembla que la complementarietat o relació entre dos membres és més important com a tret perceptual que el fet que siguin un parell. No tots els trets d'una entitat són iguals d'importants i cada cop que la categoritzem realitzem una tasca de prioritització, la qual està definida en part culturalment i en part contextualment. En definitiva, no podem dir que 对 (*dui*) sigui sempre igual a 双 (*shuang*).

Hem vist que un mateix nom accepta combinar-se amb més d'un mesurador, tot i que en la majoria dels casos això implica un canvi de significat. Per exemple: 一套花瓶 (*yi tao huaping*) 'un joc de gerros', pot no ser el mateix que 一对花瓶 (*yi dui huaping*) 'una parella de gerros'. En principi, *un joc* sempre dona la idea de més de dos, però una parella també pot formar un joc. En els casos en què dos mesuradors són intercanviables sense que el canvi afecti el significat, és perquè hi ha certa ambigüïtat en les característiques destacades del nom, no perquè els mesuradors siguin sinònims.

L'altre gran obstacle de què parlàvem és la manca de consens entre els autors a l'hora d'establir els límits entre categories. No ens sembla tan important el fet que coincideixin o no els membres de la categoria, sinó que es presentin com a conjunts tancats immunes a la influència de les categories properes o afins. És a dir, tal com tradicionalment es presenten els mesuradors se'ls nega el seu caràcter dinàmic vinculat a l'acció del parlant, i això pot confondre l'usuari forà.

Per les respostes dels enquestats hem constatat que el correcte ús dels mesuradors és desigual entre ells i que en la majoria dels casos no hi ha unanimitat a l'hora de

categoritzar un determinat nom. També hem observat que sovint es donen confusions fonètiques en l'ús dels mesuradors, per exemple l'ús de 幅 (*fu*) en lloc de 副 (*fu*) i l'ús de 支 (*zhi*) en lloc de 只 (*zhi*). Finalment, també hem constatat que, malgrat que des del punt de vista de la correcció l'ús de dos mesuradors sovint és indiferent, la majoria dels parlants enquestats prefereixen una opció enfront de l'altra. És a dir, l'ús alternatiu de dues opcions sinònimes es troba més en els llibres (obres normatives i literàries) que no pas en la llengua oral.

D'acord amb els estudis fets sobre categorització humana, sembla un fet provat que els objectes i els animals domèstics tendeixen a ser categoritzats de manera més especial que altres objectes menys importants o que no són tan presents en la nostra vida diària i que les categories de mobiliari i eines es categoritzen per trets funcionals. Ara bé, hem de tenir en compte que els objectes considerats importants varien d'una cultura a una altra. Això sembla demostrar-ho, si més no, en part, l'estudi prototípic que hem desenvolupat aquí, amb la categorització per parelles d'animals culturalment més propers, d'objectes rituals, etc.

Gràcies a aquest estudi prototípic, observem certa visió antropocentrista del món d'aquest sistema de classificació lingüística, ja que s'extrapolen a les coses, els animals i els fenòmens l'estructura física i els valors morals i socials dels humans. Això es tradueix en una determinada simbologia, mitjançant la qual es categoritza, en part, en funció del valor cultural que es donen a les coses més que pel que són realment. Hem anat veient diferents exemples en què s'ha fet palesa la influència en el sistema del model cultural xinès. L'exemple més remarcable és l'associació dels nombres parells a un simbolisme de bon auguri, és per això que tradicionalment nombrosos objectes s'han associat al nombre parell. Encara que alguns d'aquests costums actualment hagin desaparegut, les entitats corresponents es continuen categoritzant de la mateixa manera. És evident, doncs, que la manca de bagatge cultural general d'una persona aliena al sistema fa obscurs els processos de categorització.

En aquest capítol no hem pretès fer un estudi estadístic de l'ús d'aquests mesuradors, sinó que hem volgut usar l'enquesta com a mètode d'investigació i per poder

contrastar dades. Podem considerar-lo un estudi pilot que pot servir de base o punt de partida per fer una recerca més àmplia en el futur. La comparació de les dades prescriptives i les descriptives ens ha mostrat que el sistema de classificació del xinès és dinàmic i flexible.

Pot ser que hi hagi imprecisions a causa del desconeixement per part nostra d'algunes parcel·les de la cultura xinesa i també a causa de l'enfocament, que no deixa de veure's influenciat per l'experiència i el punt de vista personals. Ens sembla que és un risc inherent a les ciències humanes que assumim amb totes les conseqüències. Per tal d'il·lustrar-ho, valgui l'exemple següent: d'acord amb Tai i Wang (1990), la categorització de *vida humana* 人命 (*renming*) amb el mesurador per a coses llargues i estretes 条 (*tiao*) és a una extensió metafòrica, en què es compara la vida a la forma del cos humà. Aquesta és una interpretació possible, però no necessàriament l'única. Anderson (1999), per exemple, creu que l'extensió metafòrica prové del fet que veiem la vida com un camí, mot que també es categoritza amb 条 (*tiao*), explicació amb la qual estem més d'acord. Amb això volem posar de manifest que el que perseguíem en aquest capítol era fer una proposta coherent, però és possible que molts aspectes siguin rebutjables. Sigui com sigui, amb aquesta teoria prototípica dels mesuradors 双 (*shuang*), 对 (*dui*), 副 (*fu*) i 套 (*tao*) creiem haver contribuït a encaixar una peça més d'aquest complicat trencaclosques que suposa el sistema de classificació nominal del xinès.